

ศิลปศาสตร์ / มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บริหารธุรกิจ / เศรษฐศาสตร์

กิจกรรมการตลาดสำหรับกิจการเพื่อสังคม พวงชมพู โจนส์, นราภรณ์ ธรรมดี, นุช สัทธาฉัตรมงคล, สารียา นุชอนงค์	543
แนวทางและกลไกการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานและการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์พลาสติกบางบ่อ ชัชวาลย์ ช่างทำ, ศิริวรรณ ตันตระวาณิชย์, สุกัญญา เพชรศิริเวทย์, นพมาศ อัครจันทโชติ, อลิศรา พรายแก้ว, พรศักดิ์ คุณวุฒิมโนธรรม	552

ศิลปศาสตร์ / มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน LU JINGRU, อีริโชติ เกิดแก้ว	564
การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องแม่ม่ายนางเรือในประเทศไทยและตุยบวยเต็งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน Zhao Peng, อีริโชติ เกิดแก้ว	579
ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์เรื่องคำพิพากษา LIQUN ZHANG, อีริโชติ เกิดแก้ว	595
“ความเป็นไทย” กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในต่างประเทศ: กรณีศึกษาช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” JIANG NANNAN, อิมอิรา อ่อนคำ	610
การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ : กรณีศึกษานักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีกับผู้สอนชาวไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ LU ZUOXI, จันท์สุดา ไชยประเสริฐ	624
การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ พันธุ์วี ฌ ลำพูน, วรียา ภัทรภิญโญพงศ์, อัญชลี สมใจ, สรिता ศรีสุวรรณ, บงกช เดชมิตร	642
การปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี LINA HE, อิมอิรา อ่อนคำ	653
ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร LI YUANYUAN, อีริโชติ เกิดแก้ว	662

แนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในมหาวิทยาลัย:กรณีศึกษามหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี Yu Wei, อิมอิรา อ่อนคำ	676
ปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ : พระพุทธเจ้าตรัสไว้จริงหรือ? ธีรโชติ เกิดแก้ว	688
ประวัติ พัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน Mr.Junca Li, พัชรินทร์ บุรณะกร	703
ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยาย เรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร ZHILAN XU, พัชรินทร์ บุรณะกร	717
การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ไทยในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน LAN XIALING, ธีรโชติ เกิดแก้ว	731
“ความเป็นเหนือ”: ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือปัจจุบันในภาพยนตร์ไทย เรื่อง สัมป่อย YINGYING NONG, จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ	747
การเปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาส Yang Chan, จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ	762

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การปนเปื้อนกรดซัลฟิวริกในผลไม้ดองที่จำหน่ายในตลาดสด อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ บังอร ฉางทรัพย์, สิริยากร จันทบุญเรือง, เสาวลักษณ์ ราชเย็น, สุธิดา ยิ่งดี, อัญชลี ชุ่มบัวทอง	776
การเปรียบเทียบตัวแบบพยากรณ์ปริมาณการส่งออกมะม่วงแช่เย็นจนแข็ง นพมาศ อัครจันทโชติ, อลิศรา พรายแก้ว, ตติภรณ์ ภัทรานุรักษ์โยธิน, ภัททิศา เลิศจริยพร	786
เฟสบุ๊ค messenger bot ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์โรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 โดยนักเทคนิคการแพทย์ ดวงมณี แสนมัน, กิตติพงศ์ ไพบูลย์สุขวงศ์, จิราพร อำไพมากุล, วรัญญา ช่วยเหลือ	800
การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนมือถือสำหรับสร้างแรงจูงใจในการเลิกบุหรี่ สุธีรา พึ่งสวัสดิ์, กฤษฎา สามารถกุล, ยุวธิดา ชิวปรีชา, ชฎาภา ประเสริฐทรง, อุบลพรรณ ธีระศิลป์	812

ศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีน

ในนครหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

Analysis of the adaptation of Thai women marrying Chinese men

in Nanning City, Guangxi Province, People's Republic of China

LU JINGRU*, อีริโซติ เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 176461144@qq.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายจีนและอาศัยอยู่ในนครหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญจากบทสนทนา ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีนมี 2 ประการ ได้แก่ 1) การปรับตัวในฐานะที่เป็นชาวต่างชาติในสังคมจีนที่ต้องปรับตัวในด้านอาหารการกิน การใช้ภาษา และการประกอบอาชีพ 2) การปรับตัวในฐานะที่เป็นสมาชิกต่างชาติในครอบครัวชาวจีนที่ต้องปรับตัวในด้านอาหารการกิน การใช้ภาษา ประเพณีความเชื่อ และค่านิยม ทั้งนี้ การปรับตัวของแต่ละคนจะได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในคือลักษณะนิสัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอกคือสภาพแวดล้อมทางสังคมใหม่

คำสำคัญ : การปรับตัว ผู้หญิงไทย การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม นครหนานหนิง

Abstract

The purpose of this research article was to study the adaptation of Thai women marrying Chinese men in Nanning City, Guangxi Province, People's Republic of China. By using a qualitative research methodology. Collect data from in-depth interviews. The key informant was Thai women married to Chinese men and living in Nanning City, Guangxi Province, People's Republic of China by Purposive sampling selection of 6 people. Analyze interpretive data and summarize key information from conversations.

The results showed that There were two adaptations of Thai women marrying Chinese men in Nanning, Guangxi Province, People's Republic of China: 1) Adjustment as a foreigner in Chinese society required adjustments in food, language and occupation. 2) Adjustment as a foreign member of a Chinese family to adjust in food, language, customs, beliefs and values. However, the

adaptation of each person will be more or less depending on the internal factor was personal character and the external factor is the new social environment.

Keywords : Adaptation, Thai women, Cross-cultural marriage, Nanning City

บทนำ

ปัจจุบัน บุคคลที่ไปศึกษาหรือทำงานที่ต่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นคู่ขนานกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้มีโอกาสดูแลพบเจอกับชาวต่างชาติมากขึ้น และทำให้การแต่งงานกับชาวต่างชาติมีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย การแต่งงานข้ามชาติเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม จากงานวิจัยของ พัชรินทร์ ลาภานันท์ (2561) เรื่อง การแต่งงานและการย้ายถิ่นข้ามชาติ: กรอบการศึกษาและสถานะองค์ความรู้ พบว่า ในช่วงกลางทศวรรษ 2000 ที่ผ่านมามีงานศึกษาทางวิชาการและสื่อต่าง ๆ ให้ความสนใจเกี่ยวกับการแต่งงานและการย้ายถิ่นข้ามชาติ รวมทั้งความสัมพันธ์ใกล้ชิดในบริบทข้ามพรมแดนอย่างต่อเนื่อง และยังสังเกตพบว่า กรอบการวิเคราะห์การแต่งงานและการย้ายถิ่นข้ามชาติ มีการเปลี่ยนแปลงจากการให้ความสำคัญกับการบูรณาการของผู้ย้ายถิ่นเข้ากับที่อยู่อาศัยใหม่ ไปสู่กรอบการวิเคราะห์การย้ายถิ่นข้ามชาติที่ให้ความสำคัญกับการปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตในต่างแดน

ประเทศไทยกับประเทศจีนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันเสมอมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ประเทศจีนได้เริ่มต้นโครงการ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (โจว หมิงเหว่ย, 2562, น. 3) ส่งผลให้ประชาชนทั้งสองชาติได้ไปมาหาสู่ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการเดินทางข้ามประเทศเพื่อการค้าขาย การศึกษา และการทำงานมากขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จาก “กวางสี” เรียกอย่างเป็นทางการว่า “เขตปกครองตนเองกวางซีจ้วง” (Guangxi Zhuang Autonomous Region) อยู่ทางภาคใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ชื่อว่า “ประตูสู่อาเซียน” เพราะมีความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ โดยมีช่องทางเชื่อมต่อกับอาเซียนทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ หนานหนิงเป็นเมืองเอกของกวางซีจ้วง เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเงิน และวัฒนธรรมของกวางซี ภูมิอากาศมีลักษณะแบบกึ่งร้อนชื้น ปีหนึ่งมี 4 ฤดู ในฤดูร้อน อากาศร้อนและมีฝนตกชุก ในฤดูใบไม้ผลิ มีหมอกและความชื้นสูง ฤดูใบไม้ร่วงอากาศแห้งแล้ง ฝนไม่ค่อยตก ส่วนในฤดูหนาว บางปีหนาวจัด บางปีไม่ค่อยหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 24°C ถึง 32°C องศา มีสภาพอากาศดี เนื่องจากงานแสดงสินค้าจีน-อาเซียน หรือ China-ASEAN Expo (CAEXPO) ได้จัดขึ้น ณ นครหนานหนิงเป็นประจำทุกปี ทำให้นครหนานหนิงกับประเทศไทยมีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา ฯลฯ (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2017) ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยว ด้านการทำงาน ด้านธุรกิจ หรือการศึกษาก็ตาม คนไทยกับคนหนานหนิงจึงมีโอกาสรู้จัก ผูกพัน และสัมผัสกันมากขึ้น ส่งผลให้คนไทยและคนจีนหลายคนมีโอกาสได้คบหาดูใจ และแต่งงานกันมากที่สุด

จากการสำรวจเอกสาร ได้พบการวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ส่วนมากเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับการแต่งงานของผู้หญิงไทยกับผู้ชายในประเทศตะวันตก (พัชรินทร์ ลาภานันท์, 2561) ถึงแม้ว่าประเทศไทยกับประเทศจีนต่างก็เป็นประเทศเอเชีย มีประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน แต่วิถีการดำเนินชีวิตก็ยังมีข้อแตกต่างกันในหลายด้าน เมื่อผู้หญิงไทยมาใช้ชีวิตที่นครหนานหนิง มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน และได้แต่งงานกับชายชาวจีน จึงเป็นการแต่งงานข้ามชาติ และเป็นการเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ ซึ่งเป็นเส้นทางที่เต็ม

ไปด้วยปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากสองคนมาจากประเทศที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน จึงต้องผ่านขั้นตอนการปรับตัวต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เมตตา วิวัฒน์านุกูล (กฤตวิทย์), 2559, น. 298)

ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนานหนิง มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อต้องการทราบการปรับตัวในด้านต่าง ๆ ของผู้หญิงไทยกลุ่มนี้ ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางในการปรับตัวให้กับผู้หญิงไทยที่ต้องการจะแต่งงานกับผู้ชายชาวจีน และได้เรียนรู้เรื่องการปรับตัวในชีวิตสมรสกับชาวต่างชาติ อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนานหนิง มณฑล
กวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว
2. เลือกกลุ่มตัวอย่างวิจัย ได้แก่ ผู้หญิงคนไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนและอาศัยอยู่ที่นครหนานหนิง โดยการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหารการกิน ด้านการใช้ภาษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านประเพณีและความเชื่อ และด้านค่านิยม ทั้งนี้ได้พิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาและสำนวนแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสมบูรณ์และความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา
4. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กำหนดแนวคำถามตามกรอบแนวคิด ด้วยคำถามปลายเปิด โดยเปิดโอกาสให้ตอบได้อย่างกว้างขวาง และผู้สัมภาษณ์จะถามเพิ่มในประเด็นที่ต้องการความลึกซึ้งเพื่อทำความเข้าใจ ใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที
5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนและอาศัยอยู่ที่นครหนานหนิง มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน
6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนานหนิง มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปได้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) การปรับตัวในฐานะที่เป็นชาวต่างชาติในสังคม 2) การปรับตัวในฐานะที่เป็นสมาชิกต่างชาติในครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปรับตัวในฐานะที่เป็นชาวต่างชาติในสังคม

1.1 ด้านอาหารการกิน อาหารการกินเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับมนุษย์ เพราะคนเราต้องรับประทานอาหารทุกวัน ตามปกติ ทุกคนจะคุ้นชินกับอาหารประจำชาติของตนเอง แต่เมื่อย้ายไปอยู่ต่างถิ่นหรือประเทศ ปัญหาแรกที่จะต้องเจอก็คือ อาหารที่แปลกใหม่ เพราะอาหารในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันไม่มากนักน้อย เนื่องจากวัตถุดิบและกรรมวิธีการปรุงอาหารได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม ภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การอาศัยอยู่ในหนานหนิงของหญิงไทยช่วงแรก จะรู้สึกตื่นเต้นกับความหลากหลายของอาหารที่หนานหนิง และก็ไปลองชิมอาหารหลายอย่าง แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เริ่มสังเกตว่า มีอาหารบางชนิดที่ทำให้ตัวเองรู้สึกตระหนกและประหลาดใจ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ที่หนานหนิงมีอาหารหลายชนิดให้เลือก แต่พวกเนื้อสัตว์แปลก ๆ เช่น เนื้อหมา”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 5, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 2 ที่ว่า

“รู้สึกว่ามีเมนูอาหารที่แปลกมาก เช่น ซุปสุนัขตุ๋นยาจีน สุนัขหัน พิสดารมาก”

(สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า อาหารที่หนานหนิงมีหลายชนิด แต่มีอาหารบางชนิดที่ปรุงจากเนื้อสัตว์ ทำให้ผู้หญิงไทยคิดว่าเป็นอาหารพิสดารมาก โดยเฉพาะเนื้อสุนัข เพราะคนไทยส่วนใหญ่จะไม่รับประทานเนื้อสุนัข แต่วัฒนธรรมการบริโภคเนื้อสุนัขของชาวจีน มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะที่ภาคใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากภูมิประเทศทางภาคใต้มีภูเขาสูงและแม่น้ำจำนวนมาก ส่งผลให้ภูมิอากาศทางภาคใต้จะมีหมอกหนาที่บอบอากาศชื้น ประกอบกับการแพทย์แผนจีนโบราณเห็นว่า เนื้อสุนัขมีสรรพคุณช่วยคลายหนาวและชื้น สามารถทำให้ร่างกายอบอุ่น แข็งแรง จากลักษณะภูมิอากาศและความเชื่อทางการแพทย์ดังกล่าว ทำให้การรับประทานเนื้อสุนัขสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ปัจจุบันมีฟาร์มเลี้ยงสุนัขขนาดใหญ่เพื่อการบริโภคโดยตรง แต่คนหนานหนิงก็ไม่ได้รับประทานเนื้อสุนัขเป็นอาหารหลัก จะมีอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์ประเภทอื่น ๆ เนื้อสุนัขเป็นอาหารพิเศษที่นิยมรับประทานกันในบางครอบครัวหรือในหมู่เพื่อนฝูง (เปิดทุกมิติคนกินหมา เพื่อนรักหรืออาหาร, 2558)

นอกจากประเภทของอาหารที่ทำให้ผู้หญิงไทยรู้สึกแปลกใจและไม่สามารถรับประทานได้แล้ว รสชาติของอาหารที่หนานหนิงก็ไม่ค่อยถูกปากผู้หญิงไทย ส่งผลให้พวกเขาไม่อยากจะรับประทาน ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ฉันรู้สึกว่าอาหารที่มีมันจนเกินไป มันจนเลียน”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 6, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 4 ที่ว่า

“อาหารที่หนานหนิงใส่น้ำมันเยอะไป เห็นแล้วไม่อยากจะกิน ”

(สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า คนจีนปรุงอาหารชอบใส่น้ำมันเยอะ เพราะจะทำให้อาหารหอม มีรสชาติถูกปาก โดยเฉพาะอาหารที่ทำในวันสำคัญหรืออาหารสำหรับต้อนรับแขกจะใส่น้ำมันมากเป็นพิเศษ ถือเป็นสัญลักษณ์แห่งการให้ความสำคัญและให้เกียรติแก่ผู้มาเยือน เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อก่อน คนหนานหนิงรับประทานข้าวเป็น

เวลา และไม่คอยรับประทานของว่าง โดยเฉพาะในฤดูหนาว ถ้าไม่รับประทานอาหารที่มีน้ำมันเยอะ เมื่อทำงานหนักก็จะเกิดอาการหิวบ่อยและไม่มีแรง ปัจจุบัน คนหนานหนึ่งก็ยังนิยมปรุงอาหารด้วยน้ำมันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกับข้าวประเภทผัด ย่าง หรือก๋วยเตี๋ยวบางชนิด (ประจิดร ป้อมอรินทร์, 2019) แต่ที่ประเทศไทย อากาศร้อนจัด ถ้าปรุงอาหารโดยใส่น้ำมันมากเกินไปจะทำให้ความอยากอาหารลดลง และเกิดการรับประทานอาหารได้น้อย จะเห็นได้ว่า ความต่างกันของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมด้านการปรุงอาหารและการรับประทานของคนในแต่ละประเทศต่างกัน ดังนั้น ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวจีนและมาใช้ชีวิตอยู่กับสามีที่หนานหนึ่ง จึงไม่ค่อยชินกับอาหารที่นี่ เพราะรสชาติของอาหารที่นี่แตกต่างไปจากอาหารไทยที่คุ้นชินแล้ว

แต่หลังจากที่ใช้ชีวิตอยู่ที่หนานหนึ่งอีกชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว ผู้หญิงไทยได้มีโอกาสออกจากบ้านมาสัมผัสกับสังคมมากขึ้น เพราะสามีหรือเพื่อนๆ พาไปรับประทานอาหารต่างๆ และก็ได้พบอาหารบางอย่างที่ถูกปากบ้าง ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“อยู่มาสองเดือน สามีหรือเพื่อน ๆ พาไปร้านต่าง ๆ ตอนนี่ก็เริ่มกินได้บ้างแล้ว เช่น ข้าวผัด แต่ก๋วยเตี๋ยวก็ยังไม่ชอบอยู่ดี”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 6, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 5 ที่ว่า

“ฉันไปร้านที่มีคนเยอะ และสั่งตามคนอื่น ลองหลายๆ อย่าง จะได้ว่าอันไหนถูกปาก”

(สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า เมื่อผู้หญิงไทยอยู่ที่หนานหนึ่งได้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว บางคนที่เป็นคนเปิดใจกว้างและชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ก็เริ่มจะเปิดใจรับและลองชิมอาหารต่าง ๆ อาจยังมีอาหารบางอย่างที่รับได้และบางอย่างรับไม่ได้ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยตัวเอง แต่ก็มีผู้หญิงไทยบางคนไม่ยอมเปิดใจรับสิ่งใหม่ ยังคงยึดติดกับรูปแบบและรสชาติอาหารที่คุ้นชินของตนเอง จึงส่งผลให้การปรับตัวต้องใช้เวลาานกว่าคนอื่น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“สำหรับคนไทยที่ชอบกินเผ็ด การกินที่นี่อาจอยาก คืออาหารที่นี่ก็มีเผ็ด แต่เป็นพวก mala (ชาแล้วเผ็ด) เราไม่ชิน...ก็มีเครื่องปรุงรส แต่ที่นี่เป็นพวกผัดต้องทั้งนั้น กลิ่นแรง เราไม่ชอบกิน ช่วงที่ใหม่ๆ เราไม่ชินกับรสชาติก็เลยไม่ค่อยได้กินอะไร กินแต่มาม่า น้ำหนักลด จาก 60 กิโลกรัม เหลือ 47 กิโลกรัมเลยคะ”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 1, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยบางคนยังยึดติดกับอาหารไทย ไม่ยอมเปิดใจรับอาหารที่มีรูปแบบและรสชาติที่แตกต่างจากอาหารไทย ถ้าอาหารนั้นไม่มีรสชาติไม่ถูกปากหรือมีเครื่องปรุงรสที่ตนเองไม่ชอบ ก็จะปฏิเสธที่จะรับประทานและก็ไม่อยากไปลองชิมอาหารชนิดอื่น ๆ พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลเสียต่อสุขภาพของตนเอง ทำให้ร่างกายขาดสารอาหาร ผู้หญิงไทยจึงเริ่มหันมาปรับตัวในเรื่องอาหารการกิน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ที่ต่างแดนต่อไปให้ได้

เมื่อมาใช้ชีวิตอยู่ที่หนานหนิงนานเข้า ผู้หญิงไทยก็ค่อย ๆ ชินกับรสชาติของอาหารที่หนานหนิง และได้พบอาหารที่ถูกปากตัวเองมากขึ้น แต่ก็มีอาหารบางชนิดที่พวกเขาไม่ชอบและยังคงปฏิเสธที่จะรับประทานเหมือนเดิมอยู่บ้าง แต่ไม่ได้มีผลกระทบต่อการเข้ากับสังคม ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“คนหนานหนิงทานอะไรเราก็ทาน อาหารมันก็กินได้ นอกจากสิ่งที่กินไม่ได้จริง ๆ เช่น เนื้อสุนัข เพื่อนที่เคยเล่าให้ฟังว่า ทำไมในที่นี้ การกินเนื้อสุนัขได้รับความนิยมสูง และฉันก็บอกสาเหตุที่ตนเองไม่กินเนื้อสุนัขให้เพื่อนฟัง ดังนั้น เพื่อนก็ไม่กินเนื้อสุนัขเวลากินข้าวกับฉัน”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 3, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 6 ที่ว่า

“ฉันก็กินได้แทบทุกอย่าง ถือแบบเข้าเมืองตาหลิวต้องหลิวตาตาม ยกเว้นเนื้อสุนัข ...บางที่เราไปกินข้าวคนเดียวก็เลือกอาหารที่ไม่มันมาก เช่น พวกสลัด ถ้ากินข้าวกับเพื่อน บางทีก็เอามาใส่น้ำ ล้างให้น้ำมันหายไปหน่อยแล้วค่อยกิน เมื่ออยู่นาน ก็ได้หาเจออาหารที่ถูกปากหลายอย่าง”

(สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า เวลาผ่านไประยะหนึ่ง ผู้หญิงไทยก็ได้ปรับตัวและเข้าใจถึงสาเหตุของความแตกต่างด้านวัฒนธรรมอาหารระหว่างไทยและหนานหนิง ส่งผลให้พวกเขาลดความตระหนก ยอมรับความแตกต่างกัน และพยายามเลือกอาหารเหมาะสมกับตัวเอง การใช้ชีวิตอย่างกลมกลืนกับผู้อื่น และสิ่งที่ตนเองยึดถืออยู่นั้น เช่นไม่รับประทานเนื้อสุนัข ก็ยังสามารถคงเดิมได้

จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า สำหรับวิธีการปรับตัวด้านอาหารการกินของผู้หญิงไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ในหนานหนิง ในตอนแรกจะมีความรู้สึกตื่นตากับความหลากหลายของอาหาร ต่อมา มีความประหลาดใจกับอาหารบางชนิดและรสชาติของอาหารที่ต่างจากวัฒนธรรมอาหารของตน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้หญิงก็เริ่มที่จะเรียนรู้และปรับตัวในด้านนี้ เนื่องจากมีโอกาสได้ไปรับประทานอาหารกับเพื่อนรอบตัวมากขึ้น และค่อย ๆ ชินกับอาหารต่าง ๆ ปัจจัยสำคัญของการปรับตัวของผู้หญิงไทยด้านอาหารก็คือ การเปิดใจยอมรับความแตกต่าง พร้อมที่จะเรียนรู้และเปิดใจกับคนรอบข้างถึงสิ่งที่ตนชอบและสิ่งที่ไม่ชอบ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน และทำให้ผู้หญิงไทยที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมจีนได้อย่างมีความสุข

1.2 ด้านการใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในที่การทำงานหรือพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ในหนานหนิงเป็นภาษาจีนกลาง จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำให้สัมภาษณ์เห็นว่า ผู้หญิงไทยมีปัญหาใหญ่ที่สุดในด้านการใช้ภาษาจีน ก็คือการเรียงคำไม่ถูกต้อง พูดผิดบ่อย ๆ เพราะภาษาจีนกับภาษาไทยมีข้อแตกต่างกันในการเรียงบทยายคำนามและบทยายคำกริยา ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการเรียงบทยาคำนามของภาษาไทยและภาษาจีน

ไทย	จีน
ดอกกุหลาบแดงสวย	红玫瑰花漂亮
ดอก + กุหลาบแดง + สวย	红玫瑰 + 花 + 漂亮
ประธาน + บทขยายประธาน + กริยา	บทขยายประธาน + ประธาน + กริยา

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการเรียงบทขยายกริยาของภาษาไทยและภาษาจีน

ไทย	จีน
เรารับประทานอาหารด้วยตะเกียบ	我们用筷子吃饭
เรา + รับประทานอาหาร + ด้วยตะเกียบ	我们 + 用筷子 + 吃 + 饭
ประธาน + กริยา + กรรม + บทขยายกริยา	ประธาน + บทขยายกริยา + กริยา + กรรม

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ตามไวยากรณ์ไทยบทขยายประธานหรือบทขยายคำนามจะไว้ข้างหลังของประธานหรือคำนาม บทขยายกริยาก็ไว้ข้างหลังของคำกริยา ส่วนไวยากรณ์ภาษาจีนอยู่ตรงข้ามกัน ดังนั้น ผู้หญิงไทยจึงต้องปรับตัวและพยายามใช้ภาษาจีนให้มากขึ้นจึงจะสามารถใช้ภาษาจีนได้ถูกต้อง ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ต่อมาก็ฝึกพูดภาษาจีนบ่อย ๆ กับเพื่อนร่วมงานและนักศึกษาโดยไม่อายคนอื่นเขา และก็ไม่ว่าพูดผิด”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 3, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 1 ที่ว่า

“เพื่อนร่วมงานชวนไปเที่ยวไหนก็ไป เพื่อฝึกภาษา ก็พูดถูกบ้าง ผิดบ้าง แต่พูดได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ”

(สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยจะหาโอกาสฝึกพูดภาษาจีนให้มากขึ้น ถึงจะมีการพูดผิดบ้าง แต่ก็ไม่ห่อหุ้ม พยายามฝึกพูดบ่อย จึงมีความก้าวหน้าและพูดได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ การพูดภาษาจีนให้ดี ทำให้หญิงไทยได้สื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน บุคคลต่าง ๆ ได้สะดวกและเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น และได้กระชับความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเข้ากับสังคมใหม่ได้อย่างดี

จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงไทยประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาจีน คือ การหาโอกาสที่จะฝึก เรียนรู้ภาษาจีนบ่อย ๆ กับคนใกล้ชิด และกลุ่มเพื่อนโดยต้องขจัดความกลัวหรือความอายที่ทำให้ไม่กล้าที่จะพูดภาษาจีน เพราะกลัวว่าจะพูดผิด เพื่อนจะล้อเลียนหรือตำหนิ ประกอบกับมีความพยายามในการเรียนรู้ฝึกฝนอยู่บ่อย ๆ ก็จะทำให้ทักษะการใช้ภาษาจีนในการสื่อสารดีขึ้น

1.3 ด้านการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพ หมายถึง การทำงานหรือทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้เกิดผลผลิตหรือบริการ และได้สร้างรายได้เพื่อดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวต่อไป จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำให้สัมภาษณ์พบว่า ก่อนมาใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศจีน ผู้หญิงไทยได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น เป็นพนักงานที่บริษัท เป็นเจ้าของร้าน เป็นนักข่าว ฯลฯ เมื่อมาอยู่ที่หนานหนิง ผู้หญิงไทยส่วนมากประกอบอาชีพเป็นครูสอนภาษาไทยที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีทั้งของรัฐและของเอกชน เพราะหลังจากหนานหนิงเป็นนครจัดงานแสดงสินค้าจีน -

อาเซียน (China-ASEAN Expo) เป็นประจำทุกปี มีสถาบันศึกษาที่เริ่มเปิดสอนวิชาภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น และสถาบันเหล่านั้นต้องการคนไทยไปช่วยในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนั้น หลายคนในผู้หญิงไทยกลุ่มนี้จึงเปลี่ยนอาชีพเดิมที่เคยทำที่ประเทศไทยมาเป็นครูสอนภาษาไทยที่หนานหนิง การเป็นครูสอนภาษาไทย นอกจากเป็นความต้องการของสังคมจีนแล้ว ยังได้สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้หญิงไทยด้วย ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ดิฉันทำงานเป็นครูสอนภาษาไทยที่จีนมา 7 ปีแล้ว รู้สึกชอบทำงานที่นี่ นักศึกษาจีนก็ มีความกระตือรือร้นที่จะซักถามเรื่องเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทย ทุกคนที่นี่ให้การต้อนรับฉันเป็นอย่างดี”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า การที่ได้รับงานเป็นครู ทำให้ผู้หญิงไทยได้สัมผัสกับคนจีนเพิ่มมากขึ้น และได้เห็นน้ำใจไมตรีของคนจีน ทำให้ผู้หญิงไทยรู้สึกอบอุ่น มีความสุข และความสามารถของตนเองก็ได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้เกิดความภูมิใจ และสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมจีนได้มากขึ้น

หลังจากผู้หญิงไทยให้กำเนิดบุตรและต้องรับภาระในการเลี้ยงดูบุตร ก็จะประสบปัญหาทางด้านรายได้ เพราะการเลี้ยงบุตรในนครหนานหนิงมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมาก ทำให้พวกเขาที่มีความรู้สึกว่ารายได้ทางเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้หญิงไทยจึงเริ่มหาช่องทางเพิ่มรายได้ นั่นก็คือการขายของออนไลน์ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“รายได้ที่หนานหนิงไม่สูงมากนัก แต่ค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขายของออนไลน์สามารถเพิ่มรายได้โดยไม่ต้องออกจากบ้านในช่วงโควิด-19 ระบาด และก็เป็นช่องทางที่พัฒนาตัวเองได้”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 3, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 1 ที่ว่า

“มีบริษัทจีนให้ฉันขายสินค้าไทยออนไลน์ ตอนแรก ๆ ก็ไม่ถนัด แต่พอได้ทำสักระยะหนึ่ง ก็รู้สึกสนุก ที่สำคัญคือได้เพิ่มรายได้ให้กับตัวเอง”

(สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยได้พยายามช่วยเหลือตัวเองด้วยการทำธุรกิจขายของออนไลน์ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว เป็นการปรับตัวตามสถานการณ์และกระแสนิยม เพราะบุคคลในปัจจุบันนิยมซื้อของออนไลน์โดยไม่ต้องเดินทางไปซื้อที่ร้านค้าให้เสียเวลา โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การซื้อของออนไลน์ก็ยังได้รับความนิยมของคนในสังคมเป็นอย่างมาก สินค้าที่ผู้หญิงไทยขายส่วนใหญ่เป็นสินค้าไทย เช่น หมอนยางพารา เครื่องสำอาง อาหารกึ่งสำเร็จรูป เครื่องปรุงรสของไทย ขนมไทย เป็นต้น ผู้บริโภคมีทั้งคนจีนและคนไทยที่อยู่ในประเทศจีน และมียอดขายค่อนข้างดี สรุปได้ว่า การปรับตัวโดยการทำธุรกิจขายของออนไลน์เป็นอาชีพเสริม ทำให้ผู้หญิงไทยได้เพิ่มความภาคภูมิใจและได้สร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย

จากผลการศึกษาที่นำเสนอข้างต้น สรุปได้ว่า การปรับตัวของผู้หญิงไทยในฐานะที่เป็นชาวต่างชาติในสังคมในตอนแรกจะมีความรู้สึกตื่นตื้นตันกับการพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ และเมื่อเวลาผ่านไป ตระหนักใจกับบางเรื่องที่ตนเองไม่คุ้นเคย เช่น ชนิดและรสชาติของอาหาร หรือได้พบปัญหาต่างๆ เช่น ไวยากรณ์ภาษาที่ต่างกัน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น

รายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมในสังคมใหม่ เช่น ในด้านอาหารการกินที่ต้องเปิดใจยอมรับประเภทอาหารที่ต่างกัน และเรียนรู้ด้วยการลองชิมอาหารต่าง ๆ จนพบอาหารที่ถูกปากหรือนำปรุงให้มีรสชาติที่ถูกต้อง ในด้านการใช้ภาษาก็ได้มีการเรียนรู้ ผักสนทนากับคนใกล้ชิด และกลุ่มเพื่อนบ่อย ๆ โดยขจัดความกลัวหรือความอาย ซึ่งทำให้ทักษะการใช้ภาษาจีนสื่อสารได้ดีขึ้น ส่วนด้านการประกอบอาชีพ ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่จะเป็นครูสอนภาษาไทยตามความต้องการของสังคม และสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง ในขณะเดียวกันก็หาอาชีพเสริมด้วยการขายของออนไลน์เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ที่เป็นการปรับตัวตามสถานการณ์และกระแสนิยมของคนในสังคมเพื่อให้ตนเองและครอบครัวสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

2. การปรับตัวในฐานะที่เป็นสมาชิกต่างชาติในครอบครัว

ครอบครัวเป็นกลุ่มทางสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้องกัน เป้าหมายของการมีครอบครัวนั้น คือเพื่อเป็น การคงไว้ซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกทุกคน ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับคนจีน ซึ่งเป็นการแต่งงานข้ามชาติ ข้ามวัฒนธรรม ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมอาจทำให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะมีปัญหาระหว่างสามี ภรรยาและความสัมพันธ์ระหว่างสะใภ้กับแม่สามี ดังนั้น เพื่อลดปัญหาและให้การใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวของสามีได้อย่างกลมกลืน ผู้หญิงไทยจึงต้องปรับตัวในด้าน ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้พบเรื่องผู้หญิงไทยต้องปรับตัวในฐานะสมาชิกต่างชาติในครอบครัว มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ภาษา ด้านอาหารการกิน ด้านประเพณีความเชื่อ และด้านค่านิยม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ด้านการใช้ภาษา นครหนานหนิงมีชนกลุ่มน้อยเป็นจำนวนมาก คนแต่ละกลุ่มมีภาษาท้องถิ่นของตนที่ใช้ในการสื่อสารเป็นการเฉพาะ และภาษาท้องถิ่นมีความแตกต่างกับภาษาจีนกลางเป็นอย่างมาก เมื่อผู้หญิงไทยได้ใช้ชีวิตกับครอบครัวคนจีนที่หนานหนิง ปัญหาแรกที่ได้พบก็คือ ภาษาท้องถิ่นที่ตนไม่เคยสัมผัสมาก่อน ส่งผลให้ผู้หญิงไทยไม่สามารถเข้าใจความหมายของภาษาที่สมาชิกสื่อสารในครอบครัวได้ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“เวลานั่งดูทีวี สามีกับพ่อแม่คุยกันสนุกสนานด้วยภาษา BeiHai (ภาษาท้องถิ่นของเมืองเป่ย์ไห่) เราก็ไม่เข้าใจ ได้แต่นั่งยิ้มอย่างเดียว...”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 4, สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 2 ที่ว่า

“แม่สามีพูดภาษาแมนดาริน (ภาษาจีนกลาง) ไม่ค่อยได้ พูดแต่ภาษา YuLin (ภาษาท้องถิ่นของเมืองยู่หลิน) เมื่อฉันต้องคุยอะไรกับเขา ต้องใช้สามีเป็นล่าม บางทีความหมายก็ไม่ได้แปลตรง เลยทำให้ฉันกับแม่สามีเข้าใจผิดบ่อย”

(สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า คนที่อยู่ในหนานหนิง ยังคงนิยมพูดภาษาจีนท้องถิ่นกับคนในครอบครัว คนจีนที่อาศัยอยู่ที่หนานหนิงส่วนมากย้ายถิ่นฐานมาจากเมืองต่าง ๆ ของมณฑลกุ้ยโจว แต่ไม่ว่าพวกเขาจะย้ายมาอยู่ที่หนานหนิงเป็นเวลานานเท่าไรก็ตาม พวกเขาก็ยังนิยมพูดภาษาท้องถิ่นกับคนที่มาจากถิ่นเดียวกัน เพราะมีความคิดว่าการพูดภาษาท้องถิ่นจะทำให้เกิดความสนิทใจและเป็นกันเองมาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ค่อยได้ใช้ภาษาจีนกลางในการทำงาน ก็จะถนัดพูดภาษาท้องถิ่นของตัวเองมากกว่า ดังนั้น เมื่อผู้หญิงไทยที่ใช้ชีวิตอยู่กับสมาชิก

ครอบครัวของสามีที่พูดภาษาท้องถิ่น จึงต้องปรับตัวด้านภาษาด้วยการเรียนรู้และฝึกพูดภาษาท้องถิ่น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ฉันเป็นอาจารย์สอนภาษา และเป็นคนชอบเรียนภาษา ฉันก็ไปฝึกเรียนภาษาท้องถิ่นของเขา ดูละครทีวีที่เป็นภาษาท้องถิ่น และฝึกพูดตอนไปซื้อของที่ตลาด ทำให้มีการพัฒนาเร็วขึ้น”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 1, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 6 ที่ว่า

“ฉันไปจ่ายตลาด พูดภาษาจีนท้องถิ่น แม่ค้าคิดว่าฉันเป็นคนท้องถิ่นที่นี่ ราคาคิดให้ถูกด้วย”

(สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2565)

ยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 2 ที่ว่า

“เมื่อฉันคุยภาษา YuLin (ภาษาท้องถิ่นของเมืองยู่หลิน) กับแม่สามีได้ เขาจึงพูดคุยกับเรามากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ก็น้อยลง”

(สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ผู้หญิงไทยก็ได้ฝึกเรียนรู้ภาษาท้องถิ่นบ้าง โดยใช้วิธีการสังเกตว่าคนอื่นพูดอย่างไรและเลียนแบบ เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ หรือสถานที่ชุมชน ซึ่งเป็นวิธีที่ได้ผลอย่างมากสำหรับผู้เรียนภาษาใหม่ และเมื่อพูดภาษาท้องถิ่นได้บ้าง ผู้หญิงไทยก็สามารถสื่อสารกับผู้สูงอายุในครอบครัวของสามีได้โดยตรง ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น ความผิดพลาดลดน้อยลง และยังช่วยสร้างบรรยากาศในครอบครัวให้อบอุ่นและเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านอาหารการกิน คนหนานหนิง เมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้ว ส่วนใหญ่จะนิยมทำอาหารรับประทานเองที่บ้าน เมื่อผู้หญิงไทยมาใช้ชีวิตกับครอบครัวคนจีน ก็มักจะประหลาดใจกับความคิดเกี่ยวกับอาหารการกินที่แตกต่างไปจากคนไทย ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ที่บ้านสามีไม่ให้ทำเมนูผักสดเลย ต้องเอาผักไปผัด ต้ม นึ่ง ลวก ลักอย่าง คนจีนไม่นิยมกินผักสดหรือผักดิบเหมือนเราเลยคะ”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 5, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า คนจีนส่วนใหญ่ไม่นิยมรับประทานผักดิบ ไม่เหมือนกับคนไทยส่วนใหญ่ที่ชอบรับประทานผักดิบเป็นประจำ เพราะตามแนวคิดของแพทย์แผนจีนโบราณ ผักสดจะมีฤทธิ์เย็น ซึ่งมีผลเสียต่อม้ามและกระเพาะอาหาร (郑洪新, 2016. น. 156) คนจีนส่วนใหญ่จะเชื่อตามแพทย์จีนโบราณมาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุ จึงไม่นิยมรับประทานผักดิบ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“แม่อย่าไม่ให้ต้มน้ำเย็น บอกว่าต้องต้มน้ำอุ่น กินไอศกรีมก็ว่าไม่ดี เพราะบอกว่าความหนาวเย็นไม่ดีต่อม้ามและกระเพาะอาหาร”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 1, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 6 ที่ว่า

“แม่สามีไม่ชอบกินเผ็ด บอกว่าจะทำให้ร้อนในง่าย แต่ฉันชอบกินเผ็ด เมื่อฉันทำอาหารมักจะตักออกมาก่อน เหลืออีกส่วนหนึ่ง แล้วค่อยใส่พริก หรือทำน้ำจิ้มให้กับตนเอง”

(สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า ชาวจีนในหนานหนิงโดยเฉพาะผู้สูงอายุจะมีความเชื่อตามแพทย์แผนจีนโบราณมาก แพทย์แผนจีนเป็นศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่ยุคโบราณ และเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของมนุษย์และธรรมชาติรอบตัวที่มีความเกี่ยวพันและผลกระทบต่อกัน ซึ่งมีความเชื่อว่า อาหารมีธาตุเย็น และธาตุร้อนตามหลักของหยิน-หยาง ถ้ารับประทานอาหารถูกก็จะช่วยส่งเสริมบำรุงร่างกาย แต่ถ้ารับประทานอาหารผิด อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (郑洪新, 2016. น. 26) แนวคิดของแพทย์แผนจีนโบราณได้มีอิทธิพลต่อชาวจีนมาก ดังนั้น เมื่อผู้หญิงเข้ามาใช้ชีวิตกับครอบครัวของคนจีน จึงต้องทำความเข้าใจถึงความคิดที่ต่างกันในด้านอาหารการกิน ส่วนสมาชิกในครอบครัวจีนก็ควรเข้าใจถึงลักษณะที่แตกต่างของวัฒนธรรมอาหารไทย และทั้งสองฝ่ายปรับตัวให้เข้าหากัน เปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรมอาหารของกันและกัน จึงจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยไม่มีความขัดแย้งกัน

2.3 ด้านประเพณีและความเชื่อ คนในทุกสังคมมักมีประเพณีและความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ประเพณีและความเชื่อของคนในแต่ละประเทศก็มีข้อแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละประเทศมีภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม และลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนคนหนานหนิงมักมีความเชื่อ เคารพในวิญญาณของบรรพบุรุษและเทพเจ้า ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนจีน ดังนั้น เมื่อผู้หญิงไทยมาใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวคนจีน จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวในด้านประเพณีและความเชื่อ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ฉันยังคงนับถือศาสนาพุทธเหมือนเดิม และเมื่อฉันเชิญพระพุทธรูปมาตั้งไว้บนหิ้งพระในบ้าน แม่สามีก็นำป้ายบรรพบุรุษไปตั้งที่บ้านเดิมในหมู่บ้าน ปกติฉันไหว้พระ แม่สามีก็มาไหว้ด้วย ในวันที่ 1 และวันที่ 15 ถ้ามีเวลาว่าง เราไปก็ไหว้พระที่วัดบนเขาชิงชีว (วัดใหญ่ที่หนานหนิง) และเมื่อถึงวันสำคัญของจีน เช่นวันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง เราก็กลับไปไหว้บรรพบุรุษที่บ้านเดิมด้วยกัน”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 1, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 6 ที่ว่า

“ฉันก็มีพระตั้งอยู่ในห้อง ก่อนนอนฉันยังสวดมนต์ ลูกตอนนี้ก็สวดเป็นด้วย แล้วเทศกาลต่าง ๆ ฉันก็ไปไหว้บรรพบุรุษกับครอบครัวสามีเหมือนกัน”

(สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2565)

จากคำให้สัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับคนจีน และอาศัยอยู่กับครอบครัวของสามีคนจีนที่หนานหนิง ได้ปรับตัวให้เข้ากับประเพณีและความเชื่อของครอบครัวสามี คือ ประเพณีบูชาบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมของคนจีน ที่ชาวจีนเชื่อว่า วิญญาณบรรพบุรุษของตนมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองและอำนวยความสะดวกให้แก่บุตรหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ และนิยมตั้งป้ายบรรพบุรุษไว้ที่บ้านเพื่อกราบไหว้บูชา ปกติชาวจีนจะไหว้บรรพบุรุษของตนในวันสำคัญ โดยเฉพาะเทศกาลสำคัญของคนจีน เช่นวันตรุษจีน วันไหว้พระจันทร์ วันเซ็งเม้ง

(ประสิทธิ์ เงินชัย, ม.ป.ป) นอกจากเคารพความเชื่อของจีนแล้ว ผู้หญิงไทยก็ยังรักษาวัฒนธรรมทางศาสนาของตนอยู่ คือ การนับถือศาสนาพุทธและนำพระพุทธรูปที่ชาวพุทธเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาไว้ที่บ้านเพื่อสักการบูชา ก่อให้สิริมงคลและช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองสมาชิกในบ้านให้ปลอดภัย และเชื่อว่าการสวดมนต์ก่อนนอนจะช่วยให้ตนมีจิตใจสงบ ผ่องใส มีความสุข สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงรักษาวัฒนธรรมทางศาสนาของผู้หญิงไทยในต่างแดน ในขณะที่เดียวกันสมาชิกในครอบครัวคนจีนก็ได้รับอิทธิพลทางความเชื่อและศาสนาจากผู้หญิงไทยด้วย เห็นได้จากเรื่องแม่สามีไหว้พระ ลูกฝึกสวดมนต์ ซึ่งทำให้เกิดการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในบริบทของสังคมจีนอีกด้วย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ การยอมรับ และการผสมผสานของวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อของไทย-จีนที่มาจาก การอยู่ร่วมกันในครอบครัวเดียวกันของผู้หญิงไทยกับครอบครัวชาวจีน

2.4 ด้านค่านิยม ตามค่านิยมของคนจีน เมื่อแต่งงานมีลูกแล้ว ปู่ย่าตายายมักจะเข้ามาช่วยดูแลลูกหลานและอยู่ด้วยกัน ดังนั้น จึงอาจมีปัญหาในด้านค่านิยมที่แตกต่างระหว่างสมาชิกในครอบครัว จากการวิเคราะห์ข้อมูล จากคำให้สัมภาษณ์เห็นว่า ผู้หญิงไทยรู้สึกว่ ค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญูเป็นค่านิยมที่มีความแตกต่างกันมากที่สุด ความกตัญญูเป็นค่านิยมที่ฝังรากลึกในคนไทยและคนจีนต่างยึดถือและให้ความสำคัญมาก และได้ปลูกฝังและสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ความกตัญญูอาจมีความหมายที่ไม่เหมือนกันในครอบครัวที่มีบริบทวัฒนธรรมต่างกัน ในบางครอบครัวของคนจีน ผู้อาวุโสจะควบคุมทุกอย่าง ถ้าผู้น้อยไม่ทำตาม จะถือว่าเป็นคนอกตัญญู ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ก่อนที่มีลูก ฉันกับแม่สามีไม่ค่อยมีปัญหา เพราะต่างคนต่างอยู่ หลังมีลูกแล้ว แม่สามีก็มาช่วยดูแล แต่เขากำหนดทุกอย่าง ทั้งอาหาร การแต่งกาย การเรียนรู้...ฉันเข้าใจว่า เขาเป็นคนอาวุโส และทำทุกอย่างเพื่อลูก แต่เขาก็ควรฟังความคิดของคนอื่นบ้าง”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 4, สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้หญิงไทยคนที่ 1 ที่ว่า

“เมื่อเราไม่เห็นด้วยกับแม่สามี ก็บอกให้สามีไปคุยกับแม่ของเขา แต่สามีก็ไม่กล้าไป กลัวโดนตำหนิว่าไม่กตัญญู แต่พ่อแม่ฉันคุยกันได้นะ เพราะคิดว่าเราเป็นคนโตแล้ว ก็ควรให้อิสระค่ะ”

(สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

จากข้อมูลสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ครอบครัวชาวจีนบางครอบครัวยังยึดถือจารีตประเพณีจีนอย่างเข้มงวด คือ มีความเคารพเชื่อฟังญาติผู้อาวุโสอย่างสูง ผู้อาวุโสบางคนเป็นคนที่มียอำนาจสูงสุดในครอบครัว ขอบบังคับผู้อื่นและเป็นผู้ที่ชอบตัดสินใจฝ่ายเดียว ไม่มีความเสมอภาคในด้านความคิด ถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบนี้เป็นเวลานาน อาจทำให้สมาชิกในครอบครัวที่อยู่ร่วมกันเกิดความเครียดและอึดอัดใจ โดยเฉพาะหญิงไทยที่เคยดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพมาก่อนในครอบครัวไทย เช่นค่อนข้างมีอิสระทางความคิด เมื่อเจอปัญหาเกี่ยวกับแม่สามีแล้ว ผู้หญิงไทยก็พยายามหาวิธีปรับตัว ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ต่อมาฉันมีอะไรก็คุยกับแม่สามีบ่อย ๆ คุยกันดี ๆ จึงเข้าใจกันมากขึ้น เขาก็รับฟังความคิดเห็นของเราบ้างแล้ว ความสัมพันธ์ของเราก็ตีดีขึ้น”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 6, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2565)

จากข้อมูลสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยปรับตัวด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้แม่สามีมีความรู้สึกได้รับเกียรติและมีความเป็นกันเองมากขึ้น เลยเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่ต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแม่สามีกับสะใภ้ไทยดีขึ้น และมีผู้หญิงไทยบางคนใช้วิธีการปรับตัวแบบพบกันครึ่งทาง ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ต่อมาเราเข้าใจกันแล้วค่ะ ในสมัยของแม่สามีก็เป็นแบบนั้น ต้องเป็นคนมีอำนาจสูง จึงสามารถควบคุมดูแลครอบครัวใหญ่ได้ และแม่สามีก็ค่อย ๆ รู้ว่าเราเป็นคนที่ยังบังคับไม่ได้ ดังนั้น วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เขาช่วยดูแลลูกเป็นหลัก ฉันทำงานของฉัน แล้ววันเสาร์อาทิตย์ ฉันก็ดูแลลูกเอง อย่างนี้ก็จะไม่ค่อยได้มีปัญหาอีก”

(ผู้หญิงไทยคนที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2565)

จากข้อมูลสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยทำความเข้าใจถึงแม่สามีที่ยังคงยึดถือจารีตประเพณีจีนว่า ผู้อาวุโสต้องมีอำนาจสูงสุด จะได้ควบคุมครอบครัวให้ได้ และแม่สามีก็เข้าใจว่า สะใภ้คนไทยที่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างมีอิสรภาพ ก็ไม่ควรบังคับเขา ดังนั้น ทั้งสองฝ่ายต่างปรับตัวให้เข้าหากัน ไม่มีคนใช้อำนาจบังคับ ต่างฝ่ายต่างให้เกียรติและเคารพกันและกัน ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกอบอุ่น และใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุขโดยไม่มีความขัดแย้ง

จากผลการศึกษาที่นำเสนอข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้หญิงไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกต่างชาติในครอบครัวคนจีน ได้พบปัญหาต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวคนจีน ผู้หญิงไทยได้เปิดใจเรียนรู้ มีการปรับตัวและหาวิธีแก้ปัญหาได้อย่างดี เช่น ในด้านการใช้ภาษา ปัญหาหลักคือไม่เข้าใจในภาษาท้องถิ่น ซึ่งเป็นภาษาที่นิยมใช้สื่อสารของสมาชิกในครอบครัวคนจีน ผู้หญิงไทยใช้วิธีการเรียนรู้จากคนใกล้ชิด สื่อต่าง ๆ หรือสถานที่ชุมชนจนสามารถสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นกับสมาชิกในครอบครัวได้ ในด้านอาหารการกิน ผู้หญิงไทยและสมาชิกในครอบครัวต่างเปิดใจเรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับความแตกต่างกันในวัฒนธรรมอาหาร ในด้านประเพณีความเชื่อ ผู้หญิงไทยนอกจากนับถือศาสนาพุทธของตนแล้วก็ยังยอมรับและเคารพต่อความเชื่อของสมาชิกในครอบครัวจีน ในขณะเดียวกันสมาชิกในครอบครัวจีนก็ยอมรับและให้ความเคารพในสิ่งที่หญิงไทยนับถือด้วยเช่นกัน ในด้านค่านิยม ผู้หญิงไทยกับสมาชิกในครอบครัวจีนต่างฝ่ายต่างเปิดใจ หันหน้ามาคุยกัน ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน และใช้วิธีแก้ปัญหาแบบพบกันครึ่งทาง ซึ่งการปรับตัวทั้งสองฝ่าย ทำให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและมีความสุข

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของหญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนาน หิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้หญิงไทยในฐานะที่เป็นชาวต่างชาติในสังคม ได้พบปัญหาในด้านอาหารการกิน คือ อาหารที่มีรสชาติแปลก ๆ อาหารที่ทำจากเนื้อสุนัข และอาหารที่ใส่น้ำมันมาก วิธีการปรับตัวก็คือการเปิดใจยอมรับ และทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมอาหารและความต้องการของแต่ละฝ่าย สามารถเลือกสรรอาหารที่ตนชื่นชอบ ปฏิเสธในอาหารที่ตนไม่รับประทาน และเปลี่ยนแปลงอาหารตามความต้องการของตน ในด้านการประกอบอาชีพ หญิงไทยส่วนมากเปลี่ยนจากอาชีพเดิมที่ทำในประเทศไทยมาเป็นครูสอนภาษาไทย และยังคงประกอบอาชีพเสริม คือการขายของออนไลน์ ซึ่งเป็นอาชีพที่เป็นกระแสนิยมได้เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ถือว่าเป็นการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม

และสถานการณ์ ในด้านการใช้ภาษา ผู้หญิงไทยได้ปรับตัวด้วยการฝึกพูดภาษาจีนให้มากขึ้น เพราะต้องใช้สื่อสารในการทำงานและดำรงชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ ลาภานันท์ (2561) เรื่อง การแต่งงานและการย้ายถิ่นข้ามชาติ: กรอบการศึกษาและสถานะองค์ความรู้ ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่แต่งงานและย้ายถิ่นข้ามชาติ ต้องทำความเข้าใจความหลากหลายของปรากฏการณ์ในต่างชาติ รวมทั้งความแตกต่างระหว่างเพศภาวะ ชนชั้น ชาติพันธุ์ และให้ความสำคัญกับการปรับตัว การผสมผสานทางวัฒนธรรม เพื่อใช้ชีวิตอย่างกลมกลืนในต่างแดน

2. ในฐานะที่เป็นสมาชิกต่างชาติในครอบครัว ได้พบปัญหาด้านสมาชิกมีความคิดที่ต่างกันในด้านอาหาร วิธีการปรับตัวคือต้องเปิดใจเรียนรู้และทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ปัญหาในด้านการใช้ภาษาท้องถิ่น วิธีการปรับตัวคือผู้หญิงไทยพยายามเรียนภาษาท้องถิ่นจากคนใกล้ชิด สื่อต่าง ๆ และชุมชน จนสามารถสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นกับคนในครอบครัวได้บ้างและทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงไทยกับสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ มธุรส สว่างบำรุง (2542, น. 380) กล่าวว่า ผู้สมรสกับชาวต่างชาติปรับตัวในการเรียนรู้ภาษา เพื่อเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมใหม่ พยายามดำเนินชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมคู่สมรสข้ามวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน ปัญหาด้านค่านิยมคือมีความเข้าใจที่ต่างกันในเรื่องความกตัญญูและการเคารพผู้อาวุโส วิธีการปรับตัวก็คือสร้างความเข้าใจในข้อแตกต่างซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายต้องปรับตัวเข้าหากันหรือพบกันครึ่งทาง ในด้านประเพณีความเชื่อ ผู้หญิงไทยได้ปรับตัวโดยให้ความเคารพกับความเชื่อของชาวจีน และก็ยังรักษาความเชื่อของตนและปฏิบัติในฐานะพุทธศาสนิกชนไว้ได้ ทำให้การดำเนินชีวิตสมรสที่นานหนึ่งอย่างกลมกลืนและมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาแบบเจาะลึกและติดตามกลุ่มตัวอย่างผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในนครหนานหนิง มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นระยะหนึ่ง และศึกษาวิถีชีวิตของบุตรที่เกิดจากคู่สมรสต่างชาติหรือต่างวัฒนธรรมในมณฑลอื่น ๆ ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

2. ควรศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับผู้ชายชาวจีนในเมืองอื่น ๆ ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

เอกสารอ้างอิง

โจว หมิงเหว่ย. (2562). คำสำคัญเพื่อเข้าใจประเทศจีน ฉบับหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง. สุราษฎร์ธานี: โรงพิมพ์ <https://www.thairath.co.th/content/507225>

ประจิตร ป้อมอรินทร์. (2019). วัฒนธรรมการกินของจีน. ค้นคืนจาก <https://www.arsomsiam.com/วัฒนธรรมการกินของจีน/>

ประสิทธิ์ เงินชัย. (ม.ป.ป). “ประเพณีจีนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 7(1), 101-114.

พัชรินทร์ ลาภานันท์. (2561). “การแต่งงานและการย้ายถิ่นข้ามชาติ: กรอบการศึกษาและสถานะองค์ความรู้”. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*. 37(1), 9-42.

มธุรส สวางบำรุง. (2542). *จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology)*. เชียงใหม่: ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะธุรกิจ
การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เมตตา วิวัฒน์านุกูล (กฤตวิทย์). (2559). *การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (2017). *กว้างซี กับ Key Success การเป็น “ประตูสู่อาเซียน”*. ค้นคืนจาก
<https://thaibizchina.com/article/กว้างซี-กับ-key-success-/>

郑洪新. (2016). *中医基础理论*. 北京: 中国中医药出版社.

**การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทย
และตุยบายเต่งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน**
**A Comparative Study of the Belief of Boat Nymph in Thailand
and Tui Buay Teng Niang in Hainan, People's Republic of China**

Zhao Peng*, อีร์โซติ เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

* Email : 251623681@qq.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในแม่ย่านางเรือในประเทศไทยกับความเชื่อในตุยบายเต่งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากวิดีโอ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบความสอดคล้องกันของความเชื่อทั้งสอง คือ แม่ย่านางเรือและตุยบายเต่งเหนียงเป็นเทพนารีที่ศักดิ์สิทธิ์ คอยปกป้องรักษาชาวเรือให้ปลอดภัยจากอันตราย บันดาลให้ประสบความสำเร็จตามปรารถนา และสามารถลงโทษผู้ที่กระทำการดูหมิ่นให้ประสบกับสิ่งที่ไม่ดีได้ ชาวเรือจะปฏิบัติต่อสิ่งเคารพทั้งสองด้วยความเคารพ บูชาด้วยเครื่องเซ่นสังเวยอย่างดี ปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และไม่กระทำการใด ๆ ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามที่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม ส่วนความแตกต่างกันของความเชื่อ การบูชา และการปฏิบัติต่อความเชื่อทั้งสองนั้นจะแตกต่างไปตามมิติทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละประเทศที่ผสมผสานกับคติความเชื่อทางสังคมของตนและคติความเชื่อภายนอกที่ชาวเรือของทั้งสองประเทศได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : การเปรียบเทียบ ความเชื่อ แม่ย่านางเรือไทย ตุยบายเต่งเหนียงจีน

Abstract

The purpose of this research was to compare beliefs in Boat Nymph in Thailand and beliefs in Tui Buay Teng Niang in Hainan, People's Republic of China. The thesis is qualitative research that analyzes data from the video and presented the research results by descriptive analysis. The results of the research found that the two beliefs were consistent. Boat Nymph and Tui Buay Teng Niang were holy female deity, to protect the sailors from danger Inspired, to achieve the desired success and can punish those who commit insults to experience bad things. Sailors will treat both respects with respect. Worship with a good sacrifice strictly follow the guidelines and do not commit any act that violates the prohibitions mainly related to morals and ethics. The differences in beliefs, worship and treatment of these two beliefs differ according to the unique cultural dimensions of each country combined with its own social beliefs and external beliefs that The sailors of both countries have continued to this day.

Keywords : Comparison, Belief, Thai's Boat Nymph, China's Tui Buay Teng Niang

บทนำ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่อยู่ควบคู่กับสังคมมาอย่างยาวนาน มีการเปลี่ยนแปลง ผสมผสานไปตามสิ่งแวดล้อมทางสังคมและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่หลากหลายไปตามชาติพันธุ์ของคนแต่ละกลุ่ม ซึ่งความเชื่อเป็นสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตและสังคมในหลายด้าน เช่น ชาวประมงมีความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยคุ้มครองให้พวกตนปลอดภัยในขณะที่ออกเรือจับปลา ดังนั้น ก่อนนำเรือออกไปจับปลาพวกเขาจะต้องไหว้แม่ย่านาง เพื่อขอให้ท่านช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ และคลบนันดาลให้จับปลาได้ครั้งละมาก ๆ ความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือนี้จึงมีความแตกต่างกันไปตามตำนานในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย เช่น ตำนานหนึ่งได้กล่าวถึงหญิงสาวผู้ทำหน้าที่เป็นกัปตันเรือที่มีความชำนาญเรื่องการเดินเรืออย่างมาก วันหนึ่งในขณะที่ออกเรือไป ได้เกิดพายุรุนแรง และหญิงสาวคนดังกล่าวได้อธิษฐานขอให้พระอินทร์ไว้ชีวิตลูกเรือของตน และพากลับฝั่งอย่างปลอดภัย แต่พระอินทร์มีข้อแลกเปลี่ยนด้วยการให้เธอต้องอยู่บนเรือลำนั้นตลอดกาล ต่อมาเรื่องเล่าดังกล่าวได้กลายเป็นตำนานแม่ย่านางเรือไทยมาจนถึงปัจจุบัน (ณัฐธินิชา พรธรรมรัตน์, 2016, น. 35) นอกจากนี้ วิดิทัศน์เรื่องตำนานแม่ย่านาง กัปตันสาวผู้สละชีวิตช่วยลูกเรือ (2020) ยังได้กล่าวเสริมว่า ทุกคนบนเรือต่างไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นแต่มีเกลาสิผู้เห็นเหตุการณ์คนหนึ่งได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้ทุกคนฟัง นับตั้งแต่นั้นมากัปตันสาวผู้สละชีวิตจึงได้รับการนับถือจากชาวเรือในฐานะของแม่ย่านาง เทพนารีผู้คุ้มครองชาวเรือที่เดินทางทะเลมาจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือข้างต้นถูกนำมาเชื่อมโยงกับการสร้างเรือที่ต้องมีกรรมวิธีหลายอย่าง ในอดีตการสร้างเรือเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรง ปัจจุบันภูมิปัญญานี้ได้ถูกนำมาเข้าระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่มีการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนี้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ในการต่อเรือไม้และประกอบอาชีพต่อเรือแบบดั้งเดิม การสร้างเรือในปัจจุบันถูกพัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น และดัดแปลงวัสดุและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ดังนั้นความสัมพันธ์ของเรือกับวิถีชีวิตพื้นบ้านจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทั้งด้านคติความเชื่อและศาสนา เนื่องจากความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือมีความสัมพันธ์กับประเพณี ทั้งประเพณีราชภัฏและประเพณีหลวง บทบาทของเรือจึงเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม (ณัฐกานต์ เกาศล และสุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, 2017)

ชาวประมงจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับเรือและการประกอบอาชีพของตนอย่างหลากหลาย เช่น ดุยบวยเต็งเหนียงเทพผู้เป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวประมง โดยเฉพาะชาวประมงในมณฑลไหหลำที่ตั้งอยู่ทางใต้สุด ซึ่งเป็นเกาะแห่งเดียวของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดย Chen Zhihui (2020, น. 49) ได้กล่าวถึงความเชื่อของคนกลุ่มนี้ไว้ว่า ชาวบ้านมณฑลไหหลำมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าแห่งท้องทะเล เนื่องจากการประกอบอาชีพของพวกเขาต้องอาศัยท้องทะเล อีกทั้งลักษณะภูมิศาสตร์ที่เขาอาศัยอยู่เป็นเกาะที่ล้อมรอบไปด้วยทะเล ภูมิภาคนี้มีลมตลอดทั้งปี โดยเฉพาะฤดูร้อนและฤดูใบไม้ร่วง ในบางช่วงเกิดภัยพิบัติและการปล้นสะดมจากโจรสลัด ทำให้ชาวเกาะไหหลำจำต้องพึ่งพาสิ่งเหนือธรรมชาติให้ช่วยปกป้องพวกเขา ด้วยเหตุนี้ ความเชื่อในเทพเจ้าแห่งท้องทะเลของคนกลุ่มนี้จึงมีหลากหลาย แต่เทพที่ชาวเรือไหหลำให้ความเคารพนับถือมากที่สุดคือ ดุยบวยเต็งเหนียง ดังที่ Ma Ribing (2003, น. 46) ได้เล่าไว้ว่าเมื่อ 400 ปีที่แล้ว ชาวประมงและพ่อค้าแล่นเรือออกจากท่าเรือชิงหลัน เดินเรือหลงทางทิศใต้ พวกเขาได้ตั้งเทวรูป ดุยบวยเต็งเหนียงไว้บนหัวเรือสำเภา เพื่อขอให้ท่านช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัย จากตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพล

ของความเชื่อที่มีส่วนสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพให้แก่คนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวกับเรื่องที่สัมพันธ์กันความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าผู้คุ้มครองได้อย่างดี

Zeng Lingming (2021, น.82) กล่าวว่า ทุยบายตั้งเหนียงมีต้นกำเนิดจากตำนานท้องถิ่นของมณฑลไหหลำ เล่าสืบต่อกันมาจากชาวบ้านไหหลำ และกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพุทธศาสนิกชนจำนวนมากนับถือทุยบายตั้งเหนียงและกระจายอยู่ที่เมืองเหวิน ชาง เมืองไหโซ่ว เมืองฉงไห่ อำเภอหลิงสุย อำเภอตันอัน และอำเภอฉุนชางของมณฑลไหหลำ รวมไปถึงหมู่บ้านชาวจีนโพ้นทะเลเชื้อสายไหหลำในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทุยบายตั้งเหนียงเป็นเทพเจ้าท้องถิ่นไหหลำ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารด้านประวัติศาสตร์และลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลสรุปได้ว่า ปัจจุบันนี้เกาะไหหลำมีศาลเจ้าที่เซ่นไหว้ทุยบายตั้งเหนียง ทั้งหมด 90 แห่ง เนื่องจากเป็นเทพนารีคุ้มครองที่คอยช่วยเหลือชาวประมงและพ่อค้าแม่ค้าชาวไหหลำเมื่อออกทะเลไปจับสัตว์น้ำและทำการค้าขาย ดังนั้นทุยบายตั้งเหนียงจึงเป็นเทพนารีที่มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวประมงและพ่อค้าแม่ค้าชาวไหหลำ นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความเชื่อดังกล่าวของแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและทุยบายตั้งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสัมพันธ์ต่อการสูญหาย อีกทั้งความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อคนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แต่ในปัจจุบันกำลังจะเลือนหายไป ดังนั้นเป็นการปลูกฝังและตระหนักให้ลูกหลานทั้งสองประเทศเห็นถึงความสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมของความเชื่อดังกล่าว

จากความเป็นมาและความสำคัญของความเชื่อในเทพนารีทั้งสองของชาวเรือดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะชาวจีนและกำลังศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในเทพนารีทั้งสอง เพื่อทราบความสอดคล้องและความแตกต่างของวัฒนธรรมความเชื่อ การบูชา และการปฏิบัติต่อเทพนารีทั้งสองของผู้ที่นับถือชาวไทยและชาวไต้หวัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในเรื่องนี้เพิ่มเติมและเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและทุยบายตั้งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ จะแสดงออกมาในรูปของข้อห้าม ค่านิยมต่าง ๆ ดังนั้น ความเชื่อจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์อย่างใกล้ชิด และปรากฏในรูปของพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม และวัฒนธรรมในรูปแบบอื่น ๆ ของสังคมนั้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและทุยบายตั้งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน

2. ศึกษาความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและตุยบวยตั้งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน จากวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อทั้งสองที่ผลิตในช่วงปีค.ศ. 2012-2021 ผ่านทาง เว็บไซต์ช่อง YOUTUBE และ YOUKU ความเชื่อละ 10 เรื่อง ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 วิดีทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อแม่ย่านางเรือในประเทศไทย

ชื่อเรื่อง	ปีที่เผยแพร่ ออกอากาศ	เว็บไซต์
1. ตำนานแม่ย่านาง สิ่งที่น่ากลัว : เล่าให้ฟัง] "เดินทางต้องรู้ [ตำนาน	2021	https://www.youtube.com/watch?v=_BryG2uwVG4
2. มิติลับสัมผัสสยอง แม่ ย่านางป้อนเรือ	2021	https://www.youtube.com/watch?v=q5oLaZSVncE
3. ผีพรายทะเลปะทะแม่ย่านาง 2 และ 1 รวมตอน))	2021	https://www.youtube.com/watch?v=LjqVtdtOxck
4. ตำนานแม่ย่านาง กับต้นสาว ผู้สละชีวิตช่วยลูกเรือ	2020	https://www.youtube.com/watch?v=ktsj1UzPmPA
5. อาจารย์ยอด แม่ย่านาง : [น่ารู้ [2020	https://www.youtube.com/watch?v=KGSXgNJoWHw
6. แม่ย่านาง ต้นตำนานการ กราบรถ ไหว้เรือ-	2016	https://www.youtube.com/watch?v=jBzd4xFG_mA
7. ล่า EP.123 ตอนแม่ย่านาง เรือ)1/4)	2016	https://www.youtube.com/watch?v=nFs4Y5HbmOg&t=177s
8. แม่ย่านาง	2016	https://www.youtube.com/watch?v=Kk22BNpBAPY
9. สารคดีเรื่องเล่าวิถีไทย ตอน แม่ย่านางเรือ	2014	https://www.youtube.com/watch?v=LM6CPPBNQrA
10. ไหว้แม่ย่านางเรือ	2013	https://www.youtube.com/watch?v=MedYK0Zefl4

ตารางที่ 2 วิดีทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อตุยบวยตั้งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ชื่อเรื่อง	ปีที่เผยแพร่ ออกอากาศ	เว็บไซต์
1. ศาลเจ้าตุยบวยตั้งเหนียง หมู่บ้าน เถาหลี่ ตำบลตงเจียว อำเภอเหวิน นซาง มณฑลไหหลำ 海南省文 昌市东郊镇桃李村水 尾圣娘庙	2021	https://new.qq.com.oms/20210117
2. ตุยบวยตั้งเหนียง ตำบลตงเจียว เมืองเหวินซาง มณฑลไหหลำ	2020	https://v.qq.com/x/page/a3207amv5h5.html

ชื่อเรื่อง	ปีที่เผยแพร่ ออกอากาศ	เว็บไซต์
海南省文昌市东郊镇 东郊水尾圣娘军坡		
3. ดุ่ยบวยตั้งเหนียงทะเลสาบ ตะวันออก เมืองไห่โจว มณฑล ไห่หล่า 海南省海口市东 湖水尾圣娘	2020	https://tv.sohu.com/s2011/sitemap/index.shtml
4. ศาลเจ้าริมทะเล 海边的庙-水 尾圣娘庙	2019	www.bilibili.com/video/av46855266
5. พิธีดุ่ยบวยตั้งเหนียง 水尾圣娘 庆典	2019	https://v.youku.com/v_show/id_XNDI4MTAzNjc5Ng==.html
6. สดุดีดุ่ยบวยตั้งเหนียง 水尾圣 娘颂	2019	https://v.qq.com/x/page/n3133xltq0c.html
7. พิธีดุ่ยบวยตั้งเหนียง อำเภอ เหวินซาง มณฑลไห่หล่า 海南省 文昌市水尾圣娘仪式	2019	https://www.iqiyi.com/w_19s6kn2qcp.html
8. ศาลเจ้าโบราณริมแม่น้ำว่านเฉวียน 万泉河边古庙	2019	https://haokan.baidu.com/v?pd=wise
9. วัดดุ่ยบวยตั้งเหนียงเหวินซาง เทพ นารีอันดับหนึ่งในไห่หล่า “海南 第一女神”文昌水尾圣 娘庙	2018	https://v.qq.com/x/page/y3221
10. วัดดุ่ยบวยตั้งเหนียง ตำบลตงเจียว เมืองเหวินซาง มณฑลไห่หล่า 海南 省文昌市东郊镇水尾 圣娘庙	2017	https://v.qq.com/x/page/s0389d34buw.html

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทยกับความเชื่อเรื่องดุ่ยบวยตั้งเหนียงในมณฑลไห่หล่า สาธารณรัฐประชาชนจีน

4. รายงานผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและดุ่ยบวยตั้งเหนียงในมณฑลไห่หล่า สาธารณรัฐประชาชนจีน มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทย

1.1 ตำนานแม่ย่านางเรือในประเทศไทย ความเป็นมาของตำนานแม่ย่านางเรือของไทยมีหลายตำนาน แต่ตำนานที่พบว่า มีกล่าวอยู่หลายแห่ง คือ ตำนานของแม่ย่านางเรือของชาวประมงทางภาคใต้ของไทย ดังที่ กฤติกา ชูผล (2559, น. 3) ได้กล่าวไว้ว่า ครั้งหนึ่งพระอิศวรและพระแม่อุมาเทวีได้เสด็จประพาสทะเล กังได้มาร้องเรียนว่า ตนเองเป็นสัตว์ที่ร่างกายมีแต่เนื้อ เปลือกห่อหุ้มบาง ไม่สามารถป้องกันตัวเองได้ ทำให้ถูกสัตว์น้ำอื่น ๆ จับกิน พระแม่อุมาเทวีจึงประทานพรให้กังมีเกล็ดสองคมอยู่บนหัว และหอกปลายแหลมอยู่ที่หาง เมื่อสัตว์ใดกินเข้าไป กังก็จะใช้หางเจาะออกมา ทำให้สัตว์เหล่านั้นไม่กล้ากินกังอีก อาหารที่กังสามารถกินได้ จะต้องเป็นสัตว์ที่ตายเน่าเปื่อยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้กังจึงมีจำนวนมากขึ้น จนทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล กังจึงมาชักชวนกังให้ผสมพันธุ์กันแล้วออกอุบายให้กังใช้อาวุธเจาะท้องเรือสำเภาให้จม มนุษย์ที่ว่ายน้ำไม่เป็นก็จะจมน้ำตายกลายเป็นอาหารของกังและกัง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เจ้าของเรือสำเภาได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก พวกนายสำเภาจึงได้ขอให้เทพเจ้าหมาจ๋อคือเทพนารีแห่งทะเลที่คุ้มครองและช่วยเหลือชาวฮกเกี้ยนในการออกเดินทางทะเล เทพเจ้าหมาจ๋อจึงบอกให้นำของมาเช่น ไห้ว แล้วร่วมปรึกษากันว่าจะนำความไปกราบทูลพระอิศวรและพระแม่อุมาเทวีให้ตัดสินปัญหา พระแม่อุมาเทวีจึงสั่งให้พญานันตนาคราชไปกราบกังที่มิดคำสัตย์และใช้อุบายทำให้มนุษย์เดือดร้อน จากนั้นพญานันตนาคราชรับโองการแล้วลงไปถึงพระคงคา กังที่ทำผิดก็ร้อนตัวกลัวจนกระเพาะและอาหารเก่าใหม่ขึ้นมาบนสมอง จากนั้นจึงถูกสาปให้เรือสำเภาน้อยใหญ่ที่พวกตนเจาะให้ล่มเข้าไปอยู่ในแก้มทั้งซ้ายและขวาเพื่อถ่วงหัวไม่ให้เงยขึ้นมาเจาะเรือสำเภาได้อีก พญานันตนาคราชจึงสั่งให้ชาวเงินเดินสมุทรทั้งหลายนับถือเจ้ายอดสวรรค์ให้คุ้มครองรักษาเรือสำเภาทุกเที่ยวที่ไปมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวไทยโบราณเชื่อว่าแม่ย่านาง คือ นางไม้ เมื่อนำต้นไม้มาสร้างเป็นเรือจึงเปลี่ยนคำเรียกใหม่ว่า แม่ย่านางเรือ ก่อนจะโค่นต้นไม้หรือตัดไม้มาทำเรือต้องขออนุญาตต่อนางไม้และอัญเชิญนางไม้ให้มาสถิตที่เรือที่ตนสร้างขึ้น ความเชื่อเรื่องการบวงสรวงแม่ย่านางเรือเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นใหม่ มีเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ชาวประมงไทยจะไหว้แม่ย่านางเรือทุกวันพระหรือโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น การนำเรือลงน้ำครั้งแรก และหลังจากนำเรือขึ้นมาซ่อมแซม (วิดิทัศน์เรื่อง สารคดีเรื่องเล่าวิถีไทย: แม่ย่านางเรือ, 2014)

มิติทางความเชื่อเรื่องนี้อีกประการหนึ่งก็คือ คนไทยโบราณเวลาจะออกเดินทางมักจะมีคำตักเตือนกันเสมอว่า จงมีสติและควบคุมอารมณ์ให้ดีระหว่างการเดินทาง เนื่องจากคำพูดอาจไม่เป็นรูปธรรมพอ จึงได้กำหนดเงื่อนไขทางความเชื่อเพิ่มขึ้นมาว่า มีแม่ย่านางร่วมเดินทางไปด้วย ส่งผลให้ผู้ขับเรือต้องมีสติ ระมัดระวังในการออกเรือทุกครั้ง และขอพรให้แม่ย่านางช่วยคุ้มครองดูแล เมื่อเวลาผ่านไป กุศโลบายนี้ก็เปลี่ยนไป เนื่องจากมีชาวเรือบางส่วนที่ได้รับคติทางศาสตร์สมัยใหม่คิดว่า แม่ย่านางเรือไม่น่าจะมีอิทธิฤทธิ์ สามารถคุ้มครองป้องกันภัยให้แก่พวกตนได้ จึงมักเตือนสติกันว่า “สติคือหางเสือ ใช้บังคับเรือให้ตรงทาง” เพื่อให้เกิดความระมัดระวังในการออกเรือแทน แต่จากการศึกษาพบว่า ชาวเรือไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความเชื่อว่า แม่ย่านางเรือจะคุ้มครองทุกคนให้ปลอดภัยในการเดินเรือและช่วยพวกเขาให้หาปลาได้จำนวนมาก เห็นได้จาก ก่อนออกเรือเพื่อไปจับปลา ชาวประมงไทยจะต้องไหว้แม่ย่านางเรือทุกครั้ง (วิดิทัศน์เรื่อง แม่ย่านางต้นตำนานการกราบรถ-ไหว้เรือ, 2016)

จากตำนานความเป็นมาจะเห็นถึงความเชื่อที่ผสมผสานกันระหว่างเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คือ พระอิศวรและพระแม่อุมาเทวี รวมถึงพญานันตนาคราชกับเทพนิยายของชาวจีน คือ เทพเจ้าหมาจ๋อ หรือแม่ย่านาง ซึ่งเดิมทีเป็นคติความเชื่อของชาวจีน และได้แพร่เข้ามาอย่างสังคัมไทยโดยพ่อค้าชาวจีนและชาวจีนอพยพที่มำตั้งรกรากอยู่

ที่ประเทศไทย โดยเฉพาะชาวจีนที่ประกอบอาชีพชาวประมง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นทัศนคติที่แตกต่างตามคติการนับถือผีดั้งเดิมของชาวไทยบางท้องถิ่นที่กล่าวถึงแม่ย่านางคือนางไม้ แต่ก็มีลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ ความศักดิ์สิทธิ์สามารถให้ความคุ้มครองชาวเรือให้ปลอดภัย มีอำนาจเชิงบันดาลให้ชาวประมงจับปลาได้คราวละมาก ๆ และความเชื่อเรื่องนี้ถูกนำมาใช้เตือนสติผู้ใช้เรือในการประกอบอาชีพให้มีสติระมัดระวังไม่ประมาท ให้ความเคารพนับถือ ยำเกรง ไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการลบหลู่ดูหมิ่นแม่ย่านางเรือ

1.2 พิธีการบูชาแม่ย่านางเรือในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ชาวประมงไทยได้ประกอบพิธีกรรมเพื่อบูชาแม่ย่านางเรือโดยจำแนกได้ 2 ประการ ได้แก่ ขั้นตอนการบูชาและสิ่งของที่บูชา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ขั้นตอนการบูชาแม่ย่านางเรือ โดยปกติแล้วชาวประมงไทยจะมีขั้นตอนในการประกอบพิธีบูชาแม่ย่านางเรือ ดังนี้

ขั้นตอนแรก ทำความสะอาดหัวเรือและเรือทั้งลำ

ขั้นตอนที่สอง นำผ้าสีทับทิมหรือผ้าสามสีมาผูกกับหัวเรือ ด้วยมีความเชื่อว่าเป็นการแต่งตัวให้เรือมีความสวยงาม เหมือนกับการแต่งตัวให้แม่ย่านางเรือในฐานะเทพนารีให้สวยงาม

ขั้นตอนที่สาม นำแป้งหอมมาประพรม ปิดทองที่โชนเรือ และนำน้ำลูบที่หัวเรือ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นสิริมงคลในการนำเรือออกทะเล

ขั้นตอนที่สี่ นำพวงมาลัยหรือดอกไม้มาคล้องที่หัวเรือตามความต้องการเพื่อสักการบูชา

ขั้นตอนที่ห้า นำอาหารคาวหวานและผลไม้ที่เตรียมไว้ใส่ถาดแล้วนำไปตั้งที่หัวเรือ กลางลำเรือท้ายเรือ และจัดอาหารให้แก่บริวารแม่ย่านางอีกส่วนหนึ่งด้วย โดยไม่รวมกับของแม่ย่านาง

ขั้นตอนที่หก จุดธูป 9 ดอก และกล่าวคำอัญเชิญแม่ย่านางพร้อมกับบอกชื่อแม่ย่านาง บอกแม่ย่านางตามความต้องการของผู้บูชา เพื่อให้มารับเครื่องเซ่นไหว้ เครื่องบูชา ขอพรให้คุ้มครองป้องกันอันตรายทุกอย่างในการเดินทางและให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ขั้นตอนที่เจ็ด เผากระดาษเงินกระดาษทอง

ขั้นตอนที่แปด พรมน้ำมนต์ เพื่อเป็นสิริมงคลต่อตนเองและผู้ร่วมทำพิธี

ขั้นตอนที่เก้า เมื่อกราบไหว้บูชาเสร็จแล้ว ปล่อยให้เครื่องเซ่นไหว้ไว้สักครู่ หลังจากนั้นจึงบอกแม่ย่านางว่า ขอนำของเซ่นไหว้ไปแจกจ่ายกันรับประทาน

ขั้นตอนสุดท้าย จุดประทัดแล้วรีบเปียงหัวเรือออกทะเล หรือจุดประทัด ขณะที่น่าเรือออกสู่ท้องทะเล เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการนำเรือออกทะเล

จากขั้นตอนของพิธีกรรมบูชาแม่ย่านางเรือในประเทศไทยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการผสมผสานของความเชื่อและการปฏิบัติที่เป็นวัฒนธรรมของชาวจีน ได้แก่ การนำผ้าสีทับทิมมาผูกที่หัวเรือ การเผากระดาษเงินกระดาษทอง และการจุดประทัดที่ชาวเรือจีนทำพิธีบูชาเจ้าแม่ทับทิมกับความเชื่อและข้อปฏิบัติในวัฒนธรรมทางความเชื่อของไทย เช่น การนำผ้าสามสี พวงมาลัยมาผูกหรือคล้องที่หัวเรือ การนำแป้งหอมมาประพรม การปิดทองที่หัวเรือ และการประพรมน้ำมนต์ ซึ่งชาวประมงไทยถือว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะการกระทำดังกล่าวจะส่งผลให้พวกเขาประสบกับสิ่งที่ปรารถนา เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ เพราะเชื่อมั่นว่าแม่ย่านางเรือจะคอยช่วยเหลือให้พวกเขาประสบความสำเร็จ และปกป้องคุ้มครองให้พวกเขาปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ นอกจากการบูชาแม่ย่านางแล้วยังพบว่า ชาวประมงไทยยังบูชาพระพุทธรูป การบวงสรวงแม่พระคงคา และอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่

เสียชีวิตในแม่น้ำอีกด้วยที่สะท้อนถึงความผสมผสานทางวัฒนธรรมความเชื่อหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกันอีกด้วย (วิดิทัศน์เรื่อง ไหว้แม่ย่านางเรือ, 2013)

1.2.2 เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ประกอบพิธีการบูชาแม่ย่านางเรือ เป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละภูมิภาคของไทย แต่เครื่องบูชาส่วนใหญ่ที่พบทั่วไปในวิดิทัศน์ที่ใช้ศึกษาจะประกอบ ด้วยสิ่งต่าง ๆ ตามตารางข้างล่าง

ลำดับ	ดอกไม้	เนื้อสัตว์และ อาหารคาว	ผลไม้	ของหวาน	สิ่งอื่น ๆ
1	ดอกดาวเรือง	ไก่ต้ม	กล้วย	ขนมชั้น	ผ้าสามสี
2	ดอกกล้วยไม้	ไข่ต้ม	ชมพู่	ทองหยิบ	บายศรี
3	ดอกอัญชัน	ปลาหมึกแห้ง	เงาะ	ทองหยอด	รูป 9 ดอก
4	ใบเงิน	หมูสามชั้น	สับปะรด	เม็ดขนุน	น้ำมนต์
5	ใบทอง	ข้าวสวย	มะพร้าว	ฟักเชื่อม	เหล้าขาว
6	ยอดใบขนุน	-	ขนุน	ขนมต้มแดง ต้มขาว	กระเทียม 9 หัว
7	กิ่งทับทิม	-	-	ขนมจันอับ	น้ำเปล่า

จากตารางจะเห็นว่า เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ประกอบพิธีการบูชาแม่ย่านางเรือในประเทศไทยจะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ของสังคมไทย เช่น ดอกไม้ ผลไม้บางชนิด ขนมต่าง ๆ จะสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยชีวิต อาทิ ดอกดาวเรืองที่คนไทยเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตและสิ่งที่เกี่ยวข้องเจริญรุ่งเรือง เนื้อสัตว์และอาหารคาว ผลไม้ และเครื่องบูชาอื่น ๆ เช่น ผ้าสามสี และบายศรีจะเป็นไปตามคติไทยโบราณที่มักจะนำสิ่งเหล่านี้มาใช้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมักจะคัดสรรสิ่งที่ดีที่สุดมาทำการบูชา เนื่องจากชาวประมงไทยยกย่องแม่ย่านางเรือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาเคารพนับถือยึดเหนี่ยวเป็นที่พึ่งทางใจสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน (วิดิทัศน์เรื่อง ไหว้แม่ย่านางเรือ, 2013, วิดิทัศน์เรื่อง ลำ EP.123: แม่ย่านางเรือ (1/4), 2016)

1.3 ข้อปฏิบัติต่อความเชื่อแม่ย่านางเรือในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อแม่ย่านางเรือในประเทศไทยจะมีความแตกต่างกันทั้งในแง่ความหมายและวิธีการปฏิบัติไปตามคติของแต่ละพื้นที่ และได้มีการสืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวเรือ เรื่องที่ถือว่าเป็นจุดเด่นของความเชื่อเรื่องนี้ คือ ข้อห้ามที่สามารถพบเห็นได้ในวิถีชีวิตของชาวเรือในประเทศไทย ดังนี้

1.3.1 ห้ามทะเลาะกันเมื่ออยู่บนเรือ เป็นข้อห้ามที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะการใช้ชีวิตอยู่บนเรือร่วมกัน ทุกคนจะต้องรักสามัคคี เห็นอกเห็นใจ และร่วมแรงร่วมใจกันทำให้กิจการต่าง ๆ สำเร็จด้วยดี การทะเลาะกันระหว่างการเดินทางในทะเลเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำและจะนำความวิบัติมาให้แก่ทุกคน ตรงกันข้าม หากทุกคนรักสามัคคี มีน้ำใจให้กันจะช่วยให้หน้าที่การงานประสบความสำเร็จ และยังแสดงถึงความเคารพต่อแม่ย่านางเรือที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวเรือด้วย

1.3.2 ห้ามทำเรือสกปรก ลูกเรือทั้งหมดก่อนที่จะลงเรือต้องทำความสะอาดตัวเอง เช่น ทำความสะอาดเท้าแล้วค่อยลงเรือ เพราะชาวประมงเชื่อว่า การดูแลรักษาความสะอาดในเรือเป็นสิ่งสำคัญมาก สิ่งสกปรกบน

เรือส่วนมากจะมาจากของทะเลระหว่างการทำงาน เช่น กลิ่นคาวของสัตว์ทะเลที่ชาวประมงจับมาได้ จึงจำเป็นต้องช่วยกันรักษาความสะอาด นอกจากนี้ การรักษาความสะอาดในเรื่องจะยึดอายุการใช้งานของเรือประมง และการทำตามข้อห้ามนี้ยังแสดงให้เห็นว่า ชาวเรือมีความเคารพและนับถือแม่ย่านางเรือด้วย นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่า ถ้าเรือสะอาดสิ่งแวดล้อมบนเรือดี แม่ย่านางเรือก็จะนำความโชคดี ความเป็นสิริมงคลมาให้แก่ทุกคน ในทางกลับกันเมื่อเรือสกปรกก็จะทำให้เกิดสิ่งที่เป็นอัปมงคลแก่คนบนเรือด้วย

1.3.3 ห้ามดื่มสุราก่อนลงเรือหรือระหว่างอยู่บนเรือ เพราะมีความเชื่อว่า แม่ย่านางไม่ชอบการดื่มสุรา และข้อห้ามนี้ก็เป็นข้อห้ามที่มีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพชาวประมง ถ้าหากลูกเรือดื่มสุราก่อนลงเรือหรือระหว่างอยู่บนเรือจะทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ นอกจากนี้ การดื่มสุรายังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน ทำให้เสียการงาน และเป็นการไม่เคารพต่อแม่ย่านางเรือด้วย

1.3.4 ห้ามเล่นการพนันอยู่บนเรือ เพราะการเล่นการพนันทำให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินและก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย การลักขโมยได้ ส่งผลให้เกิดความวุ่นวาย การงานเสียหาย ทำให้คนในเรือไม่รัก ไม่สามัคคีกัน มองกันเป็นศัตรู ไม่มีความไว้วางใจกัน และการเล่นการพนันเป็นการกระทำที่ไม่ให้เกียรติและไม่เคารพยำเกรงแม่ย่านางเรืออีกด้วย

1.3.5 ห้ามมีเพศสัมพันธ์ในเรือ เนื่องจากชาวประมงเป็นผู้ชายและต้องทำงานอยู่บนเรือแต่ละครั้งเวลาหลายวัน ต้องห่างไกลจากครอบครัวและภรรยาเป็นเวลานาน จึงทำให้ลูกเรือที่เป็นผู้ชายเกิดความต้องการทางเพศขึ้นมา ดังนั้น การมีเพศสัมพันธ์ในเรือเป็นข้อห้ามที่เคร่งครัดมากที่สุด เพราะว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม การร่วมเพศในเรือยังถือเป็นการลบหลู่แม่ย่านางเรือและจะทำให้การประกอบอาชีพต้องประสบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เช่น จับปลาได้น้อย ประสบกับมรสุม อาจทำให้เรืออับปางและคนในเรือเสียชีวิต แต่หากคนในเรือให้ความเคารพยำเกรงแม่ย่านางก็เชื่อกันว่า ท่านจะช่วยปกป้องคุ้มครอง อวยพรให้เกิดความสิริมงคลแก่เจ้าของเรือและลูกเรือในการออกหาปลา

1.3.6 ห้ามใส่รองเท้าในเรือ ชาวประมงไทยยังมีความเชื่อว่า เมื่อจะลงเรือต้องถอดรองเท้าและล้างเท้าให้สะอาดก่อนทุกครั้ง และระหว่างอยู่บนเรือก็ห้ามใส่รองเท้า เพราะเชื่อกันว่า ในเรือมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์และแม่ย่านางอาศัยอยู่ การใส่รองเท้าบนเรือเป็นการไม่ให้เกียรติแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์และแม่ย่านางเรือ ซึ่งจะทำให้คนบนเรือประสบกับสิ่งที่ไม่ดี เช่น จับปลาได้น้อยหรือประสบกับปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ นอกจากนี้การไม่ใส่รองเท้าทำงานบนเรือจะมีผลดีคือ ป้องกันการลื่นในขณะที่ทำงาน เพราะขณะที่เรือวิ่งอยู่ เรือจะโคลงเคลงตลอดเวลา ทำให้ผู้ที่ไม่สวมรองเท้าสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวได้ดีกว่า และลดการเกิดอุบัติเหตุบนเรือด้วย

1.3.7 ห้ามเหยียบบริเวณหัวเรือ ชาวประมงไทยเชื่อว่า บริเวณหัวเรือเป็นที่สถิตของแม่ย่านางเรือ ดังนั้นการเหยียบหัวเรือจึงเป็นการเหยียบย่ำที่อยู่อาศัยของแม่ย่านางเรือ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เคารพต่อแม่ย่านางและจะทำให้แม่ย่านางเรือโกรธและลงโทษเจ้าของและลูกเรือ เช่น ทำให้เจ็บป่วยในระหว่างออกเรือ จับสัตว์น้ำได้จำนวนน้อยหรือจับสัตว์น้ำไม่ได้เลย

1.3.8 ห้ามนำสิ่งของต่าง ๆ วางบนหัวเรือ เพราะไปบังทัศนวิสัย ทำให้คนขับเรือมองเห็นทิศทางไม่ชัดเจน นอกจากนี้แล้ว ชาวเรือยังเชื่ออีกว่า การวางสิ่งของบนเรือเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีและไม่เคารพต่อแม่ย่านางเรือ

อีกด้วย เพราะการนำสิ่งของไปวางไว้บนหัวเรือทำให้แม่ย่านางเรืออยู่ไม่เป็นสุขและออกมาช่วยชาวประมงได้ยากลำบาก

1.3.9 ห้ามลักขโมยของบนเรือ ชาวเรือไทยมีความเชื่อว่าสิ่งของทุกอย่างที่อยู่ในเรือเป็นสมบัติของแม่ย่านางเรือ เมื่อของสูญหายหรือของถูกขโมยไป แม่ย่านางเรือก็จะโกรธ ส่งผลให้คนที่อยู่บนเรือไม่กล้ากระทำการดังกล่าว เพราะความเคารพยำเกรงในแม่ย่านางเรือ กลัวว่าแม่ย่านางเรือจะลงโทษให้มีอันเป็นไป

ข้อห้ามทั้ง 9 ข้อนี้ให้ข้อสรุปว่า ความเชื่อในแม่ย่านางเรือของไทยมิใช่เป็นเพียงความเชื่ออย่างเดียว แต่ยังเป็นกุศโลบายที่ว่าด้วยจริยธรรมที่ดีงาม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เชื่อและปฏิบัติตามอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพชนที่ได้นำความเชื่อเรื่องนี้มาผสมผสานกับหลักจริยธรรมเพื่อใช้ปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามให้แก่ชาวเรือ และกำหนดเป็นแบบแผนข้อควรปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและจะส่งต่อไปยังอนาคตผ่านลูกหลานชาวเรือจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป (วิดิทัศน์เรื่อง ไหว้แม่ย่านางเรือ, 2013, วิดิทัศน์เรื่อง แม่ย่านาง ต้นตำนานการกราบรถ-ไหว้เรือ, 2016)

2. ความเชื่อเรื่องตุยบวยเต็งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน

2.1 ตำนานตุยบวยเต็งเหนียง คำว่า “ตุยบวยเต็งเหนียง” (水尾圣娘) เป็นภาษาไหหลำ หมายถึง พระแม่ท่ายน้ำ เป็นเทพท้องถิ่นของจีนไหหลำ มีตำนานที่เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ในสมัยราชวงศ์หมิง มีชาวประมงชื่อว่า พานหมิงหลี่ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเปยกัง ตำบลชิงหลาน วันหนึ่งพานหมิงหลี่ออกไปจับปลา ปล่อยตาข่ายครั้งที่หนึ่งลงในน้ำ ปรากฏว่ามีท่อนไม้ท่อนหนึ่งมาติดที่ตาข่าย เขาจึงนำท่อนไม้นั้นทิ้งทะเลและปล่อยตาข่ายน้ำอีกครั้งหนึ่ง ท่อนไม้ท่อนเดิมก็ได้กลับมาติดที่ตาข่ายอีกครั้ง เขาเสียใจมากจึงพูดกับท่อนไม้ว่า ท่อนไม้ ถ้าหากว่าท่านคุ้มครองเราและทำให้เราจับปลาได้มาก ๆ เราสัญญาว่า จะแกะสลักท่านให้เป็นพระพุทธรูปเพื่อให้คนมาสักการะบูชาท่าน หลังจากพานหมิงหลี่ปล่อยตาข่ายลงน้ำเป็นครั้งที่สาม ปรากฏว่า เขาจับปลาได้จำนวนมาก เขารู้สึกประหลาดใจมากและได้นำท่อนไม้ท่อนนั้นกลับบ้าน แต่เขากลับลืมคำสัญญาที่ให้ไว้กับท่อนไม้ และทิ้งท่อนไม้ท่อนนั้นไว้ในสวน ภรรยาของพานหมิงหลี่นำปลาที่จับมาไปขายและนำเงินส่วนหนึ่งไปซื้อหมูมาสองตัว เมื่อพานหมิงหลี่กำลังสร้างคอกหมู ปรากฏว่า ขาดท่อนไม้ไปหนึ่งท่อน เขาจึงนำท่อนไม้ที่ได้จากทะเลมาทำคอกเลี้ยงหมู แต่หลังจากนั้นหมูของพานหมิงหลี่ก็ตายหมด 2-3 วันต่อมาเขาจับปลาไม่ได้สักตัวหนึ่ง เวลากลางคืนวันหนึ่ง ตุยบวยเต็งเหนียงได้มาเข้าฝันพานหมิงหลี่โดยได้เล่าประวัติของตนเองและบอกกับเขาว่า เจ้าลืมนบุญคุณของฉัน พานหมิงหลี่นึกขึ้นได้ว่า ตนไม่ได้ทำตามสัญญาที่เคยพูดไว้กับท่อนไม้ เขาจึงได้ขอโทษตุยบวยเต็งเหนียง และนุ่งผ้าประพาดหน้าตาของท่านตามความฝัน และได้แกะสลักรูปตุยบวยเต็งเหนียงจากท่อนนั้น พร้อมชักชวนคนในหมู่บ้านให้มาร่วมกันสร้างวัดตุยบวยเต็งเหนียงไว้ที่หมู่บ้านโพเว่ย เมืองเหวินซาง มณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อประดิษฐานตุยบวยเต็งเหนียงไว้สักการะบูชาและยึดเหนี่ยวจิตใจ (วิดิทัศน์เรื่อง วัดตุยบวยเต็งเหนียงเหวินซาง เทพนารีอันดับหนึ่งในไหหลำ 海南第一女神”文昌水尾圣娘庙, 2018)

จากตำนานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องตุยบวยเต็งเหนียงเกิดจากเทพนิยายจีนที่เป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวจีน เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อในเทพเจ้าผู้คุ้มครองมากมาย ความเป็นไปของชีวิต การประสบความสำเร็จ ความสุข ทุกข์ ความสำเร็จ ความล้มเหลว ส่วนหนึ่งชาวจีนเชื่อว่า มาจากเทพเจ้า เห็นได้จากตำนานดังกล่าว พานหมิงหลี่จับปลาได้จำนวนมากก็เพราะอำนาจของตุยบวยเต็งเหนียง ส่งผลให้ชาวประมงหรือผู้ที่ทำการค้าขายที่ต้องอาศัย

เรือเป็นพาหนะนำถือบูชาเทพองค์นี้ และถือว่าท่านเป็นเทพนารีท้องถิ่นของชาวจีนไหหลำที่คอยปกป้องชาวเรือและนำโชคลาภมาให้แก่ชาวประมงและพ่อค้าจนถึงทุกวันนี้

2.2 พิธีการบูชาตุยบวยตั้งเหนียง ในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน จากการศึกษาพบว่า พิธีการบูชาตุยบวยตั้งเหนียงจะมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวจีนไหหลำ โดยมีขั้นตอนการบูชาและสิ่งของที่ใช้บูชา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ขั้นตอนการบูชาตุยบวยตั้งเหนียง การบูชาแม่ย่านางเรือของชาวประมงไหหลำต้องใช้ภาษาไหหลำในการประกอบพิธีตั้งแต่ต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังที่วิทิต์ศน์เรื่อง พิธีตุยบวยตั้งเหนียงอำเภอเหวินซาง มณฑลไหหลำ 海南省文昌市水尾圣娘仪式 (2018) ได้กล่าวไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง บูชาเทพเจ้าทั้งหลาย ก่อนอื่นต้องบูชาเทพเจ้าหลักในพิธี คือ ตุยบวยตั้งเหนียง หลังจากนั้นจึงค่อยบูชาเทพเจ้าอื่น ๆ ตามลำดับที่ตั้งไว้ เริ่มต้นตั้งแต่เทพเจ้าที่ตั้งอยู่ทางด้านซ้ายจนถึงทางด้านขวา ต้องจุดธูป 3 ดอก ในแต่ละกระถาง

ขั้นตอนที่สอง บูชาเจ้าที่ ต้องจุดธูป 5 ดอก ในแต่ละกระถาง

ขั้นตอนที่สาม บูชาเทพเจ้าประตูเรือ ใช้ธูป 2 ดอก เสียบไว้ที่ประตูทั้งสองฝั่ง

ขั้นตอนที่สี่ บูชาฟ้าและที่ดิน ตั้งอยู่ในส่วนกลางของศาลเจ้า ใช้ธูปบูชาแต่ละกระถาง 3 ดอก

จากขั้นตอนการเซ่นไหว้ตุยบวยตั้งเหนียงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชาวประมงไหหลำ โดยพวกเขาจะให้ความสำคัญกับการบูชาตุยบวยตั้งเหนียงเทพเจ้าที่เป็นประธานในพิธี นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อแบบพหุเทวนิยม หมายถึง ความเชื่อในเทพหลายองค์ของชาวจีนไหหลำอีกด้วย เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า เทพแต่ละองค์มีฤทธิ์อำนาจต่างกัน ดังนั้น จึงมีเทพหลายองค์ที่พวกเขานับถือ สักการะบูชา แต่ถึงกระนั้นก็มีจุดร่วมกันของการนับถือเทพเจ้าก็คือ เทพทุกองค์ล้วนมีความศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจที่สามารถคุ้มครองลบล้างสิ่งที่ไม่ดีที่พวกเขาปรารถนาให้ได้ แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องนี้อย่างคงมีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวจีนรุ่นใหม่ที่พวกเขาได้เรียนรู้ ถ่ายทอดสืบวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อเหล่านี้มาจนถึงปัจจุบัน

2.2.2 เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ประกอบพิธีบูชาตุยบวยตั้งเหนียงที่พบทั่วไปในวิถีทัศน์ที่ใช้ศึกษา เช่น วิถีทัศน์เรื่อง สดุดีตุยบวยตั้งเหนียง 水尾圣娘颂 (2019) จะประกอบสิ่งต่าง ๆ ตามตารางข้างล่าง

ลำดับ	ดอกไม้	เนื้อสัตว์และ อาหารคาว	ผลไม้	ของหวาน	สิ่งอื่น ๆ
1	ใบเงิน	เนื้อหมู	กล้วยหอม	ขนมเซ่ง	น้ำชา
2	ใบทอง	หัวหมู	แอปเปิล	ขนมฟูนึงแบบใส่ถ้วย	เม็ดบัวแดง
3	-	ไก่	องุ่น	ขนมเจียนตุย	ธูป
4	-	กุ้ง	สับปะรด	ขนมฟูนึงแบบไม่ใส่ถ้วย	เทียน
5	-	ปู	ทับทิม	ลูกอมรสนม	เหล้าขาว
6	-	แกงดำ	ดอกท้อ	-	-

จะเห็นว่าเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีการบูชาตุยบายตั้งเหนียง ในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีนจะเป็นไปตามคติทางความเชื่อของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางความเชื่อที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่ม มีทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างจากของเซ่นไหว้ในพิธีบูชาแม่ย่านางเรือของไทย แต่ที่เห็นได้ชัดก็ความเชื่อที่ชาวประมงไหหลำมีต่อตุยบายตั้งเหนียง ผู้ศรัทธาต่างสรรหาสิ่งของสำหรับเซ่นไหว้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงความเป็นเงินและแฝงด้วยความเชื่อเรื่องสิริมงคลของชีวิต นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการนำอาหารของไทย เช่น ขนมชั้น ทองหยิบ ทองหยอดมาใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ สันนิษฐานว่า น่าจะมีการนำขนมเหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้เมื่อไม่นานมานี้ เพราะในอดีตชาวจีนไหหลำจะใช้แต่ขนมของจีนในการไหว้เจ้า และสิ่งของที่นำมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะหาได้ สะท้อนถึงการให้ความสำคัญ ความเคารพ และศรัทธาที่ชาวจีนไหหลำมีต่อตุยบายตั้งเหนียงอย่างสูงสุด

2.3 ข้อปฏิบัติต่อความเชื่อในตุยบายตั้งเหนียง ข้อปฏิบัติต่อความเชื่อในตุยบายตั้งเหนียงที่เด่นชัดจนก็คือ ข้อห้ามต่าง ๆ ที่ผู้ศรัทธาถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในเทศกาลต่าง ๆ ของจีนตามศาลเจ้าที่ประดิษฐานตุยบายตั้งเหนียง ดังนี้

2.3.1 ข้อห้ามในวันเกิดของตุยบายตั้งเหนียง จะมีข้อปฏิบัติและข้อห้ามหลายประการ เช่น ก่อนวันเฉลิมฉลองวันเกิดของตุยบายตั้งเหนียง 3-7 วัน ให้กินเจเพื่อแสดงเคารพตุยบายตั้งเหนียง ห้ามกินเนื้อสัตว์ สามีภรรยาห้ามมีเพศสัมพันธ์กันในขณะกินเจช่วงเวลาดังกล่าว ข้อนี้จะต้องทำตามอย่างเคร่งครัด

2.3.2 ข้อห้ามในเทศกาลวันตรุษจีน มีข้อห้ามหลายประการ เช่น ห้ามรับประทานเต้าหู้สดในวันแรกของปีใหม่ เพราะเต้าหู้มีสีขาวที่เป็นสัญลักษณ์ของอุปสรรคหรือโชคร้าย ดังนั้นจึงมีข้อห้ามดังกล่าว ไก่ต้มที่นำมาเซ่นไหว้ควรเป็นตัวสมบูรณ์ และต้องรองจนกว่าจะทำพิธีเสร็จแล้วจึงสามารถหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ รับประทานได้ วัณเส้นห้ามขาด เพราะเชื่อว่าจะทำให้อายุขัยของคนชราในครอบครัวสั้นลง ปลาห้ามตัดเป็นชิ้น ๆ ต้องเป็นตัวสมบูรณ์ เพราะปลาที่เป็นตัวสมบูรณ์เป็นสัญลักษณ์ของการมีกินมีใช้จนถึงลูกหลาน

2.3.3 ข้อห้ามในเทศกาลหยวนเซียว หรือที่คนไทยเรียกว่า เทศกาลโคมไฟ เป็นวันแรกที่พระจันทร์เต็มดวงในปีใหม่ของชาวจีน ห้ามกินอาหารที่ไม่ใช่รูปทรงกลม

2.3.4 ข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้ง ชาวประมงไหหลำนิยมมาไหว้ตุยบายตั้งเหนียง และมีข้อห้ามว่าห้ามนำธงเล็ก ๆ ที่เสียบอยู่ที่ศาลเจ้าตุยบายตั้งเหนียงไป เพราะเชื่อว่า การทำเช่นนี้จะทำให้บ้านเรือนของบรรพบุรุษพังลงได้ (วิดิทัศน์เรื่อง พิธีตุยบายตั้งเหนียง 水尾圣娘庆典, 2019)

ข้อห้ามและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อในตุยบายตั้งเหนียงที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงบทบาทของเทพนารีตุยบายตั้งเหนียงและศาลเจ้าที่มีต่อผู้ศรัทธาที่ไม่ใช่เป็นเพียงการสืบทอดความเชื่อตามประเพณีเท่านั้น แต่ข้อห้ามและข้อปฏิบัติดังกล่าวยังเกี่ยวข้องกับศีลธรรมที่ต้งาม ส่งผลให้ผู้ศรัทธาได้มีโอกาสทำความดี ชดเชยจิตใจให้สะอาด ผ่องใส และเกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันจัดงานสืบสานประเพณีวัฒนธรรมจีน อนุรักษ์สืบต่อรากฐานทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้คงอยู่ต่อไปอีกด้วย

3. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและตุยบวยเต็งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบตามประเด็นที่ศึกษา 3 ประการ คือ ความเชื่อ การประกอบพิธีสักการบูชา และข้อปฏิบัติต่อความเชื่อทั้งสอง ดังผลการศึกษาต่อไปนี้

3.1 ความเชื่อในแม่ย่านางเรือของไทยและตุยบวยเต็งเหนียง จากการเปรียบเทียบพบความสอดคล้องและความแตกต่างของความเชื่อทั้งสองใน 2 มิติ ดังนี้

3.1.1 มิติที่สอดคล้องกันของความเชื่อในแม่ย่านางเรือและตุยบวยเต็งเหนียงมี 3 ประการ คือ

- 1) แม่ย่านางเรือในประเทศไทยและตุยบวยเต็งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน ต่างเป็นเทพนารีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจเขิงบันดาลเหมือนกัน
- 2) ความเป็นมาของเทพนารีทั้งสองมาจากตำนานเทพนิยายพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมา
- 3) เทพนารีทั้งสองเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเรือ มีหน้าที่คอยปกป้องรักษา ค้ำครองชาวเรือ ผู้ศรัทธาและปฏิบัติตนตามข้อห้ามให้ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ และบันดาลให้ผู้ที่ศรัทธาประสบความสำเร็จในอาชีพและได้สิ่งปรารถนา แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถลงโทษชาวเรือที่ไม่ศรัทธา กระทำการดูหมิ่น ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติและข้อห้าม เช่น ทำให้ได้รับอันตราย จับปลาไม่ได้ เป็นต้น

3.1.2 มิติที่สอดคล้องกันของความเชื่อในแม่ย่านางเรือและตุยบวยเต็งเหนียงสรุปในภาพรวมได้ว่า ความเป็นมาของเทพนารีทั้งสองจะผูกโยงกับตำนานพื้นบ้าน ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่น แม้จะเกี่ยวข้องกับเทพนิยายแต่ก็มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ แม่ย่านางเรือของไทยจากตำนานที่ศึกษาจะมีลักษณะของการผสมผสานกับเทพในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เทพของชาวจีน และคติความเชื่อเรื่องผีของชาวไทยที่ผูกโยงกับเรือ ท้องทะเลหรือสายน้ำ สัตว์น้ำ อาชีพประมง การค้าขาย หรือการเดินทาง ส่วนตำนานของตุยบวยเต็งเหนียงจะเกี่ยวกับเทพนิยายจีนโดยตรง และผูกโยงกับวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านและพ่อค้าชาวไหหลำ และคติความเชื่อของท้องถิ่นที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมเดิมของชาวจีน

3.2 พิธีการบูชาแม่ย่านางเรือและตุยบวยเต็งเหนียง จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ พบความสอดคล้องและความแตกต่างของพิธีการบูชาต่อสิ่งเคารพทั้งสองใน 2 มิติ ดังนี้

3.2.1 มิติที่สอดคล้องกันในการบูชาแม่ย่านางและตุยบวยเต็งเหนียงสรุปได้ 3 ประการ คือ

- 1) รูปแบบของพิธีกรรมเกิดจากศรัทธาของชาวเรือที่มีต่อความศักดิ์สิทธิ์ของเทพนารีทั้งสองในฐานะที่พึ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นขวัญและกำลังใจให้ชาวเรือ สร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพ
- 2) สิ่งที่ใช้ประกอบในพิธีล้วนเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในที่ถูกคัดสรรมาอย่างดีและมีหลายสิ่งที่ใช้เหมือนกัน เช่น รูปเทียน ใบเงิน ใบทอง หมู ไก่ กล้วย สับปะรด ขนมทองหยิบ ทองหยอด และเหล้าขาว เป็นต้น และสิ่งที่น่าสนใจประกอบพิธีกรรมบูชาเหล่านี้มักจะแฝงด้วยคติความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงาน เช่น ใบเงิน ใบทองที่สื่อถึงการมีเงิน มีทอง ดอกดาวเรืองที่สื่อถึงความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เป็นต้น
- 3) จุดมุ่งหมาย ชาวเรือทั้งสองประเทศประกอบพิธีสักการบูชาสิ่งเคารพทั้งสองเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ขอให้ท่านช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองให้ตนและทุกชีวิตที่อยู่ในเรือปลอดภัย และขอให้ท่านบันดาลให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ พบแต่สิ่งดีที่พึงปรารถนา และยังถือเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อเทพนารีในฐานะผู้มีพระคุณที่คอยช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองและบันดาลให้ได้ในสิ่งปรารถนาอีกด้วย

3.2.2 มิติที่แตกต่างกันในพิธีการบูชาแม่ย่านางเรือและตุยบวยตั้งเหนียงในภาพรวมจะแตกต่างกันไปตามคติความเชื่อทางสังคมของแต่ละประเทศที่มีการผสมผสานกับความเชื่ออื่น ๆ ในสังคมของตนและความเชื่อภายนอก เช่น การบูชาแม่ย่านางเรือไทยที่มีการนำผ้าสามสีหรือหรือนำทองคำเปลวมาติดที่หัวเรือ มีการนำแป้งหอมและน้ำมันต์มาประพรมเรือ ในขณะที่การบูชาตุยบวยตั้งเหนียงไม่มีขั้นตอนนี้ และในพิธีการบูชาตุยบวยตั้งเหนียงจะมีการบูชาเทพองค์อื่น ๆ ได้แก่ เจ้าที่ เทพประตูเรือ เทพประจำฟ้าและดินร่วมด้วย นอกจากนี้ เครื่องบูชาเช่นไหว้ในพิธีหลายอย่างก็แตกต่างกันไปตามคติความเชื่อที่ชาวเรือทั้งสองประเทศสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่มีลักษณะของแต่ละท้องถิ่น

3.3 ข้อปฏิบัติต่อความเชื่อในแม่ย่านางเรือและตุยบวยตั้งเหนียง จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อปฏิบัติและข้อห้ามตามความเชื่อทั้งสองใน 2 มิติ ดังนี้

3.3.1 มิติที่สอดคล้องกันของการปฏิบัติต่อข้อห้ามตามความเชื่อแม่ย่านางเรือและตุยบวยตั้งเหนียงสรุปได้ 2 ประการ คือ

1) ชาวเรือทั้งสองประเทศต่างให้ความสำคัญกับข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามเกี่ยวกับสิ่งเคารพทั้งสองอย่างมาก จะปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ในขณะที่เดียวกันก็จะละเว้นไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการดูหมิ่นหรือละเมิดข้อห้าม เพราะกลัวว่าจะได้รับบทลงโทษอย่างหนัก อาจถึงเสียชีวิตและสูญสิ้นทรัพย์สินได้จากเทพนารีทั้งสองได้

2) ข้อห้ามตามความเชื่อเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศีลธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม เช่น การถือศีลกินเจ ไม่กินเนื้อสัตว์ การไม่ดื่มสุราก่อนลงเรือหรือขณะอยู่ในเรือ การไม่ลักขโมย เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อในสิ่งเคารพทั้งสอง ไม่ใช่เป็นเพียงความเชื่อที่มีอาจพิสูจน์ได้เท่านั้น แต่ยังเป็นมาตรการทางศีลธรรม จริยธรรมที่มุ่งควบคุม ฝึกฝนให้ผู้ศรัทธามีพฤติกรรมที่ดีงาม ซึ่งเป็นทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมที่ทำให้ประเทศชาติไม่เกิดปัญหาความวุ่นวายเดือดร้อนด้วย อันเป็นกุศโลบายที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของสองชาติพันธุ์

3.3.2 มิติที่แตกต่างกันของการปฏิบัติต่อความเชื่อในแม่ย่านางเรือและตุยบวยตั้งเหนียงสรุปในภาพรวมว่าเป็นความแตกต่างกันตามคติความเชื่อที่ผสมผสานกับรากฐานทางวัฒนธรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ชาวเรือรับเข้ามาที่มีรายละเอียดแตกต่างกัน นอกจากนี้ การปฏิบัติตามข้อห้ามในแม่ย่านางเรือไทยจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนในขณะที่อยู่บนเรือ แต่การปฏิบัติตามข้อห้ามที่เกี่ยวกับตุยบวยตั้งเหนียงจะเกี่ยวข้องเทศกาลสำคัญของจีน เช่น เทศกาลตรุษจีน เป็นต้น

สรุปและวิจารณ์ผล

การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและตุยบวยตั้งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีนมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย คือ ความสอดคล้องกันของความเชื่อ คือ แม่ย่านางและตุยบวยตั้งเหนียงเป็นเทพนารีที่ศักดิ์สิทธิ์ คอยปกป้องรักษาชาวเรือให้ปลอดภัยจากอันตราย บันดาลให้ประสบความสำเร็จตามปรารถนา และสามารถลงโทษผู้ที่กระทำการดูหมิ่นให้ประสบกับสิ่งที่ไม่ดีได้ ชาวเรือจะปฏิบัติตามสิ่งเคารพทั้งสองด้วยความเคารพบูชาด้วยเครื่องเช่นสังเวทย่างดี ปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และไม่กระทำการใด ๆ ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามที่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม ส่วนความแตกต่างกันของความเชื่อ การบูชา

และการปฏิบัติต่อความเชื่อทั้งสองนั้นจะแตกต่างกันไปตามมิติทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละประเทศที่ผสมผสานกับคติความเชื่อทางสังคมของตนและคติความเชื่อภายนอกที่ชาวเรือของทั้งสองประเทศได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของจรงค์ รัตนวิฑูรย์ (2560, น. 43) ที่กล่าวว่า ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ จะแสดงออกมาในรูปแบบของข้อห้าม ค่านิยมต่าง ๆ ดังนั้น ความเชื่อจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์อย่างใกล้ชิด และปรากฏในรูปแบบของพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม และวัฒนธรรมในรูปแบบอื่น ๆ ของสังคมนั้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอู่เลียงเลียง (Wu Liangliang, 2013) เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบเทพนิยายเกี่ยวกับข้าวเปลือกกระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยที่พบว่า นิทานที่เกี่ยวกับเทพนิยายข้าวเปลือกถือเป็นเทพนิยายประเภทหนึ่งของโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศแถบตะวันออกหรือตะวันตกสมัยโบราณ ล้วนมีลักษณะพิเศษของตนเอง เพราะต่างมีประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประเพณี และความเชื่อพื้นเมืองที่แตกต่างกัน ฉะนั้นเทพนิยายของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันไปด้วย จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือในประเทศไทยและตุยบายตั้งเหนียงในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ตามหลักทางวิทยาศาสตร์ หากแต่ส่งผลต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของผู้คน สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ที่มีความเชื่อศรัทธา ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในคลองธรรมที่ติงามได้ มีความรัก สามัคคี เอื้ออาทร ช่วยเหลือกัน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประเพณีที่ติงามของสังคมที่สามารถนำมาปลูกฝังและสร้างความตระหนักให้ลูกหลานของทั้งสองประเทศเห็นความสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมของความเชื่อดังกล่าวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบองค์ความรู้เกี่ยวกับพระแม่คงคาของประเทศไทยกับเจ้าพ่อ 108 ในมณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน
2. ควรศึกษาความเชื่อแม่ย่านางเรือ โดยการใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในภาพรวม และเจาะลึกเรื่องราวแม่ย่านางอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา ชูผล. (2559). แม่ย่านางความศรัทธาชาวเรือ. *วารสารศูนย์ภาษา*, 10(1), 1-152.
- จรงค์ รัตนวิฑูรย์. (2560). วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 8(2), 42-61.
- ณัฐธัญญา พรรณรัตน์. (2016). การสร้างความหมายเกี่ยวกับ “แม่ย่านางเรือ” ของชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 10(23), 33-40.
- ณัฐกานต์ เกาศล และ สุวิชัย โภคชัยะวัฒน์. (2017). Boats: Local Wisdom Relations with Folk Life and Social Role in Central Region of Thailand. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*, 13(1), 69-82.
- Chen Zhihui. (2020). [The regional characteristics of the sea god belief in Hainan Three Gorges Forum]. *Hainan Institute of Tropical Oceanography*, 20(02), 49-53.

Ma Ribing. (2003). [Kangxi Wenchang County Chronicle]. *Journal of Kaifeng Institute of Education*, 19(05), 234-236.

Wu Liangliang. (2013). *A comparative study of rice myths between China and Thailand* (Master's thesis). East China Normal University, Shanghai.

Zeng Lingming. (2021). [Female gods, ocean beliefs, fusion and interaction: An empirical analysis of Mrs. Xian, Mazu and Shuiwei Shengniang in Hainan Island]. *Frontier Economy and Culture*, 21(01), 79-92.

ฐานข้อมูลออนไลน์

ซานเจี้ยจ้วน [อินเทอร์เน็ต]. พิธีตุยบวยตั้งเหนียง 水尾圣娘庆典. 13 กรกฎาคม 2562 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]. ค้นคืนจาก https://v.youku.com/v_show/id_XNDI4MTAzNjc5Ng==.html

ตงเจียว [อินเทอร์เน็ต]. วัดตุยบวยตั้งเหนียงเหวินซาง เทพนารีอันดับหนึ่งในไหหลำ 海南第一女神”文昌水尾圣娘庙. 3 กุมภาพันธ์ 2564 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://v.qq.com/x/page/y3221>

หนี่เสี่ยวเตอห่าวห่าวค่านเนอ [อินเทอร์เน็ต]. 2018 พิธีตุยบวยตั้งเหนียง อำเภอเหวินซาง มณฑลไหหลำ 海南省文昌市水尾圣娘仪式. 13 มีนาคม 2562 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]. ค้นคืนจาก https://www.iqiyi.com/w_19s6kn2qcp.html

เรื่องหลอน [อินเทอร์เน็ต]. ตำนานแม่ย่านาง กับต้นสาวผู้สละชีวิตช่วยลูกเรือ. 15 มีนาคม 2561 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=ktsj1UzPmPA>

เหวินซาง [อินเทอร์เน็ต]. สดุดีตุยบวยตั้งเหนียง 水尾圣娘颂. 15 มกราคม 2561 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://v.qq.com/x/page/n3133xltq0c.html>

BiRdY-CH [อินเทอร์เน็ต]. แม่ย่านาง ตันตำนานการกราบรถ-ไหว้เรือ. 10 เมษายน 2560 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]. ค้นคืนจาก https://www.youtube.com/watch?v=jBZd4xFG_mA

ppachrx Rattanaporn [อินเทอร์เน็ต]. ไหว้แม่ย่านางเรือ. 10 กันยายน 2562 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]; ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=MedYK0Zefl4>

PPTV HD 36 [อินเทอร์เน็ต]. EP.123: แม่ย่านางเรือ (1/4). 15 มีนาคม 2561 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]; ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=nFs4Y5HbmOg&t=177s>

Wanida Nakhisang [อินเทอร์เน็ต]. สารคดีเรื่องเล่าวิถีไทย: แม่ย่านางเรือ. 21 เมษายน 2560 [เข้าถึง 1 มีนาคม 2565]; ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=LM6CPPBNQrA>

ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์เรื่องคำพิพากษา
Reflections on rural Thai society in the S.E.A Writers Awards novel “The Judgment”

LIQUN ZHANG*, อีร์โชติ เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

* Email : 2805033573@qq.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์เรื่อง คำพิพากษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลวิจัยพบว่า ในนวนิยายเรื่องคำพิพากษาได้สะท้อนภาพสังคมชนบทไทย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตพบว่า ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และอาหารการกินของคนในชนบทไทยแตกต่างกันตามฐานะทางการเงิน อุปนิสัย และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล 2) ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและจริยธรรมพบว่า คนในสังคมชนบทไทยมีความเห็นอกเห็นใจ มีน้ำใจช่วยเหลือกันเมื่อยามยากลำบาก มีความอดทนต่อสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ไม่พึงประสงค์ และอดทนต่อความรู้สึก เช่น ความโกรธ และมีความกตัญญู รู้สึกนึกในบุญคุณที่คนอื่นทำให้และหาทางตอบแทน 3) ด้านความเชื่อและประเพณีพบว่า คนไทยในชนบทมีความเชื่อเรื่องกรรมและปฏิบัติตนตามหลักศีลห้าที่มุ่งให้คนละความชั่ว ทำความดี ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนและสังคม และยึดมั่นในประเพณีการบวชพระที่มุ่งให้ผู้บวชได้รับการฝึกอบรมให้เป็นคนดี ผู้ที่มีส่วนร่วมได้บุญ และประเพณีงานศพที่มุ่งทำบุญอุทิศกุศลนำดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน สังคมชนบทไทย นวนิยาย รางวัลซีไรต์ คำพิพากษา

Abstract

The objective of this research was to analyze the reflection of rural Thai society in the S.E.A Writers Awards novel “The Judgment”. By using content analysis and presenting descriptive research results. The results of the research found that “The Judgment” novel reflected three aspects of rural society in Thailand, namely: 1) Reflecting on lifestyle, it was found that the housing, dress and food of people in rural Thailand differed according to the financial status, habits and behavior of each individual. 2) The reflection on morality and ethics found that People in rural Thai society have compassion. They are generous to help each other in times of trouble. Rural people are tolerant of adverse external situations and environments. and tolerant of internal negative feelings such as anger and gratitude. Feel grateful for what others have done and find a way in return without expecting anything in return. 3) In terms of culture, it was found that Thai people in rural areas believed in karma and practiced the five precepts that aimed at everyone to do good deeds and not create trouble for themselves and society and adheres to the tradition of ordaining monks that aims for ordained monks to be trained to be good people those who

participated in merit and funeral traditions aimed at making merit and bringing the souls of the deceased to heaven.

Keywords : Reflections, Thai rural society, Novels, S.E.A. Write Awards, “The Judgment”

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 (2556, น. 564) ได้กล่าวว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีในรูปแบบร้อยแก้วที่มีการดำเนินเรื่องให้เนื้อเรื่องสมจริง นวนิยายประกอบด้วยตัวละคร โครงเรื่อง เหตุการณ์ และสถานที่ นอกจากนี้ สมเกียรติ รัชฌมณี (2558, น. 6) ยังได้กล่าวว่า นวนิยาย หมายถึง วรรณกรรมบันเทิงคดีแบบใหม่ มีพัฒนาการมาจากการเล่านิทานหรือนิยาย เป็นเรื่องราวที่แสดงถึงพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ด้วยการสมมุติขึ้นเป็นเรื่องราวต่าง ๆ อย่างสมจริง เรื่องราวดังกล่าวนั้นอาจจะมีเค้าโครงเรื่องมาจากเรื่องจริง เป็นแง่มุมใดมุมหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ หรือเป็นเรื่องที่ผู้ประพันธ์แต่งขึ้นด้วยจินตนาการของตนเองก็ได้

วรรณกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์ของนักเขียน นักเขียนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งจะนำประสบการณ์จากสังคมนำไปเขียนในผลงานของตน วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งซึ่งวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, น. 5-6) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมไม่ใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียน และเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคมที่เกิดขึ้นจริง ความเป็นจริงทางสังคมจึงถูกสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรม สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม ดังที่ยุริฉัตร บุญสุนทิ (2554, น. 12-13) ได้กล่าวว่า สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติของนักเขียนย่อมเกิดจากภายหลังประสบการณ์และการศึกษาของนักเขียนคนนั้น ซึ่งอาจจะมีอิทธิพลที่นักเขียนซึมซับจากประสบการณ์ชีวิตกลายเป็นความรู้ที่ถ่ายทอดลงวรรณกรรมโดยไม่ได้จินตนาการ นอกจากนี้ วรรณกรรมยังมีอิทธิพลต่อสังคม ดังที่รีนฤทัย สัจพันธ์ (2554, น. 9) ได้กล่าวว่า เมื่อมองวรรณกรรมโดยส่วนรวมแล้วก็พบว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมแต่ละสมัย วรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับสังคมนั้น โดยทั่วไปแล้ว สังคมมักจะมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม ลักษณะ คุณค่าของวรรณกรรมก็มีอิทธิพลต่อสังคมที่ซ่อนแฝงเร้นอยู่

วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต วรรณกรรมมีคุณค่าต่อมนุษย์และสังคม ดังที่พิทยา ว่องกุล (2540, น. 1) ได้อธิบายคุณค่าของวรรณกรรมไว้ว่า วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ชาติที่เจริญแล้วทุกชาติจะต้องมีวรรณกรรมเป็นของตัวเอง แล้ววรรณกรรมจะมีมากหรือน้อย ดีหรือเลว ก็แล้วแต่ความเจริญงดงามแห่งจิตใจของชาตินั้น ๆ วรรณกรรมเป็นเครื่องชี้ให้รู้ว่าชาติใดมีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงแค่ไหนและยุคใดมีความเจริญสูงสุด ยุคใดมีความเสื่อมทรามลง เพราะฉะนั้น วรรณกรรมแต่ละชาติซึ่งจึงเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่า ยุคใดจิตใจของประชาชนในชาติมีความเจริญหรือเสื่อมอย่างไร ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้สึกลึกซึ้งที่ถ่ายทอดจินตนาการ การศึกษาหรือการอ่านวรรณกรรมทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ของยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนผ่านมุมมองของตนออกมา รวมทั้งทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มิต่อสภาพการณ์เหล่านั้นด้วย ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์แทบทุกด้าน วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าโดยเฉพาะวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์

วรรณกรรมรางวัลซีไรต์มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2522 มีสมาชิกกลุ่มอาเซียนทั้งหมด 10 ประเทศ จุดมุ่งหมายของรางวัลซีไรต์คือเพื่อส่งเสริมนักเขียนที่มีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาวรรณกรรมได้อย่างยอดเยี่ยมซึ่งสัจภูมิ ละออ (2551) ได้กล่าวว่า ซีไรต์ เป็นคำทับศัพท์มาจากคำว่า S.E.A. Write ย่อจาก Southeast Writers' Award ชื่อเต็มในภาษาไทย คือ รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน แต่มักเรียกว่า รางวัลซีไรต์ ซึ่งได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2522 เป็นครั้งแรกที่ฝ่ายบริหารโรงแรมโอเรียนเต็ลได้เริ่มรางวัลซีไรต์ เนื่องจากโรงแรมโอเรียนเต็ลมีประวัติเกี่ยวกับนักเขียนชนชั้นนำของโลก รางวัลวรรณกรรมนี้จะมอบให้แก่นักเขียน 10 ประเทศในอาเซียน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคุณค่าทางวรรณกรรม ทรัพย์สินทางปัญญา วรรณศิลป์แห่งกลุ่มอาเซียน เพื่อรับทราบ รับรอง ส่งเสริม สนับสนุนวรรณกรรมของนักเขียนผู้สร้างสรรค์ และเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มนักเขียนและประชาชนทั่วไปในกลุ่มประเทศอาเซียน วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ กวีนิพนธ์ นวนิยาย เรื่องสั้น และบทละคร วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราว รวมทั้งอารมณ์สะท้อนใจของผู้เขียน

นวนิยาย คำพิพากษา เป็นผลงานของชาติ กอบจิตติ เป็นนวนิยายที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2524 ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือรางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. 2525 ผู้วิจัยได้ศึกษานวนิยาย คำพิพากษา ที่ได้พิมพ์ครั้งที่ 51 นวนิยายเรื่องนี้เล่าถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชนบทไทย เนื้อเรื่องได้สะท้อนถึงสังคมชนบทไทยอย่างชัดเจน

ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์เรื่องคำพิพากษา ซึ่งจะทำให้เข้าใจวิถีชีวิต คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมของคนไทยในชนบทสังคมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ได้ลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องของผู้ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ เรื่อง คำพิพากษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทนวนิยาย (Textual Analysis) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม และนวนิยายกับภาพสะท้อนของสังคมเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2. ศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับรางวัลซีไรต์

3. ศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์

4. คัดเลือกวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับชนบทไทย จำนวน 1 เล่ม ได้แก่

เรื่อง คำพิพากษา

5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายเรื่องคำพิพากษา

6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ เรื่อง คำพิพากษา พบภาพสะท้อนสังคมชนบทไทย 3 ด้าน คือ ด้านวิถีชีวิต ด้านคุณธรรม และด้านประเพณีและความเชื่อ ดังนี้

1. ด้านวิถีชีวิต วิถีชีวิต หมายถึง การใช้ชีวิตประจำวันของคนไทยในสังคมชนบท ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทไทยในนวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา จำแนกได้ 4 ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การเดินทาง การแต่งกาย และอาหารการกิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัย หมายถึง อาคารบ้านเรือนที่จัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบอาคารบ้านเรือนด้วย โดยพบภาพสะท้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในสังคมชนบทไทย ดังนี้

นวนิยายคำพิพากษา ได้กล่าวถึง บ้านเรือนของสัปเหร่อไข่ เป็นบ้านเรือนแบบไทยที่เรียบง่ายตามฐานะ ตรงข้างทางเดินเข้าบ้านมีแปลงดอกหงอนไก่ และเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน ดังตัวอย่าง

บ้านสัปเหร่อไข่เป็นเรือนยกพื้นสูง หลังเล็ก ๆ ทรงไทยหลังคามุงจาก ฝาบ้านกั้นจาก ตรงลานดินหน้าบ้านมีตุ่มน้ำสีแดง สีขาวเรียงเป็นแถวอยู่ข้างตัวบ้าน ตรงข้างทางเดินเข้าบ้านมีแปลงดอกหงอนไก่และแปลงบานไม่รู้โรย แม่ไก่สีดำกำลังพาลูกเจี๊ยบคุ้ยเขี่ยดินอยู่บริเวณข้าง ๆ แปลงหงอนไก่สีแดง หมาสีขาวนอนหลับราบอิงติดตุ่มน้ำไปสีแดง มีรอยน้ำเปียกชื้นอยู่ปากตุ่ม

(คำพิพากษา, 2561, น. 103)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยของคนในชนบทไทยจะเป็นไปตามฐานะของแต่ละบุคคล บ้านทรงไทยขนาดเล็ก ทำจากวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและราคาถูก เหมาะสมกับฐานะทางครอบครัว มีเครื่องใช้สอยเท่าที่จำเป็นและเป็นผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น มีตุ่มน้ำวางไว้หน้าบ้าน เพื่อนำน้ำมาใช้เป็นประโยชน์ด้านต่าง ๆ อย่างสะดวก บริเวณบ้านมีพื้นที่ปลูกดอกไม้ นิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ ไข่ทำอาหาร และสุนัขไว้เฝ้าบ้านในเวลาที่เขาออกไปทำงาน ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในชนบทไทย

นวนิยายคำพิพากษา ได้กล่าวถึง บ้านเรือนที่ตกแต่งอย่างสวยงามของครูใหญ่ ผู้มีฐานะทางสังคม และเป็นเคารพนับถือของคนทั่วไปในชนบท ดังตัวอย่าง

สายตาเหลือบเห็นโคมไฟกระจกรูปเก้งจิ้น ดูแปลกตาตั้งอยู่บนหัวเสาประตูรั้ว หลังคาสีดำทางครอบกระจกฝ้าสีเขียวดูสวยงาม ที่ขอบบนประตูเล็กมีสวิตซ์ไฟเขียว หนังสือตัวเล็ก ๆ กำกับไว้ข้างใต้สวิตซ์ว่า กตกริ่ง ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งที่เพิ่มขึ้นมาและแปลกตาสำหรับเขา พักหลังเลอยู่สักพักหนึ่งกับตัวอักษร แล้วกตกริ่ง

(คำพิพากษา, 2561, น. 237)

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า คนที่มีฐานะดีในชนบทจะมีบ้านเรือนที่หรูหรา มีเครื่องประดับบ้านและเครื่องตกแต่งบ้าน เช่น โคมไฟแขวนที่สวยงาม มีราคาแพง มีเครื่องอำนวยความสะดวกสบายตามฐานะทางการเงินของตน

สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของคนที่มีฐานะดีที่สุขสบาย แตกต่างจากความเป็นอยู่ของคนจนที่มีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ขาดโอกาส ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางสังคมระหว่างคนจนกับคนรวยที่พบเห็นได้ในชนบทไทยทั่วไป

สรุปได้ว่า ที่อยู่อาศัยของคนในชนบทไทยนั้นจะแตกต่างกันตามฐานะทางเศรษฐกิจและรสนิยมของแต่ละคนที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การโอกาสทางการศึกษา อาชีพที่ทำ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างกันตามฐานะ กล่าวคือคนยากจนจะมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากและขาดโอกาสในหลายด้าน แต่คนที่มีฐานะทางการเงินดีก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สุขสบาย มีโอกาส และมีอำนาจแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่า ซึ่งถือว่าเป็นความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมชนบทไทยที่ยังคงปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

1.2 การเดินทาง นวนิยายคำพิพากษา ได้กล่าวถึงช่วงฤดูฝน ฝนตกหนัก ทำให้การเดินทางไปโรงเรียนด้วยเท้าเปล่าบนทางเดินที่ดินเปียกชุ่มของนักเรียนที่มีความยากลำบากมาก ดังตัวอย่าง

เด็กนักเรียนเริ่มมีมาบ้างแล้ว แต่ดูบางตากว่าทุกวัน พวกเขาเดินดินเปล่าเปลือย มาบนดินนุ่มนุ่ม มีถุงพลาสติกใส่สวมหัว เว้นเจาะตรงตาและจมูกไว้ บางคนสวมเสื้อกันฝนพลาสติกสีดำ เต็มตัวเต็มมือต่อชายเสื้อกันฝนลากดิน เด็กบางคนไม่มีอะไรคลุมมาเลย ได้อาศัยหลบเดินเอาตามโคนต้นมะพร้าว กว่าจะมาถึงโรงเรียนได้ ก็ขึ้นไปทั้งตัว ละอองฝนเล็ก ๆ สีขาวจับเส้นผมอยู่ทั่วหัว และเมื่อยามถูกลมโชนเพียงแผ่วเบา ก็หนาวลั่น

(คำพิพากษา, 2561, น. 199)

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า การเดินทางในชนบทยากลำบาก เนื่องจากทางเดินเป็นดิน ยังไม่มีถนนลาดยาง ไม่มีรถ นักเรียนต้องเดินทางไปเรียนหนังสือด้วยเท้าเปล่า พวกเขาจะต้องประสบปัญหามากขึ้นในช่วงที่ฝนตกหนัก นักเรียนบางคนไม่มีเสื้อกันฝน ทำให้เสื้อผ้าเปียกชุ่ม เผชิญกับความหนาว และเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย เนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน ต้องช่วยเหลือตัวเองในการเอาตัวรอดจากปัญหาดังกล่าวด้วยการเดินหลบฝนตามโคนต้นมะพร้าว สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตเกี่ยวกับการเดินทางของเยาวชนในชนบทสมัยที่การพัฒนายังเข้าไปไม่ถึงว่า ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค และใช้ความอดทน ความพยายามที่จะฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคดังกล่าวไปได้ นอกจากนี้ยังสะท้อนภาพของความเหลื่อมล้ำระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท กล่าวคือสังคมได้รับการพัฒนาในหลายด้าน ขณะที่สังคมชนบทขาดการพัฒนา ส่งผลให้เด็กในสังคมชนบทขาดโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เช่น การคมนาคมที่สะดวกสบาย เป็นต้น

1.3 การแต่งกาย นวนิยายคำพิพากษา ได้กล่าวถึงการแต่งกายของตัวละครเอกชื่อ ฟัก นักการภารโรง ผู้มีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดของโรงเรียนแห่งหนึ่งในชนบทในขณะที่กำลังนอน ดังตัวอย่าง

ฟักยังนอนหลับสบาย เขาอนตะแคง คุณคู้ หันหน้าออกนอกแคร่ มือทั้งสองซุกอยู่ระหว่างเข่า น้ำลายไหลยืดออกจากปากที่เขยอนน้อย ๆ ย้อยลงหมอนลีเหลืองเปียกเป็นวง เสื้อสีขาวที่สวมใส่ตั้งแต่วันวานยับยู่ยี่ มีรอยเปื้อนบางแห่ง กางเกงสีาก็หดลั่นขึ้น เมื่อเข่างอ ผ้าห่มสีเหลืองหม่นแอบหนีกองอยู่ปลายดิน

(คำพิพากษา, 2561, น. 159)

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า การแต่งกายของฟัก จะเป็นไปตามฐานะทางการเงินของเขา เนื่องจากฟักเป็นคนใช้แรงงาน ดังนั้น เสื้อผ้าที่เขาสวมใส่ รวมถึงเครื่องนอนของเขาจึงมีราคาถูก เหมาะสมกับฐานะทางการเงินของตน เก้าและผ่านการใช้งานมานาน เนื่องจากเขามีฐานะยากจน สิ่งใดที่ยังพอใช้ได้อยู่ เช่น เสื้อผ้าและที่นอนเขาก็ยังจำเป็นต้องใช้ต่อไป เพื่อประหยัดเงินไว้ใช้ในสิ่งที่จำเป็นกว่า

นอกจากนี้ นวนิยายคำพิพากษา ได้กล่าวถึงการแต่งกายของฟักที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ดี คือการติดสุรา ของเขาไว้อีก ดังตัวอย่าง

บางวันเมาหลักก็ไม่ได้กินข้าว มุ่งหมอนที่หลับนอน เมื่อก่อนเคยเอาไปซักรีดตากแดด เดี่ยวนี้กลับเหม็นอับคาล้าตามเวลาที่ผ่านไป เสื้อแสงที่สวมใส่มียอดขี้เกลือขึ้นอยู่เต็มหลัง คอเสื้อดำคล้ำด้วยเหงื่อไคล เขายังคงใส่มันได้ไม่ทุกซักรีด

(คำพิพากษา, 2561, น. 168)

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า การแต่งกายของฟักเกิดจากพฤติกรรมของตัวเองที่ชอบดื่มสุราจนติด ทำให้มีเงินมาและขาดสติ ไม่สนใจสิ่งรอบตัวเอง แม้กระทั่งอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนอน ไม่สนใจที่จะทำความสะอาดร่างกายและสิ่งอื่น ๆ ส่งผลเสียต่อคุณภาพของชีวิต และแสดงให้เห็นว่า การที่คนชนบทไทยบางคนประสบกับความยากจน ขาดแคลนปัจจัยยังชีพและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มาจากความประพฤติที่ไม่ดีของเขาเอง เห็นได้จากกรณีของฟักที่ติดสุรา เงินทองที่หามาได้ก็หมดไปกับการซื้อสุรามาดื่มจนขาดสติ ไม่ใส่ใจแม้กระทั่งตัวเองและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบกาย ส่งผลให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่และประสบกับความยากจนและขาดแคลนซ้ำซาก

1.4 อาหารการกิน อาหารการกินเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต นวนิยายคำพิพากษา ได้กล่าวถึงอาหารการกินของคนในชนบทไทยไว้ไม่มากนัก อาหารการกินที่กล่าวถึงจะเป็นไปตามฐานะทางการเงินและสิ่งที่มีอยู่ในชนบท ดังตัวอย่างที่สัปเหร่อไซ้ได้กล่าวกับฟักว่า

นั่งเข้าไปกินข้าวก่อน เดี่ยวจะลงมาคุยกับเอ็ง แกเดินขึ้นบ้าน ทิ้งให้ฟักจมอยู่กับขวดเหล้า ตะเกียงรั่ว ขามต้มโคล้งที่เหลือติดกัน มองเห็นก้างปลาและหอมแดง

(คำพิพากษา, 2561, น. 216-217)

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า อาหารการกินของคนในชนบทไทยจะเป็นไปตามฐานะทางการเงิน อุปนิสัยพฤติกรรม และความชื่นชอบของแต่ละบุคคล ซึ่งอาหารการกินส่วนใหญ่จะเรียบง่าย ประหยัดด้วยวัตถุดิบที่ปลูกและเลี้ยงไว้ หรือวัตถุดิบทางธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นอย่าง เช่น ปลา เป็นต้น

สรุปได้ว่า นวนิยายรางวัลซีไรต์ เรื่อง คำพิพากษาได้สะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนในชนบทไทยไว้อย่างเด่นชัด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันตามฐานะทางการเงินของแต่ละคน ด้านการเดินทางที่มีความยากลำบาก ขาดการพัฒนา ด้านการแต่งกายตามฐานะทางการเงินและอุปนิสัยของแต่ละคน และด้านอาหารการกินที่เรียบง่าย อาศัยวัตถุดิบจากธรรมชาติหรือที่ปลูกและเลี้ยงไว้ในท้องถิ่น

2. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องเหมาะสมตามพื้นฐานของความดีงามในจิตใจของแต่ละคน นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษาได้สะท้อนภาพสังคมชนบทไทย

ด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เด่นชัดไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ความเห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจ ความอดทน และความกตัญญู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความเห็นอกเห็นใจ ความเห็นอกเห็นใจเป็นจริยธรรมพื้นฐานที่จำเป็นยิ่งต่อสังคม เนื่องจากคุณธรรมข้อนี้จะก่อให้เกิดความรัก ความสงสาร และการช่วยเหลือกัน เนื่องจากคนในสังคมมีต้นทุนชีวิตที่ต่างกัน มีทั้งคนรวย คนจน คนที่ประสบกับความทุกข์ และคนที่ตกทุกข์ได้ยากอยู่ร่วมกัน

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้สะท้อนถึงคุณธรรมจริยธรรมข้อนี้ผ่านบทสนทนาระหว่างหลวงพ่อกับสัปเหร่อ ไซท์ที่กล่าวถึงช่างฟูกับลูกมาขออาศัยอยู่ที่วัด เนื่องจากไม่มีบ้านอยู่ หลวงพ่อบุญญาตให้อยู่และให้หมุ้งหมอนใหม่ไปกางนอนที่โรงลิเก ดังตัวอย่าง

สัปเหร่อไซท์จำได้ว่าคนได้พูดกับหลวงพ่อกว่า “จะไว้ใจได้หรือครับหลวงพ่อ เราไม่รู้จักห้วนนอนปลายตีนเขา”... แก่ได้ถามคำถามทำนองนี้หลังจากที่ไอ้พุ่มลูกลงกุฏิไปแล้ว...หลวงพ่อก็ได้ตอบว่า “หมาแมวที่คนเขาเอามาปล่อยวัด เรายังเลี้ยงเอาไว้ได้ นี่คนด้วยกันแท้ ๆ เขามาขอที่พึ่ง เราจะไม่รับเชียวรี”...สัปเหร่อยังจำคำพูดของหลวงพ่อดี

(คำพิพากษา, 2561, น. 136-137)

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า คนในชนบทไทยโดยเฉพาะพระสงฆ์ ผู้ที่เป็นต้นแบบของคุณธรรมและจริยธรรม จะมีความเห็นอกเห็นใจในความยากลำบากของเพื่อนมนุษย์ เมื่อเห็นผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ไม่อาจทนนิ่งได้ ต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือเท่าที่สามารถทำได้ แม้ว่าคนที่ตนช่วยเหลือจะเป็นคนแปลกหน้า ไม่รู้จักกันมาก่อน นอกจากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันแล้วยังสงเคราะห์อนุเคราะห์สัตว์ที่คนนำมาปล่อยอีกด้วย นอกจากนี้ ความเห็นอกเห็นใจยังเป็นจริยธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันแบบร่วมทุกข์ร่วมสุข มีการใช้เหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ไม่แล้งน้ำใจต่อกันอีกด้วย

2.2 ความมีน้ำใจ ความมีน้ำใจเป็นคุณธรรมและจริยธรรมที่ประสานใจระหว่างผู้ให้ความช่วยเหลือกับผู้รับความช่วยเหลือให้แนบสนิทชิดใกล้ เสมือนหนึ่งญาติมิตรที่ใกล้ชิด เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยไม่มีใครถูกทอดทิ้งให้อยู่กับความทุกข์ยากลำบากเพียงลำพัง

นวนิยายคำพิพากษาได้กล่าวถึงสัปเหร่อไซท์ ผู้ทำหน้าที่เผาศพว่า การที่เขาได้พบกับความตายและทำหน้าที่เกี่ยวกับศพบ่อยครั้งจนเกิดความเคยชิน แค่อถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและทำอย่างเต็มที่ก็พอ แต่พอสัปเหร่อไซท์มาเจอกับงานศพของคนยากจน อนาคตไร้ญาติพี่น้อง มีเพียงลูกคนเดียวที่ร่วมงาน ทำให้เขารู้สึกหดหู่ใจและเกิดความสงสารมากกว่าปกติ ดังตัวอย่าง

สัปเหร่อไซท์ยืนมองคูฟูกอยู่ห่าง ๆ แก่รู้ดีว่าควรปล่อยมันลักพัก ปล่อยมันเท่าที่มันอยากระบาย ว่ากันตามเป็นจริงแล้วแกเองไม่เคยรู้สึกเศร้าสลดกับงานศพที่ผ่านๆ มา มันเป็นเพียงหน้าที่ หน้าที่ที่จะต้องทำให้เสร็จสิ้นลงเท่านั้น แต่ครั้งนี้...แกพลอยรู้สึกหดหู่ไปกับฟักด้วย เป็นงานศพที่น่าสมเพชอะไรอย่างนี้ แก่ไม่เคยคิดเลยว่าจะมีงานศพเช่นนี้เกิดขึ้น ศพคนจน ๆ ศพคนเล็ก ๆ ถึงจะไม่มีคนมาร่วมมากมายเช่นงานศพของคนใหญ่โต

แต่ก็ยังพอมีคนมาร่วมงาน ญาติพี่น้องมาช่วยบ้าง แต่นี่....งานเผาไอ้พุ้นนี้ อย่างกับไม่ใช่
งานเผาศพคน - ไอ้ฟักเอ๊ยกูไม่รู้จะช่วยมึงได้อย่างไร

(คำพิพากษา, 2561, น. 143)

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมในการนับถือและการมองคุณค่าของคนตามฐานะนั้นไม่ใช่เกิดขึ้นกับทุกคน ยังมีคนอีกจำนวนมากที่มองว่ามนุษย์ทุกคนมีคุณค่าคือความเป็นมนุษย์เหมือนกัน อย่างเช่นสัปเหร่อไซ้ แม้จะมีฐานะยากจน ทำอาชีพที่คนส่วนใหญ่ปฏิเสธ แต่มีความรู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจ พร้อมกับให้การช่วยเหลือทำพิธีศพทุกขั้นตอนให้กับผู้โดยไม่รู้เรื่องเลยอย่าง ไม่แตกต่างไปจากขั้นตอนของพิธีศพของคนร่ำรวย แม้จะไม่ได้ค่าตอบแทนก็ตาม สะท้อนให้เห็นถึงการมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ในวาระสุดท้ายของชีวิต แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุที่ชาวบ้านไม่ยอมมาร่วมงานศพของฟัก คือ การเข้าใจผิดว่าฟักมีอะไรกับภรรยาใหม่ของพ่อซึ่งมีศักดิ์เป็นแม่เลี้ยงของตัวเองจึงพากันรังเกียจ ทั้งที่เรื่องดังกล่าวไม่เป็นความจริง แม้ฟักจะเอ่ยปากเชิญชวนให้มาร่วมงานศพของตนก็ตาม กรณีดังกล่าวเป็นการพิพากษาคนอื่นจากภาพที่เห็นหรือความคิดว่าฟักมีพฤติกรรมเช่นนั้นจริง โดยไม่ตรวจสอบว่าเป็นจริงหรือไม่ ไม่ใช่เกิดการไม่มีน้ำใจของชาวบ้าน

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้กล่าวถึงหลังงานศพของพ่อ ฟักเริ่มติดเหล้า สุขภาพแยลงเรื่อย ๆ หลวงพ่อได้รับเข้ามาตักเตือนให้ฟักเลิกดื่มเหล้า กลับมาประพฤติตนเป็นคนดีเหมือนเมื่อก่อน ดังตัวอย่าง

ข้าดูเอ็งอยู่นานแล้ว นึกว่าเอ็งคงรู้ชั่วรู้ดีบ้าง ถึงปล่อยไม่ตักเตือน นึกว่าสักพักคง
เลิกไปเอง แต่นี่เอ็งยังเดินต่ำลงทุกวัน ๆ เดียวนี้ดูกระຈกบ้างหรือเปล่า เห็นบ้างมั้ยะลว่า
ตัวเอ็งนะแก่งขนาดไหน ดูยังกะคนอายุสักห้าสิบ เหล้ายานั้นไม่ใช่ของดีหรือกเชื่อข้า
เถอะ ถ้าเป็นของดีแล้วพระพุทธองค์ท่านคงไม่บัญญัติขึ้นมาห้ามหรือ.....

(คำพิพากษา, 2561, น. 179)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนในชนบทโดยเฉพาะพระสงฆ์ ผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในสังคม เมื่อพบคนใดคนหนึ่งคนหนึ่งในสังคมที่ตนอาศัยมีปัญหา จะรีบเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือตักเตือนเพื่อให้เลิกพฤติกรรมที่สร้างปัญหาด้วยความรัก ความสงสาร เนื่องจากพระสงฆ์เป็นบุคคลที่ได้รับความศรัทธา เคารพนับถือจากคนในสังคมจึงสามารถให้การอบรมสั่งสอนคนในสังคมได้อย่างดี

2.3 ความอดทน ความอดทนเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจาก ทุกคนจะต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรคในชีวิตอยู่เป็นประจำ ความอดทนเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์ผ่านพ้นปัญหา อุปสรรค และประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ความอดทนโดยสรุปมี 2 ลักษณะ คือ ความอดทนต่อสิ่งภายนอก เช่น ความยากลำบากในการทำงาน และความอดทนต่ออารมณ์ภายใน เช่น ความโกรธ เป็นต้น

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้สะท้อนถึงความอดทนผ่านตัวละครเอกของเรื่อง คือฟัก ผู้ที่กำพร้าแม่ ไม่มีบ้านอยู่ ต้องอาศัยอยู่ที่วัด มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ต้องอดทน อดกลั้นต่อสายตาของคนบางคนที่มองว่าตัวเองต่ำต้อย ดังตัวอย่าง

ชีวิตในวัยเด็กวนเวียนอยู่แต่ในวัด มีความเป็นอยู่ที่ลำบาก แต่ต้องอดทน อยู่กับ
พระอยู่กับเพื่อนเด็กผู้ชายด้วยกัน อยู่กับกลิ่นธูป อยู่กับเสียงสวดมนต์ อยู่กับภาพนรก

สวรรค์ ภาพพุทธประวัติ ซึ่งแขวนเรียงรายไว้ใต้ถุนหอสมุดสวนมนต์ สิ่งเหล่านี้เสมือนเป็นอารมณ์หัวใจให้อบอุ่น เขาไม่รู้สึกเศร้าเสียใจอันใดในการที่ขาดแม่ อาจด้วยว่าไม่เคยมีมาก่อนและเด็กวัดทุกคนก็เอาแม่มานอนที่วัดด้วยไม่ได้จึงคล้ายคลึงกัน เขาไม่ทุกข์ร้อนอันใดที่มีเพียงพ่อ พ่อคนเดียวก็พอแล้ว

(คำพิพากษา, 2561, น. 13-14)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ฟักต้องใช้เวลาอดทนต่อสู้กับชีวิตอย่างมาก เนื่องจากเขาเป็นคนไร้บ้าน ต้องมาอาศัยอยู่กับวัด คอยช่วยเหลือพระสงฆ์สามเณร และช่วยงานต่าง ๆ ภายในวัด เขาเป็นเด็กการพริ้วแม่ ขาดความอบอุ่น มีเพียงแต่พ่อคนเดียว ไม่เหมือนเด็กที่มีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย แต่ฟักกลับรู้สึกพอใจกับความรักของพ่อ ดังนั้น ชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างเขาจึงต้องมีความอดทนสูงในการที่จะมีชีวิตอยู่และสร้างฐานะของตนให้ทัดเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคม

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ยังได้กล่าวถึงชนบทไทยที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากการพัฒนายังไม่ทั่วถึงในขณะนั้น แต่พอไฟฟ้าเข้ามาทำให้คุณภาพของพวกเขาเปลี่ยนไป ดังตัวอย่าง

เรื่องของฟักค่อยซาห่างไป ไม่ค่อยมีคนพูดถึงกันมากนัก เรื่องที่ทุกคนพูดคุยกัน หนาหูอยู่ในตอนนี้ก็คือเรื่องไฟฟ้าที่กำลังมาถึงตำบล อย่างน้อยก็ช่วยทำให้เรื่องราวของฟักกับแม่เลี้ยวกลายเป็นเรื่องรองลงไป...

พวกเขาต่างเร่งกันช่วยเจ้าหน้าที่ปักเสาซีเมนต์เพื่อให้เสร็จรวดเร็ว ทั่นอก ทั่นใจที่ร้อนรุ่มรอคอย ยอมเสียสละทุกอย่างทั้งกำลังกายและกำลังเงิน เพื่อให้ได้มาซึ่งความสะดวกสบายในวันข้างหน้า เพื่อความศิวิไลซ์ของตำบล

(คำพิพากษา, 2561, น. 227)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สังคมชนบทที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ไม่มีสาธารณูปโภคที่อำนวยความสะดวก อย่างเช่นไฟฟ้า ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชนบทไม่ดีขึ้นตามมาด้วย พวกเขามีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตหลายและต้องใช้ความอดทนในหลายด้าน เช่น การเรียนหนังสือของเด็กนักเรียนในเวลากลางคืนที่ต้องใช้ตะเกียง น้ำมันก๊าดที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอทำการบ้าน ทำให้เสียสายตา การประกอบอาหารในเวลาพลบค่ำ หรือกิจกรรมอย่างอื่นก็ทำไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย เนื่องจากไม่มีแสงสว่างเพียงพอ แต่พอเมื่อไฟฟ้าเข้ามาที่บ้านเรือนของเขาก็ส่งผลให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาดีขึ้นในหลายด้านเช่นกันด้วย

2.4 ความกตัญญู ความกตัญญู คือ การรู้สึกสำนึกในบุญคุณของคนอื่นที่ได้ทำสิ่งที่ดีงามให้แก่ตน ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดีและเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่คนไทยปลูกฝังให้แก่บุตรหลานของตน

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้กล่าวถึงความกตัญญูผ่านตัวละครเอกของเรื่อง คือ ฟัก ที่เห็นพ่อของตนทำงานหนัก หลังจากที่เขาเลิกจากพระมาก็ช่วยพ่อทำงานในโรงเรียน และในเวลาว่างจากงานก็เข้าไปช่วยทำงานที่วัดด้วยความสำนึกในบุญคุณของหลวงพ่อกับพ่อที่คอยช่วยเหลือเขากับพ่อ ดังตัวอย่าง

เขาสึกออกมาอยู่กับพ่อที่กระต๊อบ ช่วยงานพ่อที่โรงเรียน เมื่อว่างจากงาน ก็มาคอยรับใช้เจ้าอาวาสที่วัด ปีบปวด ชงน้ำร้อนน้ำชาให้ โลกของเขาในตอนนั้นอยู่ระหว่าง

สองสิ่ง คือพ่อกับวัด เมื่อว่างจากสิ่งหนึ่งก็กลับไปหาอีกสิ่งหนึ่ง ฟักไม่เคยนึกอยากไป
เที่ยวในตัวจังหวัด เหมือนกับหนุ่ม ๆ รุ่นเดียวกันที่ไปช้อปปิ้งกับหญิงหาเงินท้ายตลาด

(คำพิพากษา, 2561, น. 16)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ความกตัญญู คือการรู้สึกนึกได้ด้วยตัวเองถึงอุปการคุณที่คนอื่นได้ทำให้แก่ตน แล้วเกิดความรู้สึกว่าต้องตอบแทนคุณนั้นที่เรียกว่า กตเวทิตะ หมายถึง การตอบแทนคุณ เห็นได้จากฟักรู้สึกนึกว่า พ่อเป็นผู้ให้กำหนดตน แม้ท่านจะไม่ได้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างโดยสมบูรณ์กับตนเหมือนพ่อของคนอื่นที่มีฐานะร่ำรวย แต่ท่านก็เลี้ยงดูตนมาจนเติบโตใหญ่ และหลวงพ่อก็เคยช่วยเหลือ ให้ที่อยู่อาศัย อาหารการกินแก่ตนและพ่อมารตลอด เมื่อเขามีโอกาสจึงรีบเข้าไปช่วยเหลือทำสิ่งต่าง ๆ ให้โดยที่พ่อของตนและหลวงพ่อก็ไม่ได้ขอให้ช่วย แต่เป็นการเข้าไปช่วยด้วยจิตสำนึกในบุญคุณและอยากตอบแทนคุณโดยไม่หวังผลตอบแทน

3. ด้านความเชื่อและประเพณี ภาพสะท้อนด้านความเชื่อและประเพณีที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในนวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา พบ 2 ประการ ได้แก่ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักศาสนา และประเพณีในศาสนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักศาสนา ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ เป็นความรู้สึกยึดมั่น จึงมีการกระทำและปฏิบัติตามความเชื่อ ซึ่งความเชื่อที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในนวนิยายเรื่องนี้เป็นความเชื่อในศาสนาพุทธ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องกรรม เป็นคติที่คนไทยรับมาจากศาสนาพุทธที่กล่าวถึงกรรม หมายถึง การกระทำที่เกิดจากความจงใจ ซึ่งจะมีผลตามมาเรียกว่า วิบาก ตามกรรมดีและกรรมชั่วที่แต่ละคนได้กระทำไว้ทั้งในชาติที่แล้วมา ชาตินี้ และจะส่งผลต่อไปยังชาติหน้า ดังสำนวนไทยที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้กล่าวถึง ฟัก ไม่ได้ทำร้ายใคร พยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อเป็นคนดี แต่สุดท้าย ถูกคนในสังคมนั่งรังเกียจ เนื่องจากความเข้าใจผิดว่า ฟักมีอะไรกับแม่เลี้ยงของตน ฟักนอนคิดว่า การที่ตนถูกคนในสังคมนั่งรังเกียจเป็นเพราะกรรมเวรที่ตนได้ทำไว้ในชาติที่แล้ว ดังตัวอย่าง

มันเป็นกรรมเป็นเวร

เคยทำเวรกรรมไว้เมื่อใดกันเล่า ชีวิตนี้เกิดมาปลาสักตัวไม่เคยฆ่า เงินสักเพ็ชร์ไม่เคยลักขโมยใคร ลูกเมียใครก็ไม่เคยไปเสเพลม พุดจาหลอกหลวงไม่เคยเอ่ย สุรายาเมานั่นอย่างว่าแต่กินเลย มองยังไม่อยากมอง ศิลทำข้อนี้อือประพฤติมาตลอด แล้วทำไมเราถึงต้องมารับเวรรับกรรม หรือว่าเป็นมาแต่ปางก่อน...

(คำพิพากษา, 2561, น. 57)

ตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องผลกรรมกรรมในอดีต เนื่องจากฟักได้ทบทวนการปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ว่าตนไม่ได้ทำผิดศีลข้อไหนเลย แต่เหตุใดคนในสังคมนั่งรังเกียจเขา เมื่อเขาหาสาเหตุของความประพฤติไม่ดีในปัจจุบันไม่ได้จึงสรุปว่า การที่ตนถูกชาวบ้านรังเกียจมาจากกรรมชั่วที่ตนได้เคยทำไว้ในอดีตชาติ โดยเขาไม่ได้โทษว่าเป็นความผิดของคนในสังคมนั่งรังเกียจตนไปเองโดยที่ไม่ได้ไต่สวน สอบถาม พิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน ซึ่งความ

เชื่อเรื่องกรรมนี้มีอิทธิพลต่อคนที่เชื่อเรื่องกรรมโดยที่เขาจะไม่กล้าคิด ทำ พูดสิ่งที่ไม่ดี ในขณะที่เดียวกันก็จะคิด ทำ พูด แต่สิ่งที่ดีตามคติความเชื่อเรื่องนี้ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

3.1.2 การปฏิบัติตามหลักศาสนา นวนิยายคำพิพากษา ได้กล่าวถึง พัก ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศีลทั้งห้า ข้อในศาสนาพุทธ แต่ด้วยเหตุบางอย่าง ทำให้เขาปฏิบัติตามศีลห้าไม่ได้บางข้อ แต่ข้อที่เหลือเขายังคงปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังตัวอย่าง

พักกลับมายังกระท่อม ในหูของเขามีแต่คำของหลวงพ่อดีที่ตักเตือนแว่วอยู่ในใจ เขามีศรัทธาในศีลที่เพิ่งรับมาปฏิบัติ ศีลทั้งห้าข้อนี้เขาเคยปฏิบัติเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตอยู่ก่อนแล้ว ศีลข้อแรกขาดลงเมื่อคราวตีหมาดำตายที่หน้าโรงเรียน ตั้งแต่คราวนั้นก็ไม่เคยขึ้นไปรับใหม่อีกเลย กลับมาต้องละเมิดเสียอีกข้อหนึ่งก็คราวงานศพพ่อ ที่กินเหล้าเข้าไปแล้วก็กินติดต่อมาเรื่อย ศีลข้อนี้จึงขาดอยู่ตลอดเวลา ยังคงเหลืออยู่สามข้อที่ไม่เคยเสียหาย เขายังไม่เคยลักขโมยของใคร ยังไม่เคยลักลอบได้เสียกับลูกเมียใคร และยังไม่เคยพูดจาปลิ้นปล้อนโกหกกับใคร....

(คำพิพากษา, 2561, น. 180-181)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ศีลห้าเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานของชาวพุทธและมีความจำเป็นยิ่งต่อสังคม เพราะศีลห้าจะช่วยให้ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีความขัดแย้งกัน ส่งผลให้เกิดสันติภาพต่อสังคม เนื่องจากศีลห้าเป็นหลักควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ สอนให้คนไม่ละเมิดและเคารพสิทธิ์ในชีวิต ทรัพย์สิน คู่ครอง ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงของผู้อื่น และไม่ทำร้ายตัวเองด้วยการดื่มและเสพสิ่งมีนเมา แต่ด้วยสาเหตุบางประการที่ทำให้ชาวพุทธบางคน เช่น พัก ไม่อาจปฏิบัติตามตนตามศีลบางข้อได้ เพราะถูกกิเลสครอบงำ เช่น ความโกรธทำให้ทำร้ายสัตว์ถึงแก่ชีวิต ความขลาด ขาดสติปัญญาทำให้พักดื่มสุราจนติด มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และถูกคนในสังคมรังเกียจ เพราะการละเมิดศีลห้าบางข้อนั่นเอง

สรุปได้ว่า ความเชื่อเรื่องกรรมและการปฏิบัติตนตามหลักศีลห้าเป็นความเชื่อและหลักปฏิบัติพื้นฐานที่ชาวพุทธส่วนใหญ่ในสังคมไทยยังเชื่อและปฏิบัติตาม ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานทางศีลธรรมของสังคมที่มีส่วนช่วยให้คนในสังคมใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขที่ผู้แตงนวนิยายเรื่องคำพิพากษานำมาสื่อผ่านตัวละครในเรื่องเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลดีของความเชื่อเรื่องกรรมและการปฏิบัติตนตามหลักศีลห้า และขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงผลเสียของความไม่เชื่อเรื่องกรรมและการไม่ปฏิบัติตนตามหลักของศีลห้าที่มีส่งผลต่อชีวิตและสังคมหลายด้าน

3.2 ประเพณี ประเพณี เป็นกิจกรรมที่บรรพบุรุษของแต่ละสังคมได้รังสรรค์ไว้และได้สืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความสำคัญต่อสังคมที่บุตรหลานควรอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป ในนวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้สะท้อนภาพด้านประเพณีที่เนื่องด้วยพุทธศาสนาไว้อย่างเด่นชัด 2 ประการ คือ ประเพณีงานบวชและประเพณีงานศพตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ประเพณีงานบวช การบวชเป็นประเพณีหนึ่งในศาสนาพุทธที่สืบทอดต่อมายาวนาน คติโบราณไทยถือกันว่า ชายไทยที่นับถือศาสนาพุทธเมื่ออายุ 20 ปีบริบูรณ์จะต้องบวชเป็นพระภิกษุ ชาวไทยพุทธถือว่าการบวชพระจะทำให้บิดามารดา เครือญาติ และคนร่วมงานได้บุญได้ขึ้นสวรรค์ ประเพณีการบวชพระมีหลายขั้นตอน และการ

จัดพิธีก็มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย และตามฐานะของผู้ที่เป็นเจ้าภาพงานบวช ยิ่งผู้ที่บวช มีฐานะดีมากเท่าไร การจัดงานบวชก็มีความใหญ่โตมากเท่านั้น

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้กล่าวถึง ฟัก ยืนดูพิธีบวชพระ เพราะฟักมีความเชื่อเหมือนคนไทยส่วนใหญ่ว่า เกิดเป็นผู้ชาย สมควรจะได้บวชพระจึงจะถูกต้องตามประเพณีโบราณ แต่น่าเสียดายที่เขาไม่มีโอกาสเช่นนั้น ดัง ตัวอย่าง

ยามเช้าวันเสาร์ - อาทิตย์ถ้ามีงานบวช ฟักมักจะไปยืนดูขบวนแห่แหวนาค วนรอบโบสถ์ เขายืนอยู่นอกกำแพงมองดูริ้วขบวนเคลื่อนผ่านไป มองดูหญิงชายกรีด กรายร้ายรำตามจังหวะกลองยาว ดูเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ แต่งชุดไทยหลากสี เขียนคิ้วทา ปาก เสียงไล่ขึ้นไปถึงวัยสาว ถือกรวยเทียนเดินผ่าน พ่อภาคซื่อเพื่อนฝูง ตัวพ่อภาค ห่อหุ้มด้วยเสื้อคลุม บางสีชาวขลิบทองลวดลายงาม นุ่งขาวห่มขาวอยู่ภายในมือพนมถือ ดอกบัวและธูปเทียน พ่อสะพายบาตร แบกตาลปัตร แม่เดินอุ้มผ้าไตร พวกพี่น้อง คนแก่ คนเฒ่า คนรู้จักเดินถือของถวายพระอันดับ เครื่องของใช้ของพระใหม่ กาน้ำ ปั่นนำชา ชัน สบู่ หมอน ผ้าห่ม ฯลฯ ร่วมด้วยผู้คนในตำบล รวมเป็นขบวนแห่ที่เนืองแน่น จนหัว ขบวนแห่จะเดินบรรจบกับท้ายขบวน

(คำพิพากษา, 2561, น. 106-107)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงริ้วขบวนแห่นาคเข้าโบสถ์ที่แสดงให้เห็นผู้คนที่ร่วมขบวนและการทำหน้าที่ในการมีส่วนร่วมกับการบวชหลายอย่าง สะท้อนให้เห็นว่า งานบวชเป็นงานที่สำคัญต่อทั้งครอบครัวและสังคม ญาติพี่น้องที่มาร่วมงาน บรรยากาศของงานเต็มไปด้วยความสนุกสนานที่สะท้อนถึงอุปนิสัยของคนไทย ทุกคนต่างมีความสุข มีความอิมเอิบใจ เพราะคนไทยพุทธเชื่อว่า การบวชจะทำให้ตัวผู้บวช พ่อแม่ รวมถึงผู้ที่เข้าร่วมงานได้รับบุญ เพราะผู้บวชจะได้รับการฝึกฝน อบรมให้เป็นคนดี ได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนที่เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และเป็นการจรรโลงศาสนาพุทธให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้น คนไทยพุทธจึงได้สืบสานประเพณีการบวชต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

3.2.2 ประเพณีงานศพ ชาวไทยพุทธถือว่าการตายเป็นการสิ้นสุดลงของชีวิตปัจจุบัน แต่ชีวิตยังไม่จบสิ้นที่ความตาย ยังต้องเกิดตายอีกต่อไป หากบุคคลนั้นยังไม่สิ้นกิเลส และเมื่อมีผู้เสียชีวิตก็จะต้องมีการจัดพิธีศพตามขนบธรรมเนียม ประเพณี การจัดงานศพนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามสถานะของผู้ตายและฐานะของญาติที่เป็นเจ้าภาพ ส่วนขั้นตอนของงานศพก็จะขึ้นอยู่กับประเพณีของแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ได้กล่าวถึงก้านนยอมได้จัดงานศพให้พ่อ ก้านนยอมเป็นคนที่ฐานะจึงจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ เลี้ยงแขกมากมาย มีมิโหรสพ มีการจุดดอกไม้ไฟ ผู้ที่มาร่วมงานทุกคนแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ดัง ตัวอย่าง

วันนั้นเป็นงานเผาศพพ่อของก้านนยอม...

ผู้คนหญิงชายมารวมกันที่วัดอย่างหนาแน่น พวกผู้หญิงส่วนใหญ่ใส่เสื้อดำผ้าถุงดำ มีส่วนน้อยใส่เสื้อขาว พวกผู้ชายสวมเสื้อขาวกางเกงดำ มีผ้าพันคอลูกเสือชาวบ้านสวมใส่ไว้เกือบทุกคน แม้แต่ย่าอุ่น ยายอ่อน ปู่โต๊ะก็มีสวมกับเขาด้วยเหมือนกัน บางคน

จูงลูกหลานมาด้วย มากันหมดแทบทุกหลังคาเรือนก็ว่าได้ มาเพื่อร่วมเผาศพพ่อของ
กำนันยอม กำนันนั้นในหน้าที่ก็เป็นใหญ่อยู่แล้วในตำบล ยังควบตำแหน่งประธานรุ่น
ลูกเสือชาวบ้านเข้าไปด้วย สร้างความนับถือมากลั่นขึ้นมามาก

(คำพิพากษา, 2561, น. 89)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการจัดงานศพของผู้ที่มีฐานะ มีหน้าตาทางสังคมหลายอย่างเช่น งาน
ศพในชนบทไทยหลายท้องที่นิยมจัดที่วัด มีการจัดเลี้ยงอาหารคนที่รู้จักกันมาร่วมงานศพเพื่อแสดงความอาลัย การ
แต่งกายในงานศพของคนไทยนิยมใส่ชุดดำหรือขาวดำ ถือว่าเป็นให้เกียรติกับคนที่เสียชีวิตและเจ้าของงานด้วย และ
จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดงานศพของชาวพุทธคือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่วิญญาณของผู้ตายตามคติความ
เชื่อเรื่องเวียนว่ายตายเกิดและการทำบุญในศาสนาพุทธว่า ผลบุญที่ญาติพี่น้องร่วมกันจัดงานศพจะส่งผลให้วิญญาณ
ของผู้ตามไปสู่สุคติภพหรือสรวงสวรรค์

นวนิยาย เรื่อง คำพิพากษา ยังได้กล่าวถึงงานศพของฟู พ่อของฟักที่มีฐานะยากจน ไม่มีสถานะทางสังคมที่จัด
อย่างง่าย ๆ และไม่มีชาวบ้านคนใดไปร่วมงานศพ เนื่องจากชาวบ้านเข้าใจฟักผิดว่า ฟักมีอะไรกับแม่เลี้ยงของ
ตนจึงพากันรังเกียจ และไม่ยอมมาร่วมงานศพพ่อของฟัก ดังตัวอย่าง

พระชกแถวเดินถือตาลปัตรลงมาแล้ว แน่นนอนว่าไม่มีใครมาร่วมงานศพครั้งนี้ ฟัก
ให้นึกสงสัยว่าถ้าพระชกนิมนต์ได้จะมีพระลงศาลาหรือเปล่านั้น เป็นครั้งแรกของพระที่
ต้องสวดศพที่เจียบเหงาโดยปราศจากชาวบ้านที่นั่งฟัง นอกจากฟักและสับเห่อ เป็น
บรรยากาศที่ระอกรระอวนใจ ทั้งผู้ฟังและพระที่สวด ในขณะที่บทสวดกำลังดั่งอยู่นั้น...

(คำพิพากษา, 2561, น. 140)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศที่เจียบเหงาของงานศพของคนที่มีฐานะยากจน ไม่มีสถานะทางสังคม
ที่เป็นไปอย่างเรียบง่าย ไม่มีขึ้นตอนมากมาย และใหญ่โตเหมือนกับงานศพของคนรวยหรือคนที่มีสถานะทางสังคม
ประกอบกับชาวบ้านเข้าใจฟักผิดว่า ลักลอบได้เสียกับแม่เลี้ยงของตนโดยไม่ไต่สวน หาความจริงแล้วพากันรังเกียจฟัก
และไม่ยอมมาร่วมงานศพพ่อของฟัก มีเพียงฟักกับสับเห่อไขเท่านั้นที่ช่วยกันประกอบพิธีเผาศพจนสำเร็จ แม้ว่า
บรรยากาศของงานศพกรณีดังกล่าวจะแตกต่างกับงานศพทั่วไปก็ตาม แต่ก็มีจุดประสงค์เดียวกันคือการอุทิศส่วนกุศล
ให้แก่ผู้เสียชีวิตเพื่อให้ดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่ภพภูมิที่ดีตามความเชื่อ และยังเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู
ของบุตร หลาน ญาติพี่น้องที่ให้แก่ผู้ตายเหมือนกัน

สรุปได้ว่า นวนิยายเรื่องคำพิพากษาได้สะท้อนภาพของสังคมชนบทไทยด้านความเชื่อและประเพณีที่เด่นชัดไว้
2 ประการ ได้แก่ ความเชื่อและการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาพุทธผ่านความเชื่อเรื่องกรรมและการรักษาศีลห้าที่มุ่ง
ควบคุมพฤติกรรมให้คนละชั่ว ทำความดี และประเพณีที่เนื่องด้วยศาสนาพุทธ คือ ประเพณีการบวชพระที่มุ่งให้ผู้บวช
ได้รับการฝึกฝนอบรมตามหลักพระธรรมวินัยสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทำให้ผู้มีส่วนร่วมทุกคนได้บุญ และประเพณี
งานศพที่มุ่งเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์ที่มีความแตกต่างกันไปตามสถานะของผู้ตาย
และฐานะของญาติพี่น้องที่เป็นเจ้าภาพ

ผลการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของนวนิยาย เรื่อง คำพิพากษาที่ผู้แต่งได้นำมาเป็นเครื่องมือสะท้อนภาพสังคมทั้งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทไทยที่มีความแตกต่างกันไปตามฐานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคมทั้งด้านที่อยู่อาศัย การเดินทาง การแต่งกาย อาหาร การกิน ปัญหา อุปสรรคของชีวิต และสังคมที่แต่ละคนประสบไม่เหมือนกัน รวมถึงคุณธรรมจริยธรรมที่สั่งสมที่สร้างเสริมให้ชาวชนบทมีนิสัยเห็นอกเห็นใจ มีน้ำใจต่อกัน มีความอดทน และกตัญญูต่อผู้ที่มีพระคุณ อีกทั้งความเชื่อที่เป็นพื้นฐานของคนไทย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกรรม และการปฏิบัติตนตามหลักศีลห้าที่เป็นมาตรฐานความประพฤติของคนให้รู้จักเคารพสิทธิ์ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ทุกคนสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และประเพณีที่งามของคนไทยพุทธ ได้แก่ ประเพณีการบวชพระและประเพณีงานศพที่มีความแตกต่างกันไปตามสถานะของผู้ตายและฐานะของเจ้าภาพงานศพที่สัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ ทางสังคม แต่มีจุดร่วมกันก็คือ ความต้องการบุญกุศลที่เกิดแก่ผู้กระทำเองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์เรื่องคำพิพากษามีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล คือ ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตพบว่า ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และอาหารการกินของคนในชนบทไทยจะแตกต่างกันตามฐานะทางเศรษฐกิจ อุปนิสัย และพฤติกรรมของแต่ละคน ด้านการเดินทางที่มีความยากลำบากเนื่องจากถนนหนทางยังไม่ได้รับการพัฒนา ด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่พบคือ ความเห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจที่คนไทยมีให้กันในยามตกทุกข์ได้ยาก ความอดทนที่คนไทยมีต่อสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และความกตัญญูที่คนไทยมีจิตสำนึกรู้ในบุญคุณของคนอื่นที่ทำการดีงามให้แก่ตนแล้วหาทางตอบแทนคุณโดยไม่หวังผลตอบแทน และด้านความเชื่อและประเพณีที่เนื่องด้วยศาสนาพุทธ คือ ความเชื่อเรื่องกรรมและการปฏิบัติตนตามหลักศีลห้าที่เป็นความเชื่อและหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของชาวพุทธที่มุ่งฝึกควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้ละเว้นชั่ว ทำความดี และประเพณีที่เนื่องด้วยศาสนาพุทธคือประเพณีบวชพระที่มุ่งให้ผู้ได้บวชได้รับการฝึกอบรมเป็นคนดี ทำให้ผู้มีส่วนรวม ทุกคนได้บุญ และประเพณีงานศพที่มุ่งอุทิศกุศลนาวิญญานของผู้ตายสู่สุรวงสวรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของตรีศิลป์ บุญขจร (2542, น. 5-6) ที่กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคมที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้เขียน และเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคมที่เกิดขึ้นได้จริง ความเป็นจริงทางสังคมจึงสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ LU YANWEI (2562) เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลเซเวนบุ๊ก อวอร์ด พ.ศ. 2558 - 2560 ที่พบว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองและชนบทจะมีความแตกต่างกันตามสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ มีความเชื่อเรื่องการทำความดี มีการทำบุญ การละเว้นไม่ทำสิ่งที่ไม่ดี และประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อน ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ เรื่องอื่น ๆ ให้มากกว่านี้ เพื่อให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมไทย ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาให้กว้างขวางมากกว่า งานวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับดุขฎิบัณฑิตเรื่องนี้

2. ควรศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาในนวนิยายเรื่องคำพิพากษา เช่น การใช้คำ การใช้วลี และการใช้ประโยค เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชาติ กอบจิตติ. (2561). *คำพิพากษา* (พิมพ์ครั้งที่ 51). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หอน หนังสืออันดับที่ ๔.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา ว่องกุล. (2540). *ผลงานภาพแห่งวรรณกรรม*. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2554). *วรรณกรรมกับสังคม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- รื่นฤทัย สัจพันธุ์. (2554). *วรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ธารปัญญา.
- สมเกียรติ รัชฆมณี. (2558). *การแตงนวนิยาย*. นนทบุรี: สัมผัสปัญญา.
- สังภูมิ ละออ. (2551). *ซีไรต์ไดอารี่*. กรุงเทพมหานคร: ตาตา พับลิเคชั่น.
- LU YANWEI. (2562). *ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัล“เซเว่นบุ๊คอวอร์ด”พ.ศ. 2558 – 2560* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.

“ความเป็นไทย” กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในต่างประเทศ:
กรณีศึกษาช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean”

"Thainess" and Cultural Integration of a Thai Daughter-in-law in Abroad:
a Case Study in the YouTube Channel by Korean Daughter-in-law

JIANG NANNAN*, อิมจิรา อ่อนคำ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

* Email : nannan0820@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทย” กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในต่างประเทศ กรณีศึกษา ช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การรักษา “ความเป็นไทย” ของสะใภ้ไทยในต่างประเทศในช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” 2) วิเคราะห์การผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในต่างประเทศในช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คือคลิปวิดีโอที่มียอดชมมากที่สุดของช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2564 ถึงเดือนมกราคม 2565 จำนวน 5 คลิปวิดีโอ ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นการรักษา “ความเป็นไทย” ของ YouTuber “สะใภ้เกาหลี by korean” มี 4 ด้าน ได้แก่ การใช้ภาษาไทย อาหารไทย ประเพณี และมารยาทไทย โดย YouTuber สาวได้เสนอผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังได้เผยแพร่ให้ครอบครัวชาวเกาหลีได้รู้จักและได้ซึมซับอย่างลงตัวในประเทศเกาหลีได้ ซึ่งถือเป็นการสืบสานและรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยในต่างแดนอย่างชัดเจน และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของ YouTuber “สะใภ้เกาหลี by korean” พบว่ามี 3 ด้าน คือ ด้านอาหารการกิน การใช้ภาษา และประเพณี ซึ่ง YouTuber สาวได้มีการนำวัตถุดิบในการประกอบอาหารของประเทศเกาหลีได้มาปรับใช้กับการปรุงอาหารไทย และ YouTuber สาวยังได้มีการปรับตัวโดยการเรียนรู้ภาษาเกาหลี ทั้งนี้ก็เพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันกับครอบครัวของชาวเกาหลีได้สะดวกขึ้น อีกทั้งยังมีการผสมผสานระหว่างกันด้านประเพณีคือสามีชาวเกาหลีได้เข้าใจในวัฒนธรรมไทยดังนั้นจึงได้เข้าพิธีมงคลสมรสตามขนบประเพณีไทยที่บ้านเกิดของ YouTuber สาวในประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปิดใจยอมรับความแตกต่างของวัฒนธรรมรวมถึงเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและเกาหลีผ่านวิถีชีวิตของผู้หญิงไทยที่ทำหน้าที่ “สะใภ้” ได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ : ความเป็นไทย การผสมผสานทางวัฒนธรรม YouTube สะใภ้ไทยในต่างประเทศ

Abstract

This research aimed to 1) analyze “Thainess” practiced by a Thai daughter-in-law in abroad shown through the YouTube channel by Korean Daughter-in-law. And 2) to analyze the integration of Thai culture in abroad shown in the studied channel. Purposive sampling, five selected video clips most viewed from November 2021 to January 2022, was applied for studying.

For research findings, four aspects of “Thainess” conservation were observed, including Thai language usage; Thai food; Thai traditions; and Thai manners. The YouTuber, a Korean daughter-in-law, presented the stated Thainess through her daily routine and exposed them to her Korean family members, showing the continuation and preservation of Thainess in abroad clearly. For cultural integration, three areas were found, including eating; language usage; and tradition. The YouTuber applied Korean ingredients to cook Thai dishes. She also learned Korean language and practiced Korean traditions in her daily life; these assisted in her adaptation to the Korean husband and family. Likewise, the Korean husband was aware and willingly practiced Thai wedding ceremony with the YouTuber in her hometown in Thailand. The practice well showed both the open-minded Thai and Korean and cultural integration through the way of life of a Thai daughter-in-law in abroad.

Keywords : Thainess, cultural integration, YouTube channel, Korean daughter-in-law

บทนำ

มนุษย์ได้กระจายตัวอาศัยและใช้ชีวิตอยู่เป็นกลุ่มชนชาติหรือชนเผ่าตามพื้นที่ต่าง ๆ บนโลกนี้ เนื่องด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิศาสตร์ สภาพอากาศ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ฯลฯ ทำให้แต่ละกลุ่มชนชาติหรือชนเผ่ามีวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง ภูมิภาคที่มีความใกล้เคียงกันก็จะมีวัฒนธรรมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และเมื่อเวลาผ่านไป วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นของชนชาติต่าง ๆ นั้นก็จะตกทอดไปรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นระบบทางวัฒนธรรมและเป็นอัตลักษณ์ของชนชาตินั้น ๆ เมื่อมนุษย์เริ่มมีการติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าขาย การท่องเที่ยว การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม เป็นต้น ต่างก็ทำให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

ในอดีต การที่ชายกับหญิงต่างชาติต่างภาษาได้แต่งงานและใช้ชีวิตร่วมกันถือเป็นเรื่องใหญ่และยากในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน เนื่องจากมีอุปสรรคด้านระยะทางที่ไกล อุปสรรคด้านความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวเนื่องจากการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน รวมถึงอุปสรรคด้านพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันเนื่องจากมีพื้นฐานแนวคิดและค่านิยมที่ต่างกัน แต่ในยุคปัจจุบัน มนุษย์ได้สร้างระบบคมนาคมและเทคโนโลยีด้านการสื่อสารให้มีความก้าวหน้าและมีความสะดวกรวดเร็ว ทำให้การติดต่อสื่อสารกัน รวมถึงการแต่งงานกับชาวต่างชาติที่มีความต่างทั้งภาษา วัฒนธรรมและศาสนา จึงไม่ใช่เรื่องใหญ่เรื่องยากอีกต่อไป

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เปิดกว้างต้อนรับผู้คนจากทั่วโลก ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีการค้าขายกับต่างประเทศมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตะวันตกเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะระยะหลังสนธิสัญญาทางไมตรีและการค้าที่ไทยกับประเทศต่าง ๆ (พัชรินทร์ ลาภานันท์ , ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ, 2550, น. 17) ผู้คนจากทั่วโลกเดินทางมายังประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตนเองเข้ามาในประเทศไทยด้วย อันเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับต่างประเทศในประเทศไทยอยู่เสมอ ทำให้คนไทยมีโอกาสได้สื่อสารและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว การทำงานร่วมกัน การศึกษา หรือการให้บริการต่าง ๆ เป็น

ต้น ทำให้ชายกับหญิงที่มาจากต่างแดนได้มีโอกาสพบกันเป็นเพื่อนรวมทั้งเป็นคู่รักกัน และมีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมเกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งเป็นการแสดงถึงการติดต่อสื่อสารและการทำความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมนั้นมีความสะดวกมากขึ้น อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้อย่างชัดเจน

คนไทยที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับชาวต่างชาติ บางส่วนได้ย้ายไปอาศัยอยู่ต่างประเทศที่เป็นบ้านเกิดของคู่สมรสชาวต่างชาติ คนไทยส่วนนี้จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมต่างประเทศ และยังทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกในการใช้ชีวิตในต่างประเทศ โดยเกิดขึ้นในรูปแบบการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวัฒนธรรม ดังที่ อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2547, น. 6) ได้กล่าวไว้ว่า เป็น การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนความรู้ และวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติแก่กันและกัน ปราภฏการณลักษณะดังกล่าวมี มาเนิ่นนาน นับสหัสวรรษและยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้น ในยุคการสื่อสารไร้พรมแดนที่มีทั้งความสะดวกและรวดเร็ว ของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมาย และกระบวนการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ใหม่ของการ ต่อรองและสร้างสรรค์ความหมายใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นตลอดเวลาในโลกแห่งวัฒนธรรม (สมสุข หินวิมาน, 2548, น. 429) แต่ในขณะเดียวกัน ชาวไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ยังมีอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทยติดตัวโดยจะตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจแสดงออกก็ตาม แต่เนื่องจากประเทศได้พัฒนาเพื่อสู่สากลอย่างไม่หยุดยั้ง คนในยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพล จากวัฒนธรรมต่างประเทศผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้สะดวกมากขึ้น อัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยบางส่วนเริ่มสูญ หายไป การรักษา “ความเป็นไทย” จึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทย ดังที่ ศิริพร ภักดีมาสุข (2558) ได้ กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญมากต่อมนุษย์และสังคม เพราะมีคุณค่าต่อการค้นหาความหมายว่าตนเองคือใคร มีรากฐานทางวัฒนธรรมของชาติอย่างไร เนื่องจากคนในชาติควรเป็นคนที่สามารถอธิบายประวัติความเป็นมา รากฐานทางวัฒนธรรมของตนเองหรือกลุ่มตน และสามารถอธิบายว่าตนเองหรือกลุ่มตนเป็นใครได้ดีที่สุด

ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางอินเทอร์เน็ตในยุคปัจจุบัน ผู้คนจากทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารและรับข้อมูล ข่าวสารกันได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ และสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นใน ชีวิตประจำวันของผู้คน โดยในปี 2563 แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่มีผู้ใช้มากที่สุดทั่วโลกมากกว่าหนึ่งพันล้านผู้ใช้ มี 6 แพลตฟอร์ม ได้แก่ Facebook, YouTube, WhatsApp, Messenger, WeChat และ Instagram ตามลำดับ ส่วนสื่อ YouTube ถือเป็นแพลตฟอร์มติดอันดับที่สอง มีผู้ใช้มากถึง 2 พันล้านคน (Affde, 2564) โดย YouTube ถือเป็นแพลตฟอร์มที่มีผู้ใช้ซึ่งไม่มีข้อจำกัดใด ๆ สามารถอัปโหลดคลิปวิดีโอที่มีความยาวประมาณ 1 - 20 นาทีหรือ ตามความเหมาะสมและภาพนิ่งเข้าไป เพื่อแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้ชมทั่วโลกโดยที่ไม่มีค่าใช้จ่าย จึงมี ผู้คนจำนวนมากถูกเรียกว่า YouTuber คือคนที่ทำการถ่ายทำคลิปวิดีโอใน content ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Lifestyle การท่องเที่ยว อาหาร เกมส์ เด็ก หรือความสวยงาม ฯลฯ เพื่อสร้างความสนุกสนาน แบ่งปันความรู้และ ประสบการณ์ให้กับผู้อื่น และยังเป็นการสร้างรายได้อีกด้วย

YouTuber สาวท่านหนึ่งมีชื่อว่า “ซอ” ได้ทำช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” คุณซอเป็นผู้หญิงชาวไทย จังหวัดหนองคายที่ได้แต่งงานและใช้ชีวิตกับสามีชาวเกาหลีและอาศัยอยู่กับครอบครัวของสามีที่ประเทศเกาหลีได้ ตั้งแต่ปี 2560 จากนั้นคุณซอก็ได้เริ่มสร้างช่อง YouTube ชื่อว่า “สะใภ้เกาหลี by korean” ในปี 2561 เพื่อบันทึก เรื่องราวในชีวิตประจำวันของซอกับครอบครัวของสามีเกาหลี และแบ่งปันความรู้เรื่องพีซผักสวนครัวที่แตกต่างกัน ระหว่างไทยกับเกาหลี ซึ่งคุณซอได้มีการรักษาความเป็นไทยในครอบครัวเกาหลีได้อย่างดี อีกทั้งคนในครอบครัวยังได้

ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ดังที่คุณขอได้เขียนในคำอธิบายในช่อง YouTube ว่า “ต้องขอบคุณครอบครัวของสามี ไม่ว่าซอจะเป็นคนไทยที่ย้ายมาอยู่เกาหลี แต่ทุกคนก็ยังให้ความเป็นไทยแก่เรา มีความเคารพซึ่งกันและกัน (ในด้านของวัฒนธรรม) และเข้าใจซึ่งกันและกัน” (สะใภ้เกาหลี by korean, 2565)

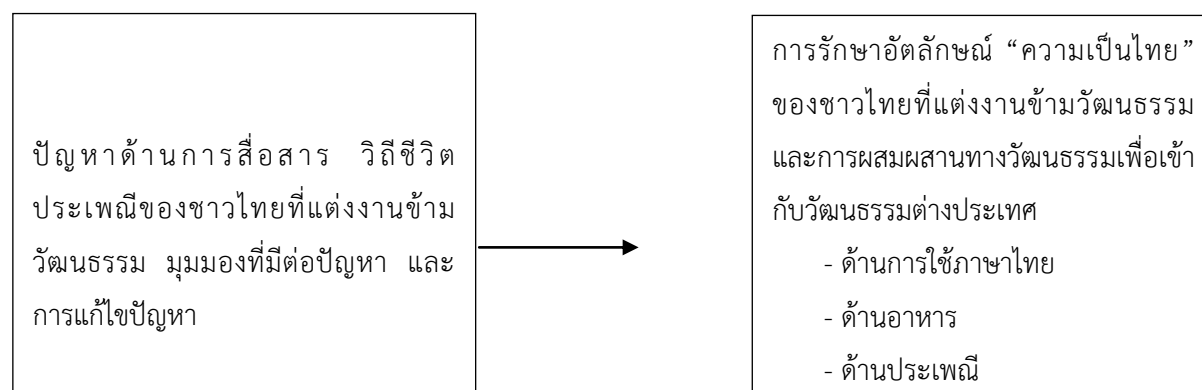
ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทย จึงสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์รายการคลิปวิดีโอที่นำเสนอชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยที่ไปอาศัยอยู่ต่างประเทศ จากช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” เพื่อให้เห็นถึงการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยและการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยในต่างแดน จากประเด็นต่าง ๆ และผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านรักษาความเป็นตัวตนและการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นแนวทางที่จะช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่ความเป็นไทยให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีความกลมกลืนและสันติสุขมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การรักษา “ความเป็นไทย” ของสะใภ้ไทยในต่างประเทศในช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean”
2. เพื่อวิเคราะห์การผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในต่างประเทศในช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean”

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมและปรากฏการณ์ด้านการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของชาวไทย สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตและประเพณีหลายเรื่อง เช่น งานวิจัยเรื่องวรรณกรรมชาดกพื้นบ้านอีสาน : ภาพสะท้อนอัตลักษณ์ด้านความเชื่อวิถีชีวิต ประเพณี และพิธีกรรม (ราชันย์ นิลวรรณภา และพิพัฒน์ ประเสริฐสังข์, 2558) ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนอัตลักษณ์ด้านอาหารการกินได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อมที่ต้องพึ่งพากัน และอัตลักษณ์ด้านประเพณี

พบว่าประเพณีและพิธีกรรมในรอบชีวิต หรืองานวิจัยย่านไชน่าทาวน์เยาวราช: พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย (นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์, 2558) ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่นำเสนอ มีอัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เช่น อาหารการกิน พิธีกรรมความเชื่อ ที่มีวิธีนำเสนออัตลักษณ์การผลิตซ้ำ และอ้างอิงวัฒนธรรมอื่น

ผู้วิจัยยังได้พบงานวิจัยหลายเรื่องได้ศึกษาเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น งานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเพลงของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้ (ดิเรก หงษ์ทอง, 2559) ผลการศึกษาพบว่า มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาและวิถีชีวิตร่วมในกลุ่มชาติพันธุ์เขมรกับวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ส่งผลให้ยังคงแสดงความเป็นเขมรอย่างเข้มข้น หรืองานวิจัยเรื่องศึกษาประเพณีที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง (เศรษฐพงศ์ คำคง, 2544) ผลการศึกษาทำให้เห็นว่า ประเพณีรวมถึงประเพณีการแต่งงานจะทำให้เห็นถึงลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวต่างวัฒนธรรมกัน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การรักษา “ความเป็นไทย” และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในต่างประเทศในช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” ซึ่งเป็นรายการที่เริ่มสร้างขึ้นในปี 2561 สร้างโดยหญิงไทยชาวอีสานที่แต่งงานกับชายเกาหลีใต้ และใช้ชีวิตกับครอบครัวของสามีในประเทศเกาหลีใต้ เนื้อหาของรายการเน้นเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และกิจวัตรประจำวันของหญิงไทยกับสามีและครอบครัวของสามีในประเทศเกาหลีใต้ โดยใช้ภาษาไทยในการบรรยายเป็นหลัก ช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” ซึ่งมีจำนวนผู้ติดตามมากกว่า 2.1 ล้านคน และวิดีโอของช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” มียอดการเข้าชมมากกว่า 639 ล้านครั้ง (ข้อมูลสถิติและลำดับช่อง YouTube ในประเทศไทย, 2565) ซึ่งนับได้ว่าเป็นช่อง YouTube ที่มียอดผู้ติดตามอันดับหนึ่งในกลุ่ม YouTuber ที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

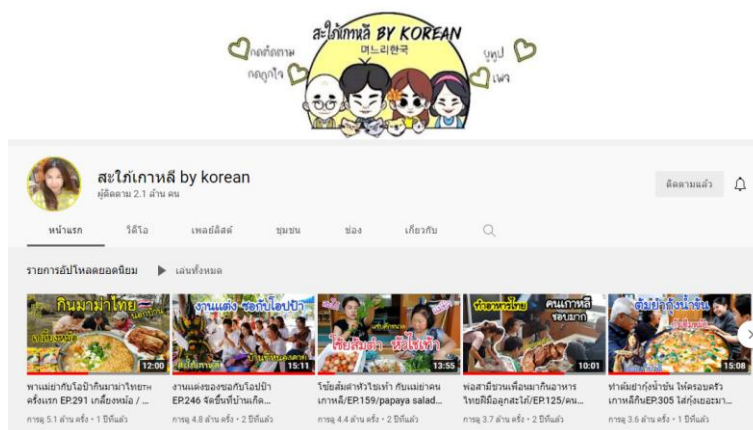
ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกศึกษาคลิปวิดีโอของช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” ที่มียอดเข้าชมมากที่สุดแบบจัดเรียงตามลำดับความนิยม ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2564 ถึงเดือนมกราคม 2565 จำนวน 5 คลิปวิดีโอ ได้แก่

ตารางที่ 1 ชื่อรายการ (EP) ใน YouTube ช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean”

ลำดับที่	ชื่อรายการ (EP)	ยอดการเข้าชม
1.	พามาอยู่กับโอปป้ากินมาม่าไทยTHครั้งแรก EP.291 เกลี้ยงหม้อ/มาม่าไทยปะทะกิมจิเกาหลี	มากกว่า 5.1 ล้านครั้ง
2.	งานแต่งของซอกกับโอปป้า EP.246 จัดขึ้นที่บ้านเกิดหนองคาย บรรยากาศอบอุ่นและสนุกสนานมาก	มากกว่า 4.8 ล้านครั้ง
3.	โซ้ยส้มตำหัวไชเท้ากับแม่യാคนเกาหลี/EP. 159/papaya salad เต็มไปด้วยผัก แซ่บที่สุด/Korean	มากกว่า 4.4 ล้านครั้ง
4.	พอสามีชวนเพื่อนมากินอาหารไทยฝีมือลูกสะใภ้/EP.125/คนเกาหลีบอกทีหลังทำอิกนะ/ปลาแห้ง/แม่บ้านเกาหลี	มากกว่า 3.7 ล้านครั้ง

ลำดับที่	ชื่อรายการ (EP)	ยอดการเข้าชม
5.	ทำต้มยำกุ้งน้ำข้น ให้ครอบครัวเกาหลีกินEP.305 ใส่กุ้งเยอะมาก กลัวทุกคนกินไม่อิ่ม	มากกว่า 3.6 ล้านครั้ง

ที่มา: YouTube ช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” 13 มกราคม 2565



ภาพที่ 2 รูปภาพจากแพลตฟอร์ม YouTube ช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” 13 มกราคม 2565

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสะใภ้ไทยในต่างประเทศผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย คัดเลือกและกำหนดแพลตฟอร์มเป็น YouTube กำหนดขอบเขตการศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง
3. สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ ตารางบันทึกข้อมูล (Coding Sheet) โดยใช้ตารางบันทึกข้อมูล 2 ตาราง คือ ตารางบันทึกข้อมูลการรักษา “ความเป็นไทย” และตารางบันทึกข้อมูลการผสมผสานทางวัฒนธรรม
4. วิเคราะห์ประเด็นการรักษา “ความเป็นไทย” และการผสมผสานทางวัฒนธรรมจากวิดีโอจำนวน 5 คลิปที่ได้รับการคัดเลือกศึกษาจากช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean”
5. รายงานผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลจากคลิปวิดีโอในช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรักษา “ความเป็นไทย” และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในเกาหลี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การรักษา “ความเป็นไทย”

การรักษา “ความเป็นไทย” ของช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” ผู้วิจัยได้พบว่ามี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ภาษาไทย อาหารไทย ประเพณีไทย และมารยาทไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านการใช้ภาษาไทย ภาษาไทยถือเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึง “ความเป็นไทย” การใช้ภาษาไทยในการพูดสื่อสาร คือการแสดงออกถึง “ความเป็นไทย” ซึ่งจากการศึกษาคลิปวิดีโอพบว่า YouTuber สาวช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” ซึ่งเป็นหญิงสาวชาวไทยที่ได้พักอาศัยอยู่ที่ประเทศเกาหลีใต้ โดยการนำเสนอคลิปวิดีโอจะพูดภาษาไทยเป็นหลักถึงแม้ว่าจะอยู่ร่วมกับสามีและครอบครัวชาวเกาหลีก็ตาม ผู้ดำเนินรายการจะใช้ภาษาไทยในการทักทายตอนเปิดคลิปวิดีโอ ทั้งยังมีคำบรรยายภาษาไทยในการดำเนินรายการด้วย ยกตัวอย่างการแนะนำวัตถุดิบประกอบอาหาร การบรรยายรสชาติของอาหาร การบรรยายความรู้สึก การพูดคุยกับสามี หรือการอำลาตอนจบคลิปก็จะมีการใช้ภาษาไทยตลอดทั้งคลิป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

YouTuber สาว: “อันนี้นะคะ เป็นปลาน้ำจืดที่เกาหลีนะคะ เพื่อนพ่อเขาไปจับมานะคะ เขาก็เลยเอามาฝากนะคะ ซอกี้ว่าลองทำเป็นปลาตากแห้งดูนะคะ แล้วลองให้พ่อปู่แม่ย่าลองกินดูนะคะว่าชอบหรือเปล่านะคะ เพราะว่าซอกี้ไม่เคยทำนะคะ ที่เกาหลียังไม่เคยทำเลยนะคะ ก็ครั้งแรกนะคะ เดี่ยวเราไปทำกันนะคะ”

(พ่อสามีชวนเพื่อนมากินอาหารไทยฝีมือลูกสะใภ้/EP.125 13 ม.ค. 2565)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่า YouTuber สาวชาวไทยคนนี้จะอาศัยใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวของสามีชาวเกาหลีในประเทศเกาหลีใต้ แต่เขาก็กังใช้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ของตนในการถ่ายทำคลิปวิดีโอ ไม่ว่าจะเป็นการทักทายและการบรรยายเพื่อดำเนินรายการ YouTuber สาวได้สื่อสารโดยใช้ภาษาไทยได้อย่างชัดเจน และมีหางเสียงถูกต้องตามมารยาทไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการรักษาอัตลักษณ์ “ความเป็นไทย” ด้านภาษาได้เป็นอย่างดี

1.2 ด้านอาหารไทย อาหารไทยถือเป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ “ความเป็นไทย” อีกประการหนึ่ง และจากการศึกษาคลิปวิดีโอพบว่า YouTuber สาวช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” ได้มีการทำอาหารไทยที่หลากหลายเมนูให้กับครอบครัวสามีที่ประเทศเกาหลีใต้ได้รับประทานด้วย เช่น มาม่าไทย ส้มตำ ปลาตากแห้ง และต้มยำกุ้ง ถึงแม้ว่าวัตถุดิบการประกอบอาหารจะไม่ครบเหมือนกับอยู่ในประเทศไทย แต่เขาก็มีความพยายามในการหาวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

YouTuber สาว: “เราก็จะมาดูนะคะว่ามีวัตถุดิบอะไรบ้างที่จะทำต้มยำกุ้งวันนี้คะ ซอกี้ไม่แน่ใจว่าซอสี่มะอะไรหรือเปล่า แต่เครื่องปรุงมันเยอะมาก ๆ เลยนะคะ ที่ซอกี้จะเตรียมไว้วันนี้มีตะไคร้คะ กระเทียม ใบมะกรูดตากแห้งนะคะ เพราะซอกี้ไม่มีใบมะกรูดสดนะคะ อันนี้เป็นใบมะกรูดตากแห้งที่พ่อกับแม่ซอกี้ที่หนองคายตากมาให้ซอกี้ตอนช่วงที่ซอกี้กลับไทยคะ ก็จะเอามาใส่ได้คะ ผักชีฝรั่งใช้ใหม่คะอันนี้ แล้วก็น้ำพริกเผา นม carnation ต้นหอม ผักชีซ่า หัวหอมแดง น้ำมะนาว พริกสดนะคะ...น้ำปลา...เห็ด กุ้ง...”

(ทำต้มยำกุ้งน้ำข้น ให้ครอบครัวเกาหลีกินEP.305 13 ม.ค. 2565)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า สะใภ้ชาวไทยได้มีความพยายามในการทำเมนูต้มยำกุ้งซึ่งเป็นอาหารไทยที่มีชื่อเสียงให้กับครอบครัวสามีชาวเกาหลีได้รับประทาน โดยเขามีความตั้งใจในการหาวัตถุดิบและจัดเตรียมวัตถุดิบและเครื่องปรุงต่าง ๆ เพื่อทำเมนูต้มยำกุ้ง รวมทั้งผักชีที่ YouTuber สาวปลูกขึ้นเองในสวน ใบมะกรูดตากแห้งที่พ่อแม่เตรียมไว้ให้จากไทย และเครื่องปรุงต่าง ๆ สำหรับการทำต้มยำ เพื่อให้ได้รสชาติที่เป็นต้มยำกุ้งแบบไทย เพื่อให้

ครอบครัวสามีชาวเกาหลีได้รับประทานต้มยำกุ้งแบบไทยในต่างแดน ซึ่งถือได้ว่า YouTuber สาวชาวไทยคนนี้ได้รักษา “ความเป็นไทย” ผ่านการทำอาหารไทยได้อย่างชัดเจนและดีเยี่ยม

1.3 ด้านประเพณีไทย ประเพณีหมายถึงสิ่งที่มนุษย์ยึดถือและปฏิบัติเป็นแบบแผนและมีการสืบทอดและปฏิบัติกันมารุ่นสู่รุ่น จากการศึกษาคลิปวิดีโอช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” พบว่า คลิปวิดีโอ “งานแต่งของซอกกับโอปป้า EP.246” ได้จัดงานแต่งงานขึ้นที่บ้านเกิดของ YouTuber สาว อยู่ที่จังหวัดหนองคาย โดยการจัดงานมีบรรยากาศที่อบอุ่นและมีความสุขสนุกสนานมาก และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงประเพณีไทยได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

YouTuber สาวซึ่งเป็นสะใภ้ชาวไทยกับสามีชาวเกาหลีได้เข้าพิธีมงคลสมรสแบบเรียบง่ายตามประเพณีของบ้านเกิดฝ่ายหญิงไทยที่จังหวัดหนองคาย ภาคอีสานของประเทศไทย งานแต่งงานจัดขึ้นที่บ้านของฝ่ายหญิง ญาติพี่น้องฝ่ายหญิงหลายคนได้รวมตัวกันมาช่วยจัดเตรียมอาหารสำหรับวันงาน โดยมีอาหารที่นิยมทานกัน เช่น เนื้อวัวตุ๋น ในวันงานมีการสวดมนต์ เจ้าบ่าวเจ้าสาวและผู้คนที่มาร่วมงานนั่งคุกเข่าล้อมพานบายศรีสู่ขวัญ ร่วมกันสวดมนต์ หลังจากการสวดมนต์ผู้คนในงานมีการนำสายสิญจน์อันเป็นสิริมงคลมาผูกให้กับเจ้าบ่าวเจ้าสาวพร้อมให้คำอวยพร เจ้าบ่าวเจ้าสาวกราบไหว้ผู้ใหญ่ จากนั้นมีการตั้งโต๊ะร่วมรับประทานอาหารพร้อมกัน และมีการร้องรำทำเพลงระหว่างงานแต่ง

(งานแต่งของซอกกับโอปป้า EP.246 13 ม.ค. 2565)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า YouTuber สาวได้มีรักษา “ความเป็นไทย” ไว้ได้อย่างดี ถึงแม้ว่า YouTuber สาวจะเป็นสะใภ้ของชาวเกาหลีแล้ว แต่ก็ยังได้พาสามีชาวเกาหลีมาจัดงานแต่งงานที่บ้านเกิดของตนโดยได้จัดพิธีงานแต่งงานแบบเรียบง่ายตามประเพณีไทย จึงทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงบรรยากาศที่อบอุ่นและสนุกสนานในงานแต่งงาน อีกทั้งยังได้ซึมซับถึงประเพณีไทยที่มีคุณค่าอันดีงามที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวมีต่อผู้ใหญ่ เช่น การกราบเพื่อเป็นการขอบคุณผู้มีบุญคุณที่ได้เลี้ยงดูและเอ็นดูมาโดยตลอด เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวอย่างในการรักษาประเพณีไทยได้เป็นอย่างดี

1.4 ด้านมารยาทไทย มารยาทไทยถือเป็นการแสดงถึงความเป็นไทยอีกประการหนึ่ง เช่น การยิ้ม การไหว้ และการพูดด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยน จากการศึกษาคลิปวิดีโอช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” พบว่า YouTuber สาวเป็นได้ปฏิบัติตนได้อย่างสุภาพและมีมารยาทในแบบไทยที่ได้ถ่ายทอดออกมาให้ผู้ชมได้เห็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตอนเปิดคลิป

YouTuber สาว: “สวัสดีค่ะ สะใภ้เกาหลี by Korean พบกับซอนะคะ วันนี้นะคะ ซอกก็พาทุกคนมาดำส้มตำนะคะ”

ตอนปิดคลิป

YouTuber สาว: “เดี๋ยวไว้เจอกันคลิปหน้านะคะ (ไหว้) สวัสดีค่ะ”

(ใช้ส้มตำหัวไชเท้า กับแม่ย่านคนเกาหลี/EP.159 13 ม.ค. 2565)

จากตัวอย่างข้างต้นพบได้ YouTuber สาวเป็นหญิงสาวชาวไทยชื่อ “ซอ” ได้มีการพูดทักทายผู้ชมด้วยการพูดว่า “สวัสดีค่ะ” และมีการแนะนำตัวเอง โดยระหว่างการถ่ายทำคลิปวิดีโอ YouTuber สาวชาวไทยยิ้มแย้ม

แจ่มใสอยู่ตลอดทั้งในขณะที่พูดบรรยายหรือขณะพูดคุยกับคุณแม่ของสามี และเมื่อเวลาจบตอนท้ายของคลิปลิวิดีโอ ก็ยังมีการยกมือไหว้พร้อมกับกล่าวคำอำลาผู้ชม ด้วยน้ำเสียงที่อ่อนหวานไม่แข็งกระด้าง มีความเป็นธรรมชาติ YouTuber สาวได้มีการใช้คำว่า “คะ” “ค่ะ” “นะคะ” จบท้ายประโยคเสมอ ถือเป็น การแสดงถึงมารยาทไทยในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้คนได้เป็นอย่างดี ถือได้ว่า YouTuber สาวที่เป็นสะใภ้ไทยที่แต่งงานกับชาวเกาหลีก็ยังคงสามารถรักษา “ความเป็นไทย” ด้านมารยาทไทยได้เป็นอย่างดี

2. การผสมผสานทางวัฒนธรรม ในคลิปลิวิดีโอของช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” ผู้วิจัยพบว่า YouTuber สาวซึ่งเป็นหญิงสาวชาวไทยที่ได้แต่งงานกับผู้ชายชาวเกาหลีและยังได้ใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศเกาหลีได้ ได้มีการปรับตัวและยอมรับวัฒนธรรมเกาหลีได้อย่างลงตัว ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวของชาวเกาหลีได้อย่างมีความสุขและสบายใจ อีกทั้งครอบครัวของสามีชาวเกาหลีเอง ต่างก็ได้เข้าใจและเปิดใจยอมรับ “ความเป็นไทย” ของสะใภ้ชาวไทยพร้อมปรับตัวในการใช้ชีวิตร่วมกัน จึงทำให้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านอาหารการกิน ด้านการใช้ภาษา และด้านประเพณี โดยมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 ด้านอาหารการกิน เมื่ออาหารไทยได้ไปเป็นที่รู้จักยังต่างประเทศ และได้ไปอยู่ในต่างประเทศ ก็มีข้อจำกัดในเรื่องการหาวัตถุดิบ ขาดเครื่องปรุงแบบไทย ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบ เครื่องปรุงบางอย่างเพื่อที่จะสามารถนำไปประกอบอาหารไทยให้สมบูรณ์ที่สุด จากการศึกษาคลิปลิวิดีโอพบว่า YouTuber สาวได้ทำเมนูอาหารไทยให้กับสามีและครอบครัวชาวเกาหลีได้รับประทานอยู่บ่อยครั้ง เช่น ส้มตำ เป็นต้น ซึ่งในคลิปลิวิดีโอ “โซ้ยส้มตำหัวไชเท้า กับแม่ย่านคนเกาหลี/EP.159/papaya salad เต็มไปด้วยผัก แซ่บที่สุด/Korean” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

YouTuber สาว: “วันนี้ นะคะ ขอก็พาทุกคนมาตำส้มตำนะคะ เป็นส้มตำหัวไชเท้า นะคะ เป็นหัวไชเท้าต่างประเทศ คือจะหัวใหญ่มีกลิ่นที่อ่อนกว่าของเมืองไทยนะคะ แต่ยังไงเราก็จะนำไปแช่น้ำก่อนนะคะ สับให้เป็นเส้นมะละกอที่เราต้องการ และก็นำไปแช่น้ำจนกว่ากลิ่นของหัวไชเท้าหายจนหมดเกลี้ยงไปนะคะ...”

(แม่สามีมานั่งทานส้มตำด้วยกัน)

YouTuber สาว: “ปกติแม่ไม่กินหวานนะคะ ไม่กินเผ็ดมาก อันนี้ มีทุกอย่างเลยคะ เพราะขอตำทั้งหมด 3 รส เผ็ด เปรี้ยว หวาน”

แม่สามี: “อร่อย(ภาษาเกาหลี)”

(โซ้ยส้มตำหัวไชเท้า กับแม่ย่านคนเกาหลี/EP.159 13 ม.ค. 2565)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า YouTuber สาวชาวไทยได้นำอาหารไทยไปผสมผสานกับวัฒนธรรมเกาหลีได้อย่างลงตัว โดยมีการใช้วัตถุดิบประกอบอาหารของเกาหลี คือ นำหัวไชเท้ามาใช้แทนมะละกอในการทำเมนูส้มตำที่เกาหลี ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องวัตถุดิบที่ขาดแคลนในต่างแดน เนื่องจากที่ประเทศเกาหลีได้ผลมะละกอมีราคาค่อนข้างสูง และในขณะที่เดียวกัน คุณแม่ของสามีไม่ทานอาหารรสจัด แต่ก็ยังมานั่งรับประทานส้มตำร่วมกับสะใภ้ชาวไทยและชมว่า “อร่อย” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายได้มีการปรับตัวในเรื่องอาหารการกิน และได้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมด้านอาหารซึ่งกันและกัน จึงทำให้ครอบครัวเกิดบรรยากาศในการ

รับประทานอาหารที่อบอุ่นและมีความสุข ซึ่งถือได้ว่าเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมด้านอาหารที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง

2.2 ด้านการใช้ภาษา ประเทศเกาหลีใต้เป็นประเทศที่พูดภาษาเกาหลีเป็นหลัก เมื่อผู้หญิงไทยแต่งงานกับผู้ชายเกาหลีอีกทั้งหญิงไทยยังได้ย้ายไปใช้ชีวิตอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ภาษาเกาหลีเพื่อที่จะสามารถสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวให้เข้าใจ และสามารถเข้ากับสังคมของชาวเกาหลีได้ จากการศึกษาคลิปวิดีโอพบว่า YouTuber สาวช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” ได้มีการใช้ภาษาไทยประกอบการบรรยายในคลิปวิดีโอเป็นหลัก อีกทั้ง YouTuber สาวได้มีการศึกษาเรียนรู้ภาษาเกาหลีไปด้วยโดยผู้ชมก็จะได้ยิน YouTuber สาวพูดภาษาเกาหลีเป็นคำ ๆ ระหว่างการสนทนากับสามีหรือคุณพ่อคุณแม่ของสามี อีกทั้งยังมีการนำคำศัพท์ภาษาไทยที่เกี่ยวกับอาหารการกิน อุปกรณ์ของใช้ กิริยา คำสรรพนาม หรือคำศัพท์ต่าง ๆ มาใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันโดยได้แปลเป็นภาษาเกาหลีพร้อมคำอ่านภาษาเกาหลี และมีคำบรรยายขึ้นบนจอเพื่อนำเสนอต่อผู้ชม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาไทยและภาษาเกาหลีที่ปรากฏในคลิปวิดีโอช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean”

ภาษาไทย	ภาษาเกาหลี	คำอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาเกาหลี	คำอ่าน
ไข่	계란	เคยรัน	ไข่ลวก	수란	ซูรัน
ต้นหอม	대파	แทพา	ผักชี	고수	โคซู
มะเขือ	가지	กาจี	ถั่ว	콩	คอง
กระเทียม	마늘	มานัล	เห็ด	버섯	พอซอด
กุ้ง	새우	แซอู	ปลา	생선	แซงซอน
น้ำตาล	설탕	ซอลทัง	เกลือ	소금	โซกิม
ส้มตำ	쌈뎡	สมตัม	กิมจิ	김치	กิมชิ
ล้าง	씻어요	ซิชอโย	หั่น	잘라요	ซัลราโย
แม่ย่า	시어머니	ซ็อมอนี	สามี	남편	นัมพยอน
เล็ก	작아요	ซากาโย	ใหญ่	커요	คอโย

ที่มา : 5 คลิปวิดีโอที่มีการเข้าชมมากที่สุดช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by Korean” 13 มกราคม 2565

นอกจากนี้ ในคลิปวิดีโอยังได้ยินการสนทนาด้วยภาษาเกาหลีสั้น ๆ ระหว่าง YouTuber สาวไทยกับครอบครัวชาวเกาหลีอยู่เป็นระยะด้วย จึงสรุปได้ว่า ผู้หญิงไทยที่เป็นสะใภ้ของชาวเกาหลีเมื่อได้ไปอยู่กับครอบครัวสามีที่ประเทศเกาหลีได้แล้ว ก็ได้มีการปรับตัวและเตรียมความพร้อมในเรื่องของภาษา โดย YouTuber สาวได้มีการเรียนรู้ภาษาเกาหลีเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน และสะดวกในการสื่อสารกับสามีและครอบครัวชาวเกาหลีในประเทศเกาหลีใต้ YouTuber สาวยังได้มีการเสนอคำศัพท์ภาษาไทยและคำศัพท์ภาษาเกาหลีมาจับคู่เปรียบเทียบเพื่อง่ายต่อการเรียนรู้และการท่องจำ ซึ่งถือเป็นทบทวนความรู้และยังทำให้ผู้ชมชาวไทยสามารถเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลีพร้อมกับชมคลิปวิดีโอไปด้วย จึงถือได้ว่าเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาได้อย่างชัดเจน

2.3 ด้านประเพณี ประเพณีถือเป็นแบบแผนหรือรากฐานของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ได้ยึดถือและปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งผู้คนที่มาจากต่างวัฒนธรรมก็จะยึดถือขนบธรรมเนียมและประเพณีที่แตกต่างกัน ซึ่งการอยู่

ร่วมกันของผู้คนที่มาจากต่างวัฒนธรรมต่างประเพณีกันนั้น จึงต้องมีการเคารพ และยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

จากการศึกษาคลิปวิดีโอพบว่า YouTuber สาวช่อง “สะใภ้เกาหลี by korean” เป็นสาวชาวไทยที่ได้อาศัยร่วมกันกับครอบครัวของชาวเกาหลี ต่างมีการเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน โดยที่ทั้ง 2 ฝ่ายได้มีการปรับตัวเข้าหากัน เห็นได้จากคลิปวิดีโอ “งานแต่งของซอกกับโอปป้า EP.246” ที่ได้จัดขึ้นที่บ้านเกิดของ YouTuber สาวที่จังหวัดหนองคาย ได้มีบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเองอย่างมาก ถือเป็นพิธีแต่งงานที่จัดขึ้นแบบเรียบง่ายตามประเพณีไทย อีกทั้งครอบครัวของฝ่ายชายได้เดินทางจากประเทศเกาหลีใต้เพื่อเข้าร่วมพิธีงานแต่งงานด้วย โดยทั้งเจ้าบ่าวชาวเกาหลีและเจ้าสาวชาวไทยได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีไทยได้อย่างอบอุ่น เช่น การร่วมพิธีสวดมนต์ การกราบไหว้ผู้ใหญ่เพื่อรับพรจากผู้ใหญ่ การผูกข้อมือสายสิญจน์ เป็นต้น ซึ่งพ่อแม่ชาวเกาหลีของเจ้าบ่าวก็ได้มีส่วนร่วมในพิธีแบบไทย ๆ ด้วย เช่น นั่งคุกเข่าฟังสวดมนต์ ร่วมผูกข้อมือด้วยสายสิญจน์ให้กับบ่าวสาว ดังภาพที่ 2 และร่วมรับประทานอาหารแบบไทย ๆ อีกทั้งคุณแม่ชาวเกาหลียังได้ร่วมกันเต้นรำอย่างสนุกสนานในงานมงคลสมรสครั้งนี้ด้วย



ภาพที่ 3 ตัวอย่างคลิปวิดีโอ งานแต่งของซอกกับโอปป้า EP.246

จากการศึกษาข้อมูลสรุปได้ว่า การที่ YouTuber สาวได้พาครอบครัวสามีชาวเกาหลีมาเข้าร่วมพิธีงานแต่งงานที่บ้านเกิดของตนเองในประเทศไทย ช่วยทำให้ครอบครัวสามีชาวเกาหลีได้เข้าใจถึงประเพณีและวัฒนธรรมไทยที่ตึงงามของไทยมากยิ่งขึ้น โดยผ่านการมีส่วนร่วมของประเพณีไทยอย่างใกล้ชิด และยังได้แสดงให้เห็นว่าครอบครัวสามีชาวเกาหลีได้เปิดใจยอมรับความเป็นไทยของสะใภ้ชาวไทยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังได้มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับประเพณีไทย และได้เข้าใจถึงความแตกต่างของขนบธรรมเนียมและประเพณี ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้ไม่เป็นอุปสรรคในการใช้ชีวิตร่วมกันกับครอบครัวสามีเกาหลีและสะใภ้ชาวไทย ซึ่งนับได้ว่าเป็นตัวอย่างของการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างสะใภ้ชาวไทยกับครอบครัวชาวต่างชาติได้อย่างดี

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การรักษา “ความเป็นไทย” และการผสมผสานวัฒนธรรมของสะใภ้ไทยในต่างประเทศในช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นการรักษา “ความ

เป็นไทย” ของ YouTuber สาว “สะใภ้เกาหลี by korean” มีด้านการใช้ภาษาไทย คือใช้ภาษาไทยในการดำเนินรายการ แนะนำสิ่งของต่าง ๆ การบรรยายความรู้สึก และสื่อสารกับครอบครัวชาวเกาหลีด้วยคำภาษาไทยง่าย ๆ ด้านอาหารไทย มีการประกอบเมนูอาหารไทยหลายอย่างในครอบครัวเกาหลี ซึ่งเป็นเมนูอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ด้านประเพณีไทย มีการจัดพิธีมงคลสมรสตามขนบธรรมเนียมไทยที่บ้านเกิดของ YouTuber สาวในประเทศไทย และด้านมารยาทไทย YouTuber สาวได้มีการพนมมือไหว้เพื่อทักทายผู้ชม การใช้คำพูดที่สุภาพ มีอีกทั้งยังหน้าตาอิ้มแย้มขณะสื่อสารกับผู้ชมและครอบครัว โดย YouTuber สาวได้นำเสนอผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในครอบครัวชาวเกาหลีทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ “ความเป็นไทย” ของสะใภ้ชาวไทยในต่างแดนได้อย่างชัดเจน ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ พิเศษภู คุณวโรตม์ (2546, น. 306-307) ที่ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ต้องการความตระหนักในตัวเองและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง คือเราจะแสดงตัวตนหรือยอมรับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนคือ การระบุได้ว่า “ฉันเป็นใคร” เรามีอัตลักษณ์เหมือนกับคนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นอย่างไร และสอดคล้องกับราชันย์ นิลวรรณภา และพิพัฒน์ ประเสริฐสังข์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องวรรณกรรมชาตกพื้นบ้านอีสาน: ภาพสะท้อน อัตลักษณ์ด้านความเชื่อวิถีชีวิต ประเพณีและพิธีกรรม โดยผลการศึกษาพบว่าด้านภาพสะท้อนอัตลักษณ์ด้านอาหารการกินได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อมที่ต้องพึ่งพากันและอัตลักษณ์ด้านประเพณีพบว่ามีประเพณีและพิธีกรรมในรอบชีวิต

ในประเด็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมของช่อง YouTube “สะใภ้เกาหลี by korean” พบว่ามีด้านอาหารการกิน มีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบ เครื่องปรุงบางอย่างเพื่อที่จะสามารถนำไปประกอบเมนูอาหารไทยให้สมบูรณ์ที่สุด ด้านการใช้ภาษา มีการเรียนรู้และการนำเสนอภาษาเกาหลีคู่กับภาษาไทยตลอด และด้านประเพณี มีการพาครอบครัวชาวเกาหลีไปเข้าร่วมงานมงคลสมรสในประเทศไทยเพื่อให้เข้าใจและซึมซับวัฒนธรรมไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปิดใจยอมรับความแตกต่างของวัฒนธรรมรวมถึงเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและเกาหลีผ่านวิถีชีวิตของผู้หญิงไทยได้อย่างชัดเจน ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของดิเรก หงษ์ทอง (2559) เรื่อง อัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเพลงของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้ ที่มีผลการศึกษาพบว่าการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาและวิถีชีวิตร่วมในกลุ่มชาติพันธุ์เขมรกับวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ส่งผลให้ยังคงแสดงความเป็นเขมรอย่างเข้มข้น

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งต่อไปสามารถวิเคราะห์คลิป์วิดีโอของช่อง Youtube “สะใภ้เกาหลี by korean” ในด้านอื่น เช่น ด้านการปรับตัว ด้านคุณค่า
2. การศึกษาครั้งต่อไปสามารถวิเคราะห์การรักษาความเป็นไทยและการผสมผสานทางวัฒนธรรมของสะใภ้ชาวไทยในต่างประเทศจากคลิป์วิดีโอของช่อง Youtube ช่องอื่น เช่น ช่อง “กินไปไทยหรั่ง” ช่อง “ไหมไทย ในฝรั่งเศส”

เอกสารอ้างอิง

- ดิเรก หงษ์ทอง. (2559). *อัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเพลงของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์. (2558). *ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช: พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ ลาภานันท์, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และ เยาวลักษณ์ อภิชาติวิลลภ. (2550). *การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม: การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้*. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิศิษฐ์ คุณวโรตม์. (2546). “*อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV*” ใน *ปิ่นแก้ว เหลืองอร่าม, บรรณาธิการ. อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ*, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ราชันย์ นิลวรรณภา และ พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์. (2558). *วรรณกรรมชาดกพื้นบ้านอีสาน : ภาพสะท้อนอัตลักษณ์ด้านความเชื่อชีวิต ประเพณีและพิธีกรรม. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ปีที่ 3 (ฉบับที่ 1(5)), น. 85-97.*
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. (2558). *เอกสารประกอบการสอนวิชา 2201851 สัมมนาคติชนสมัยใหม่และวัฒนธรรมประชานิยม*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เศรษฐพงศ์ คำคง. (2544). *ศึกษาประเพณีที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมสุข หินวิมาน. (2548). *ทฤษฎีสำนึกวัฒนธรรมศึกษา: ประมวลสาระและแนวการศึกษาชุดวิชาปรัชญานิตยศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (6 กรกฎาคม 2547). *โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มติชน. น. 6

ฐานข้อมูลออนไลน์

- Affde. (2564). มีผู้ใช้ YouTube ก็คนในปี 2564 [ข้อมูลใหม่]. ค้นคืนจาก <https://www.affde.com/th/youtube-users.html>
- channelranking.com. (2565). อันดับ Youtube ไทย เรียงตามจำนวนผู้ติดตาม และอันดับ Youtube ไทย เรียงตามจำนวนการเข้าชม VDO. ค้นคืนจาก <https://channelranking.com/ranking>
- เรีอรบ เมืองมัน. (2560). คนไทยในยุคแสวงหาอัตลักษณ์ความเป็นไทย. ค้นคืนจาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/118028>
- สะใภ้เกาหลี by Korean [อินเทอร์เน็ต]. คำอธิบาย. [เข้าถึง 13 มกราคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/channel/UCUBrgjvMxK2OAMVhbwdeARA/about>
- สะใภ้เกาหลี by Korean [อินเทอร์เน็ต]. งานแต่งของซอกกับโอปป้า EP.246 จัดขึ้นที่บ้านเกิดหนองคาย บรรยากาศอบอุ่นและสนุกสนานมาก. 1 ธันวาคม 2562 [เข้าถึง 13 มกราคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=shu9iKUNnyM>
- สะใภ้เกาหลี by Korean [อินเทอร์เน็ต]. โข้ยส้มตำหัวไชเท้า กับแม่യാคนเกาหลี/EP.159/papaya salad เต็มไปด้วยผัก แซ่บที่สุด/Korean. 11 กรกฎาคม 2562 [เข้าถึง 13 มกราคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=9Gnr3GDKo6g>
- สะใภ้เกาหลี by Korean [อินเทอร์เน็ต]. พ่อสามีชวนเพื่อนมากินอาหารไทยฝีมือลูกสะใภ้/EP.125/คนเกาหลีบอกทีหลังทำอีกนะ/ปลาแห้ง/แม่บ้านเกาหลี. 24 พฤษภาคม 2562 [เข้าถึง 13 มกราคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=mW87CXansls>
- สะใภ้เกาหลี by Korean [อินเทอร์เน็ต]. ทำต้มยำกุ้งน้ำข้น ให้ครอบครัวเกาหลีกินEP.305 ใส่กุ้งเยอะมาก กลัวทุกคนกินไม่อิ่ม. 14 มีนาคม 2563 [เข้าถึง 13 มกราคม 2565]. ค้นคืนจาก https://www.youtube.com/watch?v=ZbH8_s2XgJg
- สะใภ้เกาหลี by Korean [อินเทอร์เน็ต]. พาแม่യാกับโอปป้ากินมาม่าไทยTHครั้งแรก EP.291 เกลี้ยงหม้อ/มาม่าไทยปะทะกิมจิเกาหลี. 21 กรกฎาคม 2563 [เข้าถึง 13 มกราคม 2565]. ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=ht5JWzayRzI>

**การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ :
กรณีศึกษานักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี
กับผู้สอนชาวไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**

Cross-cultural communication in online teaching :

**Case study of Chinese exchange Students in Guangxi University of Foreign
Languages with Thai instructors in Huachiew Chalermprakiet University**

LU ZUOXI*, จันท์สุตา ไชยประเสริฐ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : luzuoxi666@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตจากการอัดวิดีโอการเรียนการสอนใน Microsoft Teams โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน จำนวน 15 คนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยจำนวน 5 คนและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ มีลักษณะแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) ด้านความเป็นทางการ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีระยะห่างเชิงอำนาจไม่สูง มีการสอบถามแสดงการโต้แย้ง และแลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งสองฝ่ายมีความเคร่งครัดเรื่องเวลาเหมือนกัน 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งสองมีความคาดหวังในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเป็นกันเอง 3) ด้านพฤติกรรมการแสดงออก ผู้เรียนชาวจีนมีความหวังอยากแสดงความรู้สึกรักและความคิดเห็น ไม่มีความกดดันแต่ติดปัญหาทางด้านภาษา ส่วนผู้สอนชาวไทยก็มีความหวังอยากให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น สอบถาม แลกเปลี่ยนความรู้กัน 4) ด้านการปรับตัว ทั้งสองฝ่ายมีความตื่นตัวกับสิ่งใหม่ๆ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมักจะมีการปรับตัวด้านพื้นฐานการใช้ภาษาไทย การเรียนรู้และสื่อสารผ่านออนไลน์กับอาจารย์ผู้สอนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและภาษาไทยกับเพื่อนไทย ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวไทยจะปรับตัวเรียนรู้วัฒนธรรมและภาษาจีนกับลูกศิษย์ ปรับแผนการสอนและเนื้อหาให้เหมาะสม

คำสำคัญ : การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การเรียนการสอนออนไลน์ การปรับตัว นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน

Abstract

The objective of this research was to analyze cross-cultural communication in online teaching and learning among Chinese exchange students in Guangxi University of Foreign Languages with Thai instructors Huachiew Chalermprakiet University. By using a qualitative research method, collecting data by interviewing answering and observations from teaching video recordings

in Microsoft Teams. The group of informants consisted of 15 Chinese exchange students and 5 Thai instructors. The results were presented by descriptive analysis. The results showed that Cross-cultural communication in online teaching is divided into 4 dimensions: 1) Official, Chinese exchange students and Thai instructors had not high power distance, asking questions, demonstrating arguments and exchanging knowledge. Both sides have the same time strictness. 2) In relation to each other, Both had expectations of building a good relationship and friendliness 3) Behavioral expression, Chinese students hope to express their feelings and opinions. There were no pressure, but there was a language problem. As for Thai instructors, there were hope for students to express opinions, ask questions, and exchange knowledge. 4) Adjustment, Both parties were excited about the new thing. Chinese exchange students usually had a basic Thai language adjustment. Learning and communicating online with teachers. and exchange learning culture and Thai language with Thai friends As for Thai instructors, they will adapt to learn Chinese culture and language with their students. Optimize lesson plans and content.

Keywords : Cross-cultural communication, online teaching, Adaptation, Chinese exchange students

บทนำ

สถานการณ์ โควิด - 19 ถือเป็นวิกฤตภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา โดยเฉพาะมีผลกระทบต่อการศึกษา นักศึกษาไม่สามารถกลับไปเรียนที่ห้องเรียนได้ ส่วนนักศึกษาที่เรียนภาษาต่างประเทศก็ไม่สามารถเดินทางไปประเทศเจ้าของภาษาได้ ในช่วงสถานการณ์ โควิด - 19 หลายมหาวิทยาลัยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเปลี่ยนจากการสอนออฟไลน์เป็นการสอนออนไลน์ ในปัจจุบัน การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การศึกษาและการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การสอนออนไลน์แตกต่างจากการสอนออฟไลน์แบบเดิม ๆ เป็นเรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ตผ่านโปรแกรมต่าง ๆ เช่น Microsoft Teams, Zoom Meeting และ VooV Meeting เป็นต้น ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2544, น.87 - 94) กล่าวว่า การเรียนการสอนออนไลน์เป็นการผสมผสานกันระหว่างเทคโนโลยีปัจจุบันกับกระบวนการออกแบบการเรียน การสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา โดยประยุกต์ใช้ คุณสมบัติและทรัพยากรของเวปไซด์เว็บบในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม แม้การเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถจัดได้อย่างสะดวก แต่มีผลต่อบุคคลที่ เรียนภาษาทำให้ห่างไกลจากสภาพแวดล้อมทางภาษาไม่ได้อยู่กับวัฒนธรรมรอบ ๆ ทำให้บุคคลที่เรียนภาษาและ วัฒนธรรมไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมาย

การสื่อสารต่างวัฒนธรรมเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีภูมิหลังภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในด้าน ต่าง ๆ เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ ประเพณี ศาสนา ค่านิยม ทศนคติและระบบทางสังคมที่แตกต่างกัน ดังที่ เมตตา วิ วัฒนานุกูล (2559, น.250) ได้กล่าวถึงการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศว่า การสื่อสาร ข้ามวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอน

ภาษาต่างประเทศ เนื่องจากผู้เรียนและผู้สอนมีเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจำเป็นต้องเผชิญกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอุปสรรคต่าง ๆ โดยมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนและอาจสร้างความขัดแย้งทางวัฒนธรรม หากในการเรียนการสอนออนไลน์ผู้เรียนและผู้สอนไม่เข้าใจกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา ความคิดและค่านิยมต่างฝ่ายมักจะเกิดปัญหาทางด้านการสื่อสารกัน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น สอบถามและการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพด้วย ดังนั้น การเข้าใจวัฒนธรรมตรงกันทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทักษะการสื่อสารที่มีความสัมพันธ์ต่อความตระหนกทางวัฒนธรรมและระดับการปรับตัว ดังที่ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2559, น.20 - 23) ยังได้กล่าวอีกว่า การมีทักษะการสื่อสารที่ดีและสามารถใช้ภาษาของเจ้าของวัฒนธรรมได้ย่อมช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและช่วยให้การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมได้ง่ายขึ้น ความสามารถในการสื่อสารกับเจ้าของวัฒนธรรมมาก ย่อมมีโอกาสร่วมลดการปิดกั้นตัวเองและลดความตระหนกทางวัฒนธรรมจึงทำให้สามารถเรียนรู้ภาษา และสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

จากการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนเบื้องต้น พบงานวิจัยของ สรลนันทน์ ภูมิชิษานันท์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการเรียน : กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทยและผู้สอนชาวสเปนในชั้นเรียนภาษาสเปนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย” พัทธราภา เอื้ออมรวณิช (2559) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปัญหาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและแนวทางการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาตินักศึกษาไทย” พรพะเยาว์ กังเม้ง (2556) ศึกษาเรื่อง “ความสามารถทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการปรับตัวของนักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยรังสิต” แลพะ พัทธราภา เอื้ออมรวณิช (2556) ศึกษาเรื่อง “การปรับตัวของนักศึกษาจีนที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี” และภัทรพร หิรัญภัทร์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนภาษาที่สอง” ดังที่กล่าวมาเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมการเรียนการสอนภาษา นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวการศึกษาข้ามวัฒนธรรม ดังที่ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏว่ามีศึกษาทางด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและกาปรับตัวทางการสื่อสารวัฒนธรรม ยังไม่พบว่ามีผู้ใดได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์

การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม มีบทบาทต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนกับผู้สอนมีความเข้าใจวัฒนธรรมตรงกัน ทำให้การเรียนการสอนในชั้นเรียนออนไลน์ มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะชาวจีนที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และยังเป็นผู้ดูแลนักศึกษาแลกเปลี่ยนและประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย จึงมีความสนใจศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อสามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ได้ในการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีกับผู้สอนชาวไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่และเวลา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่คือ การเรียนการสอนออนไลน์บนระบบ Microsoft Teams ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โดยกำหนดช่วงเวลาที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564 – เดือนมีนาคม พ.ศ.2565

2. ขอบเขตด้านบุคคล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาและวัฒนธรรมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีที่เรียนผ่านระบบ Microsoft Teams จำนวน 15 คนและอาจารย์ผู้สอนชาวไทยประจำสาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่สอนผ่านระบบ Microsoft Teams จำนวน 5 คน

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การปรับตัวและการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนเพื่อเป็นแนวทางการศึกษา

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ด้วยการตั้งคำถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นทางการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออกและด้านการปรับตัว เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีคุณภาพได้นำคำถามสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นมาให้อาจารย์ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาสัมภาษณ์และภาษาที่ใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและสอดคล้องทุกด้าน

3. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ

4. วิเคราะห์การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติและ การวิเคราะห์ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตจากวิดีโอที่บันทึกการเรียนการสอนใน Microsoft Teams

5. นำเสนอการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

1. กรอบแนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นการเน้นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยอาจเป็นความแตกต่างเพียงระดับวัฒนธรรมย่อย เช่น ภาษา ค่านิยม อาชีพ ฐานะ เพศ ฯลฯ ในการเข้าใจกระบวนการและประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการสื่อสารและองค์ประกอบภายนอกอื่น ๆ อย่างเป็นองค์รวม การมีความรู้ องค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการสื่อสารจะมีการช่วยลดปัญหาการสื่อสารภาษาที่แตกต่างกันในวัฒนธรรมต่าง ๆ และสร้างความเข้าใจร่วมกันมากขึ้น ยังมีการช่วยลดปัญหาการปรับตัวเข้าไปสู่วัฒนธรรมที่แตกต่างจากตน ลดความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม สร้างทัศนคติและพฤติกรรมเชิงบวก เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างจากตนได้อย่างมีความสุขและอย่างมีประสิทธิภาพ (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2559, น.29)

2. กรอบแนวคิดระยะห่างเชิงอำนาจ มิติระยะห่างเชิงอำนาจเป็นการวัดระดับความเท่าเทียมและสถานะของ คนในสังคม ผู้ที่มีระยะห่างเชิงอำนาจสูง ผู้ที่มีอำนาจน้อยจะความเชื่อและยอมรับความเหลื่อมล้ำของชนชั้นตาม อำนาจ มีการนับถือเคารพและให้เกียรติแก่ผู้ที่มีตำแหน่งสูง ส่วนผู้ที่มีระยะห่างอำนาจต่ำมีความเชื่อว่า ทุกคนมีความ เท่าเทียมกัน ทุกตำแหน่งในองค์กรมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ ผู้ได้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับผู้บังคับบัญชาได้ (Geert Hofstede, 2010, อ้างใน สรลันนท์ ภูมิวิชสานันท์ 2559, น.23)

3. กรอบแนวคิดวัฒนธรรมเรื่องเวลา มิติมุมมองเรื่องเวลาในวัฒนธรรมแบบเคร่งครัดเรื่องเวลา คนให้ความสำคัญกับการจัดตารางเวลาและการนัดหมายมาก เวลานั้นหมายถึงสิ่งที่ยืดหยุ่นไม่ได้ ส่วนวัฒนธรรมยืดหยุ่น เรื่องเวลา คนในสังคมมักให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าเวลา และเวลาสามารถยืดหยุ่นได้ (Richard Gesteland , 2002, อ้างใน สรลันนท์ ภูมิวิชสานันท์ 2559, น.30)

4. กรอบแนวคิดพฤติกรรมแสดงออกและไม่แสดงออก มิติวัฒนธรรมแสดงออก คนที่มาจากวัฒนธรรม แสดงออก หรือมีนิสัยชอบแสดงออกมักจะมีความคิด ความรู้สึกผ่านทั้งอวัจนภาษา และวัจนภาษา มีการ แสดงออกในทุกสถานการณ์ สามารถเปิดเผยความคิด ความรู้สึก แลกเปลี่ยนความรู้สึกจะเป็นคนที่ไว้ใจได้ ส่วน วัฒนธรรมไม่แสดงออก คนมาจากวัฒนธรรมไม่แสดงออก หรือมีนิสัยไม่ชอบแสดงออก มักจะไม่แสดงออกทางสีหน้า ไม่ใช้ท่าทางในการสื่อสารและจะพยายามควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตน และไม่เปิดเผยความคิด หรือความรู้สึกของ ตนด้วย (Richard Gesteland , 2002, อ้างใน สรลันนท์ ภูมิวิชสานันท์ 2559, น.31 - 32)

5. กรอบแนวคิดการปรับตัวการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การปรับตัวการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นการที่ บุคคลเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่มีการความตระหนักทางวัฒนธรรมเพื่อให้บุคคลปรับตัวเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่จะผ่าน 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์ ชั้นตระหนักทางวัฒนธรรม ชั้นเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ และชั้นปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม ใหม่ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เราประสบความสำเร็จในกระบวนการเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ (Kalervo Oberg , 1960 อ้างใน เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2559, น.302 - 303)

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาแลกเปลี่ยน ชาวจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี กับผู้สอนชาวไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โดยการเรียน การสอนออนไลน์ ผ่านระบบ Microsoft Teams ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) ด้านความเป็นทางการ 2) ด้านความสัมพันธ์ 3) ด้านพฤติกรรมแสดงออกและ 4) ด้านการปรับตัว ระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในการเรียนการสอนออนไลน์ ดังนี้

1. มิติความเป็นทางการด้านระยะห่างเชิงอำนาจและมุมมองเวลาในการเรียนการสอนออนไลน์ มิติความเป็น ทางการ คือ บุคคลที่อำนาจน้อยกว่าจะต้องเชื่อฟังหรือทำตามบุคคลที่มีอำนาจมากกว่าและอำนาจที่มีความเท่า เทียมกันจะทำให้เกิดความเป็นกันเองได้ง่าย ส่วนความเป็นทางการเรื่องเวลาบุคคลมีการมองเวลาเป็นเรื่องที่สำคัญจะ ไม่สามารถยืดหยุ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการเรียนการสอน ดังนี้

1) มุมมองอำนาจและเวลาของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมีมุมมองว่าระยะห่างเชิงอำนาจมีความเท่าเทียมกัน ถึงแม้ผู้เรียนและผู้สอน มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ แต่ไม่ได้ทำให้ระยะห่างเชิงอำนาจในการเรียนการสอนออนไลน์สูง ส่วนด้านเวลานักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมีมุมมองว่า เรื่องเวลาเป็นเรื่องที่สำคัญ เครื่องครัดเรื่องเวลาเพื่อที่ไม่ให้ส่งผลต่อการเรียนการสอน

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนยังไม่มีประสบการณ์ไปประเทศไทย การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยเป็นการเรียนผ่านรายวิชาที่มีอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่จะเป็นคนจีนสอนภาษาไทยและอาจารย์ผู้สอนชาวไทยที่สามารถพูดภาษาจีนได้ โดยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาจีนเป็นหลักในการสอนและอธิบาย จึงทำให้นักศึกษามีความห่างไกลกับวัฒนธรรม เมื่ออาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีการแสดงความคิดเห็น ทำให้นักศึกษาไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่อาจารย์พูด นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนจึงมีการถามสาเหตุและแสดงความคิดเห็นของตน ดังที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวไว้ว่า

ถ้าอาจารย์มีการแสดงสิ่งที่ไม่ให้นักศึกษาไม่เห็นด้วยและมีความไม่สบายใจ นักศึกษาจะมีการแสดงความคิดเห็นและอธิบายสาเหตุที่ไม่เห็นด้วย ขออนุญาตอธิบายสิ่งที่ตัวเองคิดว่า จะต้องทำอย่างนี้จึงจะถูกต้อง บอกว่า สิ่งที่อาจารย์พูดผิดตรงไหน รวบรวมข้อมูลทั้งสองข้างน้ำหนักซึ่งกันและกัน

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์สรุปว่า ความเป็นทางการด้านระยะห่างอำนาจกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยมิได้มีระยะห่างสูงและสามารถแสดงความคิดเห็นกับสิ่งที่ตัวเองไม่เห็นด้วยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ แต่ก็ไม่ได้ถือว่าการโต้ตอบกับอาจารย์อย่างรุนแรง มีการใช้คำที่อ่อนโยนและอธิบายสิ่งที่ตัวเองไม่เห็นด้วยและเหตุผล มีการให้ความเคารพนับถือและยอมรับในฐานะอาจารย์ที่เป็นผู้สอน ดังนั้น จะเห็นว่า การเรียนการสอนผ่านออนไลน์ไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยขาดสัมพันธ์กันและระยะห่างอำนาจไม่ได้เป็นอุปสรรคส่งผลต่อการเรียนการสอนระหว่างนักศึกษากับอาจารย์

นอกจากนี้นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมีความเห็นด้านมุมมองเวลา ส่วนมากเคร่งครัดในเรื่องเวลาและมีความคิดว่า นักศึกษาทุกคนและผู้สอนชาวไทยจะเข้าเรียนตรงเวลาและควรมาสายไม่เกิน 10 นาที ดังที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวไว้ว่า

หากอาจารย์ที่เข้าห้องออนไลน์ สายเกิน 10 นาทีอาจจะคิดว่า อาจารย์ติดธุระอะไร หรือมีอะไรเร่งด่วน จึงเข้ามาสาย ในฐานะที่เป็นนักศึกษามีความเข้าใจและเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีธุระส่วนตัวและอาจารย์ผู้สอนชาวไทยส่วนใหญ่ที่มาสายจะมีการเสริมเวลาให้ในการเรียน

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนชาวจีนให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเวลามีมุมมองเรื่องเวลาในการเรียนออนไลน์ว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาชาวจีนจะเข้ามาห้องเรียนออนไลน์ ตรงเวลาและเคร่งครัดเรื่องเวลาเรียน และมีความคาดหวังอาจารย์ผู้สอนเข้าตรงเวลา หรือหากไม่ได้เข้าสายเกิน 10 นาทีจะไม่ได้ถือว่าการเข้ามาสาย เพราะเข้าใจว่าอาจารย์ผู้สอนชาวไทย บางครั้งอาจมีติดธุระหรืออินเทอร์เน็ตมีปัญหาจึงเข้ามาไม่ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วอาจารย์ผู้สอนจะเข้ามาตรงเวลาและสำหรับอาจารย์ที่เข้ามาสายจะมีการอธิบายสาเหตุให้ทราบและเสริมเวลาเรียนให้ไม่ส่งผลต่อแผนการเรียน

2) มุมมองอำนาจและเวลาของอาจารย์ผู้สอนชาวไทย ในการเรียนสอนผ่านออนไลน์อาจารย์ผู้สอนรู้สึกกับมี ระยะเวลาห่างอำนาจไม่สูงและยินดีรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ในด้านมุมมองเวลาที่มีความคิด ว่า ในการเรียนการสอนออนไลน์ต้องเข้าชั้นเรียนตรงเวลา ไม่ควรเข้าสายเกิน 10 นาที เพื่อให้เกียรติคนในชั้นเรียน

อาจารย์ผู้สอนชาวไทยทั้ง 5 ท่านมีประสบการณ์การสอนนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมาประมาณกว่า 10 ปี มี ประสบการณ์การเรียนการสอนแก่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน เมื่อนักศึกษามีความคิดเห็นและโต้แย้งในสิ่งที่อาจารย์ อธิบายในการสอน แต่ก็รับฟังเหตุผล ดังที่ อาจารย์ผู้สอนชาวไทยท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า

อาจารย์รู้สึกว่่านักศึกษามีความกล้าหาญในการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในสิ่งที่อาจารย์สอน อาจารย์จะ รับฟังเหตุผลของนักศึกษาว่าทำไมจึงมีความคิดเห็นที่แตกต่าง หากความเข้าใจของนักศึกษาถูกต้องก็ยอมรับได้ แต่หากเข้าใจผิดหรือยังไม่ชัดเจนก็อธิบายให้ใหม่และจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศึกษาอย่างมีเหตุผล

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยสรุปได้ว่า ความเป็นทางการด้านระยะเวลาห่างอำนาจของนักศึกษา กับอาจารย์ไม่ได้สูง เมื่อนักศึกษามีพฤติกรรมโต้แย้งในสิ่งที่อาจารย์อธิบายในการสอนออนไลน์และแสดงความคิดเห็น เหตุผลที่โต้แย้ง แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความกล้าหาญในการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในสิ่งที่สงสัย อาจารย์ผู้สอน ชาวไทยจะรับฟังเหตุผลของนักศึกษาและจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศึกษาอย่างมีเหตุผล แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมของไทยและของจีนไม่ได้มีความแตกต่างกันมาก ผู้เรียนและผู้สอนก็รู้สึกใกล้ชิดกันมากไม่ได้มี ระยะเวลาห่างกัน

นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีมุมมองเคร่งครัดเรื่องเวลาเช่นกัน เมื่อนักศึกษาเข้ามาห้องออนไลน์สายเกิน 10 นาที อาจารย์ผู้สอนชาวไทยคิดว่า สายสำหรับการออนไลน์ ดังที่ อาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

อาจารย์รู้สึกเป็นห่วงว่่านักศึกษาจะมีปัญหาในการเข้าเรียนออนไลน์ เพราะนักศึกษาอาจมีปัญหาทางด้าน ร่างกาย เช่น เจ็บป่วย หรืออาจมีปัญหาในการใช้งานอินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนออนไลน์ตรงเวลา ได้ จากประสบการณ์ของอาจารย์ หากนักศึกษาเจ็บป่วย จะส่งข้อความทาง Chat มาขอลาป่วย หรือฝาก เพื่อนให้แจ้งอาจารย์ ส่วนนักศึกษาที่มีปัญหาในการใช้งานอินเทอร์เน็ตก็จะเข้าห้องออนไลน์ สายประมาณ 10 นาที ดังนั้น อาจารย์คิดว่าเวลา 15 นาทีถือว่าสายสำหรับอาจารย์

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยในเรื่องเวลาการเข้าเรียนห้องออนไลน์ อาจารย์ผู้สอนชาวไทยมี การเคร่งครัดเรื่องเวลาที่นักศึกษาเข้ามาห้องออนไลน์ ไม่ชอบเข้ามาสายและไม่ควรสายเกิน 10 นาที แต่ถามเหตุผล เพื่อรู้สาเหตุที่เข้ามาสาย เช่น ปัญหาทางด้านร่างกาย ปัญหาในการใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือนักศึกษาแลกเปลี่ยนมีการ ส่งข้อความทางวีแชตมาขอลาและแจ้งเหตุผล แต่ส่วนใหญ่ักศึกษาชาวจีนจะเข้ามาตรงเวลา เพื่อที่จะให้เกียรติและ แสดงความเคารพอาจารย์ผู้สอน ไม่ให้เสียเวลาและไม่เป็นการรบกวนเพื่อนในห้องและแผนการเรียน

2. มิติความสัมพันธ์ในการเรียนการสอนออนไลน์ มิติความสัมพันธ์ คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่ไม่รู้จักมาก่อน หรือขาดความใกล้ชิดและมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งด้านมุมมอง ค่านิยมและฐานะ บุคคลจะมีความ

คาดหวังเน้นสร้างความสัมพันธ์เป็นการลดปัญหาและแก้ปัญหาทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ผลการศึกษามีความสัมพันธ์ในการเรียนการสอนออนไลน์ มีดังนี้

1) **นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนคาดหวังในความสัมพันธ์กับผู้สอน** ในการเรียนการสอนออนไลน์ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมีความคาดหวังจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย เพื่อสร้างสภาพการเรียนการสอนอันดีและในความเป็นจริงอาจไม่สามารถเป็นเพื่อนที่สนิทกันได้ แต่ก็มี การสร้างความสัมพันธ์กันเพื่อทำให้การเรียนสอนมีประสิทธิภาพ ดังเช่น

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนคนหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีความคาดหวังที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย เพื่อที่ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของไทยอย่างลึกซึ้ง ดังที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวว่า

อาจารย์กับนักศึกษาสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้ เพราะว่ามีมิตรภาพไม่ได้อยู่ที่อายุ แต่ต้องรู้ในใจตัวเอง ฐานะที่เป็นนักศึกษา ไม่ใช่ทำทุกอย่างตามอำเภอใจ ต้องมีความเคารพอาจารย์ แล้วการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีประโยชน์หลายด้าน เช่น ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดส่งเสริมการสื่อสารระหว่างความเป็นกันเอง สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ส่งเสริมให้นักศึกษาเรื่องการเรียนรู้ได้ดีขึ้น นอกจากนี้อาจารย์ยังสามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ส่วนใหญ่คือ เรื่องการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทำให้มีความกลมกลืนต่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมีความคาดหวังที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและให้ผู้สอนชาวไทยมีความเป็นกันเอง มีมิตรภาพไม่ได้อยู่ที่อายุ เพื่อที่จะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นและปรึกษาเรื่องอื่น ๆ ได้ด้วย นอกจากนี้นักศึกษายังมีความคาดหวังว่าความสัมพันธ์ที่ดีมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนและผู้สอนมีความประทับใจกัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีส่งผลให้นักศึกษามีความกล้าถามและแสดงความคิด หรือมีการพูดคุยกันเรื่องต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ไม่ต้องกลัวและถูกตำหนิด้วย

นอกจากนี้นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนยังมีความคิดเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยเป็นเฉพาะอาจารย์กับลูกศิษย์เท่านั้น ไม่สามารถเป็นเพื่อนกันได้ แต่ก็มี ความเคารพซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ดังที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวว่า

ในความเป็นจริงความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษายังไม่เป็นอย่างที่เราคาดไว้ เพราะอาจารย์แต่ละคนมีประสบการณ์ต่างกันจึงสร้างลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน เราไม่สามารถบังคับอาจารย์ตามที่เราคาดหวัง แต่จะพยายามอย่างดีที่สุดเพื่อสร้างมิตรภาพที่ดีระหว่างอาจารย์ ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษารักษาและสอบถามเรื่องสงสัย

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนทำให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงจะเป็นเพื่อนไม่ได้ เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนแต่ละคนมีความรู้สึก นิสัยแตกต่างกัน ไม่สามารถบังคับเป็นเพื่อนที่สนิทกันได้ ในฐานะที่เป็นนักศึกษาก็มีความเคารพอาจารย์อยู่ตลอด พยายามสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อเรียนรู้สิ่งดีจากอาจารย์และมีความรักและปรารถนาที่ดีต่อกัน มีความเคารพซึ่งกันและกัน

2) อาจารย์ผู้สอนชาวไทยคาดหวังในความสัมพันธ์กับนักศึกษา

ในความสัมพันธ์กันอาจารย์ผู้สอนชาวไทยก็มีความคาดหวังจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นเพื่อนสนิทได้และความเป็นกันเอง แต่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงจะไม่ได้ไปตามที่คาดหวังไว้ เป็นเพื่อนไม่ได้ เนื่องจากแต่ละคนมีความรู้สึก นิสัยที่แตกต่างกันไม่สามารถบังคับ ดั่งนี้

อาจารย์ผู้สอนชาวไทยทั้ง 5 ท่านมีความคิดเห็นเดียวกันว่า นักศึกษากับอาจารย์จะมีความสัมพันธ์เป็นเพื่อนได้ และสามารถช่วยเหลือหรือแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ ดังคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

อาจารย์คิดว่านักศึกษากับอาจารย์จะมีความสัมพันธ์เป็นเพื่อนกันได้ หากอาจารย์และนักศึกษามีความรักและปรารถนาดีต่อกันจนเกิดความสนิทสนมคุ้นเคย สามารถปรึกษาปัญหากันได้ก็น่าจะสามารถเรียกความสัมพันธ์แบบนี้ว่า “เพื่อน” ได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องงานต้องชัดเจนว่าเป็นอาจารย์กับนักศึกษาเพราะต้องมีกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น การเข้าชั้นเรียน การส่งงานตรงเวลา การสอบ เป็นต้น

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยแสดงให้เห็นว่า นักศึกษากับอาจารย์จะมีความสัมพันธ์เป็นเพื่อนได้ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยที่ดี จะทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมและเป็นกันเอง แต่ไม่ว่าอย่างไรนักศึกษชาวจีนในฐานะที่เป็นนักศึกษาควรเคารพต่ออาจารย์ผู้สอน ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีจะสามารถให้นักศึกษากล้าถามเรื่องที่สงสัยและแสดงความคิดเห็นและปรึกษาเรื่องอื่น ๆ เพราะว่าทุกสิ่งต้องมีกฎ นักศึกษาชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีความจำเป็นที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกัน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและช่วยการแลกเปลี่ยนความรู้วัฒนธรรม

ส่วนความสัมพันธ์ที่เกิดจริงระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยอาจไม่เป็นเป็นเพื่อนกัน หรือสนิทกัน แต่มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ เพื่อให้คำปรึกษาในการเรียนการสอน ดังที่ คำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

อาจารย์คิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในความเป็นจริงไม่ได้เป็นเพื่อนกัน เพราะมีระยะห่างของความสัมพันธ์ในความเป็นอาจารย์และนักศึกษาย่างเห็นได้ชัด นักศึกษามีความเคารพและเกรงใจอาจารย์มาก ส่วนอาจารย์ก็มีความรักและปรารถนาดีต่อนักศึกษาในฐานะลูกศิษย์ อย่างไรก็ตามทั้งอาจารย์และนักศึกษาต่างก็ให้เกียรติซึ่งกันและกันและสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ นักศึกษาเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยจากอาจารย์ ส่วนอาจารย์ก็เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนจากนักศึกษา แม้จะไม่ได้มีสถานะความเป็นเพื่อน แต่ก็มี ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีความคิดเห็นว่าการความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงระหว่างนักศึกษากับอาจารย์อาจจะไม่ได้ไปตามความคาดหวังที่คิดไว้ ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในความเป็นจริงเป็นอาจารย์ เพราะว่าในฐานะที่เป็นนักศึกษามีความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันและความสัมพันธ์ระยะห่างกันแบ่งได้อย่างชัด อีกประการหนึ่งเมื่อนักศึกษาไม่ตั้งเรียน หรือมีการกระทำบางอย่างไม่ถูกต้อง แต่อาจารย์ผู้สอนก็ไม่ได้ทิ้ง

นักศึกษาไว้อย่างมีความรักและปรารถนาดีต่อลูกศิษย์และมีการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมกัน ดังนั้นความสัมพันธ์ที่แท้จริงแม้ไม่ได้เป็นเพื่อน แต่ก็มีความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

3. มิติพฤติกรรมการแสดงออกหรือไม่แสดงออกในการเรียนการสอนออนไลน์ มิติพฤติกรรมการแสดงออกหรือไม่แสดงออก คือ มิติพฤติกรรมในการแสดงออกด้านอารมณ์ความรู้สึก การคิด การพูดและการกระทำของตนต่อผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล เพื่อการตอบสนองความต้องการของตนและมีการแลกเปลี่ยนเปิดเผยความคิดและความรู้สึกซึ่งกันและกัน ในพฤติกรรมที่ไม่แสดงออกทั้งสีหน้า หรือคำพูดอาจจะไม่กล้าแสดงแสดงความรู้ ความคิดเห็นของตนสามารถสังเกตได้ว่า บุคคลที่ไม่แสดงออกจะถูกมองว่าไม่เคารพและให้เกียรติผู้อื่นจะเกิดความขัดแย้ง ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการแสดงออกหรือไม่แสดงออกในการเรียนการสอนออนไลน์ มีดังนี้

1) นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแสดงออก นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีความคาดหวังอยากจะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนออนไลน์ ตอบโต้กับสิ่งที่สงสัยเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้กัน จะได้พัฒนาตนเอง แต่ไม่มีการแสดงอารมณ์ไม่ตีในชั้นเรียน ดังเช่น

นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีความคาดหวังอยากจะแสดงความรู้และแสดงความคิดเห็น เมื่อมีความคิดที่แตกต่างจากเพื่อนคนอื่น แต่ส่วนใหญ่่นักศึกษาจีนมักจะพิจารณาก่อนจึงแสดงความคิดเห็นของตน ดังที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวว่า

หนูจะแสดงความคิดเห็นของหนู เพราะว่าวิถีจัดการปัญหาของแต่ละคนแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ไม่สามารถพูดได้ว่าความคิดของหนูไม่สอดคล้องกับเพื่อนอื่น หนูจะไม่เผยแพร่และแสดงความคิดเห็นเพื่อให้อาจารย์ทราบถึงความคิดที่แท้จริงของหนู

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนได้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาชาวจีนมีพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นผ่านห้องเรียนออนไลน์ เมื่อมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นักศึกษาชาวจีนมักจะรวบรวมความคิดเห็นก่อนจึงจะแสดงความคิดเห็นของตน เพราะถือว่าการศึกษาที่แสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องแลกเปลี่ยนความรู้กัน ไม่ได้ว่าอะไรถูกหรือผิด เพราะว่าในสังคมปัจจุบันต้องมีการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตน ซึ่งมีอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาชาวจีนกล้าที่มีพฤติกรรมแสดงความคิดเห็น เพราะว่าเรียนผ่านออนไลน์ ไม่มี ความกดดัน ไม่เหมือนอยู่ในห้องเรียน ดังนั้น พฤติกรรมแสดงความคิดเห็นของตนทำให้ของตนมีความกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าสอบถาม กล้าโต้แย้งกับสิ่งที่ไม่ได้ไปตามกับที่คิดไว้ จะได้แลกเปลี่ยนความรู้จากคนรอบตัว

2) อาจารย์ผู้สอนชาวไทยคาดหวังในการแสดงออก อาจารย์ผู้สอนชาวไทยก็มีความคาดหวังต้องการให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนแสดงความคิดเห็น แต่นักศึกษาจีนส่วนใหญ่จะไม่แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนออนไลน์ มีการแสดงความรู้สึกน้อยกว่านักศึกษาไทย ดังเช่น

อาจารย์ผู้สอนชาวไทย มีความรู้สึกในด้านพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาชาวจีนกับนักศึกษาชาวไทยที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ดังที่คำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

อาจารย์คิดว่านักศึกษาชาวจีนจะเก็บอารมณ์ความรู้สึกมากกว่านักศึกษาชาวไทย ส่วนนักศึกษาชาวไทยจะกล้าแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาทันที เช่น หากอาจารย์ให้นักศึกษาทำการบ้านจำนวนมาก นักศึกษาชาวจีน

มักจะปฏิบัติตามโดยไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมา แต่นักศึกษาชาวไทยมักจะแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในการบ่นหรือคร่ำครวญว่า “การบ้านเยอะจัง” และมีการต่อรองบ้าง หรือไม่ค่อยแตกต่างกัน ในชั้นเรียนนักศึกษาเรียบริยดี ไม่ค่อยแสดงความรู้สึกไม่พอใจ เพราะเรียนออนไลน์ความสนใจอาจอยู่ที่อื่นด้วยทั้งโทรศัพท์ทั้งคอมพิวเตอร์ อาจมีความรู้สึกเบื่อ เหนื่อยหน่ายบ้างเมื่อต้องเรียนนานและการบ้านมาก

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยเห็นว่าในการสอนผ่านออนไลน์ นักศึกษาชาวจีนมีพฤติกรรมไม่แสดงมากกว่าพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นของตน เมื่อมีการบ้านมาก หรือ ไม่พอใจสิ่งใดที่อาจารย์สั่ง หรือพูดมักจะ ไม่แสดงสีหน้าต่ออาจารย์ผู้สอนชาวไทย ไม่บ่นกับอาจารย์ เพราะอาจจะมีหลายปัจจัย ประการแรกจะเป็นการที่ภาษา ยังไม่ค่อยเก่ง ไม่รู้จะแสดงความรู้สึกอย่างไร หรืออาจมีความอาย หรือนิสัยขบถนิ่งเงียบ แต่บางครั้งก็จะมีพฤติกรรม การแสดงทางด้านลบ คือ มีพฤติกรรมเล่นโทรศัพท์ หรือทำอย่างอื่นไม่ได้สนใจการเรียน เพราะว่าเรียนผ่านออนไลน์ นักศึกษาชาวจีนยังไม่มีความมั่นใจในการเรียนหรือฟังไม่เข้าใจบทเรียน ดังนั้น จะแสดงให้เห็นว่า ในการเรียนผ่านออนไลน์ นักศึกษาจีนมีพฤติกรรมแสดงน้อยกว่าการเรียนในห้องเรียน

4. การปรับตัวระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนการสอนออนไลน์ การปรับตัวในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ในการเรียนการสอนออนไลน์ คือ ผู้เรียนและผู้สอนมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เมื่อตระหนักทางวัฒนธรรม จะเกิดปัญหาทางการสื่อสารและความขัดแย้งกัน จากนั้นผู้เรียนและผู้สอนพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ ตนและพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตนเองจนสามารถลด ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือผสมผสานทางวัฒนธรรม มีผลการศึกษาดังนี้

1) ชั้นคิมน้ำผึ้งพระจันทร์ Kim (1989, อ้างใน จุฑาทิพย์ บุญรอด, 2545, น.17) ได้กล่าวว่า คิมน้ำผึ้ง พระจันทร์เป็นช่วงที่รู้สึกตื่นตาตื่นใจเข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมใหม่กับความแปลกใหม่ของวัฒนธรรม ความไม่คุ้นเคยทาง วัฒนธรรมจึงทำให้รู้สึกตื่นเต้นกับความแปลกใหม่ของวัฒนธรรม

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในการเรียนช่วงแรกมีความดีใจและตื่นเต้นที่มีโอกาสได้เรียนผ่านออนไลน์กับ อาจารย์ผู้สอนชาวไทย ดังที่ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวว่า

ในเมื่อเรียนผ่านออนไลน์ หนูมีความดีใจและตื่นเต้นมากที่ได้มีโอกาสเรียนกับอาจารย์คนไทย เป็นครั้งแรก ที่ได้สื่อสารภาษาไทยและเรียนรู้กับคนไทย ยังเป็นครั้งแรกที่ได้สัมผัสวิธีการเรียนการสอนแบบไทย ซึ่งมีความแตกต่างกับการเรียนการสอนของจีน

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนแสดงให้เห็นว่า ในช่วงแรกนักศึกษาชาวจีนมีความดีใจ และตื่นเต้นที่ได้มีโอกาสเรียนและใช้ภาษาไทยสื่อสารกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย มีการใช้ภาษาไทยทักทายอาจารย์ชาว ไทย นักศึกษายังมีความแปลกใจกับวิธีการเรียนการสอนแบบไทย ซึ่งมีความแตกต่างกับการเรียนการสอนแบบจีน อาจจะมี ความประทับใจอยาก رؤ้อยากเห็น

ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในชั้นคิมน้ำผึ้งพระจันทร์จะมีความรู้สึกที่ ตื่นเต้นและกังวลใจมาก เนื่องจากหวั่น นักศึกษาฟังไม่เข้าใจ โดยมีความกังวลในหลายเรื่อง ดังคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

ตื่นเต้น หากเป็นนักศึกษาในกลุ่มใหม่เพราะยังไม่รู้ระดับความสามารถด้านภาษาไทยของนักศึกษา แต่หากเป็นกลุ่มที่เคยสอนแล้วก็ค่อนข้างสบายใจ ไม่กังวล

(1 มีนาคม 2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยแสดงให้เห็นว่า ในการสอนผ่านออนไลน์ช่วงแรก อาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีความตื่นเต้นและความกังวลอย่างมาก เนื่องจากกังวลนักศึกษาไม่ได้มาประเทศไทยและมีความห่างไกลกันและยังรู้พื้นฐานภาษาไทยของนักศึกษาดีหรืออ่อน แม้แต่มีความตื่นเต้นและความกังวล อาจารย์ผู้สอนชาวไทยก็มีการพยายามปรับตัวโดยเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับนักศึกษาจีนและค่อย ๆ อธิบาย เข้าสู่วัฒนธรรมไทยและวิธีการสอนแบบไทย

2) ชั้นตระหนักทางวัฒนธรรม Kim (1989, อ้างใน จุฑาทิพย์ บุญรอด, 2545, น.17) ชั้นตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นช่วงหลังจากที่เข้าไปสัมผัสกับวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคยเป็นระยะเวลาหนึ่งจนได้พบเจอกับสิ่งที่ไม่ได้คาดคิดไว้มาก่อนจนเกิดเป็นความรู้สึกกังวล ผิดหวัง ตลอดจนรู้สึกกับวัฒนธรรมใหม่

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนหลังผ่านขั้นตื่นตาตื่นใจกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยและวิธีการเรียนการสอนแบบไทยจะเข้าสู่ชั้นตระหนักทางวัฒนธรรมมีความรู้สึกอึดอัดเล็ก ๆ น้อยและเรียนไม่ทันอาจารย์ผู้สอนชาวไทย ดังที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวว่า

ในช่วงแรก ๆ เรียนผ่านออนไลน์ หนูรู้สึกอึดอัดมาก เพราะพื้นฐานภาษาไทยอ่อน การพูดภาษาไทยหนูยังไม่ค่อยคล่อง เวลาอาจารย์สอนภาษาไทยในชั้นเรียนพูดความเร็วก้เร็วเกินไป หนูบางทีฟังไม่เข้าใจและฟังไม่ทัน

(1 มีนาคม พ.ศ. 2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนที่เรียนแสดงให้เห็นว่า การตระหนักทางวัฒนธรรมด้านวิธีการเรียนการสอนของไทยคือ การใช้ภาษาไทยสอนเป็นหลักและอาจารย์ผู้สอนมีการอธิบายเนื้อหาเร็ว มีผลทำให้นักศึกษาฟังไม่ทันและไม่เข้าใจสิ่งที่อาจารย์อธิบายมีความรู้สึกอึดอัดมาก นักศึกษาชาวจีนในช่วงแรกยังมีความตื่นตากับวิธีการเรียนการสอนของไทย แต่เรียนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยผ่านไปช่วงเวลาหนึ่งมีความรู้สึกการเรียนการสอนแบบไทยยากสำหรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน เพราะนักศึกษาชาวจีนรู้สึกยังอ่อนภาษาไทย พูดภาษาไทยไม่คล่องไม่สามารถเรียนทันตามการสอนของอาจารย์ผู้สอนได้มีความรู้สึกตระหนักทางวัฒนธรรมของไทย

ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในช่วงตระหนักทางวัฒนธรรมมีความพยายามปรับวิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและหัวข้อที่สอนเพื่อที่จะสามารถสื่อสารและเรียนรู้กับวัฒนธรรมใหม่ ดังคำสัมภาษณ์กลุ่มอาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

สนุกกับการสอนแบบนี้ อาจารย์รู้สึกคลายความกังวลไปมาก เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ภาษาไทยที่ดี สามารถสื่อสารกันรู้เรื่อง อีกทั้งนักศึกษามีความตั้งใจเรียน ตรงต่อเวลา ขยันหมั่นเพียรและสุภาพเรียบร้อย ทำให้มีความสุขมากในการสอน

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยแสดงให้เห็นว่า มีความตระหนกทางวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ คือ มีความสนุกกับการเรียนการสอนออนไลน์กับนักศึกษาชาวจีน และมีความกังวลด้านภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนมากไป เมื่อสอนในชั้นเรียนออนไลน์มีความสังเกตว่า นักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่พื้นฐานภาษาไทยดีและสามารถสื่อสารกันได้ดี มีความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรและเรียบร้อย ทำให้สภาพการเรียนการสอนมีความสนุกสนาน

3) ชั้นเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ Lysgaard's (1955, อ้างใน สิทธิพันธ์ โปธิศรี, 2561, น.19) ได้กล่าวว่า ชั้นเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่เป็นช่วงเวลาที่บุคคลทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมที่แตกต่างและพยายามที่จะเปิดรับสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่าง เริ่มยอมรับสภาพแวดล้อมใหม่และทำใจยอมรับกับสิ่งที่เคยทำให้วิตกกังวลได้ เช่น ค่านิยมทัศนคติ มีการสื่อสารกับบุคคลต่างพื้นวัฒนธรรมมากขึ้นเพื่อปรับตนเองให้สามารถใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่าง

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนหลังจากตระหนกทางวัฒนธรรมมีการปรับตัวเรียนรู้วัฒนธรรมไทยกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย มีความเข้าใจประเพณีและความเชื่อพุทธ ดังที่ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวว่า

หนูได้เรียนรู้มารยาทของไทยจากอาจารย์ผู้สอนและภาษาพูด การใช้ภาษาไทย ตระหนกเกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อของไทยด้วย แต่ก็มีใจความเข้าใจวัฒนธรรมศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาชาวจีนเรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากผู้สอนชาวไทยโดยเรียนรู้วัฒนธรรมมารยาท การใช้ภาษาทั้งภาษาเขียนและภาษาพูดรวมถึงประเพณีและความเชื่อพุทธศาสนา เป็นวัฒนธรรมใหม่ที่นักศึกษาอาจจะไม่เรียนรู้อย่างลึกซึ้งมาก่อน การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ทำให้มีความเข้าใจกับวัฒนธรรมไทย สร้างความสัมพันธ์กับทั้งอาจารย์และวัฒนธรรมไทยเป็นกระบวนการให้นักศึกษาชาวจีนเข้ากับวัฒนธรรมได้อย่างเร็ว

ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวไทยได้มีการเรียนรู้สิ่งใหม่และวัฒนธรรมของจีนและมีความเข้าใจกับสิ่งที่ไม่ได้รู้มาก่อนดังคำสัมภาษณ์กลุ่มอาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

อาจารย์ได้เรียนรู้ว่าจำนวนชั่วโมงเรียนในแต่ละวิชาในประเทศจีนจะไม่มากเท่าที่ประเทศไทยที่เรียนวิชาละ 3 ชั่วโมงและได้เรียนรู้วัฒนธรรมการนอนกลางวันของนักศึกษาจีน ทำให้อาจารย์รู้สึกเห็นใจนักศึกษาที่อาจจะปรับตัวให้เข้ากับการเรียนแบบไทยไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาการง่วงนอนในขณะที่นักศึกษาเรียนในช่วงบ่าย

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยแสดงให้เห็นว่า การสอนผ่านออนไลน์ ให้กับนักศึกษาชาวจีนถือเป็นครั้งแรกและไม่เคยมีการสอนแบบนี้มาก่อน ซึ่งอาจารย์ชาวไทยมีการเรียนรู้วัฒนธรรมการเรียนการสอนแบบจีน ซึ่งการเรียนการสอนแบบจีน แต่ละวิชาสอนชั่วโมงครึ่งและวัฒนธรรมการนอนกลางวันของคนจีน นักศึกษาจีนมีวัฒนธรรมการนอนกลางวัน ควรพักผ่อนบ้าง แม้จะแค่ครึ่งชั่วโมง เพราะมีการพักผ่อนช่วงบ่ายจะรู้สึกง่วง หลังจากอาจารย์ผู้สอนชาวไทยได้เรียนรู้วัฒนธรรมจีนมักจะมีการปรับตัวและปรับการสอนให้เหมาะสมกับนักศึกษาชาวจีนสามารถการเรียนรู้แต่ละวิชามีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) **ขั้นปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่** Lysgaard's (1955, อ้างใน สิทธิพันธ์ โปธิศรี, 2561, น.19) ได้กล่าวว่า ขั้นปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ คือ บุคคลเป็นส่วนหนึ่งในสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมใหม่และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างกลมกลืนในสภาพแวดล้อมใหม่และมีการปรับตัวเข้าวัฒนธรรมใหม่อย่างพอใจ

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนหลังจากที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ได้มีความพยายามหาวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ ดังที่ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน ได้กล่าวว่า

ปัจจุบันหนูสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยได้ เมื่อปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ หนูยังคงไว้ซึ่งความเข้าใจ ความเคารพและความอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ต่างกัันและใช้เวลาทำความเข้าใจกับวัฒนธรรม เพื่อสามารถสื่อสารได้ดีและมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเพื่อนชาวไทยผ่านโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เพื่อให้เราปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้ดียิ่งขึ้น

(1 มีนาคม พ.ศ. 2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่เมื่อผ่านไปช่วงระยะเวลาสู่วัฒนธรรมใหม่จะค่อย ๆ ผ่านกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ แต่นักศึกษาชาวจีนหลังเข้าวัฒนธรรมยังมีการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่องโดยผ่านโซเชียลมีเดียแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนชาวไทย เช่น การใช้ HelloTalk facebook WeChat สร้างการเรียนรู้และการใช้ชีวิตกับวัฒนธรรมไทยจึงสามารถพัฒนาตนเองและภาษาไทยได้ดีขึ้น

ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่และปรับพฤติกรรมการสอนเดิมเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจบทเรียน ดังคำสัมภาษณ์กลุ่มอาจารย์ผู้สอนชาวไทย ได้กล่าวว่า

อาจารย์ปรับตัวในการสอนออนไลน์ กับนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน เมื่อเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ โดยการสอนไป 1 ชั่วโมง 30 นาที จะให้นักศึกษาหยุดพักเป็นเวลา 15 นาที แล้วจึงสอนต่อไปจนจบ หรือ เตรียมการสอนมากกว่าเดิม พูดมากกว่าเดิม พูดคุยสนุกสนานและตลกตลกเมื่อเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมาก ๆ

(1 มีนาคม พ.ศ.2565 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนชาวไทยทำให้เห็นว่า หลังจากมีการได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย คือ วัฒนธรรมการเรียนของจีนแต่ละวิชาสอนแบ่งเป็นคาบละ 40 นาทีและวัฒนธรรมการนอนกลางวัน ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนชาวไทยจึงมีการปรับวิธีการสอนให้นักศึกษามีเวลาพักและให้มีการนอนกลางวัน เพื่อให้นักศึกษามีความตั้งใจเรียน นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนยังมีการปรับแผนการสอนเตรียมการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานของนักศึกษาและมีการอธิบายอย่างละเอียด ดังนั้นการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่จึงเป็นการปรับเพื่อให้นักศึกษาได้มีการเรียนความรู้ให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีกับผู้สอนชาวไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตจากวิดีโอบันทึกการเรียนการสอนใน

Microsoft Teams ที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า

1) มิติความเป็นทางการระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในการเรียนการสอนออนไลน์ จะเน้นระยะห่างเชิงอำนาจและมุมมองเรื่องเวลา โดยทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นตรงกันว่าระยะห่างเชิงอำนาจไม่สูงมีความเท่าเทียมกัน เนื่องจากมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีการสอบถามเรื่องสงสัย มีความกล้าโต้แย้งและมีการให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความรู้กัน มีความเข้าใจพื้นฐานลระยะห่างเชิงอำนาจ นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายก็มีความเคร่งครัดเรื่องเวลา หากมีเข้าห้องเรียนออนไลน์ สายเกิน 10 นาทีถือว่าสาย แต่การเรียนแบบออนไลน์จะไม่ควรเข้าสายเนื่องจากเครื่องมือสื่อสารจะเข้าห้องออนไลน์ ได้ตามความสะดวกตลอดเวลาและการเข้าสายจะมีความคิดว่าส่งผลกระทบต่อการเรียนและรบกวนเพื่อนในชั้นเรียน ส่วนใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะไม่เข้าห้องออนไลน์สาย

2) มิติความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในการเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งสองฝ่ายมีความคาดหวังจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นเพื่อนสนิทได้และมีความเป็นกันเอง เพราะความสัมพันธ์ที่ดีมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอน มีการสอบถามเรื่องสงสัย ขอปรึกษาและมีพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นความรู้สึก พูดคุยกัน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ แต่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงจะไม่ได้ไปตามที่คาดหวังไว้ เป็นเพื่อนไม่ได้ เนื่องจากแต่ละคนมีความรู้สึก นิสัยที่แตกต่างกันไม่สามารถบังคับระยะห่างความสัมพันธ์ในความเป็นอาจารย์และนักศึกษาอย่างเห็นได้ชัด แต่ถึงแม้ไม่ได้เป็นเพื่อนก็ยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เคารพซึ่งกันและกันให้เกียรติซึ่งกันและกัน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้

3) มิติพฤติกรรมการแสดงออกระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในการเรียนการสอนออนไลน์ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมีความคาดหวังที่จะแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้กัน หากมีความรู้สึกที่ไม่พอใจมักจะไม่ได้แสดงพฤติกรรมเพราะในฐานะที่เป็นนักศึกษามีการเคารพกับอาจารย์ผู้สอน แต่ก็หลังเรียนจะมีการสอบถามเพื่อคำตอบ ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวไทยก็มีความคาดหวังอยากให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนแสดงความคิดเห็น แต่นักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนออนไลน์ เพราะนักศึกษามีปัญหาเรื่องภาษาไทย กลัวสื่อสารผิดและอ่อนภาษาไทย จึงทำให้นักศึกษาไม่มีพฤติกรรมการแสดง

4) มิติการปรับตัวระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในการเรียนการสอนออนไลน์ จะผ่านกระบวนการ 4 ขั้น คือ ขั้นตีมน้ำผึ้งพระจันทร์ ขั้นตระหนกทางวัฒนธรรม ขั้นเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่และขั้นปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ ทั้งสองฝ่ายมีความตื่นตากับสิ่งแปลกใหม่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมักจะมีการปรับตัวพื้นฐานภาษาไทย การเรียนรู้และสื่อสารผ่านออนไลน์กับอาจารย์ผู้สอนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและภาษาไทยกับเพื่อนไทย ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวไทยจะปรับตัวเรียนรู้วัฒนธรรมและภาษาจีนกับลูกศิษย์ ปรับแผนการสอนและเนื้อหาให้เหมาะสม

การอภิปรายผล

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความเป็นทางการ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีระยะห่างเชิงอำนาจไม่สูง มีการสอบถาม แสดงการโต้แย้งและแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรม และ 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยมีความคาดหวังในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเป็นกันเองที่จริงอาจจะไม่สามารถเป็นเพื่อนกันได้ เพราะฐานะแบ่งได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่ Geert Hofstede (2010, อ้างในสร้อยรัตน์ ภูมิวิษยานันท์ 2559, น.23) ได้กล่าวว่า มิติวัฒนธรรมที่มีระยะห่างของอำนาจต่ำ คนทุกคนมีความเท่าเทียม

กัน การมีส่วนร่วมมาก ทุกตำแหน่งในองค์กรมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็นและ ผู้ได้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับผู้บังคับบัญชาได้และในมิติค่านึงถึงสังคมส่วนรวม คนจะมีความคิดและการกระทำต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้อื่นมากกว่าความรู้สึกของตนเองและในวัฒนธรรม จะให้ความสำคัญกับการรักษาหน้าและความกลมเกลียวของคนในส่วนรวม 3) ด้านมุมมองเวลา ทั้งสองฝ่ายมีความเคร่งครัดเรื่องเวลาเหมือนกันเพื่อไม่ให้มีผลต่อการเรียนการสอน และ 4) ด้านพฤติกรรมการแสดงออกระหว่างนักศึกษา แลกเปลี่ยนข่าวกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย นักศึกษาชาวจีนมีความหวังอยากแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นไม่มีความกดดันแต่ติดปัญหาทางด้านภาษา ส่วนผู้สอนชาวไทยก็มีความหวังอยากให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น สอบถาม แลกเปลี่ยนความรู้กัน ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Richard Gesteland (2002, อ้างใน สรลนันทน์ ภูมิวิชชานันท์ 2559, น.28 - 31) ยังได้กล่าวว่า มิติมุมมองเรื่องเวลาในวัฒนธรรมแบบเคร่งครัดเรื่องเวลา คนให้ความสำคัญกับการ จัดตารางเวลาและการนัดหมายมาก ตารางเวลาที่มีความสำคัญเหนือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลานั้นนัดหมายเป็นสิ่งที่ ยึดหยุ่นไม่ได้และมีติดการแสดงออก ผู้ที่มาจากวัฒนธรรมแบบแสดงออกจะเคลื่อนไหวมากและมีการแสดงออกทาง อารมณ์ในทุกสถานการณ์ สามารถเปิดเผยความคิดความรู้สึกได้ทันทีรวมทั้งมองว่าคนที่แสดงออกเปิดเผยอารมณ์ ความรู้สึกเป็นคนที่ไว้ใจได้

นอกจากนี้ 5) ด้านมิติการปรับตัวระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทยในการเรียน การสอนออนไลน์พบว่า ในขั้นต้นน้ำผึ้งพระจันทร์ ทั้งสองฝ่ายมีความตื่นเต้นกับสิ่งที่แปลกใหม่ และขั้นตระหนักทาง วัฒนธรรมผู้เรียนและผู้สอนได้ตระหนักต่างวัฒนธรรม มักจะมีการปรับตัวเรียนรู้กับวัฒนธรรมใหม่เพื่อปรับตัวเข้ากับ การเรียนการสอนออนไลน์ให้เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ren zhi yuan (2555) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมวิธีการผสมผสาน (Integration) เป็นวิธีการที่นักศึกษาชาวจีนได้เลือกใช้เป็นจำนวนมากที่สุด สำหรับ กระบวนการในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนมีสองแนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง ในช่วงแรกนักศึกษา ชาวจีนจะมีความรู้สึกตื่นเต้นกับการพบสิ่งแปลกใหม่ หลังจากนั้นเกิดการช็อกทางวัฒนธรรม แล้วเริ่มมีการปรับตัวทาง วัฒนธรรม แนวทางที่สอง คือ นักศึกษาชาวจีนจะมีการช็อกทางวัฒนธรรมในช่วงแรกก่อน แล้วค่อยปรับตัว เพื่อที่จะ ดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่นักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่ได้ประสบผ่านมา

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะควรศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการเรียนการสอนออนไลน์ ศึกษาเฉพาะ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาว ไทยในการเรียนการสอนออนไลน์

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

1) ในการเรียนการสอนออนไลน์ ระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย แม้มีระยะห่าง ไกล แต่ระยะเชิงอำนาจไม่ได้สูง โดยสร้างสภาพการเรียนการสอนที่ดี จะช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มประสิทธิภาพในการ เรียนการสอนออนไลน์

2) ในการเรียนการสอนออนไลน์ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย เป็นความสัมพันธ์ความเป็นจริงไม่ได้เป็นเพื่อน แต่มีการมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกัน โดยพัฒนาให้ผู้เรียนมีการแสดงความคิดเห็นและการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้กับผู้สอน

3) การปรับตัวในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนกับอาจารย์ผู้สอนชาวไทย ใน 4 ชั้นเป็นกระบวนการการเรียนรู้ต่างวัฒนธรรม ช่วยสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจต่างวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทิพย์ บุญรอด. (2545). การสื่อสารเพื่อการปรับตัวในการทำงานของผู้บริหารญี่ปุ่น : กรณีศึกษาบริษัท Daiwa Kasei (Thailand) Co., Ltd. และบริษัท Sankyu Logistics & Engineering Services Thailand Co., Ltd (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2544). การสอนบนเว็บ (Web - Based Instruction) นวัตกรรมเพื่อคุณภาพการเรียนการสอน. วารสารศึกษาศาสตร์, 28 (1), 87-94.
- พระเพียว กิ่งเม่ง. (2556). ความสามารถทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการปรับตัวของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยรังสิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พัชรภา เอื้ออมรวิช. (2556). การปรับตัวของนักศึกษาจีนที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พัชรภา เอื้ออมรวิช. (2559). การศึกษาปัญหาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและแนวทางการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติด้านนักศึกษาไทยในมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพมหานคร.
- ภัทรพร หิรัญภัทร์. (2548). การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนภาษาที่สอง. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 24(1), 82-92.
- เมตตา วิวัฒน์านุกูล (กฤตวิทย์). (2559). การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรลันนท์ ภูมิวิชสานันท์. (2561). ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการเรียน : กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทยและผู้สอนชาวสเปนในชั้นเรียนภาษาสเปนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารอักษรศาสตร์, 47(1), 61-189.
- สรลันนท์ ภูมิวิชสานันท์. (2559). การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้เรียนชาวไทยและผู้สอนชาวสเปนในชั้นเรียนภาษาสเปนในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

สิทธิพันธ์ โปธิ์ศรี. (2561). การปรับตัวในการทำงานข้ามวัฒนธรรมของวิศวกรไทย: กรณีศึกษาวิศวกรผู้มีประสบการณ์ในประเทศสมาชิกอาเซียน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

Ren Zhiyuan. (2555). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยบูรพา (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาตรี). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง
จังหวัดสมุทรปราการ

Identities Study for Promoting Cultural Tourism in Bua Roi Temple Bang Sao
Thong District, Samutprakarn Province

พันธุรวี ณ ลำพูน*, วริยา ภัทรภิญโญพงศ์, อัญชลี สมใจ, สรिता ศรีสุวรรณ, บงกช เดชมิตร

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : daopanrawee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดบัวโรย ปราชญ์ชุมชน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่นที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับวัดบัวโรย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เชื่อมโยงข้อมูล และสรุปผล ผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ของวัดบัวโรยประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ได้แก่ หลวงพ่อเพชร 2) อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงามได้แก่ ความสวยงามของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดบัวโรย 3) อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสังคมได้แก่ งานประจำปีวัดบัวโรย (กิจกรรมสักการะหลวงพ่อเพชร และงานฉลองพระมหาเจดีย์ศรีบัวโรย) และ 4) อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมได้แก่ วิถีชีวิตริมคลองบางเสาธงที่ติดกับวัดบัวโรย ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ให้กับวัดบัวโรยในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งมีพื้นฐานจากการความโดดเด่นของวัดบัวโรยเอง นอกจากนี้ข้อมูลจากการศึกษาสามารถนำไปจัดทำคลังข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้สังคมท้องถิ่นมีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดบัวโรย

Abstract

This research aims to study the identity of Wat Bua Roi, Bang Sao Thong District, Samut Prakan Province to promote cultural tourism. A qualitative method was employed by collecting data from in-depth interviews. The key informants included the abbot and monks who spent the Buddhist Lent at Bua Roi Temple, community scholars, the president and officials of the Bang Sao Thong Subdistrict Administrative Organization, community leaders, and local people. Data analysis used content analysis by linking the data and concluding the results. The results showed that the identities of Wat Bua Roi consisted of 1) historical identity is Luang Por Petch Buddha image 2) the aesthetic or beauty value identity is the aesthetics of sacred things in Wat Bua Roi 3) Social value

identity is annual event at Wat Bua Roi (activities such as paying respect to Luang Pho Phet and the celebration of Phra Maha Chedi Sri Bua Roi) and 4) environmental identity, way of life along the Bang Sao Thong canal adjacent to Bua Roi Temple. The results of the study can be constructively useful for Wat Bua Roi in driving cultural tourism based on the prominence of Wat Bua Roi itself. In addition, the data from the study can be used to create resources and basic information of Bua Roi Temple as a cultural tourist attraction. Moreover, the research data contributes to the development of cultural tourism and promoting local societies to preserve cultural heritage.

Keywords : Identity, Cultural Tourism, Bua Roi Temple

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ได้กำหนดเป้าหมายจากการท่องเที่ยวของประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (THE TRAVEL & TOURISM COMPETITIVE INDEX : TTCI) ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30 โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของการท่องเที่ยว ได้แก่ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันอย่างยั่งยืน เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชนเพื่อกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างเป็นธรรม สนับสนุนให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ และลดการรั่วไหลของเงินตราออกนอกประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่สามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมุ่งเน้นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้รับความรู้จากการศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว ในยุคปัจจุบัน การแข่งขันในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตนจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว (2556) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยววัฒนธรรมไว้ว่าเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนับเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ได้นำเอา

วัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่นั้น รวมถึงชื่อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมละงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่นั้น

ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถขับเคลื่อน โดยการใช้อัตลักษณ์ของสถานที่นั้นที่ได้แสดงออกผ่านประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นๆ อัตลักษณ์ อนุสัญญา เพ็องฟูสกุล (2546, น.16) ได้กล่าวว่า “อัตลักษณ์” หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งบ่งชี้ถึงคุณลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ อาจรวมถึง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะแตกต่างจากสังคมอื่น ๆ หรือเป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกับของผู้อื่นๆ อัตลักษณ์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหรือกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัวหรือจุดเด่นเฉพาะคน บุคคล องค์กรหรือสถานที่เพื่อให้เห็นเป็นที่รู้จักและดึงดูดความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย (เบญจวรรณ สุพันธ์ทอง, 2555)

จังหวัดสมุทรปราการที่ถือว่าเป็นเมืองหลักทางการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นที่ตั้งของสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าออกเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ ประเพณี และวัฒนธรรม ตำบลบางเสาธงเป็นตำบลหนึ่งที่ตั้งอยู่ในอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีพื้นที่ใกล้กับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ และมีสถานที่สำคัญที่น่าสนใจอยู่มากมาย ทั้งสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หนึ่งในนั้นคือ “วัดบัวโรย” วัดบัวโรยเป็นวัดเก่าแก่ที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดบัวโรยมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและน่าสนใจ รวมถึงมีโบราณสถาน และโบราณวัตถุ สิ่งก่อสร้างทางพุทธศาสนาที่งดงามและทรงคุณค่า รวมถึงพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่รวบรวมศิลปวัตถุของวัดและชุมชน ทำให้วัดบัวโรยมีความโดดเด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัดบัวโรยถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการที่น่าสนใจในการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ เนื่องจากเป็นวัดที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีปูชนียสถานและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญ อีกทั้งเป็นที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนอันได้แก่ พิพิธภัณฑ์วัดบัวโรย ซึ่งการศึกษาอัตลักษณ์จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีความโดดเด่น และแตกต่าง เกิดอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเอง ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย โดยใช้หลักการประเมินจากกฎบัตรเบอร์รา (Burra Charter) ของไอโคโมสออสเตรเลีย (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS Australia) เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย (Australia ICOMOS International Council of Monuments and Site, 1999, p. 12) อันประกอบด้วยคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Value) คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ (Historical Value) คุณค่าด้านสังคม (Social Value) คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Value) เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านอัตลักษณ์ในมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้มีทรัพยากรและคลังข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว การตลาดทางการท่องเที่ยว การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง การส่งเสริมให้สังคมท้องถิ่นมีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความสามารถในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากฐานทรัพยากรในท้องถิ่น อีกทั้งจะได้รับการอนุรักษ์ สืบทอด ถ่ายทอดและพัฒนาส่งมอบเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ตกทอดสู่รุ่นลูกหลานสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่ เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระสงฆ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบัวโรย ครูโรงเรียนวัดบัวโรย ผู้นำ ชุมชน และชาวบ้าน เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) หรือข้อมูลที่มีผู้เรียบเรียงและรวบรวมไว้แล้ว โดย ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม อัตลักษณ์และคุณค่าความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม ข้อมูลทั่วไปของวัดบัวโรย เป็นต้น

2. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยลงพื้นที่สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ วิธีการสังเกต และ สัมภาษณ์เป็นหลักจากคนในชุมชน ประธานกลุ่มชุมชน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนผู้ที่มีความรู้ ความ เข้าใจ ภูมิลำนเนาอยู่บริเวณรอบวัดบัวโรย จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสังเกต (observation) ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกต 2 แบบ คือการสังเกตแบบไม่มีมีส่วนร่วมสำหรับสังเกต สภาพทั่วไปของวัดในระยะแรกของการวิจัย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเข้าไปร่วมกิจกรรมกับวัด

2.2 การสัมภาษณ์ (interview) เจาะลึกประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นตัวตนที่มีลักษณะที่โดดเด่นของวัด บัวโรย จังหวัดสมุทรปราการ โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มซึ่ง ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ 2 แบบ คือ

2.2.1) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) ใช้ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมของวัดบัวโรย จังหวัดสมุทรปราการ ในระยะแรกของ การวิจัย

2.2.2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระสงฆ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบัว โรย ครูโรงเรียนวัดบัวโรยกลุ่มผู้นำชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงวัดบัวโรย จังหวัดสมุทรปราการ นอกจากนั้น ยังใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น การจดบันทึกภาคสนาม การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพนิ่ง โดยการบันทึกเสียงใช้สำหรับ การสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ส่วนการถ่ายภาพนิ่ง ใช้สำหรับบันทึกภาพ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของ

ชุมชน ตลอดจนอัตลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ฯลฯ ตามประเด็นของการวิจัย

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อประกอบการสรุป และอภิปรายผล เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์วัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (method triangulation) ซึ่งเป็นการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ด้วยวิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ พระครูปลัด ดร. วิสุทธิ์ นริสโรดม เจ้าอาวาสวัดบัวโรยและพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดบัวโรย คุณสุนทร ชื่นพัก ปราญชุมชน คุณธนภุช แก้วเจริญ ผู้นำชุมชน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และ Snowball Sampling
2. หน่วยงานภาครัฐผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับวัดบัวโรย ได้แก่ คุณเกษม แซ่ลี นายกองค้การ บริหารส่วนตำบลบางเสาธง คุณบุญชู ประมาต ผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง ผู้อำนวยการนิศยา รัตนา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบัวโรย และครูอาจารย์โรงเรียนวัดบัวโรย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
3. บุคคลทั่วไป ได้แก่ ประชาชนและผู้ประกอบการบริเวณชุมชนวัดบัวโรย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย โดยได้แบ่งการเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็น 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นต้องการทราบบริบทในภาพรวมของวัดบัวโรย การเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ต้องการทราบถึงข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งแรกมาสกัดเป็นข้อคำถาม และทำการสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อให้ทราบถึงอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสังคม อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดของวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจภาคสนาม การสำรวจเอกสาร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้หลักการของ Baptiste (2001) กำหนดว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีหลักการดำเนินการร่วมกันอยู่ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การกำหนดวิธีการที่จะใช้วิเคราะห์ (2) จัดระบบจำแนกข้อมูล (3) ทำการเชื่อมโยงกลุ่มข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันและ (4) นำเสนอผลการวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ “วัดบัวโรย” สร้างเมื่อ พ.ศ. 2430 โดยมีนายโชติ นางคล้อย โชติช่วง เป็นผู้ดำเนินการสร้างวัดได้ขนานนามว่า " วัดโชติบัว " เพื่อเป็นเกียรติอนุสรณ์และศักดิ์ศรีแก่ผู้สร้าง และเนื่องจากสถานที่สร้างเป็นที่ราบลุ่มมากมายด้วยลำคลองและท้องทุ่ง ทำให้มีดอกบัวหลวงเกิดขึ้นในพื้นที่รอบ ๆ บริเวณวัดอยู่เป็นจำนวนมาก และ ต่อมาได้เรียกเพี้ยนไปเป็น “วัดชวดบัว” เพราะตั้งอยู่ริมคลองชวดบัวทางทิศเหนือ บางตำนานก็เล่าสืบต่อกันว่าที่เรียกว่าวัดบัวโรยนั้นเพราะเกี่ยวเนื่องมาจาก ประเพณีโยนบัวของอำเภอบางพลี ในทุก ๆ ปีสาธุชนชาววัดชวดบัวในขณะนั้นจะเก็บบัวหลวง และพากันล่องเรือเพื่อไปร่วมงานประเพณีโยนบัว และนำดอกบัวของตนมีสการหลวงพ่อด แต่เนื่องจากระยะทางจากบ้านชวดบัวไปสู่อำเภอบางพลี ใช้ระยะเวลาในการเดินทางนาน ทำให้ดอกบัวหลวงที่เก็บไป เพื่อนมัสการหลวงพ่อดเพียงเฉาโรยโรย ครั้นสาธุชนชาวบางพลีเห็นดอกบัวที่สาธุชนชาวชวดบัวนำมาเกี่ยวเฉาโรยโรย ก็พากันเรียกชาวชวดบัวว่า “ชาวบัวโรย” กันสืบมา วัดชวดบัวจึงถูกขนานนามว่า วัดบัวโรย ตามคำเรียกของชาวบางพลีตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

วัดบัวโรยมีปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ *อุโบสถ* สร้างโดยคุณพ่อล้อม คุณแม่โหมต พิกอุดม คหบดีชาวบางประกอกออกทุนสร้างและชักชวนสาธุชนผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ร่วมบริจาคเงินสร้าง ลักษณะอุโบสถเป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์สร้างด้วยไม้สักทั้งหลังที่นิยมกันในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) และได้ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2457 และผูกพัทธสีมาในปีเดียวกัน กระเบื้องที่ใช้มุงหลังคานั้นสั่งมาจากประเทศสิงคโปร์ ภายในมีพระประธาน คือหลวงพ่อกุศรี หล่อด้วยโลหะทองเหลือง ปางมารวิชัย จิตรกรรมฝาผนังเป็นเรื่องราวของ ทศชาติชาดก และภาพพุทธประวัติ ด้านหน้าพระอุโบสถมีต้นสะตือขนาดใหญ่ 2 ต้น ซึ่งถือเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์และเก่าแก่คู่วัดบัวโรยแห่งนี้มาช้านาน *พระมณฑป* สร้างโดยนายสุทิน กลับเจริญ และศรัทธาจากญาติโยมเมื่อปี พ.ศ. 2514 ในอดีตเป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนของอดีตเจ้าอาวาสทุก ๆ รูป *มหาเจดีย์ศรีบัวโรย* สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2557 เป็นมหาเจดีย์ที่ทำด้วยสีทองเหลืองอร่าม สร้างโดยอดีตเจ้าอาวาส พระครูโกมุทธธรรมธาดา (ชิต คุรุธโม โตะเจริญ) ได้ให้นามไว้ว่า “มหาเจดีย์ศรีบัวโรย” ภายในเจดีย์ได้ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์พระนามว่า “หลวงพ่อเพชร” ซึ่งมีพุทธลักษณะเป็นปางจงกรม ห่มจีวรลายดอกพิกุล *พิพิธภัณฑสถานและหอมรดกแห่งความทรงจำ* เป็นสถานที่รวบรวมศิลปวัตถุ ของวัดและชุมชนวัดบัวโรย เป็นอาคาร 2 ชั้น เดิมเป็นศาลาการเปรียญ หอฉัน หอสวดมนต์ ปัจจุบันอาคารชั้นล่างเป็นหอฉันและเป็นอาคารแสดงภาพถ่ายในอดีต ส่วนอาคารชั้น 2 ใช้แสดงโบราณวัตถุ คุรุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทรงคุณค่า พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2552 โดยความเห็นชอบจาก หลวงพ่อพระครูโกมุทธธรรมธาดา (เจ้าอาวาสรูปที่ 6) เพื่ออนุรักษ์ และเก็บรักษาโบราณวัตถุต่าง ๆ และยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน ในด้านการศึกษา ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรมที่เป็นพระภิกษุ โรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์ เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนการศึกษาของชาติ โดยให้ทางราชการสร้างโรงเรียนประชาบาลสอนระดับประถมศึกษาขึ้นในวัด ซึ่งแต่เดิมได้อาศัยศาลาการเปรียญเป็นที่สอนหนังสือ นอกจากวัดมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในชุมชนและยังเป็นพื้นที่ที่ยังบอกเล่าถึงวิถีชีวิตและมีอัตลักษณ์เฉพาะ

อัตลักษณ์ของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ของวัดบัวโรยประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ (Historical Significance) ได้แก่ หลวงพ่อเพชร 2) อัตลักษณ์

ด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม (Aesthetic Significance) ได้แก่ ความสวยงามของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดบัวโรย 3) อรรถลักษณะด้านคุณค่าทางสังคม (Social Significance) ได้แก่ งานประจำปีวัดบัวโรย (กิจกรรมสักการะหลวงพ่อพะเซอร์ และงานฉลองพระมหาเจดีย์ศรีบัวโรย) และ 4) อรรถลักษณะด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Significance) ได้แก่ วิถีชีวิตริมคลองบางเสาธงที่ติดกับวัดบัวโรย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) อรรถลักษณะของวัดบัวโรยด้านประวัติศาสตร์ (Historical Significance) ได้แก่ หลวงพ่อพะเซอร์ วัดบัวโรยมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนคือ “หลวงพ่อพะเซอร์” ซึ่งมีพุทธลักษณะเป็นปางจกกรม จีวรลายดอกพิกุลและเป็นปางที่ไม่ปรากฏในพื้นที่อื่น เชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีเพียงองค์เดียวในจังหวัดสมุทรปราการ ศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น สร้างโดยนายขุน (ไม่ทราบนามสกุล) ชาวบางปะกอก เมื่อพ.ศ. 2456 หลวงพ่อพะเซอร์มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เลื่องลือของคนชุมชนบัวโรยมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องโชคกลาง

2) อรรถลักษณะด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม (Aesthetic Significance) ได้แก่ ความสวยงามของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดบัวโรย วัดบัวโรยถือเป็นวัดเก่าแก่ที่มีความผูกพันยาวนานต่อการเป็นพื้นที่ของชุมชนตั้งแต่ 133 ปีที่แล้วซึ่งการสัญจรยังใช้เรือในการสัญจรทางน้ำอยู่ ดังนั้นในส่วนของการปลูกสร้างจึงอยู่ใจกลางชุมชนที่ยังทำการเกษตรกรรม และอยู่ติดกับลำคลองที่ล้อมรอบโดยรอบ โดยมีอาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับคลองชวดบัว ทิศใต้ติดต่อกับที่นาเอกชน ทิศตะวันออกติดต่อกับที่นาเอกชน ทิศตะวันตกติดต่อกับคลองบางเสาธง ทำให้หากมองจากด้านนอกจะเห็นองค์เจดีย์มหาเจดีย์ศรีบัวโรย และหลังคาของศาลาการเปรียญ โดดเด่นคล้ายอยู่ใจกลางท้องทุ่งนาและตั้งอยู่บนเกาะกลางน้ำถือเป็นสุนทรียศาสตร์อย่างหนึ่งจากสภาพแวดล้อมโดยรอบที่เอื้ออำนวย พื้นที่ของวัดมีความกว้างขวาง โดยมีที่ดินเนื้อที่ถึง 17 ไร่ 2 งาน 28 ตารางวา ปรากฏสิ่งปลูกสร้างในหลายยุคสมัยรวมกัน สิ่งปลูกสร้างตั้งแต่สมัยโบราณที่มาพร้อมวัดเริ่มก่อตั้ง ได้แก่ อุโบสถ และหอรบขัง จนถึงสิ่งปลูกสร้างที่ไว้รองรับผู้คนที่มาทำบุญและปฏิบัติศาสนกิจอย่างศาลาการเปรียญที่สร้างใหม่อย่างมั่นคงแข็งแรงเพื่อให้รองรับผู้คนได้จำนวนมาก พระมณฑปที่สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานรูปหล่อของเจ้าอาวาสรูปก่อนๆ หรือมหาเจดีย์ศรีบัวโรยสีทองอร่าม ที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2557 ทำให้วัดบัวโรยเป็นพื้นที่ที่มีความผสมผสานทางศิลปกรรมที่หลากหลาย ก่อให้เกิดสุนทรียศาสตร์ของพื้นที่ทางวัฒนธรรม

3) อรรถลักษณะด้านคุณค่าทางสังคม (Social Significance) ได้แก่ งานประจำปีวัดบัวโรย (กิจกรรมสักการะหลวงพ่อพะเซอร์ และงานฉลองพระมหาเจดีย์ศรีบัวโรย) วัดบัวโรยได้ดำเนินกิจกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตลอดทั้งปี ทั้งกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมการอบรมทางพระพุทธศาสนาและการใช้ชีวิต กิจกรรมช่วยเหลือชุมชน และกิจกรรมต่างๆที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน งานประจำปีวัดบัวโรยซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นเป็นประจำช่วงปลายเดือนมกราคมของทุกปีถือเป็นอรรถลักษณะด้านคุณค่าทางสังคมของวัดบัวโรย โดยมีกิจกรรมภายในงานมากมายไม่ว่าจะเป็น การฉลองพระมหาเจดีย์ศรีบัวโรย กิจกรรมสักการะหลวงพ่อพะเซอร์ กิจกรรมปิดทอง-ไหว้พระ ถวายสังฆทาน ถวายผ้าป่าครอบครัว การออกบ้านแสดงสินค้า การแสดงบนเวทีจากศิลปินที่มีชื่อเสียง ซึ่งงานประจำปีวัดบัวโรยนับได้ว่า เป็นงานที่ได้รับความสนใจทั้งจากชาวชุมชนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่

4) อรรถลักษณะด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Significance) ได้แก่ วิถีชีวิตริมคลองบางเสาธงที่ติดกับวัดบัวโรย วิถีชีวิตริมคลองและทัศนียภาพที่ปลอดภัยทั้งในเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตธรณีสงฆ์ของวัด

บัวโรยได้มีการจัดสรรพื้นที่อย่างเหมาะสมและสมดุลทั้งสิ่งปลูกสร้างและสิ่งแวดล้อม มีความเป็นระเบียบสวยงาม กว้างขวาง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของวัดบัวโรยเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีท้องทุ่งนารายล้อมด้วยต้นสน มะพร้าว กล้าย และต้นมะม่วง ทรัพยากรทางธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีระบบนิเวศตามธรรมชาติทั้งในน้ำและบนบก และยังมี ความหลากหลายทางชีวภาพเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ซึ่งสามารถเดินทางมาที่วัดได้ทั้งทาง รถยนต์และทางเรือ วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจชุมชน อีกทั้งวัดต้องการเป็นต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อให้ ประชาชนในชุมชนหันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อม จึงเป็นที่มาของการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในวัด

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย เพื่อนำอัตลักษณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดบัวโรยที่มาจากพื้นฐานหรือความโดดเด่นของตัววัดบัวโรยเอง จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าวัดบัวโรยมีอัตลักษณ์ที่ควรส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าและพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสามารถนำอัตลักษณ์ไปใช้สื่อสารนำเสนอผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัดบัวโรยทั้งในกลุ่มของชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว โดยอัตลักษณ์ที่ค้นพบจาก การศึกษาแบ่งออกเป็น 1) อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ (Historical Significance) ได้แก่ หลวงพ่อเพชร 2) อัต ลักษณ์ด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม (Aesthetic Significance) ได้แก่ ความสวยงามของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภายในวัดบัวโรย 3) อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสังคม (Social Significance) ได้แก่ งานประจำปีวัดบัวโรย (กิจกรรม สักการะหลวงพ่อเพชร และงานฉลองพระมหาเจดีย์ศรีบัวโรย) และ 4) อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Significance) ได้แก่ วิถีชีวิตริมคลองบางเสาธงที่ติดกับวัดบัวโรย ซึ่งอัตลักษณ์ของวัดบัวโรยที่ได้จากการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์อนุรักษ์ ธีรสุโก และปราโมทย์ ยอดแก้ว (2560) ซึ่งได้ทำการศึกษา เกี่ยวกับอัตลักษณ์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ผลวิจัยพบว่าอัตลักษณ์การท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวตามลักษณะเฉพาะของกระบวนการจัดการที่แตกต่างกันไปในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของในแต่ละวัดใน 5 ด้าน คือ การให้ความสำคัญกับการไหว้พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ การส่งเสริมการปฏิบัติธรรม การมีพุทธศิลป์ที่งดงาม การจัดที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อให้เกิดความสงบร่มรื่น และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งวัดบัวโรยมีอัตลักษณ์ครบทั้ง 5 ด้านดังกล่าวที่สามารถ นำไปใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามลักษณะเฉพาะของวัดเอง ได้แก่ หลวงพ่อเพชร พระพุทธรูป ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ กิจกรรมการปฏิบัติธรรมและงานบุญต่างๆที่ทางวัดได้จัดขึ้น มหาเจดีย์ศรีบัวโรยซึ่ง แสดงถึงความสวยงามทางพุทธศิลป์ที่งดงาม สถานที่ตั้งของวัดซึ่งติดริมคลอง และสภาพแวดล้อมของวัดซึ่งมีความ สวยงามและร่มรื่น นอกจากนี้ทางวัดบัวโรยมีพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชน

นอกจากนี้การศึกษาอัตลักษณ์ของวัดบัวโรยสามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและสร้างความ ภาควิมใจให้กับชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของประไพพิมพ์ พานิชสมัย (2560) เรื่อง “การออกแบบอัตลักษณ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนท่าแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ที่พบว่าอัตลักษณ์การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ทั้งด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สถาปัตยกรรม ความเชื่อ และศาสนา ล้วนเป็น สัญลักษณ์ที่บ่งชี้ถึงความ เป็นมาที่สำคัญของรากเหง้า สร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชน อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมก่อให้เกิดรายได้สร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรชัย โรจนพรทิพย์ (2548)

ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์ชุมชนและการพัฒนาการท่องเที่ยว เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร พบว่า สัมพันธวงศ์เป็นเขตชั้นในที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยเอกลักษณ์ด้านกายภาพ ได้แก่ ลักษณะอาคารและสิ่งปลูกสร้าง อาทิ วัดไตรมิตรวิทยาราม ที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของเมืองและการเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก เอกลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิตชาวจีน ประเพณีและวัฒนธรรม และงานเทศกาลต่างๆ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่

นอกจากนี้หากวัดบัวโรยมีการนำอัตลักษณ์ของสถานที่มาเผยแพร่ให้ชัดเจน สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวประสงค์จะเดินทางมาเพื่อสัมผัสถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวิถีชีวิตของตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชุตีภักดิ์ แหมทอง ญาณินทร์ รักรวงศ์วาน กมลาค ภูวนาธิปพงศ์ และพุทธชาติ แผนสมบุญ (2560) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาการนำอัตลักษณ์มาใช้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งมรดกโลก เมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบาง 3 ประเภทคือ สถาปัตยกรรม ตลาดมืดและสินค้าหัตถกรรม และนาฏศิลป์แห่งราชสำนักหลวงพระบาง ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้ง 3 ประเภทมีบทบาทบางส่วนที่ไปในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสเป็นการสร้างประสบการณ์อันแตกต่างไปจากวิถีชีวิตปกติของตน และบทบาทในการเป็น “สิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรม” ตามวิถีทางของชาวเมืองหลวงพระบางให้กับนักท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกัน ในแต่ละอัตลักษณ์วัฒนธรรมต่างก็มีบทบาทเฉพาะของตนเองที่เป็นเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้อธิบายไว้ในข้างต้นสามารถให้ประโยชน์ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติที่นักวิชาการและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุง พัฒนา หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปประยุกต์ในด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ที่แสดงถึงคุณค่าความสำคัญทางวัฒนธรรมของวัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในระดับวัดบัวโรย ระดับอำเภอบางเสาธง และจังหวัดสมุทรปราการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการจัดการด้านการสื่อความหมายท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยววัดบัวโรย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการมากขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนในท้องถิ่นหันมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอันจะเป็นการช่วยให้เกิดการเพิ่มรายได้และการสร้างมูลค่าจากแหล่งท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้อัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนโดยรอบวัดบัวโรย เพื่อเป็นข้อมูลในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของวัดบัวโรย และเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ใกล้เคียง

เอกสารอ้างอิง

- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). *แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. ค้นคืนจาก <http://tourism-dan1.blogspot.com/>
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เบญจวรรณ สุพรรณอ่างทอง. (2555). *การใช้อัตลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จังหวัดอุดรธานี*.
วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ประไพพิมพ์ พานิชสมัย. (2560). *การออกแบบอัตลักษณ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนท่าแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- พระครูสังฆรักษ์อนุรักษ์ ชีรสกโก และปราโมทย์ ยอดแก้ว. (2560). *อัตลักษณ์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา: ตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนตามวิถีพุทธ*. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 13(1), 256-267.
- พระครูวิสุทธิ. (2562, 7 เมษายน). *พระอาจารย์แดน ออกเยี่ยมเยียนและมอบสิ่งของให้กับคนเฒ่าคนแก่ ผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถเดินทางมาทำบุญที่วัดได้*. ค้นคืนจาก <https://www.facebook.com/somyos2500/>
- พระมหาชุตีภักดิ์ แหมทอง ญาณินทร์ รักษาคำวาน กมลาศ ภูวนาธิปพงศ์ และพุทธชาติ แผนสมบุญ. (2560). *อัตลักษณ์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาการนำอัตลักษณ์มาใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งมรดกโลก เมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พวงชมพู ไชยอาลา แสงรุ่ง เรื่องโรจน์. (2559) *เรื่องอัตลักษณ์และการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสระบัว*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 10(3), 121 – 135.
- วรชัย โรจนพรทิพย์. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์ชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวเขตลุ่มพินวงค์ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. ค้นคืนจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- อภิญา เพ็องฟูสกุล (2546). *อัตลักษณ์ กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*.
- Australia ICOMOS International Council of Monuments and Site. (1999). *The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance 1999*. Retrieved from https://australia.icomos.org/wp-content/uploads/BURRA_CHARTER.pdf
- Baptiste, I. (2001). Qualitative data analysis: Common phases, strategic differences. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research*. Retrieved from <https://doi.org/10.17169/fqs-2.3.917>

สัมภาษณ์

เกษม แซ่ลี. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง. (24 ธันวาคม 2562). สัมภาษณ์.

จำเรียง ต้นตระกูล. (24 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

เจ็ด คอนนา. (25 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

นงนุช พันธุ์ประเสริฐ. (21 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

นิตยา รัตนา. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบัวโรย. (30 มิถุนายน 2563). สัมภาษณ์.

บุญชู ประมาต. ผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง. (24 ธันวาคม 2562). สัมภาษณ์.

บุญชู ประมาต. ผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง. (21 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

ปนัดดา นิลคง. (24 มิถุนายน 2563). สัมภาษณ์.

พระฐานุพงศ์ สุภัทโท. (21 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

พระบุญชู ประภาโส. (21 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

พระครูปลัด ดร. วิสุทธิ์ นริสสโรม. เจ้าอาวาสวัดบัวโรย. (18 มิถุนายน 2563). สัมภาษณ์.

พระอาจารย์สงคราม. (21 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

ภราดร สาธรราช. (24 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

วินัย พงษ์วัฒน์. (21 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

สรารัฐ มิ่งทองคำ. (25 สิงหาคม 2563). สัมภาษณ์.

การปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยใน
มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี
Cross-Culture Adaptation of Thais Teaching in Guangxi University
of Foreign Languages

LINA HE*, อิมิธา อ่อนคำ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 148403187@qq.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีจำนวน 3 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การนำเสนอผลงานวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนชาวไทยที่ได้สอนภาษาไทยอยู่ในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีในระยะแรก ผู้สอนได้เกิดความตระหนกทางวัฒนธรรม แต่ผู้สอนชาวไทยก็สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมจีนได้ เนื่องจากบางวัฒนธรรมไทยกับจีนมีความคล้ายคลึงกัน ด้านการสอนเนื่องจากในชั้นเรียนมีความแตกต่างจากประเทศไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญ โดยเฉพาะในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับนักศึกษาชาวจีน คือ เรื่องภาษา นอกจากนี้แนวทางการปรับตัวของผู้สอนชาวไทยพบว่า เมื่อเกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ผู้สอนชาวไทยจะมีแนวทางในการปรับตัวที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมงานตามประเพณีและกิจกรรมสำคัญของชาวจีน หรือการพยายามเรียนรู้วัฒนธรรมของจีนจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการใช้ภาษาเพื่อการพยายามในการสื่อสารและเรียนรู้ภาษาจีนในชีวิตประจำวันและเพื่อทำการสอน อีกทั้งเพื่อนร่วมงานชาวจีนยังมีส่วนช่วยให้ผู้สอนชาวไทยได้เข้าใจถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ จนสามารถปรับตัวได้ง่ายขึ้น และส่งผลให้สามารถปรับตัวได้สำเร็จ โดยเฉพาะเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม รวมไปถึงจนสามารถปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและเกิดผลสำเร็จในการสื่อสารร่วมกับนักศึกษาชาวจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การปรับตัว การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยจีน

Abstract

This research aimed to study cross-cultural communication adaptation of three Thai teachers in Guangxi Foreign Language University. The sample group was specifically selected. Data was gathered by observation and in depth interviews. Research findings were reported as a descriptive analysis. The research found that in the beginning the Thai teachers in Guangxi Foreign Language University experienced cultural shocks; however, since some Thai and Chinese traditions were

closed, so the teachers eventually adjusted themselves to the new environment. For the different Chinese classrooms, the main problem was communication with the Chinese students. Besides general adaptations, the Thai teachers overcame the cross-cultural problem by various ways, for example participating traditional or major Chinese activities; learning Chinese culture through variety of media; using body language in daily communication, in learning Chinese and in classrooms. Moreover, the Chinese colleagues also assisted the Thai teachers a lot in perceiving Chinese culture and made the adaptation successful, both in cross-cultural communication; in designing appropriate and efficient lesson plans; and in communication with Chinese students effectively.

Keywords : adaptation, cross-cultural communication, Thai teachers in a Chinese university

บทนำ

ประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันมาเป็นเวลายาวนาน ด้วยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของความคิดริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้ทั้งสองประเทศมีการเชื่อมโยงเข้าไว้ด้วยกันในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา และเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งทำให้มีการสื่อสารระหว่างกันเองทั้งสองประเทศอย่างแนบแน่น การสื่อสารระหว่างประเทศเป็นรูปแบบการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทกับมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ดังที่ Lustig and Koester (1996) ได้นิยามความหมายการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนและตีความสัญลักษณ์ในบริบทหนึ่ง ๆ โดยบุคคลในกระบวนการสื่อสารนั้น มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากพอในระดับที่มีการตีความและมีความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมแตกต่างกัน นำไปสู่การรับรู้ความหมายที่ไม่เหมือนกัน

ในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐหรือมหาวิทยาลัยเอกชนต่างมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของตนเองให้มีความเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศเพิ่มมากขึ้น มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรนานาชาติ รวมทั้งมีโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนร่วมกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมหาวิทยาลัยเป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่มีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมสามารถเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน จะเห็นได้ว่าการเปิดกว้างของระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงส่งผลให้มีความต้องการผู้สอนต่างชาติที่เป็นเจ้าของภาษาเข้ามาทำการสอนมากขึ้นโดยเฉพาะผู้สอนชาวต่างชาติในมหาวิทยาลัยสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมให้มีความชัดเจนมากขึ้นอีกด้วย

มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในเขตปกครองตนเองชนเผ่าจ้วงกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งได้เปิดหลักสูตรวิชาภาษาไทยมาตั้งแต่ ค.ศ. 2005 หลังจากนั้นก็มีผู้สอนชาวไทยได้เดินทางไปสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี จากการที่มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีมีผู้สอนชาวไทยเข้ามาสอนนั้น การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจึงถือเป็นประเด็นสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ โดยเฉพาะการสื่อสาร

ระหว่างวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน (Jandt,2004)

เมตตา วิวัฒน์านุกูล (2559) ได้กล่าวว่า การเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่จึงต้องอาศัยการปรับตัว และในการปรับตัวของผู้ที่เข้าไปอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างไปจากวัฒนธรรมเดิมของตนนั้นมักจะเกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งเรื่องของความวิตกกังวล ความเครียด ความเหงา ความไม่แน่ใจในการสื่อสารกับคนวัฒนธรรมนั้น ๆ รวมถึงสิ่งที่เรียกว่า ความตระหนักทางวัฒนธรรม (Culture shock) ความตระหนักทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นเมื่อคน ๆ หนึ่งต้องพบกับอุปสรรคของสิ่งเร้าให้เราเกิดการรับรู้ใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะตีความได้เนื่องจากบริบททางวัฒนธรรมได้เปลี่ยน นอกจากนี้ความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากสิ่งที่ความคาดคิดในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ไม่ตรงกับสิ่งที่พบเห็นจริง ๆ ผู้เข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมใหม่จึงจำเป็นต้องมีความไหวพริบหรือความไวต่อการรับรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น ต่อความตระหนักทางวัฒนธรรมที่เข้าใจยากและจำเป็นต้องพบเห็น

เมื่อมีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเกิดขึ้น การปรับตัว (Adjustment) ย่อมจะต้องเป็นประเด็นสำคัญที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สอนชาวไทย เมตตา วิวัฒน์านุกูล (2559) ยังได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เข้าไปอยู่ในประเทศเจ้าบ้านจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบด้านที่แตกต่างกัน เช่น การปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวัน และการทำงาน เมื่อผู้สอนชาวไทยได้ก้าวเข้ามาทำการสอนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศต่าง ๆ ที่มีระบบการเรียนการสอนภายใต้วัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับตัวในเรื่องของระบบการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งปัญหาในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับนักศึกษาชาวจีนย่อมส่งผลให้ผู้สอนชาวไทยต้องการเรียนรู้และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จในการสื่อสารกับนักศึกษาชาวจีนภายในชั้นเรียนได้ ดังนั้นเมื่อผู้สอนชาวไทยได้เข้ามาสอนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศต่าง ๆ และได้สอนภาษาไทยให้กับนักศึกษาชาวจีนซึ่งมีรูปแบบวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีการปรับตัวเกิดขึ้น ดังที่ Strevens (1987) ได้กล่าวว่า การที่ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองอาจเป็นผลมาจากความไม่เข้าใจวัฒนธรรมของภาษานั้นหรือความไม่เข้าใจในตัวภาษาเอง ที่อาจเป็นปัญหาต่อการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ในชั้นเรียนภาษาไทยอาจมีสาเหตุมาจากการที่ในวัฒนธรรมเดิมของนักศึกษาชาวจีนไม่เคยมีการใช้ภาษาไทยในการเรียนการสอนมาก่อน

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและการปรับตัวเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมถึงเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนภายใต้บรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียนจีนนั้น ผู้สอนชาวไทยแต่ละคนอาจมีแนวทางในการปรับตัวที่แตกต่างกันออกไป โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะเป็นชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาภาษาไทยเป็นภาษาที่สองและยังเป็นผู้ร่วมงานกับผู้สอนชาวไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศต่าง ๆ

ขอบเขตวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีจำนวน 3 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การนำเสนอผลงานวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในการสื่อสารต่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยงานวิจัย หนังสือ ตำรา และบทความทางวิชาการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สอนชาวไทยของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีและเป็นผู้สอนที่ร่วมทำงานในขณะเดียวกันกับผู้วิจัย ดังนั้นผู้วิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นผู้สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การกระทำ และกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สอนชาวไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี
3. การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ งานวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบการศึกษเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์มาเก็บข้อมูล โดยการตั้งคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนภาษาไทยเป็นระยะเวลา 17 ปี ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มีโครงการแลกเปลี่ยนทั้งผู้เรียนและผู้สอนชาวไทยให้มาเรียนหรือมาสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี ในปัจจุบันนี้ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีมีผู้สอนชาวไทยจำนวน 3 คนที่สอนภาษาไทยให้แก่ นักศึกษาชาวจีน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนชาวไทยมีอุปสรรคสำคัญโดยเฉพาะในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับนักศึกษาชาวจีน คือ ทางด้านภาษา เพราะภาษาเป็นการสื่อสารที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ด้านการสอนในชั้นเรียนก็มีความแตกต่างจากประเทศไทยด้วย ดังนั้น ผู้สอนชาวไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัว

แนวทางการปรับตัวในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปรับตัวเพื่อช่วยให้สามารถประสบความสำเร็จในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทย ผู้สอนชาวไทยมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพยายามปรับตัวเมื่อไม่สามารถทำการสื่อสารกับคนจีนได้ โดยมีวิธีในการปรับตัวที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษากาย การเรียนรู้จากคนจีนและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว การใช้สื่อต่าง ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า เพื่อนร่วมงานชาวจีนรวมถึงนักศึกษาชาวจีน ต่างมีส่วนช่วยให้ผู้สอนชาวไทยเข้าใจในวัฒนธรรมจีนและสามารถปรับตัวได้ โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงานชาวจีนจะมีการอธิบายถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงการชักชวนให้เข้าร่วมในกิจกรรม โดยใช้ภาษาไทยในการสื่อสารจึงส่งผลให้ผู้สอนชาวไทยได้มีการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมจีนและสามารถปรับตัวได้อย่างราบรื่น

จากการศึกษาแนวทางการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างๆ ผู้วิจัยพบว่า มีแนวทางการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในด้านการใช้ชีวิตประจำวันกับการเรียนการสอน โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการใช้ชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความคิดว่าจะต้องปรับตัวเรื่องการดำรงชีวิตประจำวันตามสังคมจีน โดยยึดหลักที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” โดยจะต้องปรับความคิดไปตามสังคมและประเพณีของจีน อีกทั้งยังคิดว่าไม่ใช่อุปสรรคหรือเป็นเรื่องที่มีความลำบากที่จะอยู่ร่วมกับคนจีนหรือสังคมคนจีน ผู้สอนชาวไทยสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมคนจีนได้ไม่ยาก โดยจะต้องเปิดใจที่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและเมื่อเข้ากับคนในสังคมจีนได้ก็จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนจีนได้ ก็จะทำให้ผู้สอนชาวไทยมีความสุขกับการดำรงอยู่ร่วมกันกับคนจีนได้ไม่ยาก ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้สอนชาวไทยต่อไปนี้

“อยู่ในสังคมจีน ก็จะต้องปรับความคิดและพฤติกรรมไปตามสังคมและประเพณีของจีน อย่างการไปร่วมงานตรุษจีนหรือร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ก็ควรจะแต่งกายแบบจีน เช่น ควรจะใส่ชุดสีแดงไปร่วมงาน เพราะก็มีความเชื่อแบบคนจีนที่ว่าสีแดงนั้นเป็นสีแห่งความมงคล”

(10 มกราคม พ.ศ. 2565: สัมภาษณ์.)

“หากเราสามารถสื่อสารพูดคุยภาษาจีนได้ก็ทำให้เราเข้าถึงงานประเพณีนั้นได้ อย่างถ่องแท้ ได้มีส่วนร่วมในงานประเพณีต่าง ๆ เพราะได้ฟังเรื่องราวความเป็นมาของประเพณีนั้นอย่างเข้าใจและรู้ความหมาย และทำให้เราสนุกกับงานประเพณีนั้น”

(12 มกราคม พ.ศ. 2565: สัมภาษณ์.)

สำหรับผู้สอนชาวไทยการใช้ชีวิตประจำวันในประเทศจีนมีความสุขดี โดยเฉพาะเมื่อเริ่มปรับตัวกับพื้นที่แห่งใหม่ได้ เนื่องจากมีความรู้สึกดีใจที่ได้มีส่วนร่วมหรือได้เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมของจีน อีกทั้งปัจจุบันนี้ประเทศจีนได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ไม่ว่าจะเป็นการทำโครงการ กิจกรรม หรือธุรกิจต่าง ๆ ก็มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่ก็ส่งผลให้มีการแข่งขันที่สูงขึ้นตามมาด้วย แต่ความสามัคคีกันในกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้มีความรู้สึกที่ประเทศจีนมีความมั่นคงและปลอดภัย นอกจากนี้ยังได้เห็นถึงมิตรภาพความมีน้ำใจของนักศึกษาและเพื่อนร่วมงานชาวจีนด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอนชาวไทยได้มีการฝึกฝนใช้ภาษาจีนมากขึ้น เนื่องจากการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันก็จะใช้ภาษาจีนกับคนจีนอยู่แล้ว แต่สำหรับการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษาชาวจีนก็จะใช้ภาษาไทยการสนทนากัน ยกเว้นแต่นักศึกษาชาวจีนจะฟังภาษาไทยไม่เข้าใจก็จะมีการใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร ส่วนผู้สอนก็ให้ความสำคัญกับเรื่องของเวลามากขึ้น เพราะการตรงต่อเวลานั้นเป็นสิ่งสำคัญมากของคนจีน การทำงานและการใช้ชีวิตก็ต้องมีการแข่งขันต้องรวดเร็วมากขึ้น เมื่ออาศัยอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนจะต้องดูรายการ เช่น รายการข่าวภาษาจีนด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้ศึกษาวัฒนธรรมและภาษาจีน ในด้านอาหารการกินก็มีการเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน

ตัวอย่างคือ การดื่มน้ำอุ่น การเดินทางร่มเพื่อป้องกันแสงแดด การออกกำลังกายเวลาเย็น ๆ หรือหลังมือเย็น โดยจะเน้นการรับประทานผัก และรับประทานอาหารชีวจิตรวมถึงสมุนไพรจีนมากขึ้นด้วย

2. ด้านการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า เมื่อผู้สอนชาวไทยสอนภาษาไทยอยู่ในชั้นเรียนคิดว่า การสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญในการติดต่อพูดคุยกับนักศึกษาชาวจีน เนื่องจากต้องการให้นักศึกษาชาวจีนมีความเข้าใจความหมายต่าง ๆ ของผู้สอนชาวไทยที่กำลังสื่อสารถึง การที่พูดภาษาจีนให้ชัดเจนจะทำให้ นักศึกษาชาวจีนเข้าใจถึงคำศัพท์นั้น ๆ ผู้สอนชาวไทยยังได้ให้ข้อมูลว่า เมื่อก่อนเคยคิดว่าสอนวิชาภาษาไทย ไม่จำเป็นต้องพูดภาษาจีนให้เก่ง หรือพูดภาษาจีนไม่เป็นก็ได้ เพราะจำเป็นต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้นักศึกษาชาวจีน แต่หลังจากที่ได้สอนก็พบว่าผู้สอนจำเป็นต้องรู้ภาษาจีนด้วยและจำเป็นต้องพยายามออกเสียงให้ชัดเจนเนื่องจากมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสอนภาษาไทยให้ได้ประสิทธิผลอย่างรวดเร็วและชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะนักศึกษาชาวจีนจะเข้าใจได้ง่ายและถูกต้อง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้สอนชาวไทยต่อไปนี้

“การสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญในการติดต่อพูดคุยกับบุคคลหนึ่งหรือหลายบุคคลให้เข้าใจความหมายว่าเรากำลังสื่อถึงอะไร การที่พูดภาษาจีนให้ชัดเจนจะทำให้ผู้ฟังอย่างนักศึกษา หรือ อาจารย์ด้วยกันเข้าใจถึงคำศัพท์นั้น ๆ เพราะบางคำของภาษาจีนการอ่านออกเสียงที่มีเสียงสูงเสียงต่ำถ้าออกเสียงผิด นั้นหมายความว่าคำศัพท์นั้นผิดเพี้ยนหรือเปลี่ยนความหมายทันที”

(11 มกราคม พ.ศ. 2565: สัมภาษณ์.)

“ในเรื่องวิธีการสอน เราต้องเข้าใจความรู้สึกของนักศึกษา เหมือนเราย้อนมองตัวเองสมัยที่นั่งเรียนแล้วฟังอาจารย์สอน บางครั้งไม่ยอมฟัง ไม่ยอมเข้าเรียน หรือเรียนแล้วน่าเบื่อหน่าย เราก็จะสอนไปด้วยและเล่าเรื่องอื่นไปด้วยให้นักศึกษารู้สึกสนใจ หรือหากิจกรรมให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการเรียน หรือมีส่วนร่วมในการเข้ากันกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนได้ และทำให้การสอนนั้นสนุกไม่น่าเบื่อ และเราเองก็ทำงานได้อย่างสนุกมีความสุข”

(12 มกราคม พ.ศ. 2565: สัมภาษณ์.)

สำหรับการเรียนการสอนผู้สอนชาวไทยมีความรู้สึกภูมิใจอย่างมากเมื่อได้รับการชื่นชมจากเพื่อนร่วมงานและการยอมรับในวิธีการสอนจากนักศึกษาชาวจีน อีกทั้งรู้สึกดีใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของหน่วยงาน เพราะทั้งการสอนที่ได้ใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาจีน มีการปรับการสอน การบรรยาย มีการใช้ภาษาจีนเพิ่ม โดยเฉพาะในห้องเรียนที่ยังมีพื้นฐานอ่อน จะพบว่านักศึกษาชาวจีนมีความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ภาษาไทยได้ง่ายและรวดเร็วถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อผู้สอนชาวไทยดำเนินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพูดคุยกับนักศึกษาชาวจีนซึ่งต้องมีการใช้ภาษาจีนในการสื่อสารในการสอน เพราะบางคำในภาษาไทยนักศึกษาชาวจีนไม่เข้าใจถึงความหมาย ดังนั้นผู้สอนชาวไทยจึงต้องหาคำศัพท์จีนและอธิบายให้นักศึกษาเข้าใจ ทำให้ผู้สอนชาวไทยได้เรียนคำศัพท์จีนนั้นโดยอัตโนมัติ และเมื่อได้พูดหรือใช้คำนั้นบ่อย ๆ ผู้สอนชาวไทยก็จะจำคำศัพท์จีนนั้นได้ ซึ่งถือเป็นผลดีที่ผู้สอนชาวไทยได้

เรียนรู้คำศัพท์ที่จีนร่วมกับการสอน ส่วนในเรื่องวิธีการสอน ผู้สอนชาวไทยต้องเปิดใจและเข้าใจความรู้สึกของนักศึกษาชาวจีน เนื่องจากบางครั้งอาจจะไม่ใช่ไม่เข้าใจในด้านภาษา แต่เนื่องจากผู้สอนชาวไทยจะสอนไปด้วยพร้อมกับเล่าเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้ให้นักศึกษาชาวจีนเกิดความสนใจ เพราะนักศึกษาชาวจีนชอบให้ผู้สอนชาวไทยเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศไทยอย่างมาก รวมทั้งการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาชาวจีนได้มีส่วนร่วมกันในการเรียน ก็จะทำให้การเรียนการสอนสนุกไม่น่าเบื่อ และผู้สอนชาวไทยก็จะทำงานได้อย่างมีความสุขเช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในเบื้องต้นผู้สอนชาวไทยจะต้องมีการปรับตัวอยู่บ้าง เนื่องจากการสื่อสารทางด้านภาษาที่มีความแตกต่างกันจึงทำให้ผู้สอนชาวไทยกับผู้เรียนชาวจีนต่างก็ต้องปรับตัว แต่อย่างไรก็ตามผู้สอนชาวไทยเป็นผู้ที่ต้องปรับตัวมากกว่าผู้เรียน โดยการปรับตัวนี้ก็ต้องมีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย เช่น การเรียนรู้ภาษาจีนร่วมด้วยบ้าง การได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานชาวจีน และนักศึกษาชาวจีนก็ได้ให้ความร่วมมือในการพยายามการสื่อสารภาษาไทยได้อย่างดีจากการศึกษาที่ยังพบว่า ผู้สอนชาวไทยที่มหาวิทยาลัยจำนวน 3 คน ทำหน้าที่เป็นผู้สอนประจำของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีได้มีการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

ในฐานะเป็นผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนชาวไทยมีอุปสรรคสำคัญโดยเฉพาะในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับนักศึกษาชาวจีน คือ ทางด้านภาษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ren Zhiyuan (2555) ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัญหาทั่วไปในการดำรงชีวิตประจำวันในประเทศไทยของนักศึกษาชาวจีนเป็นปัญหาที่เกิดจากภาษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะปัญหาด้านการใช้ภาษา และผลการศึกษาด้านการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สอนชาวไทยพบว่า เมื่อผู้สอนชาวไทยอาศัยอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีส่วนร่วมหรือได้เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมของจีน อีกทั้งยังต้องดูรายการจีนหรือข่าวภาษาจีน ทั้งนี้เพื่อได้เข้ากับสังคมคนจีนได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคภูมิ ภัควิภาส (2560) ที่พบว่า ในขณะที่การสื่อสารภายในสังคมเจ้าบ้าน ผู้ประกอบการชาวไทยในประเทศลาวให้ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นการติดต่อสื่อสารกับเจ้าบ้านในชีวิตประจำวัน และการดูโทรทัศน์เป็นภาษาเจ้าบ้าน การเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปิดรับและเรียนรู้วัฒนธรรมเจ้าบ้านอันจะเป็นการนำเข้าสู่การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารในภาษาเจ้าบ้านได้ ผลการศึกษพบว่า ในด้านอาหารการกินผู้สอนชาวไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงไป ด้วยจะเน้นการรับประทานผัก และอาหารชีวจิตรวมถึงสมุนไพรจีนมากขึ้น การดื่มน้ำอุ่น กางร่มเพื่อป้องกันแสงแดด เดินออกกำลังกายเวลาเย็น ๆ หรือหลังมือเย็น ซึ่งการปรับตัวด้านการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สอนชาวไทย ซึ่งได้สอดคล้องงานวิจัยของ ญี่ฉู่ชู่ดา ชูตระกูล (2564) ที่พบว่า ชาวไทยที่อาศัยอยู่ในเมืองออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมของชาวออกซ์ฟอร์ด ผู้สอนชาวไทยอยู่ในสังคมจีนก็พยายามปรับพฤติกรรมเพื่อได้เข้ากับสังคมจีน

ผลการศึกษาด้านการเรียนการสอนของผู้สอนชาวไทยพบว่า เมื่อผู้สอนชาวไทยได้เข้าไปอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนและสอนภาษาไทยให้กับนักศึกษาชาวจีน โดยเฉพาะในช่วงระยะที่เริ่มปรับตัวกับพื้นที่แห่งใหม่ได้ รวมถึงการใช้ภาษาจีนสื่อสารกับเจ้าของภาษาได้ นอกจากนี้ยังได้เห็นถึงมิตรภาพความมีน้ำใจของนักศึกษาและเพื่อนร่วมงานชาวจีนด้วย ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2559) ที่ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมของสังคมและประเทศเจ้าบ้าน ในด้านการเรียนการสอนของผู้สอนชาวไทยก็ได้ความช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มนักศึกษาชาว

จีนกับเพื่อนร่วมชาวจีนด้วยซึ่งมีความถนัดในการสื่อสาร นั่นคือความถนัดในการสื่อสารด้วยภาษาจีนมากขึ้น ผลการศึกษานี้ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรา เอื้ออมรนิช (2559) ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม อาจารย์ต่างชาติจะพยายามในการสื่อสารภาษาไทยรวมถึงเพื่อนร่วมงานยังมีส่วนช่วยให้อาจารย์ชาวต่างชาติเข้าใจถึงวัฒนธรรมไทยและสามารถปรับตัวได้ง่ายขึ้น การใช้ภาษาจีนในด้านการสื่อสารและสามารถอธิบายให้นักศึกษาจีนเข้าใจได้เข้าใจมากขึ้น อาจเพราะการใช้ภาษาจีนในการสอนเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้นักศึกษาจีนเข้าใจภาษาไทยได้มากขึ้น ก็จะทำให้ นักศึกษาชาวจีนสามารถเกิดทักษะและใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น เข้าใจได้ง่ายขึ้น เมื่อผู้สอนชาวไทยสามารถพูดภาษาจีนได้ดีก็จะเกิดแรงจูงใจช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาชาวจีนเรียนภาษาไทยได้ดีขึ้น ตามมาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรลันท์ ภูมิชิษานันท์ (2561) ที่พบว่า ทั้งผู้เรียนชาวไทยและผู้ให้สัมภาษณ์ชาวสเปนเห็นพ้องว่า ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน และทั้งสองฝ่ายคาดหวังว่าผู้สอนควรสร้าง แรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในห้องเรียนอย่างทั่วถึง ดังนั้น ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเนื่องจากผู้เรียนชาวไทยส่วนใหญ่ต้องอาศัยการกระตุ้น อีกทั้งผู้วิจัยยังพบว่า ผู้สอนชาวไทยทั้ง 3 คนถือเป็นมีความรู้สึกภูมิใจทุกครั้งที่ได้มีโอกาสแบ่งปันความรู้กับเพื่อนร่วมงานชาวจีนและนักศึกษาชาวจีน เพราะถือเป็นการได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างไทย-จีน ซึ่งทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน เกิดความรักความสามัคคี และเกิดประสิทธิผลที่ดีต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนชาวไทยและนักศึกษาชาวจีนมีอุปสรรคสำคัญในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมก็คือภาษา แต่ผู้สอนชาวไทยก็พยายามหาแนวทางปรับตัวด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อต่าง ๆ หรือศึกษาถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนรอบข้าง เพื่อสามารถปรับตัวสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงแนวทางการปรับตัวการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้สอนชาวไทยที่สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวเท่านั้น ดังนั้น ในการวิจัยในอนาคตควรมีการศึกษาถึงการปรับตัวของผู้สอนชาวไทยจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากบริบทและวัฒนธรรมของแต่ละมหาวิทยาลัยอาจมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและการปรับตัวของผู้สอนชาวไทยที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐชุตตา ชูตระกูล. (2564). การปรับตัวทางด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของชาวไทยที่อาศัยอยู่ในเมืองออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 25(2), 62-76.
- พัชราภา เอื้ออมรนิช. (2559). การศึกษาปัญหาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและแนวทางการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติกับนักศึกษาไทยในมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 10(2), 77-92.

- ภาคภูมิ ภัควิภาส. (2560). การสื่อสารและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของผู้ประกอบการชาวไทยที่อยู่ในประเทศลาว
หลางน้ำทา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น*, 11(1), 205-214.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2559). *การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สร้อยรัตน์ ภูมิวิชานันท์. (2561). ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้: กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทยและผู้สอนชาว
สเปนในชั้นเรียนภาษาสเปนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารอักษรศาสตร์*. 47(1), 161-189.
- Ren Zhiyuan. (2555). *การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย: กรณีศึกษา*
มหาวิทยาลัยบูรพา. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา. จังหวัดชลบุรี.
- Strevens, P. (1987). *Cultural barriers to language learning*. In Larry E smith ,ed., *Discourse Cultures:
Strategies in world Englishes*: New York: Prentice Hall.
- Lusting, M., & Koester, J. (1996). *Intercultural Competence: Interpersonal across Culture*. New York:
Harper Collins College Publishers.
- Jandt, F.E. (2004). *An Introduction to Intercultural Communication: Identities in a Global
Community*, (4th ed). CA: Age Publication.

ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเรื่อง มายาทวัน ของกิ่งฉัตร
Reflections of Thai society from Kingchat's novel Mayatwan

LI YUANYUAN*, อีริชิตี เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 253844097@qq.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเรื่อง มายาทวัน ของกิ่งฉัตร และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายเรื่อง มายาทวัน ของกิ่งฉัตร ได้สะท้อนภาพของสังคมไทยไว้อย่างเด่นชัด 3 ด้าน คือ 1) ด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่พบว่ามีหลากหลายทั้งด้านอาหาร การกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ และครอบครัวที่มีลักษณะแตกต่างกัน 2) ด้านวัฒนธรรมประกอบด้วยความเชื่อ มารยาททางสังคม และค่านิยมต่าง ๆ ที่คนไทยยึดถือปฏิบัติและดำรงไว้ให้เป็นมารดกทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านปัญหาสังคม ที่พบอย่างเด่นชัดได้แก่ ปัญหาโสเภณี ปัญหาเด็กกำพร้า และปัญหาความขัดแย้งของคนไทยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและสังคมไทยในหลายด้าน

คำสำคัญ : นวนิยาย มายาทวัน กิ่งฉัตร ภาพสะท้อนสังคมไทย

Abstract

This research article aimed to analyze the reflection of Thai society from Kingchat's novel Mayatwan and presented the research by descriptive analysis.

The results showed that Kingchat's novel Mayatwan has clearly reflected the image of Thai society in 3 aspects: 1) In terms of living conditions, it was found that there was a variety of food, dress, occupation. and families with different characteristics 2) Culture consists of beliefs, social etiquette and various values that Thai people adhere to and maintain as cultural mothers continuously 3) Social problems, The most prominent ones were prostitution problems, orphan problems. and the conflicts of Thai people that affect Thai life and society in many aspects.

Keywords : Mayatwan, Kingchat novel, Reflection of Thai society

บทนำ

วรรณกรรมเป็นผลงานเขียนที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวของสังคมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วรรณกรรม และนักเขียน ซึ่งมีความสามารถในการเสนอภาพสะท้อนของสังคมได้อย่างสมจริง วรรณกรรมตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันได้ทำหน้าที่สะท้อนสังคมได้อย่างหลากหลายมุมมอง ทั้งความสุข ความรัก กิเลสตัณหา อารมณ์ขัน ความงาม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเป็นงานเขียนจากคนสู่คน สะท้อนมุมมองที่

หลากหลายของสังคม และจะเป็นเช่นนี้ต่อไป トラบเท่าที่ยังมีสังคมและคนในสังคม (อิงอร สุพันธุ์วิษ, 2551, น. 10) วรรณกรรมทำหน้าที่ในการสื่อสารทางสังคม เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ดี หรือความเปลี่ยนแปลงในด้านของการสื่อสารทางสังคมก็ดี ย่อมจะต้องมีผลกระทบต่อวรรณกรรม และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมได้ด้วย (สิริรัตน์ พุ่มเกิด, 2538, น. 9) จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมมีความสำคัญที่สามารถสะท้อนสังคมได้อย่างทันสมัยและลึกซึ้ง

กึ่งฉัตรเป็นนักเขียนหญิงรุ่นใหม่คนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในงานเขียนนวนิยาย และได้รับความนิยมนอกจากผู้อ่านเป็นอย่างมาก ตามร้านหรือแผงหนังสือทั่วไปจะปรากฏงานเขียนของกึ่งฉัตรเสมอ งานเขียนของกึ่งฉัตรมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักดีในปัจจุบัน (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2541, น. 24) งานเขียนของกึ่งฉัตรมีหลากหลายประเภท ทั้งนวนิยายพาฝัน นวนิยายชีวิตครอบครัว และ นวนิยายเรื่องเหนือจริง เป็นต้น ล้วนแต่เป็นผลงานที่มีผู้อ่านติดตามมาก และเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ที่กึ่งฉัตรนำมาแต่งเป็นเรื่องราว ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบและให้รายละเอียดตามที่ต้องการ โดยเฉพาะผลงานเรื่อง มายาตะวัน ของกึ่งฉัตร ได้ถ่ายทอดความรู้สึก พฤติกรรมที่สะท้อนถึงการต่อสู้เรียกร้องความถูกต้อง ความชอบธรรม และภาพรวมด้านอื่น ๆ ของสังคมไว้อย่างน่าสนใจ เป็นผลงานที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านชาวไทยเป็นจำนวนมาก และได้ดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ไทยเมื่อปี พ.ศ. 2538 ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นนักศึกษาต่างชาติ จึงสนใจที่จะศึกษาภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง มายาตะวัน ของกึ่งฉัตร ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจวรรณกรรมกับสังคมไทยและเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมไทยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเรื่อง มายาตะวัน ของกึ่งฉัตร

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
2. ศึกษาวรรณกรรมประเภทนวนิยายที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมไทย
3. ศึกษาประวัติและผลงานนวนิยายของกึ่งฉัตร
4. คัดเลือกนวนิยายเรื่อง มายาตะวัน ของกึ่งฉัตร
5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง มายาตะวัน ของกึ่งฉัตร
6. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยาย เรื่อง มายาตะวัน ของกึ่งฉัตร สรุปตามประเด็นการศึกษา 3 ด้าน คือ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และปัญหาสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **สภาพชีวิตความเป็นอยู่** นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกึ่งฉัตร ได้สะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยที่เด่นชัดใน 4 ด้าน ได้แก่ อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ และลักษณะของครอบครัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 **อาหารการกิน** อาหาร หมายถึง ของกิน เครื่องค้ำจุนชีวิต หรือเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 1371) เป็นสิ่งที่มนุษย์รับประทานเข้าไปแล้วทำให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายในด้านต่าง ๆ นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกึ่งฉัตร ได้สะท้อนประเภทของอาหารที่หลากหลายไปตามตัวบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ ความชื่นชอบของแต่ละบุคคล สถานการณ์หรือโอกาสที่เป็นปัจจัยทำให้แต่ละคนเลือกรับประทานอาหารให้สอดคล้องกับความต้องการ ความชื่นชอบ หรือความเหมาะสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่าหลังจากมัทนานักข่าวสาวได้รับงานใหม่ที่จะไปสัมภาษณ์เขตต์วัน อดีตพระเอกภาพยนตร์ พอถึงตอนเที่ยงก็มารับประทานอาหารกับเพื่อนร่วมงานที่ร้านก๋วยเตี๋ยวแห่งหนึ่ง ดังตัวอย่าง

*ร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อเจ้าอร่อย คนเริ่มบางตาลงบ้าง เพราะเลยเวลาเที่ยงมาพอสมควรแล้ว
สารรวารี่สั่งอาหารเร็วปรือทีเดียวสองชามรวด แห้งหนึ่งน้ำหนึ่ง พร้อมตบท้ายว่า
“เร็ว ๆ นะเจ้ วันนี้หิวจัด ให้เวลาทำห่านาที ถ้าเกินนั้นจะลุกไปลุยหน้าเตา เอง”*
(มายาตวัน, 2542 น. 14)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ในวันทำงานปกติ คนทำงานในสังคมไทยส่วนใหญ่เลือกไปทานอาหารไทยแบบรวดเร็วและเรียบง่ายเป็นอาหารกลางวัน อย่างเช่นก๋วยเตี๋ยว ซึ่งเป็นเมนูที่อร่อยและไม่ต้องใช้เวลารออาหารนานเกินไป และเลือกไปที่ร้านที่อยู่ใกล้กับที่ทำงาน เพื่อได้ประหยัดเวลาตอนพักเที่ยง

อีกตอนหนึ่งของนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า มัทนาได้กลับบ้านเพื่อรับประทานอาหารเช้าพร้อมกับสมาชิกครอบครัว ซึ่งมารดาของมัทนาได้เตรียมอาหารเช้าไว้เรียบร้อยแล้วเชิญสมาชิกทุกคนมารับประทานร่วมกัน ดังตัวอย่าง

*"แหม วันนี้ฝนคงตก ลูกสาวแม่สี่คนอยู่บ้านพร้อมหน้าพร้อมตากันได้" มุสดีอุทานอย่าง
ยินดี
นางถือจานไก่ทอดหอมฉุยมาวางบนโต๊ะ ศกุนตลาพี่สาวคนที่สองของมัทนาประคองชาม
แกงจืดควั่นกรุ่นตามออกมา แล้วกลับเข้าครัวยกกับข้าวออกมาอีกสองอย่าง*
(มายาตวัน, 2542, น. 18)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า หลังจากเลิกงานแล้วสมาชิกในครอบครัวได้กลับบ้านมารับประทานอาหารเช้าพร้อมกัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตในครอบครัวของคนไทยทั่วไปในอดีตที่ยังคงปรากฏภาพให้เห็นในปัจจุบัน คนที่ทำหน้าที่ปรุงอาหารให้สมาชิกในบ้านได้รับประทานส่วนใหญ่จะเป็นมารดา อาจจะไม่ได้อาหารมากมายหลายอย่าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่จะทำให้เพียงพอแก่สมาชิกทุกคนในครอบครัว นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญ คือ การทำมาหากินที่ต้องดิ้นรนมากขึ้นของคนไทยสมัยใหม่ ทำให้โอกาสที่สมาชิกในครอบครัวจะได้กลับบ้านรับประทานอาหารเช้าพร้อมกันกับคนอื่น ๆ ในครอบครัวมีน้อยลง ดังนั้น การรับประทานอาหารเช้าพร้อมหน้ากันที่บ้านของสมาชิกในครอบครัวจึงไม่ใช่แค่เพียงการได้ลิ้มลองและชื่นชมในรสชาติของ

อาหารที่มารดาหรือสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัวเตรียมไว้ แต่ยังคงมีความหมายที่สำคัญมากคือการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวไว้ให้มั่นคง

1.2 การแต่งกาย การแต่งกาย หมายถึง การตกแต่งร่างกายด้วยเสื้อผ้า และเครื่องประดับทุกอย่าง ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า เพื่อความต้องการต่าง ๆ ของตนเอง และจะทำให้บุคลิกภาพที่ดี นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกึ่งฉัตร ได้สะท้อนการแต่งกาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยาย เรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า เมื่อมีมัทนาเดินเล่นอยู่บนชายหาดแถวบ้านของเขตต์ตวัน ได้เจอเขตต์ตวันกำลังนั่งชมวิวดทะเล มีมัทนาได้สังเกตเห็นการแต่งกายของเขตต์ตวัน ดังตัวอย่าง

เขาสวมเสื้อยืดสีขาวกับกางเกงขาสั้นสีดำที่ออกแบบมาสำหรับเดินชายหาดโดยเฉพาะ เป็นคอลเล็คชั่นใหม่ที่ฮือฮา เพราะสลัดสีสันที่หิวหาวมายืดเอาสีเรียบเป็นพื้น ... เอกลักษณ์พิเศษของเสื้อตัวนี้

(มายาตวัน, 2542, น. 30)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครเอกผู้ชายได้แต่งกายแบบทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ซึ่งได้สวมเสื้อสำหรับเดินชายหาดโดยเฉพาะ และเป็นเสื้อฝ้ายออดนิมของยี่ห้อตวัน ซึ่งเป็นธุรกิจการออกแบบเสื้อของตนเอง สะท้อนให้เห็นว่า การแต่งกายจะสัมพันธ์กับอาชีพ ผู้คนที่ทำธุรกิจด้านเสื้อผ้า ส่วนใหญ่มีการใส่ใจในเรื่องแฟชั่นมาก และนิยมสวมเสื้อยี่ห้อของตนเอง เพื่อแสดงความชื่นชอบต่อสินค้าเสื้อผ้าของตนเอง และถือว่าเป็นการโฆษณาโดยอ้อมให้ยี่ห้อของตนเองได้ด้วย

ในนวนิยาย เรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า เมื่อมีมัทนาเดินเล่นอยู่บนชายหาดที่แถวบ้านของเขตต์ตวัน ได้เจอนางแบบคนหนึ่งมาตามหาเขตต์ตวัน มีมัทนาได้สังเกตเห็นการแต่งกายของนางแบบ ดังตัวอย่าง

หญิงสาวในชุดเสื้อเอวลอยกับกางเกงขาสั้นจู้สีเข้มมวดเอว อ่อนแอ้นกับขาเรียวยาวที่เห็นไว ๆ ตัดหน้ามัทนาจากทิศทางตัวบ้านสู่ชายหาด ไม่ใช่สาวฝรั่ง ผมแดงเหมือนชื่อที่หล่อนเปล่งออกมา แต่ เป็นสาวไทยผมดำ ตาดำ ผิวผ่อง

(มายาตวัน, 2542, น. 33)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ประกอบอาชีพเป็นนางแบบ มีลักษณะเดียวกันคือ รูปร่างสูงและผอม การแต่งกายแบบแฟชั่น และเน้นแสดงจุดเด่นของเรือนร่าง ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างการแต่งกายกับอาชีพที่เธอทำอยู่ได้อย่างดี

ในนวนิยาย เรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า เมื่อมีมัทนาเดินออกจากลิฟต์ในโรงแรม ได้พบกับเซนนักรักกิจหนุ่มคนหนึ่งโดยไม่ระมัดระวัง มีมัทนาสังเกตเห็นการแต่งกายของเซน ดังตัวอย่าง

ชายหนุ่มยิ้มกว้าง ดวงตาพราวสดใส เขาอยู่ในชุดเสื้อสูทสีอ่อน เข็มขัดสีขาวสะอาดเนียบ และสไล

(มายาตวัน, 2542, น. 42)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครผู้ชายสวมชุดเสื้อสูทและเสื้อเชิ้ต การแต่งกายแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครผู้ชายเป็นสุภาพบุรุษ การแต่งกายด้วยชุดสูทและเสื้อเชิ้ตแบบนี้เป็นการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับฐานะและอาชีพของตัวละครชาย

1.3 การประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพ หมายถึง การทำงาน หรือการประกอบกิจการที่ไม่เป็นโทษแก่สังคม และมีรายได้ตอบแทน สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายด้านอาชีพ นวนิยายเรื่อง มายาตะวัน ของกิ่งฉัตร ได้สะท้อนการประกอบอาชีพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง มายาตะวัน กล่าวว่า เมื่อมัทนาไปพบคุยกับบรรณาธิการ และได้รับคำสั่งให้ทำงาน มัทนาได้คำนึงถึงการประกอบอาชีพของนักข่าวว่าเป็นอย่างไร ดังตัวอย่าง

อาชีพนักข่าวอย่างหล่อนคุ้นเคยกับ 'ผู้หวังดี' แต่ไม่ประสงค์จะออกนามเสมอ บางเรื่องที่กล่าวอ้างมาทางโทรศัพท์ก็มีมูลความจริง

นักข่าวสามารถขุดคุ้ยตามต่อจนได้เรื่องราวชวนขนหัวลุกมาดี แม้เปิดโปง แต่บางเรื่องก็เป็น การใส่ร้ายหลังทำลายชื่อเสียงคนอื่น โดยคิดใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ

(มายาตะวัน, 2542, น. 1)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า นักข่าวเป็นอาชีพที่มีหน้าที่เปิดเผยความจริง สื่อข้อเท็จจริงให้แก่คนในสังคม การทำข่าวของนักข่าว สามารถส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของคนที่เกี่ยวข้องกับข่าว ดังนั้น อาชีพของนักข่าวจึงต้องระมัดระวังในการนำเสนอข่าว และต้องรักษาจรรยาบรรณวิชาชีพ คือ การนำเสนอในเรื่องที่เป็นจริงเท่านั้น

ในนวนิยาย เรื่อง มายาตะวัน กล่าวว่า เมื่อมัทนาไปพบกับบอโกและได้รับคำสั่งให้ไปสัมภาษณ์เขตต์วัน มัทนาจึงได้นึกถึงเรื่องราวของเขตต์วันที่เธอจำได้ ดังตัวอย่าง

สื่อมวลชนทุกฉบับที่เคยเสนอข่าวของเขตต์วัน อดีตพระเอกภาพยนตร์ชื่อดังฟ้าเมืองไทย ซึ่งปัจจุบันก้าวขึ้นมาเป็นนักธุรกิจหนุ่มที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงด้านกิจการเสื้อผ้า จนติดอันดับ 1 ใน 10 นักธุรกิจดีเด่นแห่งปี ย่อมรู้ว่า เขามักมีโปรแกรมไปพักร้อนที่บ้านพักตากอากาศของเขา บนเกาะภูเก็ตปีละหลาย ๆ สัปดาห์

(มายาตะวัน, 2542, น. 2)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครเอกผู้ชาย อดีตเป็นนักแสดงภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียง ได้เปลี่ยนอาชีพเป็นนักธุรกิจในด้านกิจการเสื้อผ้า และได้ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการประกอบอาชีพใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงภาพยนตร์ หรือว่าจะเป็นการออกแบบค้าขายเสื้อผ้า ก็เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศิลปะและแฟชั่นอย่างมาก การประกอบอาชีพเป็นนักแสดงภาพยนตร์และนักธุรกิจเสื้อผ้าจึงถือว่าเป็นอาชีพที่สัมพันธ์กัน จะส่งเสริมความสำเร็จของการเปลี่ยนอาชีพได้ด้วย นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงผู้ประกอบการอาชีพทั้งสองว่า มีรายได้สูง เห็นได้จากการมีบ้านพักตากอากาศหรูส่วนตัวบนเกาะภูเก็ต และได้รับความนิยมนจากคนในสังคมสูง

ในนวนิยาย เรื่อง มายาตะวัน กล่าวว่า เมื่อมัทนากับเซนขับรถเข้าไปในเมืองภูเก็ต ระหว่างการเดินทางเซนเล่าเรื่องธุรกิจค้าขายของตนเองให้มัทนาฟัง ดังตัวอย่าง

“ผมทำธุรกิจเกี่ยวกับอัญมณี นำเข้าบ้างส่งออกบ้าง” เขาบอกง่าย ๆ

สินค้าของเขาส่วนใหญ่เป็นพวกเพชรพลอยและหยก ไช่มุกเป็นอีกสิ่งที่เขาสนใจ ชายหนุ่มเล่าให้หล่อนฟังถึงเรื่องการลงทุนตั้งฟาร์มเลี้ยงหอยมุกของเขาที่เกาะลิหะห์ ผลผลิตรุ่นแรก ๆ เริ่มทยอยเข้าสู่ตลาดแล้ว ซึ่งส่วนหนึ่งถูกนำมาขายให้กับนักท่องเที่ยวในเมืองภูเก็ต

(มายาตวัน, 2542, น. 47)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครผู้ชายเป็นนักธุรกิจชายหนุ่มที่ค้าขายอัญมณี กิจการรวมทั้งการนำเข้าและส่งออกสินค้า และการดูแลฟาร์มเลี้ยงหอยมุกเพื่อผลิตไข่มุกนำไปขายต่อ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของอาชีพนักธุรกิจ คือต้องมีการขยายกิจการในด้านต่าง ๆ และต้องกล้าหาญและฉวยโอกาสทำธุรกิจที่เหมาะสม และต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคด้วย

1.4 ลักษณะของครอบครัว ครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยา และหมายความรวมถึงลูกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 220) นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร ได้สะท้อนลักษณะของครอบครัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยาย เรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า เมื่อมีหมากับเขนนำรับประทานอาหารเย็นด้วยกัน ระหว่างการรับประทานอาหาร ทั้งสองคนได้คุยถึงเรื่องครอบครัว ดังตัวอย่าง

พ่อกับแม่ที่สนิทสนมและเป็นห่วงเป็นใยลูก ๆ มากอย่างแทบจะหาไม่ได้ในสังคมยุคปัจจุบัน ยังมีพี่สาวของหล่อนอีกสองคนที่คอยดูแลช่วยเหลือราวกับว่าหล่อนเป็นเด็กเล็ก ๆ ที่ไม่รู้จักโต ส่วนวาลิฐี... แน่ละ ถึงหล่อนจะเป็นน้องนุชสุดท้องในบ้าน แต่วาลิฐีก็เฉลียวฉลาดเจ้าปัญญา มีเหตุมีผลมากมาย หล่อนมักจะเป็นที่ปรึกษาฝีมือฉมังของทุกคนในบ้าน โดยเฉพาะของมีหนายามที่มีปัญหาใด ๆ ขึ้นมา

(มายาตวัน, 2542, น. 48)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวของตัวละครเอกผู้หญิงมีสมาชิกหลายคน บิดามารดาและพี่น้องต่างก็ห่วงใยรักใคร่ มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน เป็นครอบครัวไทยที่มีลักษณะสมบูรณ์และมีความอบอุ่นระหว่างสมาชิกในครอบครัวทุกคน

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า มีหนายเข้าไปวัดสวนป่าเพราะต้องการจะพบหลวงพ่ोजุฑ เพื่อได้ข้อมูลพื้นฐานจากหลวงพ่ोजุฑผู้เลี้ยงเด็กกำพร้า ก่อนที่จะไปสัมภาษณ์กับเขตต์วัน เมื่อมีหนายเข้าไปในวัด ได้ถามทางไปหาหลวงพ่ोजุฑกับลูกคนหนึ่ง ดังตัวอย่าง

“เดินไปสิคุณ ตามทางนี้แหละ แหะ แหะ ๆ แต่ว่า...แหะ ๆ คุณ มีเงินให้ผมสักสิบบาทไหมครับ เปรี้ยวปากเหลือเกิน อยากรจะ...ง่า... สักกรีบ”

“แต่เข้าเลยหรือลุง ?” หล่อนถามยิ้ม ๆ “ขอบใจนะที่บอก ทางให้”

มีหนายควักเงินขึ้นมาจะส่งให้ แต่ชะงัก เมื่อนึกอะไรบางอย่างขึ้นมาได้

“เออ ลุงจำ ลุงอยู่ที่วัดนี้หรือเปล่า? ฉันทหมายถึงกินนอนในวัดนี้นี่ละ”

“ใช่ ๆ อยู่ที่นี่” แก้วว่า ตาจ้องมาจนบัตรแบบไม่กะพริบ “ไม่มีบ้านที่ไหนก็กินที่นี่ นอนที่นี่
เจ้าอ่าวลใจดี”

(มายาตวัน, 2542, น. 52)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครลุงคนนี้เป็นคนยากจนที่ไม่มีบ้าน พึ่งพาอาศัยอยู่ในวัด และทำมาหากินด้วยตัวเองไม่ได้ ขณะที่เจอคนมาถามทาง ยังฉวยโอกาสขอเงินเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วย คนเหล่านี้ดำเนินชีวิตอย่างยากจนลำบาก แม้กระทั่งบ้านที่อยู่ส่วนตัวก็ไม่มี ต้องอาศัยอยู่ในวัดอย่างเดียว ไม่มีครอบครัวหรือเพื่อน เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตที่ลำบากและน่าสงสารที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ดี คือ การขอบขี้มสุรา ส่งผลให้เขาต้องมีชีวิตที่ลำบากดังกล่าว

2. วัฒนธรรม นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร ได้สะท้อนวัฒนธรรมของคนไทยในด้านความเชื่อ มารยาท และค่านิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 ความเชื่อ ความเชื่อ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ และการยอมรับ นับถือ เชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความเชื่อของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร ได้สะท้อนความเชื่อไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยาย เรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า เมื่อมีหมากับเขนนัดรับประทานอาหารเย็นด้วยกัน ระหว่างเวลารับประทานอาหารทั้งสองคนได้คุยถึงเรื่องการทำธุรกิจของเขน เขนเล่าเรื่องการแข่งขันอย่างไม่ยุติธรรมในการทำธุรกิจของคู่แข่งให้หมาฟัง ดังตัวอย่าง

เขาหยุดหัวเราะเสียงปร่า

“และผมก็...อโหสิกรรมให้มันแล้ว”

จะดีหรือคะ?” หล่อนยังสะกิดใจ “ที่คุณจะปล่อยให้คนผิดลอยนวลอยู่อย่างนี้”

“สักวันหนึ่ง...” เสียงเขาหทัยจนหญิงสาวนึกกลัว “มันจะต้องได้รับกรรมที่มันก่อไว้กับผมแน่ครับ”

หมาทากลืนน้ำลายลงคออย่างยากเย็น

“ถ้าคุณเขนคิดได้อย่างนั้นก็ดีคะ เอาเป็นว่ากรรมใดใครก่อกรรมนั้นคืนสนองก็แล้วกันนะคะ”

(มายาตวัน, 2542, น. 93)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องกรรมว่า ตัวละครชายที่ประกอบอาชีพนักธุรกิจ ถูกคู่แข่งทำลายธุรกิจ เขาไม่ได้แก้แค้น แต่ปล่อยให้เรื่องนี้เป็นไปตามกฎแห่งกรรม เขามีความเชื่อว่า คู่แข่งทางธุรกิจที่เคยทำร้ายเขาจะได้รับผลแห่งกรรมแน่นอน สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยส่วนใหญ่เชื่อในกฎแห่งกรรมว่า คนที่ทำร้ายหรือสิ่งที่ไม่ดีต่อผู้อื่น จะต้องได้รับผลร้ายตอบสนอง ความเชื่อเรื่องกรรมถือว่าเป็นการสั่งสอนให้คนเรารู้ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วให้ชั่ว เป็นการเตือนตนเสมอว่าต้องมีความระมัดระวังในการกระทำ ต้องไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนหรือลำบาก และเป็นการสอนให้คนรู้จักให้อภัยคนอื่นด้วย

2.2 มารยาท มารยาท หมายถึง กิริยาวาจาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อยถูกกาลเทศะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 859) นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกึ่งฉัตร ได้สะท้อนมารยาทของคนไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า มัทนาจะเข้าเมืองไปวัดสวนป่า เช่นเสนอให้เขาขับรถไปส่งหล่อน ดังตัวอย่าง

*เขาเปิดประตูรถให้หล่อนอย่างสุภาพตามหน้าที่บุรุษที่ดี การแสดงออกของเขาทำให้มัทนา
อดหัวเราะออกมาเบา ๆ ไม่ได้*

(มายาตวัน, 2542, น. 43)

*“หรือครับ ? แต่สำหรับผม ผู้หญิงคือความบอบบาง อ่อนโยน..บริสุทธิ์ ผู้ชายมีหน้าที่ต้อง
คอยปกป้องดูแล อันนี้ไม่ได้ว่าผู้หญิงอ่อนแออะไรครับ แต่ผมถูกสอนมาว่าเป็นผู้ชายต้องให้เกียรติและ
ยกย่องสตรีเสมอ”*

(มายาตวัน, 2542 น. 43-44)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครผู้ชายเป็นสุภาพบุรุษ ได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กว่าต้องรู้จักให้เกียรติและดูแลผู้หญิง จึงทำตัวสุภาพและพยายามดูแล เมื่อคบกับผู้หญิง การให้เกียรติและการดูแลผู้หญิง เป็นมารยาทดั้งเดิมในวัฒนธรรมตะวันตก เป็นแนวคิดที่ตีงามที่สะท้อนว่า สังคมมนุษย์ให้เกียรติและให้ความสำคัญต่อเพศหญิง และสั่งสอนให้เพศชายพยายามประพฤติตัวให้เป็นสุภาพบุรุษ มารยาทเช่นนี้ส่งผลต่อสังคมอื่น ๆ เมื่อวัฒนธรรมนี้ได้เผยแพร่ไปถึงประเทศต่าง ๆ สังคมไทยเองก็ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการให้เกียรติผู้หญิงเช่นกัน เห็นได้จากตัวละครชายไทยที่ให้เกียรติและดูแลสุภาพสตรีอย่างดี

2.3 ค่านิยม ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 242) นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกึ่งฉัตร ได้สะท้อนค่านิยมต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า มัทนาเดินทางถึงภูเก็ตแล้ว ออกจากโรงแรมไปเดินเล่นที่ชายทะเลแถวรอบบ้านของเขตต์ตวัน ดังตัวอย่าง

*มัทนาก็มองตัวเอง ย่นคิ้วจนแทบติดกันแล้วหัวเราะเบา ๆ ในหาดนี้คงมีหล่อนคนเดียว
กระมังที่เป็นเต่าล้านปี ขนาดจะลงทะเลด้วยชุดว่ายน้ำแบบเต็มตัว ยังไม่กล้า ต้องสวมเสื้อยืดตัว
โคร่งคร่าลงไปด้วยทุกครั้ง จะให้นุ่งห่มเหมือนคนอื่นหล่อนยังห้วน ๆ ความที่ถูกสอนมาให้รักษานวล
สงวนตัวจากทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านอันกวดขัน ทำให้หล่อนยังทำใจไม่ได้ที่จะแต่งชุดว่ายน้ำอวด
ใคร ๆ*

(มายาตวัน, 2542, น. 60)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครเอกหญิงเป็นผู้หญิงที่สุภาพเรียบร้อย ถูกปลูกฝังให้รักษานวลสงวนตัวมาตั้งแต่เด็ก ไม่ว่าจะที่โรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้รับการสั่งสอนให้มีค่านิยมที่รักษานวลสงวนตัวตลอด ไม่อวดรูปร่าง สะท้อนให้เห็นว่า การรักษานวลสงวนตัว เป็นค่านิยมที่ควรปลูกฝังให้เด็ก ๆ รู้จักป้องกันตัวเอง ไม่ให้ประพฤติตัวไม่เหมาะสมหรือไม่สุภาพ

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า เมื่อมัทนากลับบ้านแล้ว แม่เอ่ยถามเรื่องของวาริ มัทนาจึงเล่าเรื่องราวที่ได้ประสบในช่วงหกเจ็ดวันที่ผ่านมา แม่ฟังเรื่องที่มัทนาเล่าให้ฟังจบแล้วจึงสอนลูกสาวว่า

“ไม่น่าเลยนะ คนสมัยนี้ดูกันแต่ภายนอกไม่ได้จริง ๆ มัทเองก็จำไว้ละลูก ไม้ดีมันอยู่ที่แก่น ไม่ใช่อยู่ที่เปลือก บางทีที่เห็นว่าสวยแถมงามแท้ ภายในกลับผุกลวง เนื้อในถูกหนอน แมลงเจาะกินไปหมดแล้ว แต่บางที่ภายนอกเปลือกผุพัง แต่ภายในกลับเป็นแก่น เนื้อแน่นทนทาน ฉะนั้นมองคน ต้องมองให้ลึก อย่าไปหลงอยู่กับเปลือก”

(มายาตวัน, 2542, น. 371)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครหญิงได้รับการสั่งสอนมาว่า ต้องระมัดระวังตัว ไม่ไว้วางใจคนง่าย ๆ แม้ภายนอกจะดูน่าเชื่อถือก็ตาม จากคำสั่งสอนของตัวละครมารดาของมัทนา สะท้อนให้เห็นว่า การมองคนไม่ให้มองเพียงแค่รูปลักษณ์ภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา ขาดิตระกูล การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงแค่เปลือกนอก แต่ควรต้องมองคนที่ภายในจิตใจที่เปี่ยมด้วยความดีงาม เช่น การมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่น และมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดีงาม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นและสังคม ที่เปรียบเสมือนแก่นของชีวิตหรือค่าของคนที่แท้จริง

3. ปัญหาสังคม นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกึ่งฉัตร ได้สะท้อนปัญหาสังคมของสังคมไทยไว้อย่างเด่นชัด 3 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาโสเภณี ปัญหาเด็กกำพร้า และปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 ปัญหาโสเภณี ปัญหาโสเภณี หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวกับผู้หญิงที่หาเลี้ยงชีพด้วยการค้าประเวณี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 1234) ปัญหาโสเภณีเป็นปัญหาซับซ้อนเชื่อมโยงไปถึงสังคม นวนิยาย เรื่อง มายาตวัน ของกึ่งฉัตร ได้สะท้อนปัญหาโสเภณี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า มัทนาได้รับคำสั่งให้ไปสัมภาษณ์เขตต์วัน มัทนาไปทานข้าวเที่ยงกับเพื่อนร่วมงาน ทุกคนได้เล่าเรื่องงานที่ทำอยู่ให้ฟัง ดังตัวอย่าง

“น่าอิจฉากันจัง มีแต่งงานที่ท้าวทายทำกัน ของพี่ช่วงนี้มีแต่ข่าวโสเภณีเด็ก พ่อแม่ น้ำขยันหลายช่องแทบทุกวัน แต่ก็ไม่หมดสิ้นกันสักที...” น้ำเสียงหล่อนเหนียวหนวย ท้อแท้

(มายาตวัน, 2542, น. 15)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยมีปัญหาโสเภณีมาโดยตลอด ตอนนี้ได้ส่งผลกระทบต่อด้านลบในหลายด้าน เนื่องจากมีโสเภณีเป็นเด็กหญิงด้วย แม้ว่าผู้สื่อข่าวจะได้ติดตามและนำเสนอข่าวนี้มาตลอด แต่ปัญหานี้ก็ยังไม่หมดไป สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาโสเภณีเด็กยังคงเป็นปัญหาที่มีในสังคมไทย ผู้บริหารประเทศหรือผู้มีอำนาจจัดการยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้คนบางกลุ่มฉวยโอกาสแสวงหาผลประโยชน์อยู่เสมอ และมีการทำร้ายเด็กที่ไม่ยอมค้าประเวณีด้วย นับว่าเป็นปัญหารุนแรงที่ส่งผลร้ายต่อความสงบสุขและค่านิยมของคนในสังคมไทย

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า มัทนา เดินทางถึงภูเก็จและไปเดินดูรอบบ้านของเขตต์วัน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเตรียมตัวไปสัมภาษณ์ หล่อนพบผู้หญิงเดินอยู่ใกล้บ้านของเขตต์วัน และจำได้ว่าเป็นอดีตนางแบบชื่อดัง มัทนานึกถึงข่าวที่ตนเคยนำเสนอในอดีตได้ ดังตัวอย่าง

หล่อนก้าวเข้าวงการครั้งแรกโดยการเป็นนางแบบเสื้อ “ตัวน”
 หลังจากที่ได้ดังสุดขีด จู่ ๆ หล่อนก็เงียบหายไปจากวงการเสียเฉย ๆ
 มีข่าวลือว่าหล่อนไปเป็น “บ้านเล็ก” ของผู้ใหญ่ประเภทมีสี คนนั้นคนนี่ตามประสาวงการ
 มายาที่หนีไม่พ้นเรื่องเค็มคาว.....

(มายาตัวน, 2542, น. 35)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครที่เคยประกอบอาชีพเป็นนางแบบในอดีต เคยเป็นนางแบบที่มีชื่อเสียงและรูปร่างสวยงาม พอมีชื่อเสียงโด่งดังขึ้นก็เลิกอาชีพนางแบบ แต่ไปเป็นผู้หญิง “บ้านเล็ก” ของผู้ใหญ่บางคน ผู้หญิง “บ้านเล็ก” อาจไม่ได้มีความเป็นอยู่ที่ลำบากเหมือนกับโสเภณีธรรมดา แต่มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ เป็นการกระทำที่ถือว่าผิดศีลธรรมและไม่ชอบด้วยกฎหมายที่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และสังคม ปัญหาเหล่านี้ อาจทำให้ค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากความดีงามในการยืนยันทิ้งจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง กลายเป็นการแสวงหารายได้แบบง่าย ๆ ไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไรมากนัก โดยยอมทิ้งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไป

3.2 ปัญหาเด็กกำพร้า เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่ไร้บิดาหรือมารดาเลี้ยงดูแต่เด็ก เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้ นวนิยายเรื่อง มายาตัวน ของกิ่งฉัตร ได้สะท้อนปัญหาเด็กกำพร้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง มายาตัวน กล่าวว่า เซนชัยบรรณส่งมัทนาไปวัดสวนป่า เสนอถามถึงเหตุผลมัทนาไปวัดสวนป่า มัทนาตอบให้เขาฟังว่าอยากจะไปหาหลวงพ่ोजรรูญ ดังตัวอย่าง

“ไม่มีอะไรมากหรอกค่ะ เพียงแต่จะไปถามท่านเรื่องเด็กกำพร้าที่ท่านดูแลอยู่”

เขาพยักหน้าช้า ๆ

“นับเป็นงานหนักไม่น้อยเลยนะครับที่ต้องคอยดูแลเด็กที่ไม่มีพ่อแม่พวกนั้น”

น้ำเสียงของเขาทำให้มัทนาแปลกใจ ฟังคล้ายเหยียด ๆ สะดุดหู แต่เมื่อเริ่มพูดอีกครั้ง

น้ำเสียงของเขาก็กลับนุ่มนวลน่าฟังดุจเดิม “แล้วท่านก็ทำมาหลายปีเหลือเกิน”

“ค่ะ เท่าที่ฟังดู ท่านต้องเป็นคนที่ประเสริฐมากทีเดียว” มัทนา กล่าวอย่างจริงจัง...

(มายาตัวน, 2542, น. 46)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครยืนยงเลี้ยงเด็กกำพร้าในวัดหลายปี การเลี้ยงเด็กกำพร้าต่อเนื่องเป็นปี ๆ สะท้อนให้เห็นว่า ทุก ๆ ปีมีเด็กกำพร้าเป็นจำนวนไม่น้อย ต้องการความช่วยเหลือจากสังคม และสะท้อนให้เห็นถึงความไม่รับผิดชอบของผู้เป็นบิดามารดา ไม่ให้ความสำคัญต่อการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง แล้วยังทิ้งบุตรให้เป็นภาระของคนอื่น ๆ เป็นปัญหาที่ละเอียดไม่ได้ของสังคมไทยอีกเรื่องหนึ่ง

ในนวนิยายเรื่อง มายาตัวน กล่าวว่า มัทนาเข้าไปวัดสวนป่า ได้พบกับหลวงพ่ोजรรูญ หลวงพ่อได้อธิบายรายละเอียดเรื่องเด็กกำพร้าให้มัทนาฟัง ดังตัวอย่าง

“หลวงพ่อดีใจเด็กกำพร้าไว้ก็คนคะ ?”

ร้อยกว่าคนกระมัง มันไม่แน่ เพราะไม่ใช่มีแต่เด็กกำพร้าอย่างเดียว เด็กบางคนพ่อแม่มันไม่มีเวลาดูแลก็เอามาฝากวัดไว้ เข้าไปเรียนมารักกลับก็มี หรือบางทีก็ทิ้งไว้เป็นอาทิตยเป็นเดือน ไม่มีอะไรแน่นอนหรอกโยม”

“ส่วนใหญ่เป็นเด็กลูกครึ่งหรือเปล่าคะ?”

“ก็มีอยู่” หลวงพ่อจรรยาจ้องหน้าหญิงสาวแว่นแว่น “เด็กพวกนี้น่าสงสารนะ ไปไหนหัวแดง หัวหยิกเหมือนประจานคน เพื่อนที่เรียนหนังสือด้วยกันก็รังเกียจแยะแยะกันไม่ถูก มาล้อเลียนเสีย ๆ หาย ๆ อาตมาเลยจับมาอยู่รวม ๆ กันเสีย อย่างน้อยก็เข้าใจกัน มันหัวกอดันเดียวกัน คุณก็นรู้อะไรเรื่องเด็ก ๆ มันก็มีความสุข”

(มายาตวัน, 2542, น. 57)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครหลวงพ่ोजรรยาเป็นพระสงฆ์ที่เลี้ยงดูเด็กกำพร้า นอกจากเลี้ยงเด็กที่ไม่มีบิดามารดา ยังช่วยดูแลเด็กที่บิดามารดาไม่มีเวลาดูแล ให้เด็ก ๆ เหล่านี้พักอาศัยอยู่ในวัด เรียนหนังสืออยู่ในวัด แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ไทยที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคมด้วยการนำเด็กเหล่านี้มาเลี้ยงดู ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาเพื่อไม่เด็กเหล่านี้ไปสร้างปัญหาสังคมอื่น ๆ นอกจากนี้ เด็กกำพร้าที่หลวงพ่ोजรรยาอุปการะมีจำนวนมากกว่าร้อยคน รวมถึงเด็กลูกครึ่งเป็นจำนวนไม่น้อย สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาเด็กกำพร้าเป็นปัญหาที่สังคมไทยยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะเด็กกำพร้าที่เป็นลูกครึ่ง อาจเกี่ยวข้องกับปัญหาผู้หญิงคนไทยที่คบกับผู้ชายต่างชาติระยะสั้น ๆ มีลูกครึ่งเกิดมา แต่ทั้งบิดามารดาไม่พร้อมที่จะสร้างครอบครัวด้วยกัน จนทำให้เด็กลูกครึ่งเหล่านี้กลายเป็นเด็กกำพร้า ดังนั้น ปัญหาเด็กกำพร้าจึงสะท้อนปัญหาอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการขาดการวางแผนครอบครัว เป็นต้น อีกด้วย

3.3 ปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคม ความขัดแย้งเกิดจากความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล ความขัดแย้งมีหลากหลายมิติตามสาเหตุ นวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร ได้สะท้อนปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน กล่าวว่า มัทนาไปแอบถ่ายรูปรอบบ้านของเขตต์ตวัน เขตต์ตวันสั่งให้มัทนาลบรูปถ่ายทั้งหมดไป และปฏิเสธคำขอสัมภาษณ์ของมัทนา ดังตัวอย่าง

“คุณมาจากหนังสือฉบับไหน?”

“สยามสารค่ะ เราเขียนแต่เรื่องจริง ไม่มีการเสนอข่าวแบบตอกไข่ใส่สีี หรอกคะ” หล่อนรีบบอก

เขายิ้มเหยียด

“พวกนักข่าวอย่างคุณนะหรือจะเสนอแต่ความจริง?”

หญิงสาวถอนหายใจ

“สองครั้งแล้วนะคะ ที่คุณดูหมิ่นอาชีพของฉัน คุณคงเจอแต่นักข่าวที่ไม่ดีมาาก แล้วทำไมคุณไม่เปิดโอกาสให้ฉันลองพิสูจน์ให้คุณเห็นบ้างเล่าคะว่า นักข่าวก็ไม่ใช่ว่าร้ายเลวทรามอย่างที่คิดเสมอไป”

(มายาตวัน, 2542, น. 87)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ตัวละครเขตต์ตัวนี้เป็นอดีตพระเอก เคยมีนักข่าวหลายคนมาสัมภาษณ์เขา แต่สุดท้ายตีพิมพ์เรื่องไม่จริงออกมาเผยแพร่ ทำให้เขาได้รับความเสียหาย ความขัดแย้งระหว่างนักข่าวกับดาราคือเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเสมอ นักข่าวมีหน้าที่เผยแพร่ความจริงให้ผู้อ่าน แต่บางคนทำข่าวโดยใช้แต่สิ่งที่ดึงดูดผู้อ่านแทนข้อมูลความจริงที่ได้รับมา เพื่อให้ข่าวออกมาขายได้ดี ไม่สนใจว่าข้อมูลที่แท้จริงเหล่านั้นจะส่งผลต่อคนที่สัมพันธ์กับข่าวเหล่านั้นอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวในวงการบันเทิง ผู้อ่านข่าวมักจะเชื่อและเข้าใจผิดต่อคนที่เกี่ยวข้องกับข่าว จนทำให้ดารียบางคนรู้สึกว่ามีสื่อข่าวบางคนไม่นำเสนอข่าวตามข้อเท็จจริง นำเสนอข่าวเพื่อเอาใจผู้อ่าน โดยไม่สนใจว่า เรื่องดังกล่าวจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ ความขัดแย้งระหว่างนักข่าวกับดาราสะท้อนให้เห็นว่า นักข่าวบางคนอาจไม่เคารพต่ออาชีพของตนและขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ คือความซื่อสัตย์ที่เป็นจริยธรรมที่สำคัญยิ่งของผู้สื่อข่าว ส่งผลให้สื่อมวลชนกลายเป็นแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ จนทำให้เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาอื่น ๆ ในสังคม

ในนวนิยายเรื่อง มายาตัววัน กล่าวว่า เมื่อมีหมากับเขนมารับประทานอาหารเย็นด้วยกัน ระหว่างเวลารับประทานอาหาร ทั้งสองคนได้คุยถึงเรื่องการทำธุรกิจของเขน เขนเล่าเรื่องการแข่งขันอย่างไม่ยุติธรรมในการทำธุรกิจของคู่แข่งให้หมาน่าฟัง ดังตัวอย่าง

“แล้วธุรกิจอย่างอื่นที่คุณเขนว่าทำคู่กับการเปิดร้านละคะ ประสบผลสำเร็จงดงามเหมือนเขนส์เฟิร์ลหรือเปล่า?”

สิ้นคำถาม สีหน้าเบิกบานของเขาลดลง เขาหลบสายตาดำ จ้องอยู่แต่ ถ้วยกาแฟดำในอุ้งมือตรงหน้า

“มันไปได้สวยทีเดียวครับ สวยมาก กำไรมหาศาล หลายสิบเท่าตัว แต่นั่นแหละ... ความที่มันรุ่งโรจน์เกินไป ทำให้คนอื่นอิจฉามัน... กลั่นแกล้งทำทุกวิธีที่จะให้ธุรกิจของผมน้อยยับ กักสินค้าไม่ให้ส่งออกได้ โกง ทำลาย ทุกทางโดยที่ผมไม่อาจทำอะไรมันได้เลย”

เขาเงยหน้าขึ้น หลอนจึงเห็นดวงตาที่เต็มไปด้วยความเคียดแค้น เขาหัวเราะเสียงขึ้นกับสิ่งที่ผ่านมา

“แล้วทำไมคุณเขนไม่แจ้งความคะ? เราฟ้องร้องขอความเป็นธรรมได้”

“ไม่มีประโยชน์ ตำรวจก็เป็นฝ่ายมัน มันฉลาด...ฉลาดพอที่จะสร้างสถานการณ์ให้ผมเป็นผู้ผิดทุกประตุ”

(มายาตัววัน, 2542, น. 92)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า การดำเนินธุรกิจจะคู่กับการแข่งขันระหว่างคู่แข่งกับตนเองตลอด แต่ในบางกรณี คู่แข่งจะกระทำการที่ไม่ยุติธรรมต่อฝ่ายตรงข้าม เพื่อให้ได้กำไรมากขึ้น หรือทำให้ฝ่ายตรงข้ามแพ้ในการแข่งขัน พฤติกรรมเช่นนี้ได้สร้างความขัดแย้งอย่างรุนแรงขึ้น จนเหตุการณ์บานปลายถึงอาจทำร้ายฝ่ายตรงข้ามกับธุรกิจของตนได้ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการแข่งขันธุรกิจอย่างไม่ยุติธรรม สะท้อนให้เห็นว่า นักธุรกิจบางคนให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ตอบแทนมาก จนกระทั่งไม่สนใจความเป็นธรรม กฎหมาย และกฎเกณฑ์ในการทำธุรกิจการค้า อาจทำให้เกิดปัญหาเลวร้ายอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและสังคมอย่างมากตามมาด้วย

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจากนวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร มีผลการวิเคราะห์พบว่า ภาพสะท้อนสังคมจากนวนิยายเรื่องนี้ ได้เสนอสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยใหม่ ที่มีความหลากหลายในด้านอาหารการกิน ด้านการแต่งกาย และด้านการประกอบอาชีพ ครอบครัวที่มีลักษณะแตกต่างกัน คนส่วนใหญ่จะมีครอบครัวที่สมบูรณ์และอบอุ่น ขณะที่คนบางส่วนมีฐานะยากจน ไม่มีครอบครัวที่สมบูรณ์ บางคนใช้ชีวิตตามลำพัง ขาดญาติหรือเพื่อนร่วมชีวิต ในด้านวัฒนธรรมพบว่า คนไทยมีความเชื่อเรื่องกรรม และปฏิบัติตามมารยาททางตะวันตก ผสมผสานกับขนบธรรมเนียมไทย ในด้านปัญหาสังคมพบว่า สังคมไทยยังคงมีปัญหาโสเภณี ปัญหาเด็กกำพร้า และปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีด้านวรรณกรรมกับสังคมที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, น. 5-7) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนภาพนี้มีใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทำนอง ประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่ วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ด้านนามธรรม หมายถึง ทั้งค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนาและชีวิตจิตใจของคนในทัศนะและความรู้สึกของผู้เขียน และสะท้อนความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น และสอดคล้องกับทฤษฎีด้านวรรณกรรมกับสังคมที่สิริรัตน์ พุ่มเกิด (2538, น. 9) กล่าวว่า วรรณกรรมทำหน้าที่ในการสื่อสารทางสังคม เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ดี หรือความเปลี่ยนแปลงในด้านของการสื่อสารทางสังคมก็ดี ย่อมจะต้องมีผลกระทบต่อวรรณกรรม และอาจนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมได้ด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ WEI WANLU (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561 ผลการวิจัยพบว่า ภาพสะท้อนสังคมชนบทด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คนในสังคมชนบทมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และอาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เด็กในสังคมชนบทบางคนขาดการศึกษา มีค่านิยมผู้ชายเป็นใหญ่ มีความเชื่อเรื่องผีและศรัทธาในศาสนาพุทธ ภาพสะท้อนสังคมเมืองมีวิถีชีวิตอาศัยอยู่ที่อพาร์ทเมนต์ การประกอบอาชีพต้องพึ่งพาความรู้มาก เศรษฐกิจในสังคมเมืองอยู่ในระดับดี มีความเชื่อเกี่ยวกับผี วิญญาณ และเทวดา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยแวดล้อมของแต่ละคนหรือครอบครัวของคนในสังชนบทและสังคมเมืองด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรวิเคราะห์กลวิธีการแต่งของนวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร
2. ควรวิเคราะห์บทบาทของตัวละครหญิงคนไทยในนวนิยายเรื่อง มายาตวัน ของกิ่งฉัตร

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งฉัตร. (2542). *มายาตวัน* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: อรุณ.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย 2475-2500*. กรุงเทพมหานคร: คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. (2541). *นักเขียนนวนิยายยอดเยี่ยมเปิดใจ*. กรุงเทพมหานคร: นิตยสารสกุลไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- สิริรัตน์ พุ่มเกิด. (2538). “*อศฺวพาหุ*” กับการใช้วรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อิงอร สุพันธ์นิช. (2551). *รัก ทุกข์ สุข โศกในงานวรรณกรรมไทย ภาพสะท้อนสังคม จากอดีตสู่ปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- WEI WANLU. (2563). *ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.

แนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในมหาวิทยาลัย:

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี

Solutions for further organizing Thai cultural activities the university:

Case Study of Guangxi University of Foreign Languages

Yu Wei*, อิมธิรา อ่อนคำ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 411051601@qq.com

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ความสนใจวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 229 คน เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบเลือกตอบ และแบบคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชาวจีนมีความสนใจวัฒนธรรมไทย 11 ด้าน ดังนี้ อาหารการกินไทย (\bar{X} = 4.46, S.D.=0.66) การแต่งกายของไทย (\bar{X} = 4.21, S.D.=0.71) ประเพณีไทย (\bar{X} = 4.20, S.D.=0.72) มารยาทไทย (\bar{X} = 4.18, S.D.=0.75) ภาษาไทย (\bar{X} = 4.14, S.D.=0.78) วิถีชีวิตไทย (\bar{X} = 4.10, S.D.=0.78) การละเล่นไทย (\bar{X} = 3.96, S.D.=0.88) ศาสนาไทย (\bar{X} = 3.88, S.D.=0.89) ดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีไทย (\bar{X} = 3.80, S.D.=0.83) วรรณกรรมไทย (\bar{X} = 3.74, S.D.=0.88) สถาปัตยกรรมไทย (\bar{X} = 3.69, S.D.=0.88) จากการวิเคราะห์ปัญหาการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีน พบ 4 ประเด็น คือ 1) จำนวนกิจกรรมไม่เพียงพอ และขาดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรม 2) ขาดความสนับสนุนทางอุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมไม่ทั่วถึง 3) วิชาเรียนหรือทำงานพิเศษมากเกินไป จึงทำให้ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรม 4) ขาดแนวคิดการเสริมสร้างกิจกรรมให้เป็นแบรนด์ (Brand) ส่วนแนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีนมี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยเป็นประจำ เช่น จัดตั้งชมรมวัฒนธรรมไทย มีโครงการวัฒนธรรมไทยระดับมหาวิทยาลัย 2) จัดให้มีกิจกรรมวัฒนธรรมไทยหลายรูปแบบ เช่น การประกวดทักษะทางภาษา และวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมบรรยายทางวิชาการ 3) ประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรมไทยอย่างทั่วถึง เพื่อดึงดูดนักศึกษาให้เข้าร่วม 4) การสร้างกิจกรรมวัฒนธรรมไทยให้เป็นแบรนด์ (Brand) เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : แนวทาง กิจกรรมวัฒนธรรมไทย นักศึกษาชาวจีน

Abstract

This research aimed to 1) analyze the interest of Chinese students in Thai culture and 2) analyze problems and solutions for holding Thai cultural activities for 229 Chinese students, majoring in Thai in Guangxi Foreign Language University in People's Republic of China. Research tools included a checklist questionnaire; an open-ended question form; a percentage data analyzing program; the arithmetic mean calculation; and the standard deviation calculation. Research findings were reported as a descriptive analysis.

The research found that eleven areas of interest attracting Chinese students, including Thai cuisine (\bar{X} = 4.46, S.D.=0.66); Thai clothing (\bar{X} = 4.21, S.D.=0.71); Thai culture (\bar{X} = 4.20, S.D.=0.72); Thai etiquette (\bar{X} = 4.18, S.D.=0.75); Thai language (\bar{X} = 4.14, S.D.=0.78); Thai ways of live (\bar{X} = 4.10, S.D.=0.78); Thai plays and games (\bar{X} = 3.96, S.D.=0.88); Thai Buddhism (\bar{X} = 3.88, S.D.=0.89); Thai traditional music and instruments (\bar{X} = 3.80, S.D.=0.83); Thai Literature (\bar{X} = 3.74, S.D.=0.88); and Thai architecture (\bar{X} = 3.69, S.D.=0.88). For problem analysis, four aspects were observed, including 1) insufficient and plain activities; 2) limited appliance and public relations; 3) time conflicts for both activity organizers and participants; 4) no brand-name creation of the activity. Solutions for further organizing Thai cultural activities by Chinese students, four proposed suggestions included 1) annual Thai cultural activities should be held, for example by Thai culture club and held two occasions per semester. 2) Various Thai cultural activities should be held, for example skills competition of Thai language and culture, or academic talks. 3) Broad public relations among students should be launched. 4) Brand name creation of Thai cultural activities holding should be created for being a symbol of Thai cultural activities; this could effectively support the learning and teaching Thai language and culture to Chinese students.

Keywords : solutions, Thai cultural activities, Chinese students

บทนำ

ความสัมพันธ์ของภาษาและวัฒนธรรมไม่สามารถแยกออกได้ เนื่องจากมีอิทธิพลต่อกัน รวมทั้งการเผยแพร่และการสืบทอดทางวัฒนธรรมจะใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง ถ้าไม่มีภาษา วัฒนธรรมของมนุษย์อาจไม่สามารถสืบทอดต่อกันได้ อีกทั้ง ภาษายังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม และภาษายังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ฉะนั้น ภาษาและวัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การที่จะเข้าใจภาษาและ

เรียนรู้ภาษาให้ดี ต้องเข้าใจวัฒนธรรม รู้จักความแตกต่างภายใต้วัฒนธรรมที่ต่างกัน ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษแต่โบราณกาล วัฒนธรรมประจำชาติของไทยมีทั้งในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา การแต่งกาย และในรูปของศิลปวัตถุปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไป (ปริดา เหลือบแล นงลักษณ์ ใจฉลาด อนัน นามทองตัน, 2557, น. 29) ฉะนั้น การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยเป็นส่วนสำคัญในการเรียนการสอนภาษาไทย การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่สามารถแบ่งออกเป็น การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในชั้นเรียนและการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียน การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นการเรียนการสอนภาษาไทยนอกชั้นเรียน จะช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทั้งยังช่วยเพิ่มความกระตือรือร้นและความสนใจของนักศึกษาได้มากขึ้นด้วย

มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี ตั้งอยู่ในเมืองหนานหนิง ซึ่งเป็นสถานที่จัดงาน China-ASEAN Expo อยู่ใจกลางเมืองของเขตเศรษฐกิจอ่าวเป๋ยปู้ และเมืองเอกของเขตปกครองตนเองชนชาติจ้วงกว่างซี มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีมีสาขาวิชาระดับปริญญาตรี 37 สาขาวิชา และสาขาวิชาระดับอนุปริญญา 20 สาขาวิชา รวมถึงสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ 11 สาขาวิชา ในนั้น มีสาขาวิชาภาษาอาเซียน 6 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาเวียดนาม สาขาวิชาภาษากัมพูชา สาขาวิชาภาษาอินโดนีเซีย สาขาวิชาภาษาลาว และสาขาวิชาภาษาพม่า หนึ่งในนั้น คือสาขาวิชาภาษาไทยที่มีศักยภาพมากที่สุด และมีจำนวนนักศึกษามากที่สุดในบรรดาภาษาอาเซียนทั้งหมด (Xiandaiyuwen, 2564: ออนไลน์) เป้าหมายการอบรมของหลักสูตรนี้คือ จะอบรมให้นักศึกษามีทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การแปลภาษาไทย และที่สำคัญจะอบรมให้นักศึกษาเชี่ยวชาญภาษาและวัฒนธรรมไทย นักศึกษานอกจากต้องฝึกทักษะต่าง ๆ ด้านภาษาไทยในชั้นเรียนแล้ว ยังต้องมีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ภาษาไทยนอกชั้นเรียนอีกทางหนึ่ง ดังที่ Li Yangyang (2555, น.149) ได้กล่าวว่า สาขาวิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซีให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียนเป็นอย่างมาก และได้จัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียนที่หลากหลาย ซึ่งช่วยเสริมสร้างชีวิตนอกชั้นเรียนให้นักศึกษา ช่วยเพิ่มความสนใจในการเรียนรู้ภาษาไทย และช่วยให้นักศึกษาเข้าใจวัฒนธรรมและประเพณีไทยมากขึ้น กิจกรรมวัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กิจกรรมวัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียนระยะยาว ซึ่งได้จัดขึ้นทุกสัปดาห์ เช่น มุมภาษาไทย ให้นักศึกษาร่วมกันทำหนังสือพิมพ์กระดานภาษาไทย และให้นักศึกษาอ่านข่าวภายในหรือภายนอกประเทศด้วยภาษาไทยผ่านสถานีโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัย กิจกรรมวัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียนระยะสั้น ซึ่งได้จัดขึ้นตามเทศกาลต่าง ๆ ของไทย เช่น กิจกรรมวันลอยกระทง กิจกรรมวันสงกรานต์ การประกวดพูดสุนทรพจน์ ฯลฯ การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียนเป็นเวทีที่ดีสำหรับการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาเข้าใจวัฒนธรรมไทยได้ดีขึ้น เพิ่มความกระตือรือร้นและความสนใจในการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้ปรับวิธีการเรียน ทักษะและความรู้ทางวิชาการของนักศึกษาได้รับการพัฒนา การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยนอกชั้นเรียนปรับวิธีการเรียนการสอนภาษาไทยให้ดีขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความดึงดูดและน่าสนใจเหมาะสำหรับการเรียนการสอนในปัจจุบัน

กิจกรรมวัฒนธรรมไทยของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี มีกิจกรรมหลากหลาย คือ “สัปดาห์วัฒนธรรมไทย” ประกอบไปด้วย การประกวดการอ่านวรรณกรรมไทยที่ยอดเยี่ยม การประกวดการเล่านิทานไทย การประกวดสุนทรพจน์ การประกวดการพากย์เสียงภาษาไทย การประกวดการทำอาหารไทย การประกวดการคัด

ลายมือไทย กิจกรรมวันลอยกระทง กิจกรรมวันสงกรานต์ โดยมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีจะจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยดังกล่าวเกือบทุกปีตั้งแต่มีการเปิดสอนวิชาภาษาไทย มีนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยเข้าร่วมกันทุกปี เนื่องจากกิจกรรมวัฒนธรรมไทยเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ในการเรียนการสอนภาษาไทย ถ้าเรียนในชั้นเรียนอย่างเดียว จะทำให้ขาดทักษะความรู้ภาคปฏิบัติ ซึ่งทักษะความรู้ต่าง ๆ ต้องทำกิจกรรมจึงจะสามารถนำไปใช้ได้จริง และพัฒนาความสามารถของนักศึกษาอย่างรอบด้าน ในขณะเดียวกัน การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยก็มีข้อด้อย เนื่องจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยไม่เพียงพอ ขาดการลงทุนในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย การประชาสัมพันธ์ด้านกิจกรรมวัฒนธรรมไทยไม่ทั่วถึง อีกทั้งนักศึกษาอาจเรียนวิชาอื่นมากเกินไป ทำให้มีเวลาในการจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมน้อยลง นักศึกษาเองไม่มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทย

ดังที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาแนวทางในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย สาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี เพื่อแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนให้เกิดประสิทธิผลการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความสนใจวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 229 คนจากนักศึกษาทั้งหมด 256 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากนักศึกษาชาวจีน 4 ชั้นปี เก็บข้อมูลด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ และแบบคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เขียนนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย การจัดการเรียนการสอน วัฒนธรรมไทย การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย และการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีน
2. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) และแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended Form) เพื่อสัมภาษณ์นักศึกษาชาวจีน และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี เป็นปลายปิดแบบเลือกตอบ (Checklist) โดยผู้วิจัยใช้ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ และชั้นปีเรียน จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสนใจวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี เป็นปลายปิดแบบเลือกตอบ (Checklist) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกวัฒนธรรมไทยที่ตนสนใจ จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี เป็นปลายปิดแบบเลือกตอบ (Checklist) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย จำนวน 6 ข้อ

3. ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี จำนวน 229 คน

5. วิเคราะห์ข้อมูลด้านความสนใจวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6. วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัญหาการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

7. วิเคราะห์ข้อมูลด้านแนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

8. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ความสนใจวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี

จากตอบแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ของนักศึกษาชาวจีน ผู้วิจัยได้นำเสนอ 2 ข้อ คือ ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี และความสนใจวัฒนธรรมไทยและทัศนคติต่อการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี แบบสอบถามครั้งนี้ได้สอบถามนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีทั้งหมด 229 คน มีนักศึกษาหญิง 204 คน นักศึกษาชาย 25 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของเพศ

ข้อเลือก	จำนวน	ร้อยละ
นักศึกษาหญิง	204	89.08%
นักศึกษาชาย	25	10.92%
รวม	229	100.00%

ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบถามนักศึกษาหญิงมีจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 89.08 นักศึกษาชายมีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10.92

จากสถิติแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาหญิงจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยมากกว่านักศึกษาชาย นักศึกษาหญิงจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยเป็นส่วนมาก

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของนักศึกษาชั้นปีเรียน

ข้อเลือก	จำนวน	ร้อยละ
นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง	40	17.47%
นักศึกษาชั้นปีที่สอง	12	5.24%
นักศึกษาชั้นปีที่สาม	105	45.85%
นักศึกษาชั้นปีที่สี่	72	31.44%
รวม	229	100.00%

ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนักศึกษาชั้นปีที่สามมีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 45.85 รองลงมาคือนักศึกษาชั้นปีที่สี่มีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 31.44 นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งมีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 17.47 นักศึกษาชั้นปีที่สองมีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.24

จากสถิติแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาชั้นปีที่สามและนักศึกษาปีที่สี่ได้จัดกิจกรรมและได้เข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง และปีที่สอง เนื่องจากมีทักษะภาษาไทยระดับดี มีความกระตือรือร้นในการจัดหรือร่วมงานกิจกรรมวัฒนธรรมไทย และมีประสบการณ์ในการจัดหรือร่วมงานกิจกรรมวัฒนธรรมไทยมาก่อน

1.2 ความสนใจวัฒนธรรมไทยและทัศนคติต่อการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีนสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี จากการตรวจสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แบ่งความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมไทยและทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีนให้เป็น 2 ประเด็น คือ ความสนใจวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีน และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี ซึ่งในแบบสอบถามมีคำถามว่า คุณสนใจวัฒนธรรมไทยด้านใดบ้าง เพื่อรับรู้ถึงนักศึกษาจีนสนใจวัฒนธรรมไทยด้านใดบ้าง และเมื่อจัดกิจกรรมวัฒนธรรมควรให้ความสำคัญกับด้านนั้น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความสนใจวัฒนธรรมไทยจำนวน 11 ข้อของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี

รายการ	ความสนใจวัฒนธรรมไทย	\bar{X}	ร้อยละ	S.D.
1.	ด้านภาษาไทย	4.14	82.88	0.78
2.	ด้านวิถีชีวิตของคนไทย	4.10	81.92	0.78
3.	ด้านประเพณีของไทย	4.20	84.02	0.72
4.	ด้านมารยาทของไทย	4.18	83.58	0.75
5.	ด้านการแต่งกายของไทย	4.21	84.10	0.71
6.	ด้านอาหารการกินของไทย	4.46	89.17	0.66

7.	ด้านศาสนาของไทย	3.88	77.64	0.89
8.	ด้านการละเล่นของไทย	3.96	79.13	0.88
9.	ด้านวรรณกรรมไทย	3.74	74.76	0.88
10.	ด้านสถาปัตยกรรมของไทย	3.69	73.71	0.88
11.	ด้านดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีไทย	3.80	75.98	0.83
	รวม	4.03	80.67	0.79

ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีสนใจวัฒนธรรมไทยด้านอาหารการกินมีความสนใจ (\bar{X} = 4.46, S.D.=0.66) ด้านการแต่งกายของไทย (\bar{X} = 4.21, S.D.=0.71) ด้านประเพณีไทย (\bar{X} = 4.20, S.D.=0.72) ด้านมารยาทของไทย (\bar{X} = 4.18, S.D.=0.75) ด้านภาษาไทย (\bar{X} = 4.14, S.D.=0.78) ด้านวิถีชีวิตของคนไทย (\bar{X} = 4.10, S.D.=0.78) ด้านการละเล่นไทย (\bar{X} = 3.96, S.D.=0.88) ด้านศาสนาของไทย (\bar{X} = 3.88, S.D.=0.89) ด้านดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีไทย (\bar{X} = 3.80, S.D.=0.83) ด้านวรรณกรรมไทย (\bar{X} = 3.74, S.D.=0.88) และด้านสถาปัตยกรรมของไทย (\bar{X} = 3.69, S.D.=0.88)

จากสถิติแสดงให้เห็นว่า อัตราความสนใจและรู้จักวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีค่อนข้างสูง โดยนักศึกษามีความสนใจในการเรียนรู้ความรู้พื้นฐานของวัฒนธรรมไทย และเข้าใจวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี นักศึกษาจีนมีความสนใจและเข้าใจวัฒนธรรมด้านอาหารการกินไทย การแต่งกายของไทย ประเพณีไทยมีความสนใจสูงสุด มีสาเหตุมาจาก สำนวนจีนโบราณที่ได้กล่าวไว้ว่า “หมินอี้อือเหวยเทียน (民以食为天)” ซึ่งแปลเป็นไทยได้ว่า “สำหรับประชาชนเรื่องกินเป็นสิ่งสำคัญเทียบฟ้า” ฉะนั้นคนจีนเราจึงให้ความสำคัญกับอาหารการกินเป็นอย่างมาก อีกทั้ง อาหารไทยยังมีรสชาติที่ถูกปากคนจีนอย่างมาก ซึ่งมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซียังได้จัดกิจกรรมการทำอาหารไทยทุกชั้นเรียนในแต่ละปี โดยอาจารย์คนไทยเป็นผู้สอน พร้อมกับอธิบายวิธีการทำด้วยภาษาไทยว่ามีเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างไร จึงทำให้นักศึกษามีความประทับใจเป็นอย่างมากเมื่อได้เรียน ส่วนสาเหตุที่นักศึกษาจีนสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีมีความสนใจด้านการแต่งกายและประเพณี เนื่องจากมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีได้จัดกิจกรรมวันลอยกระทง และจัดกิจกรรมวันสงกรานต์ขึ้นทุกปี ซึ่งถือได้ว่ามีประเพณีไทยที่นักศึกษาคุ้นเคย และรู้จักอยู่แล้ว ส่วนงานวันเทศกาลใหญ่ ๆ ของไทย คนไทยจะนิยมใส่ชุดไทยเพื่อเข้าร่วม กิจกรรมทางวัฒนธรรมโดยมีนักศึกษาหญิงเข้าร่วมมากที่สุด เนื่องจากชื่นชอบการแต่งกายแบบไทย ถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ดังนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามจึงสนใจวัฒนธรรมไทยด้านอาหารการกิน ด้านประเพณีและการแต่งกายมากกว่าด้านอื่น ๆ ส่วนด้านสถาปัตยกรรม วรรณกรรมไทยและด้านดนตรีไทยจะมีความสนใจน้อย ด้วยเหตุผลที่ว่า สถาปัตยกรรม และดนตรีไทยนักศึกษายังไม่มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมมากนัก และการบรรยายในหนังสือเรียนยังมีน้อย เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาของคนไทย ซึ่งไม่อาจนำมาเป็น ฐปธรรมได้ ทำให้นักศึกษามีความสนใจน้อย และสำหรับวรรณกรรมไทย ส่วนมากนักศึกษารู้จักแต่วรรณคดีที่มีชื่อเสียง จึงทำให้นักศึกษามีความสนใจน้อยลงตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี (สามารถเลือกได้หลายข้อ)

ข้อเลือก	จำนวน	ร้อยละ
สามารถเรียนรู้เทศกาลไทยได้มากขึ้น	207	90.39%
สามารถฝึกทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทย	169	73.8%
สามารถเรียนรู้ทักษะงานฝีมือของไทย	206	89.96%
สามารถเรียนรู้ประเพณีไทยได้มากขึ้น	183	79.91%
สามารถเรียนรู้กฎหมายข้อห้ามด้านวัฒนธรรมไทย	163	71.18%
ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างจีนและไทย	173	75.55%
รวม	229	100.00%

ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสามารถเรียนรู้เทศกาลไทยได้มากขึ้นในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยมีจำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 90.39 รองลงมาคือผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสามารถเรียนรู้ทักษะงานฝีมือของไทยมีจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 89.96 ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสามารถเรียนรู้ประเพณีไทยได้มากขึ้นมีจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 79.91 ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างจีนและไทยมีจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 75.55 ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสามารถฝึกทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทยมีจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 73.8 ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสามารถเรียนรู้กฎหมายข้อห้ามด้านวัฒนธรรมไทยมีจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 71.18

จากสถิติแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถได้รับประโยชน์ในหลายด้านจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย เนื่องจากกิจกรรมวัฒนธรรมไทยทั้งได้ทักษะต่าง ๆ และได้เรียนรู้ทักษะงานฝีมือ ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เข้าใจวัฒนธรรมได้มากขึ้น และเมื่อได้พบกับคนไทยหรือมีโอกาสไปศึกษาต่อที่ประเทศไทยก็สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นการส่งเสริมมิตรภาพที่ดีต่อกันได้

2. ปัญหาการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย สาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี เนื่องจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยถือเป็นรูปแบบที่ดีของการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติ เพราะมีการจัดกิจกรรมหลายด้าน และมีนักศึกษาเป็นผู้จัดงานรวมทั้งเป็นผู้เข้าร่วมงานกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถามแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended Form) โดยมีคำถามคือ คุณคิดว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา หรืออุปสรรคจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยมีอะไรบ้าง ซึ่งเป็นคำถามที่ให้นักศึกษาตอบเอง เพื่อให้รับรู้ถึงปัญหาในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยจากมุมมองนักศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปปัจจัยเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1) จำนวนกิจกรรมไม่เพียงพอ และขาดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรม จากแบบสอบถามพบว่า นักศึกษาคิดว่าปัญหาหรืออุปสรรคในการกิจกรรมวัฒนธรรมไทย คือจำนวนกิจกรรมมีไม่มาก และปัจจุบันสาขาวิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีได้จัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยเป็นระดับมหาวิทยาลัยน้อย แต่ความสนใจในวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาในปัจจุบันและความต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมวัฒนธรรมไทยที่จัดโดยชมรมนักศึกษาได้รับการสนับสนุนจากคณะวิชา ซึ่งการประชาสัมพันธ์ รางวัล และเนื้อหาของกิจกรรมทั้งหมดยังอยู่ในระดับที่เรียบง่ายและยังไม่น่าสนใจ จึงไม่สามารถดึงดูดนักศึกษาให้เข้าร่วมงานกิจกรรม รวมถึงรูปแบบของกิจกรรมยังไม่น่าสนใจและยังไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ถึงแม้ว่ากิจกรรมวัฒนธรรมไทยจะจัดขึ้นทุกปีแต่ก็ยังคงขาดแนวคิดใหม่ รวมถึงกิจกรรมวัฒนธรรมไทยของระดับมหาวิทยาลัยยังมีไม่มาก อีกทั้ง กิจกรรมส่วนใหญ่ยังถูกจำกัดขอบเขตอยู่ในระดับคณะเท่านั้น จึงทำให้คณะอื่นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบทุกกิจกรรม

2) ขาดการสนับสนุนด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และการประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมยังไม่ทั่วถึง จากแบบสอบถามพบว่า การสนับสนุนด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา อุปกรณ์ไม่ทันสมัย ห้องสมุดมีหนังสือที่ไม่หลากหลายและไม่เพียงพอต่อการศึกษาและสืบค้น ห้องปฏิบัติการไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย จึงทำให้การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ยังมีไม่เพียงพอ จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและครบถ้วน ด้วยเหตุนี้ทำให้นักศึกษาขาดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทย เพราะการประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมยังไม่มากพอ

3) วิชาเรียนหรือทำงานพิเศษมากเกินไป จึงทำให้ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรม จากแบบสอบถามพบว่า นักศึกษามีแรงกดดันในการเรียนค่อนข้างมาก จำนวนรายวิชาที่เรียนมีจำนวนมากจึงทำให้นักศึกษาไม่สามารถจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างสะดวก อีกทั้ง นักศึกษายังได้ทำงานพิเศษนอกเวลาเรียนเพื่อหารายได้ให้ตนเองจึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้นักศึกษาไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

4) ขาดแนวคิดการเสริมสร้างกิจกรรมให้เป็นแบรนด์ (Brand) การสร้างกิจกรรมให้เป็นแบรนด์คือการสร้างกิจกรรมให้มีความชื่อเสียง ให้ได้รับความสนใจในระดับมหาวิทยาลัย จนกระทั่งระดับประเทศ เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงาม ดึงดูดคนในสังคมเรียนรู้และทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมนั้น ๆ เหมือนกับการสร้างแบรนด์ที่สามารถทำให้ทุกคนได้รู้จัก แต่การกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันนี้ ยังคงจำกัดขอบเขตอยู่แค่ในระดับคณะเท่านั้น ยังไม่ได้จัดกิจกรรมไทยให้มีมาตรฐานจนได้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และน่าสนใจดังกล่าว

3. แนวทางพัฒนาการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย สาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี แนวทางแก้ไขหรือพัฒนาเพื่อให้มีการปรับปรุงในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ซึ่งในแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended Form) คำถามคือ มีความคิดเห็นอะไรบ้างในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นคำถามที่ให้นักศึกษาตอบแสดงความคิดเห็นเอง เพื่อให้รับรู้ถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยจากมุมมองนักศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1) จัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยเป็นประจำ จากแบบสอบถามพบว่า จำนวนกิจกรรมวัฒนธรรมไทยมีน้อยเกินไป รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ไม่มากพอ ดังนั้น จึงควรเพิ่มจำนวนและความถี่ของกิจกรรมวัฒนธรรมไทยอย่างเหมาะสม โดยประการแรก ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งชมรมวัฒนธรรมไทย และชมรมที่มีอยู่ควรได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ ประการที่สอง ควรมีโครงการกิจกรรมวัฒนธรรมไทยระดับ

มหาวิทยาลัย และรักษาความถี่ ภาคการศึกษาละ 1-2 ครั้ง รวมทั้งกระจายข่าวประชาสัมพันธ์ให้คณะอื่นหรือหน่วยงานอื่นภายในมหาวิทยาลัยได้รับรู้ข่าวสาร การจัดกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยได้มากขึ้น

2) จัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยมีหลายรูปแบบ จากแบบสอบถามพบว่า ควรจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยให้มีรูปแบบที่หลากหลาย คือ 1) จัดกิจกรรมเป็นรูปแบบความบันเทิง เช่น การร้องเพลงไทย การเต้นรำไทย จะสามารถช่วยเพิ่มทักษะการปฏิบัติของนักศึกษาได้อย่างดี 2) การประกวดทักษะด้านทางภาษาและวัฒนธรรม เช่น การประกวดการเล่านิทานไทย การประกวดพูดสุนทรพจน์ การประกวดการพากย์เสียงภาษาไทย การนำเสนอข้อมูลที่เป็นความรู้ของเทศกาลสำคัญของไทย โดยนักศึกษาจะสามารถพบจุดแข็งและจุดอ่อนในการเรียนของตนได้ และสามารถนำไปพัฒนาตัวเองได้ด้วย 3) จัดกิจกรรมบรรยายทางวิชาการ คือเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมไทยมาบรรยายหรือนำประสบการณ์มาถ่ายทอดความรู้ เช่นแบบออนไลน์หรือออฟไลน์ การฟังบรรยายทางวิชาการจะสามารถเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นระบบทางวิชาการให้กับนักศึกษาได้เข้าใจวัฒนธรรมไทยได้มากขึ้น และสามารถรู้จักความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยได้อย่างดี

3) ประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรมไทยอย่างทั่วถึง จากแบบสอบถามพบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบและทั่วถึง เนื่องจากมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีแบ่งวิทยาเขตเป็น 2 วิทยาเขต คือ วิทยาเขตหัวเหอ กับวิทยาเขตคงกั๋ง ซึ่งถ้ามีการสนับสนุนด้านงบประมาณ แรงงาน และเวลา จะสามารถทำให้การประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมวัฒนธรรมไทยทั่วถึงมากขึ้น โดยควรมีการปรับปรุงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อให้นักศึกษามีนาเชื่อถือและมีความน่าสนใจ มีการออกแบบโปสเตอร์ หรือใช้แอปพลิเคชัน เช่น WeChat เพื่อดึงดูดนักศึกษา และยังสามารถช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้กว้างขึ้นด้วย และควรมีการกระตุ้นให้นักศึกษาให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารที่เป็นทางการมากขึ้น

4) สร้างกิจกรรมวัฒนธรรมไทยให้เป็นแบรนด์ (Brand) จากแบบสอบถามพบว่า มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมให้เป็นแบรนด์อย่างน้อย 1-2 กิจกรรม เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของกิจกรรมวัฒนธรรมไทย และยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้เป็นที่รู้จักและเกิดความสนใจ เนื่องจากมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีได้จัดกิจกรรมวันสงกรานต์เป็นประจำทุกปี ซึ่งกิจกรรมมีความใกล้ชิดกับการเรียนวัฒนธรรมของนักศึกษา ทั้งยังมีการประเมินผลที่ดี ได้รับการยกย่องจากนักศึกษา แต่ยังไม่ได้เป็นกิจกรรมที่เป็นแบรนด์ ฉะนั้น การสร้างกิจกรรมวัฒนธรรมให้เป็นแบรนด์ควรมีรายละเอียดคือ ประการแรก การเลือกเนื้อหาของกิจกรรม สามารถเลือกตามความสนใจของนักศึกษาตามตารางที่ 3 ประการที่สองคือ มีการพัฒนารูปแบบของกิจกรรม โดยสามารถเลือกตามข้อดังกล่าวที่ 3 - 2) ประการที่สามคือ สร้างกิจกรรมวัฒนธรรมไทยให้เป็นประจำ ประการที่สี่คือ คัดเลือกกิจกรรมวัฒนธรรมเป็นแบรนด์แล้ว เพิ่มการลงทุนด้านการเงิน อุปกรณ์ต่าง ๆ และรวมทั้งรางวัลผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการได้ปรับปรุงคุณภาพของงานกิจกรรมวัฒนธรรมไทยให้น่าสนใจและได้รับการตอบรับที่ดีต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี พบว่า นักศึกษาชาวจีนมีความสนใจวัฒนธรรมไทย 11 ด้าน ดังนี้ อาหารการกินไทย ($\bar{X} = 4.46$, S.D.=0.66) การแต่งกายของไทย ($\bar{X} = 4.21$, S.D.=0.71) ประเพณีไทย ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.72) มารยาทไทย

(\bar{X} = 4.18, S.D.=0.75) ภาษาไทย (\bar{X} = 4.14, S.D.=0.78) วิถีชีวิตไทย (\bar{X} = 4.10, S.D.=0.78) การละเล่นไทย (\bar{X} = 3.96, S.D.=0.88) ศาสนาไทย (\bar{X} = 3.88, S.D.=0.89) ดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีไทย (\bar{X} = 3.80, S.D.=0.83) วรรณกรรมไทย (\bar{X} = 3.74, S.D.=0.88) สถาปัตยกรรมไทย (\bar{X} = 3.69, S.D.=0.88) โดยค่าเฉลี่ยระดับความสนใจวัฒนธรรมไทยโดยรวม เท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79

จากการวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี พบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ได้แก่ จำนวนกิจกรรมไม่เพียงพอ ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรม และขาดการสนับสนุนด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และการประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมยังไม่ทั่วถึง วิชาเรียนหรือทำงานพิเศษมากเกินไป จึงทำให้ไม่มีเวลาในการจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรม ขาดแนวคิดการเสริมสร้างกิจกรรมให้เป็นแบรนด์ (Brand) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Qiu Feng (2557, น. 92-93) ที่ได้กล่าวว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรม คือ กิจกรรมที่จัดขาดความคิดสร้างสรรค์ คือขาดแนวคิดใหม่ เนื้อหาไม่ได้จัดไปตามความต้องการของนักศึกษา ทำให้กิจกรรมไม่ได้รับความนิยมจากนักศึกษา สถานที่จัดไม่เพียงพอสำหรับนักศึกษา และอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไม่ครบถ้วนก็เป็นปัญหาหนึ่งในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรม ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเรียนการสอนภาษาไทย และสามารถฝึกฝนทักษะการปฏิบัติของนักศึกษาด้วย ดังนั้น การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยเป็นประจำ เช่นควรมีโครงการกิจกรรมวัฒนธรรมไทยระดับมหาวิทยาลัย และรักษาความถี่ ภาคการศึกษาละ 1- 2 ครั้ง และจัดให้มีกิจกรรมวัฒนธรรมไทยหลายรูปแบบ เช่นรูปแบบการประกวดและการบรรยาย จะทำให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมได้อย่างสม่ำเสมอ การประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรมไทยให้ทั่วถึง เช่นการปรับปรุงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อให้นักศึกษามีน่าเชื่อถือ และมีความน่าสนใจ หรือมีการออกแบบโปสเตอร์ หรือใช้แอปพลิเคชัน เพื่อดึงดูดนักศึกษาให้เข้าร่วมและสามารถขยายอิทธิพลของงานให้กว้างขึ้น และสร้างกิจกรรมวัฒนธรรมไทยให้เป็นแบรนด์ (Brand) เพื่อให้เป็นที่รู้จักและสร้างความสนใจให้กับทุกคนเหมือนสินค้าแบรนด์ (Brand) เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ji Chunjing, Sun Jinrong, Liu Shugang (2559, น. 47-48) ที่ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมควรตอบสนองกับความต้องการของนักศึกษา เพื่อค้นหาวิธีใหม่ในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย นั่นก็คือ การออกแบบกิจกรรมให้มีความคิดสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมแบบออนไลน์และออฟไลน์ผสมกัน สร้างความดึงดูดใจให้กับนักศึกษา การสร้างกิจกรรมวัฒนธรรมให้เป็นแบรนด์ก็เป็นแนวทางที่สำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีแนวทางการเพิ่มความถี่ของกิจกรรม ให้แบ่งการจัดกิจกรรมเป็นระยะยาว ซึ่งจัดเป็นประจำ หรือระยะสั้น ซึ่งจัดตามเทศกาล ทั้งนี้ก็เพื่อให้กิจกรรมวัฒนธรรมได้จัดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมต่อไป และการจัดให้มีกิจกรรมวัฒนธรรมไทยหลายรูปแบบ เช่นรูปแบบการประกวดและการบรรยาย ทำให้นักศึกษาชาวจีนได้รับประสบการณ์โดยตรงหลากหลาย เข้าใจความแตกต่างของสองวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉวีชนา มณีพฤษ์ (2560) ที่ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของผู้เรียนในโรงเรียน และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมสากล และวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และยอมรับในวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรง กิจกรรมของโรงเรียนต้องเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน พัฒนาทัศนคติและเจตคติที่ดีต่อเชื้อชาติและวัฒนธรรมของผู้อื่น ยอมรับและใช้วัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจเกื้อหนุนในการให้ความสำคัญกับผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรวิจัยเรื่องการจัดการกิจกรรมและผลการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยของประเทศไทย

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดการกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนกับนักศึกษาประเทศอื่น ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐชานา มณีพฤกษ์. (2560). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรมระดับประถมศึกษาในโรงเรียนนานาชาติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.

ปรีดา เหลือบแล นางลักษณ์ ใจฉลาด อนัน นามทองตัน. (2557). *แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตาก*. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 4(6), 27-40.

สาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซีคืออะไร. (7 August 2564). *Xiandaiyuwen*. 21(8). ค้นคืนจาก <http://www.xiandaiyuwen.com/gaokao/guangxi/897122.html>

Ji Chunjing, Sun Jinrong, Liu Shugang. (2559) การผสมผสานประเพณีวัฒนธรรมจีนกับกิจกรรมวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย. *Journal of Seeking Knowledge Guide*, 16(11), 47-48.

Li Yangyang. (2555). การวิเคราะห์การเรียนการสอนนอกชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว้างซี. *Science & Technology Information*, 12(10), 149.

Qiu Feng. (2557). ปัญหาและแนวทางการจัดการกิจกรรมวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย. *Education Exploration*, 14(1), 92-93.

ปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ : พระพุทธเจ้าตรัสไว้จริงหรือ? Seven Elusive Problems: Did the Buddha Really Talk?

ธีรโชติ เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Email : tongin2000@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอคำตอบปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ ที่มีผู้อ้างว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ จากการศึกษาค้นคว้าไม่พบคำถามและคำตอบเหล่านี้ในคัมภีร์ใด ๆ แต่คำตอบบางเรื่องสอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนา จึงสรุปว่า ปัญหาและคำตอบเหล่านี้เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นในภายหลัง ไม่ใช่เรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยตรง ข้อสรุปจากเรื่องนี้ก็คือ ชาวพุทธจะต้องหันกลับมาทบทวนหน้าที่หลักของตนคือ การศึกษาหลักคำสอนและปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ศึกษาจนเข้าใจแล้วเพื่อความพ้นทุกข์ รวมถึงการเผยแพร่หลักคำสอนที่ถูกต้องให้แก่คนอื่นเพื่อประโยชน์และความสุข ไม่สร้างหลักคำสอนปลอมแล้วนำไปเผยแพร่ และช่วยกันขจัดยับยั้งหลักคำสอนปลอมที่เผยแพร่ต่อ ๆ กันมาเพื่อธำรงไว้ซึ่งพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ : ปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ สัทธรรมปฏิรูป พระพุทธศาสนา

Abstract

This article aimed to present an answer seven elusive problems which have claimed to be Buddha's speech. According to studies, these questions and answers were not found in any scriptures in Buddhism. It found that these questions and answers were not Buddha's speech. But some answers are acceptable with some teachings in Buddhism and not found these questions and answers in any scriptures. Therefore, it can be concluded that these elusive problems and answers were later compiled it not Buddha's doctrines. Therefore, Buddhists must turn to review their primary duties, namely the duty to study the Buddha's doctrine including dissemination of doctrine to others for benefit and happiness, will not create fake doctrine, help each other suppress the false doctrine that has been spread, and follow the doctrine for liberation from suffering

Keywords : Seven Elusive Problems, Fake Doctrine, Buddhism

บทนำ

ภูมิหลังของการเขียนบทความเรื่องนี้มาจากปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ ที่แพร่หลายในสื่อออนไลน์ โดยผู้เผยแพร่ข้อความดังกล่าวอ้างว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ทำให้สงสัยว่าเรื่องดังกล่าวเป็นจริงตามที่อ้างหรือไม่ เพราะมี

บางเรื่องขัดแย้งกับข้อมูลที่คุณเขียนศึกษามา แต่ยอมรับว่า ผู้เผยแพร่พยายามสื่อสารสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิตได้อย่างดี เป็นแต่เพียงผู้เขียนและคนบางส่วนที่แสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เผยแพร่ปัญหาดังกล่าวสงสัยว่า พระพุทธเจ้าตรัสแก้ปัญหาล่าช้าจริงหรือไม่ จึงได้ถามนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งมหายานและเถรวาทหลายท่านและทำการสืบค้นจากพระไตรปิฎกทั้งภาษาไทยและภาษาสันสกฤต แต่ก็ยังไม่พบคำถามทั้ง 7 ประการ ยิ่งทำให้อยากทราบที่มาของคำถามและคำตอบเหล่านี้ จึงได้ค้นคว้าจากคัมภีร์อรรถกถา ปกรณวิเสส ฎีกา อรรถกถา และคัมภีร์อื่น ๆ เพิ่มเติม เท่าที่สืบค้นก็ยังไม่พบข้อความดังกล่าว ยิ่งทำให้สงสัยว่า ข้อความดังกล่าวเป็นเรื่องที่แต่งใหม่หรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ก็มีเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจกับชาวพุทธให้ถูกต้องด้วยบทความนี้

ปัจจุบันมีผู้พยายามที่จะนำความคิดเห็นของตนมาโยงเข้ากับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาบางข้อ และเพื่อให้ดูว่า สิ่งที่คุณคิดนั้นเป็นเรื่องจริงก็เลยอัญเชิญพระพุทธรูปเจ้ามายืนยัน โดยอ้างว่าเป็นพระดำรัสของพระพุทธเจ้า ทั้งที่พระพุทธองค์ไม่เคยตรัสไว้แล้วก็เผยแพร่ต่อ ๆ กันไปในโลกออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายของข้อมูลที่สร้างขึ้นใหม่อย่างรวดเร็วและมีจำนวนมากขึ้นทุกวัน ถ้าเป็นเรื่องดีก็มีผลในเชิงบวกอยู่บ้าง แต่ถ้าเป็นข้อมูลในเชิงลบก็เป็นผลเสียต่อพระพุทธศาสนาอย่างมาก แต่ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเชิงบวกหรือลบก็ตามล้วนมีผลเสียต่อพระพุทธศาสนาในระยะยาว นั่นคือทำให้คนที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องเหล่านั้นอย่างเข้าใจจะพากันเข้าใจว่า เรื่องที่เผยแพร่มานั้นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าจริง ๆ เห็นได้จากปัญหาที่เข้าใจยากทั้ง 7 ข้อ ที่มีการส่งต่อกันในโลกออนไลน์หลายเว็บไซต์ และมีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ยอมรับว่าคำตอบปัญหาล่าช้าเป็นพระดำรัสของพระพุทธเจ้าจริง บางส่วนสงสัยว่าเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้จริงหรือไม่ และผู้เขียนได้ส่งข้อความถามกลับไปยังเว็บไซต์นั้น ๆ เพื่อขอข้อมูลว่า เรื่องดังกล่าวอยู่ในคัมภีร์ใด แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบกลับมาจึงคิดว่า หากไม่มีการศึกษาเพื่อค้นหาความจริงให้คนรับรู้ก็จะส่งผลให้มีคนเข้าใจผิดและยึดถือปฏิบัติตามเพิ่มจำนวนมากขึ้น

จากความเป็นมาของปัญหาและผลกระทบดังกล่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาและทำเรื่องนี้ให้กระจ่าง เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด และเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะเสนอเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่จะต้องระมัดระวังให้มาก เพราะอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาที่เป็นสัจธรรมดำรงอยู่ไม่ได้ หากข้อความที่สื่อไปนั้นเป็นสัทธรรมปฏิรูป หมายถึง เรื่องที่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนเทียมที่ทำให้สาระสำคัญของคำสอนจริงคลาดเคลื่อนไป เช่น สมณรูปหนึ่งอธิบายคัมภีร์ว่า แสงสว่างแล้วเกิดทางตัน เมื่อพบกับทางตันก็ทำให้เป็นทุกข์สรุปว่า สมณรูปนั้นพยายามจะสื่อความหมายของคัมภีร์ว่าเป็นสาเหตุของของความทุกข์ ถ้าพิจารณาไปที่อรรถหรือสาระสำคัญก็ถูกต้องตามพุทธวจนะในอริยสัจสี่ที่กล่าวว่า ตัณหาเป็นสาเหตุทำให้เกิดทุกข์ (สมุทัย) แต่ถ้าพิจารณาโดยพยัญชนะก็ไม่ถูกต้อง เพราะตัณหาโดยพยัญชนะ หมายถึง ความทะยานอยาก ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่ได้มีเจตนาที่จะว่าตำหนิผู้เผยแพร่ปัญหาที่เข้าใจยากทั้ง 7 ประการ ตามสื่อโซเชียลมีเดียให้ได้รับความเสียหาย แต่เพียงอยากนำเสนอความถูกต้องทางข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาจริง ๆ เพื่อรักษาพุทธวจนะให้คงอยู่เป็นแนวทางแห่งความพ้นทุกข์ของชาวพุทธต่อไป หวังว่า บทความนี้จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนี้และเป็นข้อควรระมัดระวังในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องต่อไป

ปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ

ผู้เขียนไม่ทราบว่า ใครเป็นผู้เขียนปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ ที่อ้างว่าพระพุทธเจ้าตรัสไว้ และส่งข้อความนี้ในโลกออนไลน์ ซึ่งพบว่า มีการเผยแพร่มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2018-2019 (พ.ศ. 2561-2562) พยายามสืบค้นในหลาย ๆ

เว็บไซต์ เช่น ชมรมอาสาสมัครชาวพุทธ (15 มกราคม 2019), บ้านสวนศีล (16 ธันวาคม 2018), เว็บไซต์ธรรมนาธรรม (21 พฤศจิกายน 2018), Digitalupdatebysura.com (13 กุมภาพันธ์ 2018), @paputtajaw คำสอนพระพุทเจ้า มหาศาสดาโลก (14 กรกฎาคม 2019), และสถาบันวิทยาศาสตร์ทางจิตนานาชาติ (19 พฤษภาคม 2018) นอกจากนี้ยังพบว่า มีการแชร์เรื่องนี้ต่อ ๆ กันทางไลน์อีกด้วย แต่ก็ไม่ได้บอกว่า ใครเป็นผู้เขียน ต่างก็อ้างกันไปมา และที่สำคัญมีผู้เข้าไปแสดงความความคิดเห็นในเว็บไซต์ต่าง ๆ และกลุ่มไลน์จำนวนมาก ส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นพระดำรัสของพระพุทเจ้าจริง ส่งผลให้ผู้เขียนต้องค้นหาคำตอบและแสดงความจริงเรื่องนี้ให้ปรากฏเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดต่อไป ซึ่งในบทความนี้ ขอนำข้อความจากเว็บไซต์ของ @paputtajaw คำสอนพระพุทเจ้า มหาศาสดาโลก (14 กรกฎาคม 2019) มาวิเคราะห์ เพราะเห็นว่าข้อความที่เผยแพร่เป็นเรื่องราวดีโดยไม่ตัดข้อความใด ๆ ทิ้งไป

เนื้อหาของข้อความที่เผยแพร่ในเว็บไซต์นี้มีการอธิบายคำตอบปัญหาแต่ละข้อ มีทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างจากเว็บไซต์อื่น ๆ แต่โดยสาระสำคัญแล้วก็คล้ายกัน และตอนท้ายของข้อความมีบทสรุปคล้ายกับการสรุปเรื่องในอรรถกถาธรรมบทที่พระพุทเจ้าอาจารย์สรุปไว้ว่า พราหมณ์ได้ฟังคำตอบจากพระพุทเจ้าแล้ว ไตร่ตรองพิจารณาโดยเหตุผลแล้ว จึงยอมมอบกายถวายตัว ยอมสมทานศีล เป็นพุทธมามกะ และได้ดวงตาเห็นธรรมโดยทั่วกัน พร้อมกล่าวสรรเสริญพระพุทเจ้าว่า “สัตถา เทวมนุสสานัง” พระองค์เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายโดยแท้จริง

จากข้อมูลในเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า @paputtajaw คำสอน พระพุทเจ้า มหาศาสดาโลกดังกล่าวมีข้อแตกต่างจากเว็บไซต์อื่นอยู่สองเรื่องคือ เว็บไซต์อื่น ๆ จะระบุว่าเป็นคนทั่วไปกล่าวและไม่ได้กล่าวข้อสรุปเรื่องดังกล่าวไว้ ส่วนคำตอบจะคล้าย ๆ กัน เพียงแต่การอธิบายคำตอบของพระพุทเจ้าจะแตกต่างกันบ้างตามความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว ดังนั้น จึงสรุปว่า ปัญหาและคำตอบปัญหาทั้ง 7 ประการนี้ เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ เพราะไม่พบหลักฐานในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ประกอบกับปราชญ์ทางศาสนาพุทธหลายท่านก็ได้ลงความเห็นไว้ทำนองเดียวกัน อีกทั้งข้อมูลในเว็บไซต์ต่าง ๆ ก็ขัดแย้งกันเองในบางเรื่อง มีการอธิบายความแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวในแต่ละเว็บไซต์ จึงจำเป็นต้องเขียนบทความนี้เพื่อแสดงความจริงให้กระจ่างและเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของคนที่อ่านเรื่องนี้

ทัศนะวิจารณ์และสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ ผู้เขียนได้กำหนดประเด็นที่จะนำเสนอและวิเคราะห์ในปัญหาแต่ละข้อไว้ 3 ประการ คือ เนื้อหาเดิม ทัศนะวิจารณ์ และคำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในคำถามและคำตอบแต่ละข้อว่าเป็นพุทธพจน์หรือไม่ตามลำดับคำถามทั้ง 7 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. สิ่งที่ดีที่สุดในโลกคืออะไร

1.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า มิตที่ลับหินดีแล้วคมที่สุด ส่วนพระพุทเจ้าทรงตอบว่า วาจาที่ใสร้าย ทำร้ายหัวใจผู้อื่นคมที่สุด (เว็บไซต์อื่น ๆ จะกล่าวว่า ลิ่น)

1.2 ทัศนะวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

1.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาตามสาระสำคัญของคำตอบคำถามดังกล่าวแล้วเห็นว่า สอดคล้องกับหลักคำสอนบางเรื่องในพระพุทธศาสนา ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกของพราหมณ์ที่ว่า มิตที่ลับหินดี กล่าวคือมิตที่ลับหินจนคมกริบสามารถตัดสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใตวิสัยที่มี

จะตัดได้ นี่เป็นทักษะส่วนตัวของผู้ตอบ และไม่ใช่ทุกคนจะตอบอย่างนี้ เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ตัดสิ่งต่าง ๆ ในอดีตมีหลายประเภท เช่น ขวาน เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันได้มีเครื่องมือที่ทันสมัยและมีศักยภาพสามารถตัดเหล็กหรือสิ่งอื่น ๆ ที่แข็งแรงที่มีดไม่สามารถตัดได้อีกหลายประเภท (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า วาจาคมที่สุด โดยผู้เผยแพร่ข้อความอธิบายว่า คำพูดที่ใส่ร้าย สามารถทำร้ายหัวใจผู้อื่นได้ ถ้าพิจารณาตามสาระก็เป็นเช่นนั้น เพราะอนุโลมเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่อง วชิรจรีต คำพูดที่ไม่ดี 4 ประการ ได้แก่ คำพูดที่โกหก หลอกลวงผู้อื่น คำพูดที่ส่อเสียดหรือยุแหย่ให้คนแตกแยกกัน คำพูดคำหยาบคาย **คำผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย** และ คำพูดเพื่อจ้อ เหลวไหล ไร้สาระที่กล่าวรวมไว้ในหัวข้อคุณศัลยกรรมบถ 10 (ที.ปา. (ไทย) 11/347/362) รวมถึงคำพูดนิินทา ว่าร้าย ใส่ความผู้อื่นให้เจ็บใจ เดือดร้อน เสียหาย ซึ่งคำพูดดังกล่าวสามารถเปรียบได้กับคมมีดที่บาดใจ ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดใจ บางคำพูดอาจทำให้คนคิดสั้นถึงฆ่าตัวตายได้

1.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า วาจาเป็นสิ่งที่คมที่สุด เป็นทักษะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยอ้างว่าเป็นพุทธดำรัสเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่เรื่องที่แต่งขึ้น และอธิบายไว้สั้น ๆ เพียงให้รู้ใจความสำคัญเท่านั้น อาจเป็นเพราะผู้เขียนต้องการสื่อสาระสำคัญให้ผู้อ่านเห็นความจริงเกี่ยวกับคำพูดว่า สามารถทำร้ายคนได้จริง แต่จากการศึกษายังไม่พบหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาใด ๆ ที่กล่าวถึงพระพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามไว้เช่นนี้ จึงลงความเห็นว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมา และคำตอบดังกล่าวก็ยังไม่ใช่อายุติ เพราะยังมีหลักคำสอนเรื่องอื่น ๆ ที่สามารถนำมาตีความได้ว่าเป็นสิ่งที่คมที่สุดได้เช่นกัน ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

1.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความว่า เป็นสิ่งที่คมที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างไว้เป็นแนวทางในการศึกษาเฉพาะข้อที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานจากคัมภีร์รองรับ 2 เรื่อง

1.3.1 ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ เหตุผลที่ดีความว่า ปัญญาคมที่สุด เพราะว่า ปัญญาสามารถตัดกิเลสที่วิฤตใด ๆ ที่ชาวโลกกล่าวว่ามีคมที่สุดไม่สามารถตัดได้ หลักฐานที่รับรองความจริงเรื่องนี้ศึกษาได้จากคำสอนเรื่อง ปัญญาวิมุตติ ความหลุดพ้นแห่งจิตจากอวิชชาด้วยปัญญาที่รู้เห็นตามเป็นจริง (อง.ทูก. (ไทย) 20/88/107) และหลักคำสอน เรื่อง ไตรสิกขา ข้ออธิปัญญาสิกขา หลักฝึกอบรมจิตให้เกิดปัญญาที่รู้แจ้งที่สามารถขจัดกิเลส เช่น อวิชชา ความไม่รู้แจ้งได้ (อง.ติก. (ไทย) 20/82/309) หรือศึกษาในเชิงคำเปรียบเทียบในอาภาสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แสงสว่างแห่งปัญญาเป็นเลิศกว่าแสงสว่างของดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และแสงสว่างทุกชนิด” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/141/209) และในนัตถิปุตตสมสูตร พระพุทธเจ้ายังตรัสย้ำไว้ว่า “แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี” (ส.ส. (ไทย)15/13/13) การตรัสไว้เช่นนี้เพื่อยืนยันว่า ปัญญาสามารถที่จะขจัดความมืดคือ กิเลส เช่น อวิชชา โมหะ มิจฉาทิฏฐิที่ปกปิดไม่ให้มนุษย์เห็นแจ้งสภาวะธรรมตามความจริงได้ และไม่มีแสงสว่างใด ๆ ขจัดได้

1.3.2 ญาณ หมายถึง การรู้แจ้ง เป็นคำสอนอีกเรื่องหนึ่งที่สามารถนำมาตีความได้ว่าเป็นสิ่งที่คมกว่าวิฤตใด ๆ เนื่องจาก ญาณสามารถตัดพันธนาการของชีวิตคือ กิเลสที่เป็นสาเหตุของความทุกข์ และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏได้ ประเด็นนี้ศึกษาได้จากหลักคำสอนหลายเรื่อง เช่น วิชา 3 ข้อว่า อาสวกขยญาณ ญาณหยั่งรู้ธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวะหรือความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/275) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ญาณความรู้ขั้นสูงที่เกิดจากการพัฒนาจิตจนหยั่งรู้ในธรรมทั้งปวง สามารถตัดอาสวะกิเลสทั้งปวงได้ คำสอนเรื่องญาณอีก

ข้อหนึ่งคือ ญาณทัสสนะ หมายถึง การเห็นด้วยญาณตามความจริงในอริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) แต่ละข้อ ๆ 3 รอบ มีอาการ 12 คือ สัจจญาณ ความหยั่งรู้ว่า นี่คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค กิจจญาณ ความหยั่งรู้กิจที่จะต้องทำ ในอริยสัจสี่ว่า ทุกข์ ควรกำหนดรู้ สมุทัย ควรละ นิโรธ ควรทำให้แจ้ง มรรค ควรเจริญ และกตญาณ ความหยั่งรู้กิจที่ควรทำในอริยสัจสี่ว่าทำแล้ว คือ ทุกข์ อันเรากำหนดรู้แล้ว สมุทัย อันเราละได้แล้ว นิโรธ อันเราทำให้แจ้งแล้ว และ มรรค อันเราเจริญแล้ว (วิ.ม. (ไทย) 4/14-16/21-24) การตรัสรู้อริยสัจสี่นี้เองที่ทำให้พระสมณโคดมได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมดสิ้นอาสวะกิเลส

2. ระยะเวลาที่ไกลที่สุดคืออะไร

2.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า ดวงอาทิตย์ สุดขอบจักรวาล ไกลที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า อดีตที่ผ่านมาตั้งหลายกัป ยาวที่สุด

2.2 ทักษะวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

2.2.1 สารระสำคัญ ถ้าพิจารณาที่สารสำคัญของคำตอบดังกล่าวแล้วก็เห็นว่า สอดคล้องกับหลักคำสอนบางเรื่องในพระพุทธศาสนา ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกของพราหมณ์ที่ว่า ดวงอาทิตย์หรือขอบจักรวาลไกลที่สุดนั้น เป็นทัศนะของผู้เขียน ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบ เนื่องจากสามารถตอบในแง่อื่นได้อีก แต่ถ้าพิจารณาโดยสารระก็เห็นว่าเป็นจริงเช่นนั้น เนื่องจากมีหลักฐานในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารองรับ เช่น เรื่อง ความกว้างใหญ่ไพศาลของสหัสโลกาตุนาตุขนาดเล็กในจุฬินกาสูตร (อง.ติก. (ไทย) 20/81/306-307) ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดจากพระไตรปิฎกตามที่อ้างอิงไว้ และเรื่อง อนันตะ หมายถึง สิ่งที่ดีที่สุดไม่ได้ที่แสดงไว้ในอรรถกถาอรรถสาธิต (อง.อ. (บาลี) 3/156-159/136) 4 ประการ คือ ห้วงอากาศในจักรวาลที่หาที่สุดมิได้ (อากาศอนันตะ) โลกและดวงดาวที่นับจำนวนมิได้ (จักรวาลอนันตะ) หมูสัตว์มีจำนวนนับไม่ถ้วน (สัตตนิกายอนันตะ) และพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าไม่มีที่สิ้นสุด (พุทธญาณอนันตะ หมายถึง สัพพัญญุตญาณ) และในโลहितัสสุตตร พระพุทธเจ้าทรงตรัสย้ำว่า “ไม่ว่าเวลาไหน ที่สุดแห่งโลกใครก็ถึงไม่ได้ด้วยการไป” (ส.ส. (ไทย) 15/107/118-119) (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า ระยะเวลาที่ไกลที่สุดคืออดีต เป็นทัศนะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้ากับคำสอนในพระพุทธศาสนาและอธิบายไว้สั้น ๆ แต่ไม่ได้ยกหลักคำสอนเรื่องดังกล่าวมา ถ้าพิจารณาไปที่สารระสำคัญแล้วก็เห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง เห็นได้จากแนวคิดเรื่องอดีตชาติอันยาวนานที่ผู้บรรลुरुธรรมวิเศษเท่านั้นจึงจะสามารถรู้ได้ แต่ปุถุชนทั่วไปไม่สามารถรู้ได้ เรื่องนี้วิเคราะห์ได้จากหลักคำสอนเรื่องวิชา 3 ข้อว่า ปุพเพนิวาสานุสติญาณ หมายถึง ญาณที่ทำให้ระลึกชาติในอดีตได้ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/275) หรือคำสอนเรื่อง อดีตังสญาณ ญาณหยั่งรู้เรื่องราวในอดีตอันยาวนานได้ (ที.ปา. (ไทย) 11/353/374)

2.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า อดีตเป็นสิ่งที่ไกลที่สุด เป็นทัศนะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยอ้างว่าเป็นพุทธดำรัสเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่เรื่องที่ตั้งขึ้น แต่ยังไม่พบหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาใด ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องนี้ไว้โดยตรง จึงลงความว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาและคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่วิษยคติของปัญหาข้อนี้ เพราะยังมีหลักคำสอนเรื่องอื่นที่สามารถตีความได้ว่า เป็นสิ่งที่ไกลที่สุดได้เช่นกัน ดังรายละเอียดในหัวข้อที่จะกล่าวต่อไป

2.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ คำตอบต่อคำถามข้อนี้ในวิสัยธรรมที่ค้นพบใหม่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและหลักฐานรับรอง ขอเสนอไว้เป็นแนวทางการศึกษาเพิ่มเติม 2 เรื่อง คือ

2.3.1 สังสารวัฏ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ของสัตว์โลก เรื่องนี้สามารถตีความว่าเป็นเรื่องที่ไกลหรือยาวนานที่สุดได้ และมีหลักฐานที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้หลายแห่งทั้งในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ขอยกตัวอย่างไว้เป็นแนวทางการศึกษาและอ้างอิง ดังต่อไปนี้

ในติณกัฏฐสูตรพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงสาร มีเบื้องต้นและเบื้องปลายไม่รู้ไม่ได้ที่สุดเบื้องต้น ที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ผู้ถูกอวิชชาทิดขวาง ถูกตัณหาผูกไว้ วนเวียนท่องเที่ยวไป” (ส.นิ. (ไทย) 16/124/215-216) ข้อสรุปต่อคำตอบข้อนี้จากพุทธดำรัสดังกล่าว คือ เบื้องต้นและที่สุดแห่งสังสารวัฏของคนที่ยังมีกิเลสอยู่ไม่รู้ไม่ได้ (อนมตคค) และบุคคลที่ยังมีกิเลสอยู่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่รู้จักจบสิ้น ขอให้ผู้ศึกษาพิจารณาพุทธดำรัสที่ตรัสถึงชีวิตของพระองค์ที่เวียนว่ายตายเกิดนับชาติไม่ถ้วนในข้อต่อไปประกอบเพื่อยืนยันความจริงที่ว่า สังสารวัฏไกลหรือยาวนานที่สุด

ในขุททกนิกาย ธรรมบท พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เราตามหานายช่างเรือนอยู่ เมื่อยังไม่พบ จึงท่องเที่ยวไปเป็นอนเณกชาติ เพราะการเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์ นายช่างเอ๋ย เราพบท่านแล้ว ท่านจะสร้างเรือนไม่ได้อีกซีโครงของท่านเราหักแล้ว ยอดเรือน เราก็มืดแล้ว จิตของเราถึงธรรมปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เราได้บรรลุธรรมเป็นที่สิ้นตัณหาแล้ว” (ขุ.ธ. (บาลี) 25/153-154/144) ข้อสรุปต่อคำตอบข้อนี้จากพุทธดำรัสดังกล่าว คือ สังสารวัฏยาวไกลที่สุดที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ท่องเที่ยวไปเป็นอนเณกชาติ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดหลายชาติ เพื่อความกระจำงในพระพุทธพจน์ขอยกคำอธิบายของพระพุทธโฆสาจารย์ที่อธิบายไว้ในอรรถกถา ขุททกนิกาย ธรรมบทว่า **นายช่างเรือน** หมายถึง ตัณหา สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ **เรือน** หมายถึง อัฏฐภาพ หรือชีวิตของมนุษย์ **ซีโครงของนายช่างเรือน** หมายถึง กิเลสทั้งหมด และ **ยอดเรือน** หมายถึง อวิชชา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงทำลายด้วยอริยมรรค ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไป (ขุ.ธ.อ. (บาลี) 5/105-106)

2.3.2 ธรรมของสัตว์บุรุษ เรื่องนี้แม้ว่า จะไม่ค่อยคุ้นชินกับผู้ศึกษาพระพุทธศาสนานัก แต่ก็ยังเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ เพื่อแสดงถึงความจริงเชิงเปรียบเทียบว่า ธรรมของคนดี (สัตว์บุรุษ) ห่างไกลจากธรรมของคนชั่ว (อสัตว์บุรุษ) แสดงถึงธรรมหรือกุศลธรรมที่มีคุณเหนือกว่าอธรรมหรืออกุศลธรรม โดยพระองค์ทรงกล่าวถึงสิ่งที่อยู่ไกลกันเหลือเกินไว้ในสุวิทูรสูตร 4 เรื่อง คือ (1) ท้องฟ้ากับแผ่นดิน (2) ฝั่งนี้กับฝั่งโน้นของทะเล (3) จุดที่ดวงอาทิตย์ขึ้นกับจุดที่ดวงอาทิตย์ตก (4) ธรรมของสัตว์บุรุษกับธรรมของอสัตว์บุรุษ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/47/77) ใน 3 ข้อแรกเป็นการเปรียบเทียบในวิสัยโลกเพื่อให้เห็นสิ่งที่อยู่ไกลกัน ส่วนข้อที่ 4 เป็นการเปรียบเทียบในวิสัยธรรมเพื่อให้เห็นความต่างกันระหว่างธรรมของคนดีกับคนชั่วหรือกล่าวสรุปก็คือ กุศลธรรมกับอกุศลธรรมโดยคุณค่าว่ามีผลต่างกันห่างไกลกัน โดยสรุปก็คือ ธรรมของคนดีหรือธรรมย่อมนำไปสู่ความสุข ความเจริญ ความพ้นทุกข์ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ แต่ธรรมของคนชั่วหรือธรรมย่อมนำไปสู่ความทุกข์ ความหายนะ ตาพุทธดำรัสที่ว่า “อธรรมนำสัตว์ไปสู่นรก ส่วนธรรมยังสัตว์ไปถึงสุคติ” (ขุ.ชา. (ไทย) 28/81/46) และทำให้ผู้สร้างแต่อกุศลกรรมต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

3. สิ่งที่ใหญ่ที่สุดในโลกนี่คืออะไร

3.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า ภูเขา โลก มหาสมุทร ใหญ่ที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า ตัณหา ความทะยานอยาก ไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้ก่อภพก่อชาติ ใหญ่ที่สุด บางเว็บไซค์กล่าวว่า ความต้องการใหญ่ที่สุด เข้าใจว่า ผู้เขียนในแหล่งข้อมูลนั้น ๆ แปลมาจากคำว่า “ตัณหา”

3.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

3.2.1 สารสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารับรอง ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกของพราหมณ์ที่ว่า ภูเขา โลก มหาสมุทรใหญ่ที่สุด แสดงถึงทัศนะของผู้ตอบแต่ละคนที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะนำอะไรมาเป็นคำตอบ ดังนั้น คำตอบเหล่านี้จึงไม่ผิด เพราะมีคำกล่าวเช่นนี้อยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เช่น ในนานาติตติยสาวกสูตรได้กล่าวไว้ว่า “บรรดาภูเขาในกรุงราชคฤห์ ภูเขาวิปุละเยี่ยมที่สุด บรรดาภูเขาที่ตั้งอยู่ในป่าหิมพานต์ ภูเขาเสตบรรพตเยี่ยมที่สุด บรรดาสิ่งที่ลอยอยู่ในอากาศ ดวงอาทิตย์เยี่ยมที่สุด บรรดาห้วงน้ำทั้งหลาย สมุทรเยี่ยมที่สุด บรรดาดวงดาวทั้งหลาย ดวงจันทร์เยี่ยมที่สุด บันชิตกล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าเลิศกว่ามนุษย์และเทวดา” (ส.ส. (ไทย) 15/111/126) แสดงถึงทัศนะต่อคำถามที่ว่า อะไรใหญ่ที่สุดได้อย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นว่าการตอบว่า ภูเขา โลก มหาสมุทรใหญ่ที่สุดก็ไม่ใช่ว่าจะผิดของคำตอบข้อนี้ (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า ตัณหา ความทะยานอยากใหญ่ที่สุด ถ้าพิจารณาโดยสาระแล้วก็เห็นว่าถูกต้อง เพราะมีหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารับรอง แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสเพื่อตอบปัญหาข้อนี้โดยตรง แต่เป็นการแสดงไว้โดยนัยอื่น ๆ เช่น

ในขุททกนิกาย ธรรมบท พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แม่น้ำเสมอด้วยตัณหา ไม่มี” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/251/110) พุทธดำรัสนี้แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของตัณหาในฐานะที่เป็นสาเหตุของความทุกข์และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่สามารถขจัดตัณหาได้ โดยพุทธองค์ทรงนำมาเปรียบเทียบกับแม่น้ำเพื่อให้ผู้ฟังเห็นความจริงว่า แม่น้ำสายต่าง ๆ เมื่อถึงฤดูน้ำหลากหรือฝนตกมากก็ทำให้น้ำล้นฝั่งได้ แต่ตัณหาไม่มีคำว่า เต็ม ในจิตของมนุษย์ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมไม่มี ตัณหาทำให้คนรู้สึกว้า ตนเองยังพ่องอยู่เสมอ

ในตัณหาสูตรพระพุทธเจ้าตรัสว่า “ตัณหาเป็นธรรมอย่างหนึ่งที่โลกทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจ” (ส.ส. (ไทย) 15/63/74) โลกในที่นี้คือ สัตว์โลกที่ยังไม่สิ้นกิเลส เพื่อเฉลยปัญหาที่เทวดาถามว่า “อะไรเล่าเป็นธรรมอย่างหนึ่งที่โลกทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจ” พุทธดำรัสนี้แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของตัณหาที่ทำให้มนุษย์ (สัตว์โลก) ผู้ไม่อบรมจิตต้องตกอยู่ในอำนาจ และในปาเลยยสูตรพระพุทธเจ้าทรงย้ำไว้อีกว่า “ความอยากละได้ยากในโลก” เพื่อทรงเฉลยคำถามของเทวดาที่ว่า “อะไรเล่าละได้ยากในโลก” (ส.ส. (ไทย) 15/79/84-85)

ตัณหาเมื่อกล่าวโดยสรุปมี 3 ประเภท คือ (1) กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ในกามคุณ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่พึงพอใจ (2) ภวตัณหา ความทะยานอยากในรูปภพและอรุภพ ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้ อยากจะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง อยากคงอยู่ตลอดไป ความอยากที่ประกอบด้วย สัสสตทิฏฐิ (3) วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ ความอยากในความพรางพันไปแห่งตัวตนจากความเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีมนุษย์ไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากดับสูญ ความใคร่อยากที่ประกอบด้วยวิภวทิฏฐิหรืออุจเฉททิฏฐิ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/263)

3.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธรเจ้าตรีสุว่า ตัณหา ความทะยานอยากใหญ่ที่สุด เป็นทัศนคติที่ถูกต้อง ตรงตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบหลักฐานที่พระพุทธรเจ้าตรีสุตอบคำถามข้อนี้จากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาใด ๆ โดยตรง และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากยังมีการกล่าวถึงสิ่งที่ใหญ่ที่สุดไว้อีกดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

3.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความว่าเป็นสิ่งที่ใหญ่หรือยิ่งใหญ่ที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างไว้เป็นแนวทางในการศึกษาเฉพาะข้อที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง 3 เรื่อง

3.3.1 ธรรม สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าสิ่งทั้งปวงคือ ธรรม เห็นได้จากการที่พระพุทธรเจ้าทรงสรรเสริญธรรมว่าเป็นใหญ่ ดังพระดำรัสในการวสูตรที่พระองค์ทรงสอนให้ชาวพุทธเคารพธรรม และพระพุทธรเจ้าทุกพระองค์ล้วนเคารพพระสัทธรรม (ส.ส. (ไทย) 15/173/233-234) และก่อนจะปรินิพพานพระองค์ก็ตรัสให้ชาวพุทธยึดพระธรรมวินัยเป็นตัวแทนของพระองค์ว่า “ธรรมวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากที่เราล่วงลับไปแล้ว จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” (ที.ม. (ไทย) 10/216/164) นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงย้ำความสูงสุดของธรรมไว้อีกว่า การปฏิบัติธรรมถือว่าการบูชาพระตถาคตอย่างสูงสุด (อง.ทก. (ไทย) 20/157/124)

3.3.2 บุคคลผู้สูงสุด ถ้าพิจารณาในแง่ของบุคคลจะได้ข้อสรุปว่า พระพุทธรเจ้าเท่านั้นเป็นผู้ประเสริฐสูงสุด เห็นได้จากข้อความในนามาติตถียาสวสูตรที่ว่า “พระพุทธรเจ้าเลิศกว่ามนุษย์และเทวดา” (ส.ส. (ไทย) 15/111/126) คำกล่าวข้างต้นเป็นการแสดงความเป็นผู้ประเสริฐ สูงสุดด้วยคุณทั้งพระปัญญาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธรเจ้าจนได้ชื่อว่าเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

3.3.3 เรื่องของชีวิต ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์จะได้คำตอบว่า ใจเป็นใหญ่ที่สุด เพราะใจเป็นประธานในการกระทำทุกเรื่องทั้งดีและไม่ดีตามข้อสรุปในจุททกนิกาย ธรรมบท (ขุ.ธ. (ไทย) 25/1-2/23-24)

4. อะไรที่มีน้ำหนักมากที่สุดในโลก

4.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความอ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า หิน เหล็ก แร่ ดิน น้ำหนักที่สุด ส่วนพระพุทธรเจ้าทรงตอบว่า คำสัญญาใด ๆ ที่พูดง่าย แต่ทำยาก คำสัญญานั้นแลเป็นสิ่งที่หนักสุด

4.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

4.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารับรอง ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า หิน เหล็ก แร่ ดิน น้ำหนักที่สุด ถ้าพิจารณาตามความจริงก็เป็นเช่นนั้น ขึ้นอยู่ว่า ผู้ใดจะยกเรื่องใดมาตอบและให้เหตุผลประกอบอย่างไร ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบ แม้คำตอบที่อ้างถึงก็ขัดแย้งกันในตัว เช่น หินกับดินในขนาดหรือปริมาตรเท่ากันก็มีน้ำหนักต่างกัน (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธรเจ้าตอบว่า คำสัญญาหนักที่สุด ถ้าตีความคำว่า สัญญาเป็นเรื่องของสัจจะ ความจริงใจหรืออุสุ ความซื่อตรงก็มีส่วนถูก เพราะคำสัตย์หรือความซื่อสัตย์เป็นเรื่องสำคัญยิ่ง มีหลักฐานยืนยันที่กล่าวถึงเรื่องนี้ในอาฬวกสูตรว่า “ในโลกนี้มีอะไรที่จะยิ่งไปกว่าสัจจะ

ทมะ ชั้นดี จาคะ” (ส.ส. (ไทย) 15/246/354) แสดงให้เห็นถึงสัจจะและคุณธรรมอีก 3 ข้อเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยเฉพาะสามภรรยา เพราะปัญหาการหย่าร้างของชีวิตคู่หลายคู่เกิดจากการขาดสัจจะ ไม่ซื่อสัตย์ นอกใจซึ่งกันและกัน

4.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธรเจ้าตรัสว่า สัญญาหนักที่สุด เป็นทัศนะของผู้เขียนที่ดีความเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ยังไม่พบหลักฐานที่พระพุทธรเจ้าตรัสเรื่องนี้ไว้โดยตรงจากคัมภีร์ใด ๆ และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากยังมีเรื่องอื่นที่คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นหนักที่สุดและเป็นที่ยอมรับมากกว่าสัญญาอีก ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

4.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ คำสอนที่สามารถนำมาตีความว่า หนักที่สุด มีหลายข้อ ขอยกมาเป็นแนวทางในการศึกษาเฉพาะข้อที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง 2 เรื่อง

4.3.1 ชั้น 5 คำตอบนี้ น่าจะเป็นคำตอบที่ได้รับการยอมรับจากผู้ศึกษาพระพุทธศาสนามากที่สุด เพราะมีพุทธดำรัสกล่าวถึงเรื่องนี้และรู้จักกันดีในหมู่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เช่น ในภการสูตร พระพุทธรเจ้าได้ตรัสถึงชั้น 5 ว่าเป็นภาระที่หนักยิ่งในการดูแล และตอนท้ายของพระสูตรเดียวกันพระองค์ยังตรัสย้ำอีกว่า การถือภาระ (ชั้น 5) เป็นทุกข์ในโลก การวางภาระเป็นสุขในโลก (ส.ช. (ไทย) 17/22/34-35)

4.3.2 อนันตริยกรรม หมายถึง กรรมที่หนักที่สุด มีทั้งกรรมฝ่ายกุศล ได้แก่ การบำเพ็ญสมาธิจนได้สมาบัติ 8 คือ รูปฌาน 4 อรูปฌาน 4 ที่กล่าวไว้ในสัลเลขสูตร (ม.ม. (ไทย) 12/82/70-72) มีผลทำให้ผู้ได้ฌานเหล่านี้เข้าสู่สวรรค์ชั้นรูปพรหม (รูปฌาน) และสวรรค์ชั้นอรูปพรหม (อรูปฌาน) และกรรมฝ่ายอกุศล มี 5 ประการ (1) มาตุฆาต ฆ่ามารดา (2) ปิตุฆาต ฆ่าบิดา (3) อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ (4) โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธรเจ้าจนพระโลหิตห้อขึ้น (5) สังฆเภท ทำให้สงฆ์แตกกัน (อภ.วิ. (ไทย) 35/941/595) ที่ส่งผลให้ผู้ทำอนันตริยกรรมทั้ง 5 ไม่สามารถจะเข้าถึงสวรรค์หรือนิพพานในชาตินั้นได้ ต้องไปเกิดในอเวจีนรกอย่างเดียว

5. อะไรที่เบาที่สุดในโลก

5.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ตอบคำถามข้อนี้ว่า นุ่น สำลี ลม ใบไม้แห้ง เบาที่สุด พระพุทธรเจ้าทรงตอบว่า การปล่อยวาง การรู้เท่าทันว่า เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป แบบนี้แล เบาที่สุด

5.2 ทัศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

5.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนารับรอง ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า นุ่น สำลี ลม ใบไม้แห้ง เบาที่สุด แสดงถึงทัศนะที่ตอบคำถามไม่ตรงกันตามความเห็นของผู้ตอบแต่ละคน ดังนั้น คำตอบดังกล่าวจึงไม่ใช่ข้อยุติของคำถามข้อนี้ เพราะยังมีสิ่งอื่นที่สามารถนำมาตอบว่าเป็นสิ่งที่เบาที่สุดได้อีก เช่น กระดาษ เป็นต้น (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธรเจ้าตอบว่า การปล่อยวาง เบาที่สุด ถือว่าเป็นคำตอบที่ตรงกับความจริงในวิสัยธรรมมากที่สุด เพราะมีหลักฐานรับรองว่า พระพุทธรเจ้าตรัสเรื่องนี้ไว้หลายแห่ง เช่น ในภการสูตร พระพุทธรเจ้าตรัสว่า การปล่อยวางภาระคือชั้น 5 เป็นสุขในโลก (ส.ช. (ไทย) 17/22/35)

5.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า การปล่อยวางเบาที่สุด ถือว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบคำถามและคำตอบนี้ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยตรงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่อายุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากมีเรื่องอื่นที่สามารถตีความได้ว่าเบาที่สุดได้อีก ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

5.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความได้ว่า เบาที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างไว้เฉพาะที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง 2 เรื่อง คือ

5.3.1 การละอกุศลกรรม ตัวอย่างในกามสูตร พระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาที่เวทดาถามว่า อะไรเล่าที่ดีควรปล่อย แต่ไม่ดีไม่ควรควรปล่อย” คำตอบคำถามนี้ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก็คือ “วาจาที่ดี (วจีสุจริต) ควรปล่อย วาจาที่ไม่ดี (วจีทุจจริต) ไม่ควรปล่อย” (ส.ส. (ไทย) 15/78/84) จากตัวอย่างนี้ วจีสุจริตเป็นอกุศลกรรมทางวาจาเป็นสิ่งที่ควรละ ไม่ควรกระทำ เพราะมีผลเป็นความทุกข์ทั้งผู้กล่าวและสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ฟัง ดังนั้น จึงวิเคราะห์ได้ว่า อกุศลกรรมทุกอย่างเป็นเรื่องที่ควรละ เพราะมีผลเป็นความทุกข์แก่ผู้ประพฤติ และอกุศลกรรมยิ่งละก็ยิ่งทำให้จิตมนุษย์ยิ่งเบา หมายถึง เบาจากความทุกข์ เพราะอกุศลธรรมทั้งปวงเป็นสาเหตุของความทุกข์ หลักคำสอนที่ให้ข้อสรุปเรื่องนี้วิเคราะห์ได้จากหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ในมหาปทานสูตร 3 ประการ คือ การไม่ทำความชั่ว (อกุศลกรรม) ทั้งปวง การสร้างความดี (กุศลกรรม) ให้บริบูรณ์ และการพัฒนาจิตให้ผ่องใส หมดจากกิเลสที่สร้างความหนัก (ทุกข์) ให้แก่ชีวิต บรรลุความเป็นอิสระแห่งจิต จิตว่าง ไร้มลทินคือกิเลส (ที.ม. (ไทย) 10/90/50)

5.3.2 การละอุปาทานในชั้น 5 อุปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นของจิตที่เข้าไปยึดติดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ปล่อยวาง ศึกษาได้จากภารสูตร สังยุตตนิกาย ชนธวรรคที่กล่าวถึงภาวะคืออุปาทานชั้น 5 ประการ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ผู้แบกภาระคือบุคคล การถือภาระคือตัณหาอันทำให้เกิดอีก ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา และการวางภาระคือความดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ ความสละ ความสละคืน ความหลุดพ้น ความไม่อาลัยในตัณหา ได้แก่ พระนิพพาน สุตทัยพระพุทธเจ้าได้ตรัสสรุปว่า ชั้น 5 คือภาระ บุคคลคือผู้แบกภาระ การถือภาระเป็นทุกข์ในโลก การวางภาระเป็นสุขในโลก บุคคลวางภาระหนักได้แล้ว ไม่ถือภาระอื่นไว้ ถอนตัณหาพร้อมทั้งราก สิ้นความอยาก ดับสนิทแล้ว (ส.ข. (ไทย) 17/22/35) พุทธดำรัสดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สิ่งที่หนักสุดของชีวิตก็คือ การเข้าไปแบกหรือยึดชั้น 5 ที่ทำให้เกิดความทุกข์ เมื่อปล่อยวางชั้น 5 พร้อมทั้งทำลายกิเลสทั้งปวงจึงเป็นการวางภาระหนัก คำว่า หนักในที่นี้ก็คือ ความทุกข์ของชีวิต ซึ่งแปลความได้ว่าเป็นสิ่งที่หนักสุดสำหรับชีวิต นอกจากนี้ยังมีอุปาทานประเภทอื่น ๆ ที่ต้องปล่อยวางอีกดังอุปาทานในทีฆนิกาย ประเภท ได้แก่ **กามอุปาทาน** ความยึดมั่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่าปรารถนา **ทิณฺฐอุปาทาน** ความยึดมั่นในความเห็นที่ผิด **สีลัพพตอุปาทาน** ความยึดมั่นในศีลและพรตรวมถึงข้อปฏิบัติ แบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมาอย่างมากมาย และ**อัตตวาอุปาทาน** ความยึดมั่นในชีวิตว่าเป็นตัวตน (ที.ปา. (ไทย) 11/312/293) 4

6. อะไรที่ใกล้กับเรามากที่สุด

6.1 เนื้อหาเดิม ผู้เขียนได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า พ่อแม่ ญาติ ใกล้เรามากที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า ความตายที่วิ่งตามเหมือนเงาตามตัวต่างหาก ที่ใกล้ตัวเรามากที่สุด

6.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

6.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนายืนยัน ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า พ่อแม่ ญาติเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเรามากที่สุดนั้น ถ้าพิจารณาตามสาระก็เห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แต่ก็ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบ เพราะยังสามารถตอบได้ในมิติอื่นอีก เช่น ภรรยา เพราะภรรยาก็เป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดเราเช่นกันตามนัยแห่งวัตถุประสงค์ที่ว่า “ภรรยาเป็นเพื่อนสนิทหรือใกล้ชิด” (ส.ส. (ไทย) 15/54/69) (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า สิ่งที่ใกล้เรามากที่สุดคือความตาย ถ้าพิจารณาที่สาระสำคัญก็เห็นว่าเป็นจริงตามนั้น เนื่องจากสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความตายในพระพุทธศาสนาจากศัพท์ภาษาบาลีว่า “มรณ” หมายถึงความตายเป็นกฎธรรมชาติของทุกชีวิต (มรณมมตา ชีวิตมีความตายเป็นธรรมดา) ในปฐมมหานามสูตร (ส.ม. (ไทย) 19/1017/522-523) และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความตายที่ชื่อว่า “ขณิกมรณะ” หมายถึง ความตายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกขณะที่พระพุทธโฆสจารย์ (2531, น. 2) กล่าวในคัมภีร์ปกรณ์วิสุทธิมรรคเพื่อแสดงความตายที่เป็นธรรมชาติของทุกชีวิตที่เกิดจากการเสื่อมในแต่ละขณะของการมีชีวิตอยู่ เช่น เส้นผมเส้นเก่าหลุดไป เส้นใหม่เกิดขึ้นหรือการตายของเซลล์เนื้อเยื่อ เซลล์ผิวหนัง หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิตตั้งแต่ปฏิสนธิ (กลละ) ชีวิตในครรภ์ วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยชราที่จัดอยู่ในความตายประเภทนี้ด้วย

6.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า ความตายเป็นสิ่งที่ใกล้ชีวิตมนุษย์ที่สุด เป็นทัศนคติที่สอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบหลักฐานที่มาของคำถามและคำตอบที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาโดยตรง และคำตอบนี้ก็ไม่ใช่ข้อยุติของปัญหาข้อนี้ เนื่องจากยังมีหลักคำสอนอื่นที่สามารถตีความได้ว่า ใกล้เราที่สุดเหมือนเงาตามตัวได้อีก ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

6.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความได้ว่า ใกล้กับชีวิตเรามากที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างเฉพาะที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง คือ กรรม

กรรม หมายถึง การกระทำที่เกิดจากความจงใจ (เจตนา) (อง.ฉก. (ไทย) 22/63/577) กรรมเป็นเรื่องที่อยู่ในวิถีชีวิตมนุษย์ ทั้งกรรมดีและกรรมชั่วตามนัยที่แสดงไว้ในวาสุเดทตสูตรว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” (ขุ.สุ. (ไทย) 25/660/654) และในปิยสูตรพระพุทธเจ้าตรัสถึงกรรมดี กรรมชั่วที่พระองค์ทรงใช้คำว่า บุญและบาปเท่านั้น เป็นสิ่งที่จะติดตัวมนุษย์ไป เพื่อตอบคำถามของเทวดาที่ว่า “เมื่อบุคคลถูกความตายครอบงำก็ต้องละทิ้งภพมนุษย์ไป ก็อะไรเล่าเป็นสมบัติของเขา และเขาจะนำอะไรไปได้ อนึ่ง อะไรเล่าจะติดตามเขาไป ดุจเงาติดตามตัวไป ฉะนั้น” (ส.ส. (ไทย) 15/115/133) และในจุฬามวิภังคสูตร (ม.ม. (ไทย) 14/289-297/349-357) พระพุทธเจ้าได้แสดงถึงกรรมในฐานะสมบัติของมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้รับผลของกรรม กรรมส่งผลให้มนุษย์ไปเกิดในกำเนิดต่าง ๆ เป็นพันธกรรมของมนุษย์ เป็นที่พึ่งอาศัยของมนุษย์ และกรรมทำให้มนุษย์แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กรรมเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเรามากที่สุดเรื่องหนึ่งและเราทำกรรมอยู่ตลอดเวลาทุกขณะจิตตามหลักพระอภิธรรม

7. อะไรที่ง่ายที่สุดในโลก

7.1 เนื้อหาเดิม ผู้เขียนได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า กิน นอน พุด หายใจ ง่ายที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า การพุดธรรมะ แบ่งปันให้แสงสว่างแก่ผู้อื่น ง่ายที่สุด เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

7.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

7.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนายืนยันคำตอบดังกล่าว ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า การกิน นอน พุด หายใจ ง่ายที่สุด ถ้าพิจารณาตามสาระก็เห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แสดงให้เห็นว่า คำตอบในวิสัยโลกต่อคำถามนี้มีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับผู้ตอบแต่ละคนว่าจะตอบและให้เหตุผลอย่างไร ดังนั้น คำตอบดังกล่าวจึงไม่ใช่ข้อยุติ เพราะยังสามารถตอบได้ในประเด็นอื่นอีก เช่น การคิด เป็นต้น (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า การแบ่งปันธรรมให้กันง่ายที่สุด ถ้าพิจารณาที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ขัดแย้งกับคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่อง อัมมเทสนามัย ความดีที่เกิดจากการแสดงธรรมหรือเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตในทางที่ดีงาม ถูกต้องตามคลองธรรม เช่น พ่อแม่ห้ามปรามลูกไม่ให้ทำความชั่ว สอนให้ขยันในการศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น

7.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า การแบ่งปันธรรมง่ายที่สุด เป็นทัศนะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้าใจกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบคำถามและคำตอบดังกล่าวที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยตรงจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากมีเรื่องอื่นที่คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายไว้อีกหลายข้อ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

7.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ คำตอบที่เห็นว่า ตรงคำถามข้อนี้มากที่สุดก็คือ กรรมดี เพราะเป็นสิ่งที่เราทำอยู่ทุกขณะจิตในวิถีชีวิตประจำวันทั้งทางใจ กาย วาจา แต่หลายคนไม่ทราบว่าตนทำความดีทุกวัน เนื่องจากไม่เข้าใจเรื่องความดีทั้งในแง่ความหมายและหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้หลายชื่อ เช่น บุญ กุศล กรรม สุจริต เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจและเห็นความจริงว่า ความดีเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ขอให้ผู้อ่านดูตัวอย่างความดีที่สามารถทำได้ง่าย ๆ ในวิถีชีวิตประจำวันในทมิฬนิกาย (ที.ปา. (ไทย) 11/305/269) ที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ 3 ประการ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา และในคัมภีร์ชั้นอรุทธกถา พระอรุทธกถาจารย์ได้ขยายหลักการทำความดีออกไปอีก 7 ข้อ รวมเรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ ซึ่งผู้อ่านสามารถดูรายละเอียดได้จากหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2558, น. 89-90) ดังต่อไปนี้ (1) ทานมัย การแบ่งปันทั้งสิ่งของ ความรู้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และการให้อภัยผู้อื่น (2) สิลมัย การควบคุมตัวเองให้ตั้งอยู่ในศีลห้า ไม่ให้เบียดเบียนชีวิต ใด ๆ ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ละเมิดคุ้มครองของผู้อื่น ไม่โกหกหลอกลวงใคร ๆ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งมีนเมาทุกชนิด (3) ภาวนามัย การอบรมจิตอยู่เสมอด้วยการไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญวิปัสสนา (4) อปจายนมัย การประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะต่อบุคคลทั่วไป (5) เวยยาวัจจมัย การชวนช่วยช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมในเรื่องที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ (จิตอาสา) (6) ปัตติทานมัย การอุทิศส่วนบุญหรือหยิบยื่นความดีให้คนอื่น (7) ปัตตานุโมทนา มัย การชื่นชม ยินดีในความดีหรือความสำเร็จของผู้อื่น (8) อัมมัสสวนมัย การหมั่นฟังธรรม คำสั่งสอน คำแนะนำของบัณฑิต และเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิต (9) อัมมเทสนามัย การแสดง การบอก การแนะนำหลักธรรม หลักการดำเนินชีวิต หรือองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (10)

ทฤษฎีกรรม การปรับทัศนคติให้ถูกต้องตามหลักเหตุผล ตรงหลักความจริง นี่คือวิธีการสร้างความคิดหรือบุญที่ทุกคนสามารถสร้างได้ในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเรื่องง่ายมากสำหรับบุคคลที่ใฝ่ในความดี แต่ก็เป็นเรื่องยากสำหรับบุคคลที่ถูกอวิชชา มิจฉาทิฐิ โมหะเข้าครอบงำ หรือบุคคลที่ไม่ดีก็ทำเรื่องที่ดี ๆ เหล่านี้ได้ยาก เห็นได้จากพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ในสังฆเภทสูตรว่า “กรรมดี คนดีทำได้ง่าย กรรมดี คนชั่วทำได้ยาก กรรมชั่ว คนชั่วทำได้ง่าย กรรมชั่ว พระอรชยะทั้งหลายทำได้ยาก” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/48/276)

บทสรุป

จากสาระสำคัญที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปถึงแนวทางในการวินิจฉัยและการปฏิบัติต่อการเผยแผ่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนเพื่อป้องกันการแพร่เรื่องที่มิใช่คำสอนของพระพุทธเจ้าและอัครสาวกซึ่งพระสังฆธรรม 3 เรื่อง คือ

1. การแต่งเรื่องขึ้นใหม่และการอ้างอิงพระพุทธเจ้า เนื้อหาของปัญหาที่เข้าใจได้ยากและคำตอบที่ผู้เขียนอ้างอิงพราหมณ์ไม่ปรากฏชื่อและพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสนั้น ไม่พบในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาจึงสรุปว่าเป็นเรื่องแต่งขึ้นใหม่ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือจึงได้อ้างว่าเป็นพุทธดำรัส การอ้างดังกล่าวถือว่าการกล่าวต่อพระพุทธเจ้า (อง.ทก. (ไทย) 20/24-26/74-75) และเป็นการสร้างสังฆธรรมปฏิรูป หมายถึง คำสอนเทียม ไม่ใช่คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ จะส่งผลเสียต่อการดำรงอยู่ของพระสังฆธรรม หมายถึง คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสัทธัมมัมปปฏิรูปกสูตร (ส.นิ. (ไทย) 16/156/262-264) ซึ่งเป็นเรื่องที่ชาวพุทธจะต้องระมัดระวังช่วยกันป้องกัน หาทางแก้ไข และหันมาทบทวนหน้าที่หลักของตนที่จะกล่าวในข้อต่อไป

2. หน้าที่หลักของชาวพุทธ การเป็นชาวพุทธที่แท้จริงไม่ใช่เพียงแค่การปฏิญาณตนว่าเป็นชาวพุทธหรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาตามขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเท่านั้น แต่ชาวพุทธมีหน้าที่หลักที่ต้องช่วยกันธำรงไว้ซึ่งพระสังฆธรรมของพระพุทธเจ้าที่เรียกรวม ๆ ว่า “พระพุทธศาสนา” ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในปฐมสัทธัมมสัมโมสสูตร 5 ประการ คือ (1) ฟังธรรมโดยเคารพ (2) เรียนธรรมโดยเคารพ (3) ทรงจำธรรมโดยเคารพ (4) ใคร่ครวญตรองแห่งธรรมที่ทรงจำไว้แล้วโดยเคารพ (5) รู้ธรรมรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมโดยเคารพ และในทุติยสัทธัมมสัมโมสสูตรก็ทรงแสดงไว้อีก 5 ประการ ขอยกมาเฉพาะข้อที่แตกต่างจากพระสูตรแรกอีก 1 ข้อ คือ (6) แสดงหรือบอกธรรมตามที่ได้สดับมา ตามที่ได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร (อง.ปญจก. (ไทย) 22/154-155/252-255) รวมเป็น 6 ข้อ นี่คือนิยามของชาวพุทธที่มักถูกแปลความว่าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี หรือนักบวชในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด เนื่องจากความอยู่รอดของพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับบริษัทสี่ คือ ภิกษุ (รวมสามเณรด้วย) ภิกษุณี (รวมสามเณรีด้วย) อุบาสก และอุบาสิกา ในขณะที่เดียวกันความเสื่อมของพุทธศาสนาก็มาจากการที่พุทธบริษัทสี่ไม่ทำหน้าที่โดยรวมทั้ง 6 ประการที่กล่าวมา

จากหน้าที่ของชาวพุทธในพระไตรปิฎกข้างต้นสรุปให้เห็นหน้าที่หลักของชาวพุทธที่คัมภีร์ชั้นนอร์ธกถาสรุปไว้ 2 ประการ คือ คันถธนะ หน้าที่ในการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจรวมถึงการเผยแผ่หลักคำสอนให้แก่คนอื่นด้วย และวิปัสสนาธนะ หน้าที่ในการปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ศึกษาจนเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ (พระพุทธโฆสาจารย์, 2523, น. 62) และเมื่อนำหน้าที่ 2 ประการที่พระอรชยะกล่าวไว้มาสรุปตามหน้าที่ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกข้างต้นจะได้หน้าที่หลักของชาวพุทธ 3

ประการ คือ (1) การศึกษาเล่าเรียนพุทธธรรม (2) การปฏิบัติตามพุทธธรรมที่ศึกษาอย่างเข้าใจถูกต้องแล้ว (3) การเผยแพร่พุทธธรรมให้แก่ผู้อื่นได้รู้ เข้าใจ และปฏิบัติตาม นี่คือหน้าที่ของชาวพุทธที่จะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้

3. แนวทางปฏิบัติในการเผยแพร่พุทธธรรม หลังจากที่ชาวพุทธรู้จักหน้าที่หลักของตนแล้ว เรื่องต่อไปที่ควรตระหนัก คือ หลักการเผยแพร่พระพุทธ ศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสในพระวินัยปิฎก มหาวรรค ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) พุทธดำรัสนี้ได้สื่อถึงหลักการและเป้าหมายในการเผยแพร่พุทธธรรมคือเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ที่เรียกรวมไว้ในคำว่า ชาวโลก เพื่อให้เห็นแนวทางในการเผยแพร่พุทธธรรมที่ถูกต้องและมีผลต่อการดำรงอยู่ของพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า ขอสรุปเป็นหลักปฏิบัติไว้ 3 ข้อ

3.1 ไม่สร้างหรือนำสัทธรรมปฏิรูปไปเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารในโลกปัจจุบันแพร่ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัย ถ้าผู้อ่านได้ใช้สื่อโซเชียลมีเดียจะพบว่า มีข้อมูลให้เราศึกษามากมาย โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่เผยแพร่หลักธรรมทางศาสนาที่พบว่า มีจำนวนมาก บางเว็บไซต์ก็อธิบายหลักธรรมตามความคิดเห็นของตนโดยไม่มี การอ้างอิงจากคัมภีร์ใด ๆ บางเว็บไซต์ก็แต่งเรื่องขึ้นมาแล้วอธิบายตามความเข้าใจของตนแล้วอ้างว่าเป็นพุทธพจน์ เหมือนกับคำถามที่เข้าใจยาก 7 ประการที่เป็นประเด็นหลักของบทความนี้ การอธิบายธรรมไปตามความเข้าใจของตน หรือโยงเข้ากับความคิดอื่นที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนา เช่น ไสยศาสตร์ เป็นต้น ได้สร้างความเชื่อและความเข้าใจผิดให้แก่ ประชาชนที่มีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาไม่มากนัก ส่งผลให้คนเหล่านั้นเชื่อและเข้าใจผิดว่า เรื่องเหล่านั้นเป็น พุทธดำรัสหรือเป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ชาวพุทธจะต้องไม่นำสัทธรรมปฏิรูป คำสอนปลอมมา เผยแพร่ หรือเมื่อทราบว่าเป็นคำสอนปลอมก็ต้องช่วยกันยับยั้งเพื่อไม่ให้มีการเผยแพร่ต่อไป

3.2 การศึกษาพุทธธรรมให้เข้าใจ การที่ชาวพุทธจะรู้ว่า เรื่องใดเป็นสัทธรรมปฏิรูป หลักคำสอนปลอม หรือไม่นั้น จะต้องศึกษาเล่าเรียนหลักคำสอนให้รู้ เข้าใจอย่างถูกต้อง อย่าคิดว่า เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของพระภิกษุ สามเณร ภิกษุณี ไม่เกี่ยวกับฆราวาส เรื่องนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของชาวพุทธทุกคน

3.3 เผยแพร่พระสัทธรรมเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน หัวข้อนี้มีหลักการเผยแพร่พระสัทธรรมโดยสรุป 3 ประการ ได้แก่ (1) การเผยแพร่พระสัทธรรมเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน (2) เรื่องที่จะเผยแพร่ต้องเป็นพระสัทธรรม คำสอนที่ถูกต้องของพระพุทธเจ้าเท่านั้น และจะต้องไม่นำเรื่องที่ไม่ใช่พระสัทธรรมมาเผยแพร่ (3) ตั้งเมตตาจิต ปรารถนาดีมุ่งให้พระสัทธรรมที่เผยแพร่ไปนั้นเกิดประโยชน์และความสุขแก่มหาชน ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทน

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความนี้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามควร และหากท่านใดทราบแหล่งที่มาของปัญหาที่เข้าใจยากที่มีผู้อ้างว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ขอความกรุณาช่วยส่งมาให้ผู้เขียนเพื่อเป็นประโยชน์ในเชิง วิชาการ การศึกษา และการอ้างอิงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 30). ธรรมทานกุศล.
- พระพุทฺธโชสจารย์. (2520). *ธมฺมปทภูฏกถาย สดตโม ภาโค* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มัทมกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพุทฺธโชสจารย์. (2523). *ธมฺมปทภูฏกถาย ทุตฺติโย ภาโค* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มัทมกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพุทฺธโชสจารย์. (2523). *วิสุทฺธิมคฺคสฺส นาม ปกรณวิเสสสฺส ทุตฺติโย ภาโค* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มัทมกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2514-2515). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญาน.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Add Carabao คำสอน พระพุทธเจ้า มหาศาสดาโลก. (14 กรกฎาคม 2019). ปัญหาที่เข้าใจยากซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้. ค้นคืนจาก <https://www.facebook.com/paputtajaw/posts/636045676880560/>

ประวัติ พัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

History and Development of Thai Textbooks in The People's Republic of China

Mr.Junca Li*, พัจฉรินทร์ บุรณะกร

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 584971404@qq.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการและลักษณะแบบเรียนภาษาไทยในจีนจากอดีตถึงปัจจุบันโดยใช้วิธีวิจัยผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า ประวัติพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยในจีนได้แบ่งออกเป็น 5 ยุค ได้แก่ 1) ยุคบุกเบิก จีนมีแบบเรียนสอนการแปลภาษาไทยแต่สมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งมีชื่อว่า หนังสือแปลหออุยงา (暹罗馆译语) เนื้อหาประกอบด้วยคำศัพท์ และพระราชสาส์น ซึ่งเป็นเนื้อหาสัมพันธ์กับการถวายบรรณาการ 2) ยุคบริจาค ซึ่งเป็นยุคที่สงครามจีนต่อต้านญี่ปุ่น จีนได้เปิดสอนภาษาไทยในโรงเรียนอบรมภาษาตะวันออกโดยมีหนังสือภาษาไทยเพียง 4 เล่ม ต้องอาศัยประสบการณ์ผู้สอนเป็นหลัก 3) ยุคเริ่มต้น ไม่มีแบบเรียนภาษาไทย ผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาการสอน เนื้อหาการสอนเน้นด้านการเมืองการปกครองจีน 4) ยุคปักกิ่ง มหาวิทยาลัย 2 แห่งในกรุงปักกิ่งได้สร้างแบบเรียนภาษาไทยขึ้นมา 2 ชุด 8 เล่มแบบเรียนมีเนื้อหาของไทยเพิ่มมากขึ้น แบบเรียนเริ่มเป็นระบบขึ้น 5) ยุคเติบโต แบบเรียนจากยุค “เหนือ” สู่อุค “ใต้” แบบเรียนภาษาไทยหลากหลายมากขึ้น มีเนื้อหากว้างขวางขึ้น ได้เพิ่มวรรณกรรม วัฒนธรรม การค้า เศรษฐกิจเข้าไปในเนื้อหา จำนวนแบบเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีมากถึง 100 เล่ม

คำสำคัญ : แบบเรียนภาษาไทย การเรียนการสอนภาษาไทยของจีน ประวัติพัฒนาการ

Abstract

This research aims to study the history, development and structure of Thai textbooks in People's Republic of China from the beginning to the present. Mixed methods research have been applied. Research findings show five periods of the textbooks, including 1) Pioneer period: Ming Dynasty, when there was a Thai textbook on Translation entitled Xian-Luo-Guan-Yi-Yu, in which vocabulary and royal letters about tributes offering were specified. 2) Donation period: the Sino-Japanese War period. Then, in the School of Eastern Languages Training, four textbooks of the Thai department were offered and other teaching materials were chosen mainly on experiences of the teachers. 3) Beginning period. During this time, no Thai textbook were applied; teachers set their own syllabi with focus on Chinese politics. 4) Beijing period. Two universities in Beijing created two sets, including eight volumes, of systematic textbooks, in which more Thai contents were added, for learning Thai. 5) Expanding period, the cradle for Thai textbooks has been moved

from the north to the south, Producing more than one hundred Thai textbooks covering a even broader range of contents: literature; culture, trading, and economy.

Keyword : Thai textbooks, learning and teaching Thai in PRC, history and development

บทนำ

“หนังสือเป็นเสมือนคลังรวบรวมเรื่องราว ความรู้ความคิด วิทยาการทุกด้านทุกอย่างที่มนุษย์ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่าน และเพียรพยายามบันทึกรักษาไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร หนังสือแพร่ไปถึงที่ใด ความรู้ความคิดก็แพร่ไปถึงที่นั่น หนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่าและมีประโยชน์ที่จะประมาดมิได้ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์”

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช, งานปีหนังสือแห่งชาติ 2515)

หนังสือเป็นบ่อรวบรวมความรู้ ยอดคิดทุกๆด้านของมนุษย์ แบบเรียนเป็นหนังสือประเภทที่สำคัญยิ่งกว่าหนังสือทั่วไป แบบเรียนหรือตำราเรียนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนการสอน และเป็นเครื่องมือที่ครูกับนักเรียนใช้สื่อความหมาย ซึ่งกันและกัน เป็นศูนย์กลางให้นักเรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เรียนเรื่องเดียวกันเพื่อความเข้าใจเรื่องราวต่างๆไปในแนวเดียวกัน(Shore, 2503, น. 54) สรุปคือ หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนการสอน

การเรียนการสอนภาษาไทยในต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาไทย และเป็นช่องทางสำคัญในการแผ่กระจายวัฒนธรรมไทย ถึงแม้ว่าภาษาไทยจะไม่ใช่วิชาที่บังคับใช้ในการติดต่อสื่อสาร แต่ปัจจุบันมีชาวต่างประเทศสนใจศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น” (เพลินจิตร ภูติ, 2546, น. 2) โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนและประเทศเพื่อนบ้าน มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้เป็นหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี และปริญญาโท (พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ, 2556, น.1) เช่น ระหว่างปีพ.ศ.2539-2552 ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้เปิดสอนภาษาไทยระดับปริญญาตรีทั้งวิชาเอกและวิชาโทใน 6 มหาวิทยาลัยโดยได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามีความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาไทยระดับปริญญาตรีกับมหาวิทยาลัยไทย 2 แห่ง ราชอาณาจักรกัมพูชามีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยไทย 3 แห่ง (Dailynews.1 กรกฎาคม. 2564) และเมื่อปี พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการของไทยได้ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับกระทรวงวัฒนธรรมของจีนขึ้น นอกจากนี้มีการเปิดสอนภาษาไทยในประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ยังมีการเปิดสอนภาษาไทยในประเทศต่างๆ เช่น เยอรมัน อเมริกา ออสเตรเลีย จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ (ตริงตา แหลมสมุทร, 2556, น. 2)

ด้วยเหตุผลที่ว่า การสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น ผู้สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศส่วนใหญ่อาศัยความรู้ภาษาไทย และประสบการณ์เฉพาะตัวไปประยุกต์ใช้ในการสอน จึงทำให้การสร้างหลักสูตร แบบเรียน และวิธีสอนเป็นของเฉพาะตน เฉพาะสถาบันขาดเอกภาพ การเปิดหลักสูตร และการวิจัยในสาขาดังกล่าวจึงมีความจำเป็น และสำคัญยิ่ง (พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ, 2556, น.1) การเรียนการสอนภาษาไทยในต่างประเทศมีลักษณะแตกต่างกันไปตามปัจจัยต่างๆของแต่ละประเทศ

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งมีประวัติศาสตร์ด้านการเปิดสอนภาษาไทย 400 กว่าปี (เฉลิม ยงบุญเกิด, 2511, น.3) อนึ่ง ปัจจุบัน ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีจำนวนนักศึกษาเรียนภาษาไทยมากที่สุด และมีขนาดการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยใหญ่ที่สุดในต่างประเทศ ซึ่งเมื่อปีพ.ศ. 2564 มีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนภาษาไทย 65 แห่ง ซึ่งได้รวมถึงสถาบันการศึกษาที่มีเปิดสอนภาษาไทยระดับบัณฑิตศึกษา 10 แห่ง สถาบันที่มีเปิดสอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา 44 แห่ง และสถาบันที่มีเปิดสอนภาษาไทยระดับปวช.และปวส. 23 แห่ง สถาบันการศึกษาที่มีเปิดสอนภาษาไทยกระจายไปทั่วประเทศจีน โดยเฉพาะมณฑลยูนนาน กวางสี และมณฑลเสฉวน ไทยและจีนมีพื้นฐานความร่วมมือทางการศึกษา และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแต่โบราณ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่น่าสังเกตคือ เมื่อพ.ศ. 2563 ประเทศจีนได้จัดตั้งสมาคมความร่วมมือทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาจีน-ไทย (Alliance of China- Thailand Universities) หรือเรียกว่า ACTU ขึ้น ณ นครคุนหมิง และสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีนและไทยที่ลงทะเบียนเข้าร่วมเพิ่มมากขึ้นจน 94 แห่งในปีพ.ศ.2664 แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาจีน 64 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาไทย 30 แห่ง นับว่าจะเป็นโอกาสที่ดีสำหรับอุดมศึกษาของทั้งสองประเทศ ที่จะได้พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกันต่อไป (ข่าวซินหัว. 9 สิงหาคม 2664)

นอกจากนี้แล้ว อย่างที่จรัสศรี จิรภาส (2562, น.110) ได้พบว่า แม้ว่าสถาบันการศึกษาของจีนก่อนหลักสูตรภาษาไทยเป็นเวลานาน และแบบเรียนภาษาไทยในประเทศจีนมีไม่น้อย แต่ที่สถาบันการศึกษาหลายแห่งยังขาดแบบเรียนที่ทันสมัย ขาดความสมดุลระหว่างปริมาณตำรา กับรายวิชาที่เปิดสอน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนในจีนเพื่อเป็นการต่อเนื่องในการศึกษาเนื้อหาของแบบเรียน และการพัฒนาแบบเรียนในอนาคต อนึ่ง ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้สอนและผู้เรียนภาษาไทยที่เคยนำแบบเรียนภาษาไทยมาปรับใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยในสถาบันการศึกษาจีน และเป็นผู้ที่เข้าใจทั้งสองภาษาได้อย่างดี มีความสะดวกในการค้นหาข้อมูลเอกสารทั้งสองภาษา ที่สำคัญ แม้ว่ามีนักวิจัยหลายคนได้ศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทยในจีนโดยรวมแล้ว แต่ยังไม่พบว่า มีผู้วิจัยใดได้จัดประวัติของแบบเรียนภาษาไทยในจีนอย่างชัดเจน และผู้วิจัยโชคดีที่ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้อาวุโสที่ประสบเหตุการณ์ 70 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียนภาษาไทยในจีนไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแบบเรียนภาษาไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทยของจีน และวิเคราะห์ลักษณะของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ละยุคสมัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประวัติพัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทย ผู้วิจัยจึงจะใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และมีวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวช่วย มีรายละเอียดดังนี้

1) วิธีวิจัยเอกสาร จะเก็บข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์จากเอกสารจีนโบราณต่างๆ ได้แก่ พงศาวดารราชวงศ์หมิง ลิปกรมไทยจีนสมัยราชวงศ์หมิง ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวกับประเทศไทยในเอกสารโบราณจีน

- 2) วิธีสัมภาษณ์ จะเก็บข้อมูลชั้นหนึ่งด้านประวัติพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยจากผู้รู้เหตุการณ์ 3 ท่าน ได้แก่ Duan Lisheng (วัย 78 ปี) Yang Shaoxue (วัย 82 ปี) Lin Xiumei(วัย 66 ปี)
- 3) วิธีวิเคราะห์ เรียบเรียงและสังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ และเอกสารจีนโบราณต่างๆ โดยพิจารณาปริมาณของข้อมูล และจำนวนของแบบเรียนในแต่ละยุคสมัย
- 4) นำเสนอผลการวิจัยตามยุคสมัย และอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ประเทศจีนได้จัดการเรียนการสอนภาษาไทยตั้งสมัยราชวงศ์หมิงจนถึงปัจจุบัน ประวัติและพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยจะแบ่งตามระยะเวลาไว้เป็น 5 ช่วงดังนี้

1. ช่วงบุกเบิก(ราชวงศ์หมิงและสมัยราชวงศ์ชิง) ปีพ.ศ. 1948 พระเจ้าเจิ้งจูฮ่องเต้ (成祖皇帝) แห่งราชวงศ์หมิงทรงพระอนุมัติเปิดตลาดการค้าทางทะเล และสนับสนุนกองเรือลงทะเลจีนใต้เพื่อจุดมุ่งหมายทางการเมืองคือแสวงหามิตรประเทศให้ส่งเครื่องราชบรรณาการแก่จีนโดยจัดตั้ง หอพวกฮวนท่งสี่ทิศ(ชื่ออีกว่า 四夷馆) ขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 1950 (ปีที่ 5 รัชกาลโหยงเล่อ 永乐) ซึ่งเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนภาษาต่างๆกับลูกขุนนาง เพื่ออบรมภาษารับใช้งานแปลในการถวายบรรณาการของประเทศต่างๆ มีทั้งหอจารย์ หอแมนจู หอซีฟาน (ภาษาทิเบต) หอสันสกฤต หออิสลาม หอภาษาภาคตะวันตกเฉียงใต้จีน(ภาษาไตลื้อ) หออุกริก และหอพม่า เมื่อปีพ.ศ.2040 อยุรยามาถวายบรรณาการ ในหอชื่ออีกว่าไม่มีขุนนางแปลภาษาสยามได้ มนตรีสวีผู้ (徐溥) ให้มีหนังสือราชการไปยังกวางตุ้งเพื่อเสาะหาผู้เข้าใจภาษามายังนครหลวงปักกิ่ง ต่อมา (เมื่อปีพ.ศ.2058) มนตรีเหลียงฉู่ (梁储) ขอให้เลือกทูตอยุธยาไว้สักหนึ่งหรือสองคนเข้าฝึกสอนภาษาสยามในหออยุธยา(พงศาวดารราชวงศ์หมิง, 2340, ฉบับที่ 74)

อนึ่ง ช่วงรัชกาลเจิ้งเต๋อ (ปีพ.ศ.2049-2064) ล้านนามาถวายบรรณาการ ได้เพิ่มเติมหอล้านนา(หอแปดร้อย) ขึ้น และเมื่อปีพ.ศ. 2120 เสินจงฮ่องเต้ (神宗皇帝) ทรงเห็นว่า พระราชสาส์นของประเทศพระนครศรีอยุธยาฉบับภาษาสยามมีมากขึ้น(ก่อนหน้านี้นั้นส่วนมากจะเป็นพระราชสาส์นฉบับภาษาอิสลาม) จึงได้ออกคำสั่งให้เพิ่มหออยุธยาขึ้นเมื่อพ.ศ. 2122 และได้พระราชทานตำแหน่งผู้สอนให้กับออกหมื่นร่า ออกขุนเทพ และออกขุนยวน ซึ่งเป็นชาวจีนพันทะเล มีความถนัดทั้งภาษาสยามและฮั่น เพื่อให้ปฏิบัติการเรียนการสอนภาษาสยามในหออยุธยา แต่ออกขุนเทพแพ้น้ำแพ้อากาศ เกิดความไม่สบายขึ้น จึงไม่ได้ร่วมงานการสอน นอกจากนั้น ปีเดียวกัน ได้คัดเลือกผู้สอน ผู้เรียนหม่ายิ้งเจิง (马应生) และผู้อื่นๆรวม10 คน เข้ามาศึกษาที่หออยุธยา ในหนังสือบันทึกชีวประวัติของว่านลี่ฮ่องเต้(เฉิงจี้จู้ว่านลี่ 万历起居注, 2431) ได้บันทึกไว้ว่า ออกหมื่นยวน และพวกทูตได้แต่งหนังสือขึ้นโดยมีตัวอักษรสามพันห้าร้อยห้าสิบตัว และมีการออกเสียงแปลกประหลาดหมื่นกว่าเสียง และได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 18 ประเภท ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งหมายความว่า มีแบบเรียนภาษาไทยใช้ในการแปลตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง อนึ่ง ปีที่ 21 รัชกาลเจิ้งจินฮ่องเต้ (พ.ศ. 2085) โกววิน (郭熿) มนตรีหอสี่ทิศได้เสนอแก่ฮ่องเต้ว่า “การเรียนรู้อาษาเพื่อรับใช้ตัวน การเรียนรู้จากคำศัพท์คงแก้ปัญหาตัวนไม่ได้ ไม่สู้การเรียนรู้อาษาพระบรมราชโองการ และพระราชสาส์น ต่อจากนี้ควรศึกษาทั้งสามอย่างพร้อมๆกัน เช่นเดือนแรกศึกษาพระบรมราชโองการ เดือนสองศึกษาพระราชสาส์น เดือนสามศึกษาคำศัพท์แปลสลับกันไป” (Lv Weiqi, 2741, ฉบับที่ 15) ที่น่าสนใจคือ หออยุธยาก่อตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ.2122 ซึ่งเป็นเวลาหลังจากนั้นราว 30 ปี หมายความว่า หออยุธยาสอนภาษาสยามไม่น่าจะสอนคำศัพท์แปลอย่างเดียว หากยังมีการจัดการเรียนการ

สอนภาษาสยามสลับกันไปตามทั้งคำศัพท์ พระบรมราชโองการ และพระสาสน์ อนึ่ง การจัดทำแบบเรียนภาษาสยามไปพร้อมๆ กับการเรียนการสอนโดยประกอบด้วยเนื้อหาทั้งสามอย่าง(Han Yijin, 2562, น.154) ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของหนังสือเรื่อง เขียนโหลกว่านอ้อวี หรือหนังสือแปลหออุยยา (暹罗馆译语) ฉบับเบอร์ลิน ประเทศเยอรมันที่ค้นพบในปัจจุบัน

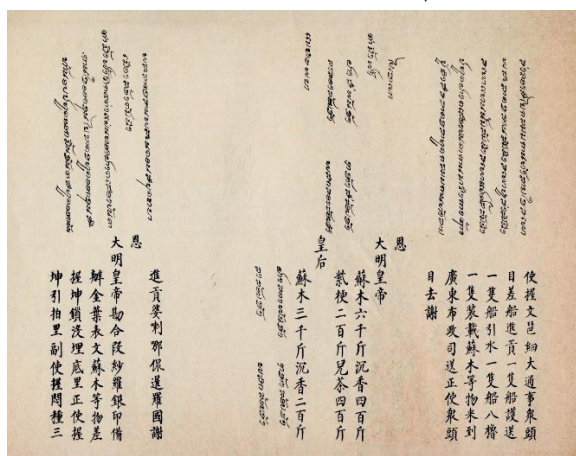
นอกจากนี้แล้ว หนังสือบันทึกชีวประวัติของว่านลี่ฮ่องเต้(ฉี่จวีจู้ว่านลี่ 万历起居注, 2431) ได้บันทึกไว้ว่า เดือน 8 ปีพ.ศ. 2121 พระราชทูตอุยยาถึงนครหลวง เดือน 10 จางจวีเจิ้ง (张居正)รายงานต่อว่านลี่ฮ่องเต้เพื่อก่อตั้งหออุยยาตามมนตรีเสนอ วันที่ 11 เดือนอ้าย ปี พ.ศ. 2122 ว่านลี่ฮ่องเต้ทรงพระราชคำสั่งให้แต่ละหอจัดทำหนังสือภาษานอก (番文) 1 เล่มถวายเพื่อคัดเลือกผู้เรียน ดังนั้น มนตรีจึงสั่งให้ลูกขุนนางชั้นสูง (官生 ช่วงแรกมีแต่ลูกขุนนางชั้นสูงถึงมีสิทธิ์เข้าศึกษาในหอสี่ทิศ)จัดทำหนังสือคำแปลภาษาจีนจากภาษานอก (华夷译语) 10 เล่มให้เสร็จเพื่อถวายฮ่องเต้ จึงสันนิษฐานได้ว่า หนังสือคำแปลหออุยยาเป็นหนังสือ 1 ในหนังสือแปล 10 เล่มที่ถวายฮ่องเต้ เนื่องจากยุคนั้นมี 10 หอพอดี สอง การจัดทำหนังสือแปลรีบมาก และผู้จัดทำแบบเรียนสอนการแปลมีทั้งผู้สอนและผู้เรียน ศึกษไปช่วยกันจัดทำไป ต่อจากนั้นมาหนังสือ เขียนโหลกว่านอ้อวี หรือหนังสือแปลหออุยยา (暹罗馆译语) ราชวงศ์หมิงถูกคัดลอก ปรับปรุง จัดทำใหม่ และแผ่กระจายไปทั่วโลก ซึ่งมีหลายๆฉบับ หนังสือแปลหออุยยา (暹罗馆译语) ราชวงศ์หมิงฉบับที่พบในปัจจุบันยังมีหลายชุด แต่เนื้อหาไม่ได้ตรงกัน 100%ทุกฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาของหนังสือแปลหออุยยาแต่ละฉบับ

ฉบับคัดลอก Pentaglot เมื่อปี พ.ศ.2341 ใน มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์	ประกอบด้วยศัพท์แปล 8 หมู่หมวด 334 คำ ได้แก่ หมวดดาราศาสตร์(66 คำ) หมวดภูมิศาสตร์(63 คำ) หมวดฤดูกาล(42 คำ) หมวดต้นไม้ดอกและต้นไม้ใบ(26 คำ) หมวดนกและสัตว์จตุบาท(22 คำ)หมวดพระราชวังและบ้านเรือน(69 คำ)
หนังสือแปลหออุยยา (暹罗馆译语)ราชวงศ์หมิง ฉบับคัดลอกในหอสมุดปักกิ่ง	เนื้อหามี 18 หมวด 594 คำ ไม่มีพระสาสน์ประกอบด้วย
ฉบับหอสมุดเบอร์ลิน เยอรมัน	จำนวนหน้า 80 หน้า เนื้อหามี 18 หมวด 599 คำ และพระสาสน์ 20 ฉบับ
ฉบับหอสมุดโตโยบุงไก (东洋文库)กรุงโตเกียว	จำนวนหน้า 24 หน้า และพระสาสน์ 6 ฉบับ

ผู้วิจัยพบว่า หนังสือแปลหออุยยา (暹罗馆译语) ราชวงศ์หมิงฉบับที่สมบูรณ์ที่สุดที่ได้ค้นพบในปัจจุบันคือฉบับคัดลอกในหอสมุดเบอร์ลิน เยอรมัน แม้จะมีความแตกต่างกับฉบับเดิมที่มีจำนวนคำ 3550 ตัวที่ออกหมื่นยวน หออุยยาจัดทำ แต่เนื้อหาถูกตัดออกไปบ้าง เหลือ 599 คำ (ตัวอักษรจีน 789 ตัว) 18 หมวดเช่นเดิมคือ หมวดดาราศาสตร์ (66 คำ) หมวดภูมิศาสตร์(63 คำ) หมวดฤดูกาล (42 คำ) หมวดต้นไม้ดอกและต้นไม้ใบ (26 คำ) หมวดนกและสัตว์จตุบาท (22 คำ) หมวดพระราชวังและบ้านเรือน (12 คำ) หมวดเครื่องใช้ไม้สอย (34 คำ) หมวดบุคคล

(69คำ) หมวดธุรกิจ(94 คำ) หมวดร่างกาย(30 คำ) หมวดเสียงและสี (10 คำ) หมวดเครื่องแต่งกาย(14 คำ) หมวดเพชรพลอยเงินทอง(14 คำ) หมวดอาหาร(14 คำ) หมวดประวัติศาสตร์วัฒนธรรม(12 คำ) หมวดทิศทาง(16 คำ) หมวดจำนวน(34) และหมวดศัพท์ทั่วไป(27 คำ) นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยพระราชสาส์น 20 ฉบับ เนื้อหาของพระราชสาส์นหออยุธยาทุกฉบับได้กล่าวถึงรายการจิ้มก้องต่างๆแก่พระราชอิริราช และพระราชินีนาถอย่างละเอียด มีทั้ง งาช้าง ไม้ฝาง ชัน กระ ยาฝิ่น รง พริกไทย กฤษณา ไม้จันทน์ต ครั่ง สีเสียด กานพลู พร้อมทั้งได้กล่าวถึงจำนวนเรือสำเภา ตำแหน่งและชื่อขุนนางที่มาด้วย กวางตุ้งเป็นจุดหมายปลายทางทางน้ำทุกครั้ง ที่น่าสนใจคือ เนื้อหาแบบเรียนสอนการแปลหออยุธยาครั้งนี้ส่วนมากจะเป็นศัพท์นอกแปลเข้า เช่น งาช้าง ไม้ฝาง พริกไทย ออกซุน ออกหมื่น แม้จะมีศัพท์ราชวงศ์หมิงแปลออกบ้าง เช่น กางตุ้งปุงจิสี 广东布政司(ที่ว่าการปกครองกวางตุ้ง) แต่ยังมีไม่มาก เมื่อเทียบกับฉบับอื่นๆที่พบแล้ว พบว่า ฉบับเบอร์ลินมีคำแปลมากกว่าฉบับปักกิ่ง 5 คำคือ ถงสั้น้อย (小通事 หมายถึง ผู้แปลน้อย หรือท่งสั้น้อย) ออกพระ (握步喇) ออกแก้ลาด(握救辣) ต้อง(須) สุก(熟) และฉบับปักกิ่งไม่มีพระราชสาส์น สำหรับฉบับ Pentaglot ไม่ว่าคำแปล หรือพระราชสาส์นก็ได้ตัดออกไปส่วนหนึ่ง แต่ส่วนที่เหลืออยู่ตรงกับฉบับเบอร์ลินแม้ว่ามีฉบับการคัดลอกหลายๆแบบในยุคราชวงศ์ชิงมีการออกเสียงผิดเพี้ยนไปบ้างก็ตาม แต่นับได้ว่าหนังสือเรื่อง เขียนโลกวันอ้อวี (หนังสือแปลหออยุธยา) เป็นหนังสือแบบเรียนภาษาไทย หรือพจนานุกรมไทย-จีนเล่มแรกในประเทศจีน หนังสือแปลหออยุธยามีเนื้อหาประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้



พระราชสาส์นในแบบเรียน



คำแปลในแบบเรียน

จากเนื้อหาของหนังสือแปลหออยุธยา(แบบเรียนสอนการแปล)ข้างต้นเห็นได้ว่า เนื้อหาล้วนเขียนด้วยพู่กันจีน คำแปลหออยุธยาจะประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ภาษาสยาม คำแปล และการถอดเสียงด้วยภาษาจีน ส่วนพระราชสาส์น จะขึ้นหน้าด้วยเนื้อหาภาษาสยาม และคำแปลภาษาจีนตามหลัง Han Yijin(2562,น.154)ได้พบว่า “ในหนังสือแปลหออยุธยาฉบับเบอร์ลิน มีคำแปลเพียง 10.3%ได้ปรากฏในพระราชสาส์นเท่านั้น” สันนิฐานได้ว่า เนื้อหาของแบบเรียนสอนการแปลหออยุธยาราชวงศ์หมิงมีความสัมพันธ์กันไม่มาก ยังไม่เป็นระบบ นอกจากนี้ He Ni(2562, น.2) ได้กล่าวว่า หอฮู่ยง(会同館หอวิเทศสัมพันธ์) ได้จัดทำหนังสือล่ามภาษาสยาม และภาษาอื่นๆ รวม13 ภาษา แต่ว่ามีแต่การถอดเสียงภาษาสยาม และคำแปล ไม่มีพระราชสาส์น ผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเหตุผลที่ว่า หอฮู่ยงเป็นหน่วยงานที่ต้อนรับทูตนอกต่างๆ ส่วนมากจะใช้ภาษาในการพูด สนทนา จึงไม่ได้จดภาษาเดิมไว้ในหนังสือก็เป็นไปได้

ยุคราชวงศ์ชิง ชาวแมนจูได้ปกครองประเทศจีน และได้เปลี่ยนชื่อ หอสีทิส(ชื่ออีกว่าน) เป็น ชื่ออีกว่าน(หอแปลสีทิส) เนื่องจากว่า คำว่า อี้ (夷) หมายถึงชนเผ่าต่างๆรอบแผ่นดินหมิง ซึ่งรวมถึงชาติแมนจูด้วย จึงออกคำสั่ง

ให้ตัดหอตำรา หอแมนจู ออกจาก 10 หอเดิม เมื่อปี พ.ศ. 2291 (ปีที่ 13 รัชกาลเฉียนหลง 乾隆) รัฐบาลชิงได้ออกคำสั่งให้รวมหอฮู่ยง (会同馆) และหอแปลสี่ทิศ (四译馆) เป็นหอแปลสี่ทิศฮู่ยง (会同四译馆) หอแปลสี่ทิศฮู่ยงมี 2 หอย่อยคือ หอแปลภาษาชนชาติภาคตะวันตกจีน (西域馆) และหอภาษาชนชาติภาคตะวันตกเฉียงใต้จีน (百译馆) ซึ่งเป็นหอแปลภาษาพม่า ล้านนา ไตลื้อ และภาษาสยาม ต่อมาอีก 2 ปี (พ.ศ. 2293) เฉียนหลงยังได้ออกคำสั่งให้จัดทำหนังสือแปลของแต่ละภาษาขึ้นอีกครั้ง และรวบรวมพระสาสน์ของแต่ละภาษาไว้ด้วย ส่วนหอสยามได้จัดทำหนังสือเรื่อง เซียนโหลฟานซู (暹罗番书) หรือหนังสือแปลภาษาสยาม มี 2 เล่ม 20 หมู่หมวด จำนวนคำ 971 คำ (ฉบับคัดลอก ณ พิพิธภัณฑ์พระราชวังโบราณปักกิ่ง)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านักวิจัยหลายท่านเห็นว่า หนังสือแปลหอฮู่ยง เป็นพจนานุกรมไทย-จีนเล่มแรกในประเทศจีน ไม่อาจนับได้ว่าเป็นแบบเรียนภาษาไทย แต่จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลหลักฐานมากมายจากเอกสารโบราณ สามารถสรุปได้ว่า แม้ว่าเนื้อหาของหนังสือเรียบง่าย แต่การจัดเรียงเนื้อหาอย่างไม่เป็นระบบ ประกอบด้วยคำศัพท์ และพระราชสาสน์ แต่หอฮู่ยงได้จัดทำ หนังสือแปลหอฮู่ยงเพื่อใช้ในการสอนการแปลอย่างจริงจัง และมนตรีหอฮู่ยง (ผู้อำนวยการ) ส่งให้สอนพระราชโองการ พระราชสาสน์ และคำศัพท์สลับกันไป สำหรับราชวงศ์ชิง มีการใช้หอแปลภาษาสยามเพียงร้อยกว่าปี (ปีพ.ศ. 2291-2395) และได้จัดทำหนังสือภาษาสยามใหม่ 1 ครั้ง เนื่องจากสยามไม่ได้ถวายบรรณการแก่จักรพรรดิจีนแต่ปีพ.ศ. 2395

2. ยุคปริจาค (พ.ศ. 2484-2491) เมื่อราชวงศ์ชิงเสรีจิ้นลงไม่นาน รัฐบาลก๊กมินตั๋งขึ้นมาปกครองประเทศจีนพร้อมต้องต่อต้านการรุกรานของประเทศญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. 2480 คนจีนทุกคนตกอยู่ในสงครามต่อต้านญี่ปุ่น ประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนมากได้ตกเป็นประเทศอาณานิคม รัฐบาลจีนจึงเห็นว่า มีความจำเป็นต้องร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงตกลงที่จะก่อตั้งโรงเรียนอบรมภาษาตะวันออกเพื่อร่วมมือกันต่อต้านการรุกรานและการล่าอาณานิคม Yang Shaoxue (สัมภาษณ์, วันที่ 18 มกราคม 2565) ได้กล่าวว่า ปี พ.ศ. 2485 ได้จัดตั้งโรงเรียนอบรมภาษาตะวันออกขึ้นใหม่ที่วัดจันทรน้ำ (水月庵) หมู่บ้านโถ้วหนาน (斗南) อำเภอเฉิงกั่ง เมืองคุนหมิง โดยได้เรียนเชิญชาวจีนพื้นทะเลแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นผู้สอนภาษา และได้เปิดสอนภาษาไทย ภาษาพม่า เวียดนามและภาษาอินเดีย นักศึกษาที่จบการศึกษามีเพียง 2 รุ่นเท่านั้น สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่ได้จบการศึกษานั้นมีเพียง 11 คน ซึ่งรุ่นแรก 6 คน และรุ่นที่ 2 เพียง 5 คน การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในยุคนี้ลำบากมาก ไม่มีตำราหนังสือให้เรียน เพียงได้พบใน “ประวัติศาสตร์โรงเรียนภาษาตะวันออก (พ.ศ. 2489)” บันทึกไว้ว่า มีหนังสือของภาษาไทย 4 เล่ม ซึ่งหนังสือจากการบริจาคของสถาบันวิจัยทะเลจีนใต้ และมีแผนจะจัดซื้อหนังสือจากต่างประเทศโดยระบุไว้ว่า “คุณจาง ผู้อำนวยการได้ส่งผู้สอนแต่ละวิชาไปจัดซื้อหนังสือที่อินเดีย พม่า สยามและเวียดนาม อีกสามเดือนก็จะส่งมาถึง (Yao Nan, 2489, น. 19) หมายความว่า หมายความว่าที่คุนหมิง (4 ปี) หรือฉงชิ่ง (1 ปี) หนังสือภาษาไทยมีน้อยมาก และหนังสือภาษาไทยจากการบริจาคของสถาบันวิจัยไม่อาจจะเรียนที่เหมาะสมได้ เนื่องจากในหลักสูตรได้กำหนดไว้ว่า ภาคเรียนที่ 1 เน้นฝึกทักษะการสะกดเสียง เทอม 2 เน้นฝึกไวยากรณ์และสนทนาในชีวิตประจำวัน เทอม 3 เน้นฝึกทักษะการอ่าน เทอม 4 เน้นฝึกทักษะการเขียน และปี 3 เน้นฝึกความสามารถโดยรวม (Yao Nan, 2489, น. 10) จึงต้องอาศัยเนื้อหาการสอนจากประสบการณ์ของผู้สอนเป็นหลัก ผู้สอนเป็นชาวจีนพื้นทะเลไทยมีความเชี่ยวชาญมากกับสองภาษา สาขาวิชาภาษาไทยได้เปิดสอนวิชาภาษาสยาม วิชาภาษาจีน ภาพรวมประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาษาฝรั่งเศส ประวัติศาสตร์ไทย และวิชาลัทธิไตรราชฎร์เป็นวิชาบังคับ เมื่อปีพ.ศ. 2488 ประชาชนจีนได้ประสบความสำเร็จใน

สงครามการต่อต้านญี่ปุ่น รัฐบาลได้ย้ายโรงเรียนไปอยู่เมืองฉงฉิง และได้รับสมัครนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยไว้ 21 คน ในปีเดียวกันได้ย้ายโรงเรียนไปอยู่เมืองหนานกิงอีกครั้ง จนกระทั่งเมื่อปีพ.ศ.2492 ได้ย้ายไปตั้งต้นเป็นภาควิชาภาษาตะวันออกในมหาวิทยาลัยปักกิ่ง อย่างไรก็ตาม ระหว่างปีพ.ศ. 2486 - พ.ศ.2492 แม้จะเป็นระยะเวลาที่สั้นมาก และเป็นช่วงแทบไม่มีตำราหนังสือ แต่สามารถอบรมผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

3. ยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2492-2532) หลังจากโรงเรียนภาษาตะวันออกได้ย้ายไปเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยปักกิ่งเมื่อปีพ.ศ.2492 ทีมงานการสอนส่วนมากเป็นชาวจีนพื้นทะเลและชาวไทย ครูสิทธิชัย สงขรรัชชถือเป็นผู้สอนรุ่นแรกๆในสาขาวิชาภาษาไทยมหาวิทยาลัยปักกิ่ง เริ่มอาชีพครูสอนภาษาไทยแต่ปี พ.ศ. 2493 ศาสตราจารย์Duan Lisheng (สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2564)นักประวัติศาสตร์ไทยชาวจีน ซึ่งเป็นลูกศิษย์รุ่น 2515 ของอาจารย์พันเตอติงทบทวนถึงอดีตไว้ว่า “ในตอนนั้นไม่มีตำราหนังสือภาษาไทย สื่อการสอนและเนื้อหาต่างๆ ล้วนมาจากทีมการสอนทั้งนั้น ในทีมงานการสอนมีอาจารย์ชาวไทยชื่อสิทธิชัย สงขรรัชช และครูสมพร ซึ่งเป็นชาวจีนพื้นทะเลไทยที่จากโรงเรียนทหารคุณหมิงย้ายมาทำงานที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ส่วนเนื้อหาการสอน นอกจากมีการเรียนการสอนการสะกดพยางค์แล้ว มักจะเป็นนิทานจีนสั่งสอนให้ขยันเรียนและรักชาติ เช่นนิทานเรื่อง จดหมายชนไก่ เรื่อง เด็กน้อยเลี้ยงแกะ และไก่ชนกลางคืน เรื่องคติพจน์ประธานเหมาและคำกล่าวของผู้นำในโอกาสต่างๆ แทบไม่มีหนังสือให้อ่าน สำหรับการฟังก็ฟังวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย ฟุดไม่ค่อยได้แต่ฟังข่าวเก่ง เนื้อหาส่วนมากจะเป็นเรื่องการเมืองการปกครอง จะไม่ค่อยเกี่ยวกับวิถีชีวิตเลย ไม่รู้จักกับทุเรียนเลย เพราะอาจารย์ไม่สอน และเมื่อสอนแล้วก็ไม่รู้ว่ามีหน้าตาอย่างไร วาดให้ดูก็ยาก ท่านได้เล่าเรื่องข้าชานเป็นตัวอย่างว่า เมื่อมีนักศึกษาคุณนั้นไปเป็นล่ามพอเจอ “กงจี” (ไก่ตัวผู้) แปลไม่เป็น จึงอธิบายเพิ่มว่า คู่รักของแม่ไก่ ผมยังเรียนไม่จบ ก็เกิดเหตุการณ์การปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่ การเรียนการสอนภาษาไทยก็ยุติลงไป นักศึกษา ซึ่งเรียกว่า ปัญญาชนต้องไปช่วยพัฒนาชนบท ” เมื่อปีพ.ศ.2508 มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่งได้เปิดหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาไทยขึ้น แต่ยังไม่ทันตั้งตัวก็เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่ ทุกอย่างยุติลงเช่นกัน

เมื่อปี พ.ศ. 2513 รัฐบาลได้อนุมัติให้มหาวิทยาลัยรับสมัครคัดเลือกนักเรียนจากกรรมกร เกษตรกร และทหารโดยผ่านการแนะนำจากหน่วยงานต่างๆ ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยการค้าและภาษาต่างประเทศวางตั้งได้ก่อตั้งสาขาวิชาภาษาไทยขึ้น แต่ยังไม่มีการสร้างตำราหนังสือ สรุปได้ว่า ระหว่าง 40 ปีแรกที่เปิดการเรียนการสอนภาษาไทยในประเทศจีนนั้น ไม่พบหนังสือตำราเรียนภาษาไทยสักเล่ม สื่อการสอนส่วนมากจะเป็นข้อมูลที่ทีมงานผู้สอนรวบรวมมาใช้ ยังไม่เป็นระบบ เนื่องจากปัจจัยทางสงคราม และการปกครองการเมืองจีน แคมทางจีนกับประเทศไทยไม่ได้สร้างมิตรสัมพันธ์ทางการทูต แม้ว่าในประเทศจีนได้เปิดสอนภาษาไทยในโรงเรียนภาษาตะวันออกที่หมู่บ้าน ไต๋หนาน อำเภอเฉิงกั่ง นครคุนหมิง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2483 แต่ไม่พบตำราเรียนภาษาไทยแม้แต่เล่มเดียว แม้ว่า Su Yingying (2564, น.3) ได้ยกตัวอย่างว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2501-2502 มหาวิทยาลัยปักกิ่งได้สร้างแบบเรียนภาษาไทยขึ้นชุดหนึ่งใช้กับนักศึกษาปี 1-3 มาตลอด 30 ปีจนกว่ามหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่งสร้างแบบเรียนภาษาชุดใหม่เมื่อ พ.ศ. 2533 แต่จากข้อมูลหลายแห่งแสดงว่าไม่น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุที่ว่า หนึ่งในมหาวิทยาลัยปักกิ่งได้สร้างแบบเรียนชุดใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2532 สอง จากการสัมภาษณ์นักศึกษารุ่น 2505 อธิบายว่า ไม่มีแบบเรียน และสองผู้วิจัยได้ค้นคว้าในหอสมุดหลายแห่ง ไม่สามารถค้นพบแบบเรียนที่กล่าวถึงได้ในแห่งใด

4. ยุคปักกิ่ง (พ.ศ. 2532-2542) เมื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมเสร็จสิ้นลง จีนได้ฟื้นฟู “เกาเช่า” เกาเช่า หมายถึง การสอบเพื่อได้ออกาสเรียนมหาวิทยาลัยในประเทศจีน ตั้งแต่ปีพ.ศ.2520 ตั้งเสี่ยวผิงได้ฟื้นฟู “เกาเช่า” อีกครั้ง พ.ศ.2521 มหาวิทยาลัยปักกิ่งก็เริ่มรับสมัครนักศึกษา และเปิดสอนภาษาไทยต่อไป ทีมงานของศาสตราจารย์ พันเตอติงจึงได้รวบรวมสื่อการสอนต่างๆที่สะสมมาหลายปีเรียบเรียงเป็นตำราหนังสือเรียนภาษาไทยเล่มที่ 1 ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2532 ต่อจากนั้นจึงมีเล่มที่ 2 เล่มที่ 3 และเล่มที่ 4 ต่อๆ กันมา ชุดตำราเรียนภาษาไทยของศาสตราจารย์พันเตอติงที่ตีพิมพ์ในปีพ.ศ.2532 จึงนับได้ว่า เป็นตำราภาษาไทยชุดแรกในประเทศจีน และได้ทดลองใช้เป็นเวลานานที่สุด ด้านเนื้อหาได้พบว่า ผู้แต่งได้นำเนื้อหาหนานไทยมาประกอบในแบบเรียนขึ้น เช่น ตำนานเรื่อง “มานะมานี ปิติและชูใจ” ของรัชนี้ ศรีไพรวรรณ ได้ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยที่ได้นิยมใช้ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ปีที่ 6 ระหว่างปี พ.ศ.2521-2537 เนื้อหาได้กล่าวถึงมารยาทการเคารพอาจารย์ ผู้ใหญ่ และอ้างถึงประวัติศาสตร์ต่างๆประเทศไทย เป็นเรื่องที่ทำให้เด็กให้รักชาติ ทุกคนขึ้นอยู่กับกันได้ เป็นเรื่องที่ได้กล่าวถึงการใช้ชีวิตของตัวละครแต่ละคน กับ “สัตว์เลี้ยง” ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาเรื่อง มานะ มานี ปิติ และชูใจ ไม่เพียงแต่ได้รับความนิยมในประเทศไทยเท่านั้น หากยังได้รับความนิยมมากในตำราเรียนภาษาไทยในจีน มีหลายจุดอนได้ปรับใช้ในตำราเรียนภาษาไทยชุดมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (ชุดตำราเรียนภาษาไทยของศาสตราจารย์พัน เตอติง) ซึ่งถือว่าเป็นตำราภาษาไทยแบบสมบูรณ์ชุดแรกในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และใช้มาเป็นระยะเวลายาวที่สุด ตำราหนังสือชุดนี้ได้พัฒนาจากแบบเรียนภาษาไทยของทีมงานศาสตราจารย์พัน เตอติงมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2503 แม้ว่ามีการปรับปรุงเนื้อหาหลายครั้ง และประเทศไทยได้เลิกใช้ตำราชุดนี้ไปนานแล้ว แต่เวายังมีหลายๆตอนได้ปรากฏในชุดตำราเรียนของอาจารย์พัน ในครั้งตีพิมพ์ล่าสุด ผู้วิจัยได้พบว่า ช่วงเวลาที่ได้รับความนิยมมากในเมืองไทยเป็นช่วงเวลาที่จีนเพิ่งได้เปิดประเทศและทั้งสองประเทศเพิ่งได้สร้างความสัมพันธ์ทางการทูต จึงทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้แต่งตำราได้สะดวกมากขึ้น และมีโอกาสได้ตั้งสิ่งๆที่ได้รับความนิยมหรือสิ่งทันสมัยนั้นมาปรากฏมากขึ้นในตำราเรียนภาษาไทย เนื้อหาของการสอนเริ่มหลากหลายและสมบูรณ์มากขึ้น เนื้อหาการสอนจาก “ความเป็นจีน” เลี้ยวสู่ “ความเป็นไทย” และจาก “ศัพท์การเมืองการทูต” เลี้ยวสู่ “ศัพท์วิถีชีวิต และการค้า” ได้แนะนำอาหารไทย ผลไม้ไทยมากขึ้นผ่านนิทาน

นอกจากนั้น ชุดตำราหนังสือภาษาไทยของอาจารย์ชิว ซูหลุนจากมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่งนั้นไล่ตามมาเมื่อ 2535 ซึ่งเป็นชุดหนังสือเรียนที่เน้นนำเสนอข้อมูลด้านจีนเป็นหลัก และเน้นฝึกทักษะการแปลของนักศึกษา เนื้อหาแบบเรียนประกอบด้วยบทแปลแถลงการณ์ คำกล่าวในโอกาสต่างๆของผู้นำประเทศ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวจีน โดยเฉพาะโบราณสถาน และนิทานจีนเป็นต้น ซึ่งส่วนมากเก็บได้จากประสบการณ์การแปลของผู้สร้างแบบเรียน ศาสตราจารย์Lin Xiumei (สัมภาษณ์, วันที่ 3 มกราคม 2565)ได้กล่าว ว่า “อาจารย์ชิว ซูหลุน ผู้เขียนคนสำคัญของแบบเรียนชุดนี้ เป็นผู้ที่ได้รับรางวัลสุรินทราชาประจำปี 2555 ได้เติบโตในประเทศไทย มีความถนัดในการแปลระหว่างสองภาษา” อนึ่ง มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่อบรมนักแปลทางการทูต การเรียนการสอนและแบบเรียนภาษาไทยเน้นไปทางการแปลก็เป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม หลังจีนและไทยได้สร้างมิตรสัมพันธ์ทางการทูตขึ้น และจีนได้เปิดประเทศ แบบเรียนภาษาไทยได้มีโอกาสได้นำสิ่งใหม่ของประเทศเจ้าของภาษามาประกอบในหนังสือ ขณะเดียวกัน ผู้สร้างหนังสือได้นำสื่อการสอนที่ใช้มาหลายปีมาปรับสร้างเป็นแบบเรียนอย่างเป็นระบบขึ้น เนื้อหาของแบบเรียนก็เริ่มหลากหลายขึ้น และจำนวนแบบเรียนค่อยๆเพิ่มมากขึ้นแต่ยังไม่มาก แบบเรียนภาษาไทยมีเพียง 2 ชุด 8 เล่ม คือ ชุดแบบเรียนมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (3 เล่ม) ซึ่งเป็นหนังสือเรียนภาษาไทยพื้นฐานเล่ม1-3 และชุดแบบเรียนมหาวิทยาลัย

ภาษาต่างประเทศปกกึ่ง(5 เล่ม) ซึ่งหนังสือภาษาไทยเล่ม1-4 และแบบเรียนการอ่าน สรุปได้ว่า แบบเรียนยุคนี้เป็นแบบเรียนยุค “ปกกึ่ง”

5. ยุคเติบโต(พ.ศ.2543-) เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 จำนวนแบบเรียนภาษาไทยในจีนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ 10 ปีที่ผ่านมา มีหลายสถานศึกษาได้สร้างแบบเรียนภาษาไทยเป็นจำนวนมาก ปัจจุบัน แบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่พบมี 83 เล่ม(รวมแต่แบบเรียนเล่มล่าสุด) ซึ่งเป็นแบบเรียนภาษาไทยที่ผลิตจากสถาบันการศึกษาที่เปิดหลักสูตรภาษาไทย 6 กลุ่ม ได้แก่ แบบเรียนชุด PKU แบบเรียนชุดBFSU แบบเรียนชุดGUFs แบบเรียนชุดIEUและURI แบบเรียนชุดYMU และแบบเรียนชุดอื่นๆ แบบเรียนภาษาไทยของสถาบันแต่ละกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันอย่างชัดเจน

แบบเรียนชุดแบบเรียนชุด PKU มี 8 เล่ม เป็นชุดแบบเรียนที่ใช้มาราว 30 ปี เนื้อหาบางส่วนคัดลอกจากแบบเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาในประเทศไทย เนื้อหาไม่ทันสมัย เน้นรูปประโยคและการใช้คำ แบบเรียนชุดBFSU เป็นแบบเรียนที่สร้างจากประสบการณ์จริงของผู้เขียน มีการตัดลอกเนื้อหาจากข้อมูลไทยน้อยสุด เนื้อหาส่วนมากแนะนำความรู้ด้านๆ ของจีน เป็นชุดแบบเรียนที่มีลักษณะเด่นของตน เน้นฝึกทักษะการแปลด้านการพูด และการต่างประเทศ สำหรับแบบเรียนชุดGUFs เป็นชุดแบบเรียนที่ได้พัฒนาทักษะการใช้ภาษาอย่างเป็นระบบ และมีเนื้อหาที่ง่ายพอสมควร เหมาะกับผู้เรียนทุกระดับชั้น มีแบบเรียนสำหรับผู้เรียนพื้นฐาน และผู้เรียนชั้นสูง ถือเป็นแบบเรียนภาษาไทยได้รับนิยมมากที่สุดในประเทศจีน ยังได้ผลิตแบบเรียนที่มีลักษณะเด่นของตนคือแบบเรียนภาษาไทยด้านธุรกิจการค้า แบบเรียนชุดIEUและURI มีลักษณะที่ร่วมกันคือ ได้ผลิตแบบเรียนที่เน้นขยายความรู้ในด้านต่างผ่านการอ่าน เพียงแต่ว่า แบบเรียนชุดIEUเน้นปูความรู้ด้านวัฒนธรรม และวรรณกรรม ส่วนแบบเรียนชุดURI เน้นปูความรู้ด้านการเมืองการปกครอง นโยบาย และการทหาร URIยังได้สร้างแบบเรียนที่มีเอกลักษณ์ของตนขึ้นมา 1 เล่มคือ แบบเรียนภาษาไทยด้านการทหาร แบบเรียนชุดYMUเป็นแบบเรียนที่ได้เลือกใช้เนื้อหาจากสื่อออนไลน์มากที่สุด เป็นชุดแบบเรียนที่แนะนำความรู้ต่างๆของประเทศไทยเป็นหลัก และมีเนื้อหาใช้ซ้ำกันบางส่วนในหลายเล่ม ได้ผลิตแบบเรียนชุดการฝึกการออกเสียง การฟังและการอ่านอย่างเป็นระบบ แต่แบบเรียนบางเล่มมีคุณภาพต่ำ นอกจากนี้แล้ว ยังมีแบบเรียนภาษาอีก 32 เล่ม แบบเรียนส่วนมากเป็นแบบเรียนพัฒนาทักษะการใช้ภาษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะแบบเรียนด้านการพูด การออกเสียง ที่น่าสังเกตคือ มีแบบเรียนภาษาไทยใช้สำหรับผู้เรียนวิชาเอก และวิชาโท ยังมีแบบเรียนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) ผลิตขึ้นในยุคปัจจุบัน

จากข้อมูลแบบเรียนภาษาไทย 5 ยุคข้างต้น แบบเรียนภาษาไทยแต่ละยุคจะมีลักษณะแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะสรุปลักษณะของแบบเรียนภาษาไทยในแต่ละยุคสมัยดังนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะแบบเรียนในแต่ละยุคสมัย

ยุคสมัย	ชื่อแบบเรียน	ลักษณะแบบเรียน	จำนวน
ยุคบุกเบิก(สมัยราชวงศ์หมิง-ชิง)	หนังสือแปลหออยุธยา (หมิง)	เน้นศัพท์ถวายนวรรณการ การใช้เป็นภาษาพูดมากกว่า	3 เล่ม
	หนังสือภาษาสยาม (ชิง)	รูปแบบเรียบง่าย การถอดเสียงด้วยอักษรจีน ศัพท์สยาม	
		ถูกบ้างผิดบ้าง	
ยุคบริจาค(พ.ศ.)	ไม่พบชื่อแบบเรียน	แบบเรียนขาดแคลน หนังสือส่วนมากได้จากการบริจาค	4 เล่ม

ยุคสมัย	ชื่อแบบเรียน	ลักษณะแบบเรียน	จำนวน
2484-2491)		และการจัดซื้อจากต่างประเทศ ต้องอาศัยประสบการณ์ผู้สอนเป็นหลัก	
ยุคเริ่มต้น(พ.ศ. 2492-2531)	ไม่มีแบบเรียน	สื่อการสอนยุคนี้ส่วนมากอาศัยประสบการณ์ผู้สอนชาวไทย และชาวจีนพื้นทะเลที่ถนัดภาษาไทย ได้แปลนิทานจีนคติเตือนใจ มาใช้ เช่น จดหมายชนไก่ คติพจน์ประธาณเมหา หลังๆมีลูกศิษย์ชาวจีนร่วมการสอน และได้สะสมสื่อการสอนไว้พอสมควร	0
ยุค “ปักกิ่ง”(พ.ศ. 2532-2542)	แบบเรียนชุดมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (PKU) 3 เล่ม แบบเรียนชุดมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง (BSFU) 5เล่ม	แบบเรียนสมบูรณ์แบบชุดแรกในจีน เริ่มเนื้อหาภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น “มานะ มานี ปิติและซูใจ” ประกอบในเนื้อหาเนื้อหาได้เข้าใจกับชีวิตประจำวันขึ้น แม้จะมีรอยการเมืองการทูตบ้างก็ตาม แต่ยังไม่พบแบบเรียนพัฒนาทักษะทางภาษาเฉพาะด้าน เช่น ฟัง พูด อ่าน เขียน และแปล แต่แบบเรียนยุคนี้ยังเน้นพัฒนาทักษะภาษาข้างพื้นฐาน เนื้อหาแบบเรียนเน้นนำเสนอความรู้ต่างๆของจีน	8 เล่ม
ยุคเติบโต(พ.ศ. 2543-)	ชุดแบบเรียนที่ใช้กันมี 6 ชุด ได้แก่ แบบเรียนชุด PKU แบบเรียนชุด BSFU แบบเรียนชุดGUFs แบบเรียนชุดIEU และ URI แบบเรียนชุดYMU แบบเรียนชุดอื่นๆ	แบบเรียนจากยุค “เหนือ”สู่ยุค “ใต้” แบบเรียนยุคนี้หลากหลายมากขึ้น เริ่มมีแบบเรียนภาษาไทยเฉพาะด้าน ทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน แปล เริ่มมีแบบเรียนภาษาไทยสำหรับวิชาเลือก และแบบเรียนสำหรับผู้เรียนชั้นสูง เนื้อหาแบบเรียนหลากหลายมากขึ้นเช่น นิทานสุภาษิต วรรณกรรมไทย วัฒนธรรมประเพณีไทย เนื้อหาการค้า การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ แต่เนื้อหามีใช้ซ้ำกันไม่น้อย โดยเฉพาะเนื้อหาวัฒนธรรมและวรรณกรรม อนึ่ง จำนวนแบบเรียนเพิ่มขึ้นหลายเท่า เนื้อหาแบบเรียนเน้นนำเสนอความรู้ต่างๆของไทยมากขึ้น	103 เล่ม (รวมแบบเรียนทั้งหมดเท่า)

ยุคสมัยราชวงศ์หมิง-ชิง แบบเรียนภาษาไทยมีเพียงสองอย่างคือ แบบเรียนภาษาไทยด้านการแปล และแบบเรียนด้านการพูด ส่วนยุคหลังปี.ศ.1942 สงครามจีนต่อต้านญี่ปุ่น การย้ายโรงเรียนภาษาตะวันออกบ่อยครั้ง การตัดทอนสัมพันธ์ไทย-จีน และการปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่มีการเรียบเรียงตำราเรียนชุดสมบูรณ์ สื่อการสอนตั้งอาศัยประสบการณ์ของทีมงานผู้สอน จนกว่าที่ทีมงานศาสตราจารย์พันเตอตั้งของมหาวิทยาลัยปักกิ่งได้ตีพิมพ์ตำราภาษาไทยชุดแรกขึ้นในทศวรรษที่ 8 ศตวรรษที่ 20 เนื้อหาแบบเรียนยังเน้นการแนะนำความรู้ต่าง ๆ ของประเทศจีน แต่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 แบบเรียนภาษาไทยได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว คนจีนที่เรียนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้นหลายเท่า ไม่ว่าในความต้องการด้านการท่องเที่ยว หรือการค้า แบบเรียนภาษาไทยจากยุคทางเหนือสู่ยุคทางใต้ มีกลุ่มผู้แต่งแบบเรียนที่มุ่งพัฒนาทักษะภาษาไทยเพื่อใช้ในการค้าทางทะเล เช่นแบบเรียนชุดมหาวิทยาลัยการค้าและภาษาต่างประเทศกวางตุ้ง กลุ่มผู้แต่งแบบเรียนพัฒนาทักษะภาษาไทยเพื่อใช้ในการร่วมมือ

ฝึกซ่อมทหาร เช่นแบบเรียนชุดมหาวิทยาลัยทหารปลดแอกและภาษาต่างประเทศ กลุ่มผู้แต่งแบบเรียนที่มุ่งศึกษาภาษาตระกูลไท และพัฒนาทักษะภาษาไทยเพื่อตอบสนองความต้องการโครงการ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” เช่นมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน และมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนานกวางสี นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนภาษาไทยแต่ละแห่งต่างก็ได้สร้างแบบเรียนภาษาไทยขึ้นมาไม่น้อย ทุกสถาบันแข่งขันสร้างแบบเรียน เนื้อหาจากสื่อออนไลน์มีมากขึ้น เนื้อหาส่วนมากเน้นแนะนำความรู้ต่างๆของประเทศไทยมากขึ้น แต่เนื้อหาซ้ำๆ เดิม ๆ และแม้ว่ามีการปรับหลักสูตรภาษาไทยหลายครั้ง แต่ไม่เคยมีการปรับแบบเรียนเท่าไรนัก

การอภิปรายผล

นักวิชาการจีน Han Yijin(2562)มีความเห็นว่า หนังสือแปลหอยุทธยา (暹罗馆译语) สมัยราชวงศ์หมิงไม่ควรนับว่าเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกในประเทศจีน เพียงแต่เป็นหนังสือที่บันทึก การออกเสียง รูปสัญลักษณ์ และคำแปลเท่านั้น เนื่องจากว่า หนังสือเล่มนี้ไม่มีการระบุวิธีการสะกดเสียง และวิธีการเขียน แม้กระทั่งคำอธิบายก็ไม่มี จะเป็นพจนานุกรมไทย-จีนมากกว่า แต่ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าหนังสือแปลหอยุทธยา (暹罗馆译语)จะเป็นหนังสือที่ประกอบด้วยคำศัพท์และพระราชสาส์นเท่านั้น แต่เป็นแบบเรียนสอนการแปลโดยพิสูจนีได้จากว่านลี่ฮ่องเต้ออกพระราชคำสั่งให้สร้างหนังสือเพื่อใช้คัดเลือกผู้เรียนและใช้ในการสอนหอยุทธยา พ.ศ. 2212 และมีมนตรีเสนอต่อฮ่องเต้ว่า เดือนแรกศึกษาพระบรมราชโองการ เดือนสองศึกษาพระราชสาส์น เดือนสามศึกษาคำศัพท์แปล สลับกันไป (Lv Weiqi, 2741, ฉบับที่ 15) จึงสรุปได้ว่า เนื้อหาที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้นั้นมีพระราชสาส์น และคำศัพท์แปล ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของหนังสือแปลหอยุทธยา (暹罗馆译语) หนังสือแปลหอยุทธยา (暹罗馆译语) ถือเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกในประเทศจีน อนึ่ง ปัจจุบันหนังสือแปลหอยุทธยา (暹罗馆译语)ที่ได้พบมีหลายชุด เช่น ชุดคัดลอก Pentaglot ชุดคัดลอกหอสมุดปักกิ่ง ชุดคัดลอกเบอร์ลิน และชุดคัดลอกกรุงโตเกียว แต่ผู้วิจัยพบว่า หนังสือแปลหอยุทธยา (暹罗馆译语)ชุดคัดลอกเบอร์ลินเป็นชุดที่สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแล้วพบว่า หนังสือฉบับเบอร์ลินที่พบมีศัพท์แปล 599 คำ และพระราชสาส์น 20 ฉบับ จำนวนศัพท์ของพระราชสาส์นราวฉบับละ 150 คำ จำนวนศัพท์ของพระราชสาส์น 20 ฉบับบวกกับศัพท์ 599 คำ รวม 3599 คำ ซึ่งจะสอดคล้องกับหนังสือชีวประวัติฮ่องเต้ว่านลี่(Nan Bingwen, 2557)บันทึกไว้ว่า หนังสือแปลหอยุทธยาที่นำไปถวายฮ่องเต้มีตัวอักษร 3550 ตัว

ผู้วิจัยพบว่า แบบเรียนภาษาไทยในจีนมีขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ชิง และพบแบบเรียนภาษาไทยเพียง 103 เล่ม (ปี พ.ศ. 2564) ซึ่งเป็นผลการวิจัยที่แตกต่างกับSu Yingying (2564,น.3) กล่าวไว้ว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2492-2562 แบบเรียนภาษาไทยจาก 0 เพิ่มไปถึง 106 เล่ม อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่า นักวิชาการที่ศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทย และลักษณะแบบเรียนในแต่ละยุคสมัยนั้นยังมีน้อยมาก ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เนื้อหาแบบเรียนภาษาไทยจากด้านการทหาร การเมืองการปกครองขยายไปสู่การค้า เศรษฐกิจ และศิลปะ วรรณกรรม จากเนื้อหาจีนเป็นส่วนใหญ่ไปสู่ การดึงเนื้อหาไทยเข้ามามากขึ้น แบบเรียนฝึกทักษะภาษาเป็นระบบมากขึ้น และแบบเรียนภาษาสำหรับผู้เรียนขั้นสูงเริ่มมีขึ้น แต่แบบเรียนพัฒนาทักษะเฉพาะด้านยังมีน้อย เช่น แบบเรียนด้านทักษะกฎหมาย เทคโนโลยี การรถไฟ วิศวกรรม ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chen Zhan, He Ling (2557)ที่ว่า แบบเรียนภาษาไทยด้านวิศวกรรม และเทคโนโลยียังมีน้อย และแบบเรียนภาษาไทยที่มีอยู่ไม่เหมาะกับนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ที่เลือกเรียนภาษาไทย อนึ่ง แบบเรียนชุด PKU และแบบเรียนชุดBFSU ที่ผลิตขึ้นในยุค2532-2542 เป็นแบบเรียนที่เน้นนำเสนอ

ความรู้ต่างๆของจีนเป็นหลัก และแบบเรียนชุดIEUและURI แบบเรียนชุดYMU จะนำเสนอความรู้ต่างๆของไทยเป็นหลัก ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Su Yingying (2564) ที่ว่า แบบเรียนภาษากลุ่มน้อยหลังปีพ.ศ. 2543 เน้นหา ด้านจีนในแบบเรียนภาษากลุ่มน้อยน้อยลง เน้นหาด้านประเทศเป้าหมายมากขึ้น จนทำให้ผู้เรียนจบไปทำงานใน ต่างประเทศไม่สามารถแนะนำวัฒนธรรมของตนอย่างถูกต้องได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติแบบเรียนภาษาไทยในจีนแต่สมัยราชวงศ์หมิง แต่พบว่า 400 ปีผ่านไปแบบเรียน ภาษาไทยถูกคัดลอกเป็นหลายฉบับ และแพร่กระจายไปอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะ แบบเรียนภาษาไทยฉบับราชวงศ์ชิงมีคน ศึกษาอย่างมาก จึงเสนอแนวทางการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาการแพร่กระจายของหนังสือแปลหออุยยา (暹罗馆译语) หรือหนังสือภาษาสยาม (暹罗番书)
2. ศึกษาแบบเรียนภาษาในแง่บทบาท เน้นหา การปรับใช้
3. การศึกษาประสิทธิภาพของแบบเรียนไทยชุดใดชุดหนึ่งในการเรียนการสอน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลโบราณต่างๆเกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทยในจีน ได้เรียบเรียงประวัติพัฒนาการ ของแบบเรียนภาษาไทยในแต่ละยุคได้อย่างชัดเจน ซึ่งได้พัฒนาการของแบบเรียนในจีนไว้ห้ายุคเป็นครั้งแรกคือ ยุค บุกเบิก ยุคบริจาค ยุคเริ่มต้น ยุคปักกิ่ง และยุคเติบโต อนึ่ง ผลวิจัยพบว่า ยุคราชวงศ์หมิง-ซึ่งเป็นยุคบุกเบิกของ แบบเรียนภาษาไทยในจีน ระหว่างปี พ.ศ.2485-2531 ไม่มีแบบเรียนภาษาไทย แต่มีการจัดการเรียนการสอน ภาษาไทย และปัจจุบัน มีกลุ่มผลิตแบบเรียนภาษาไทย 6 กลุ่มหลัก แบบเรียนภาษาไทยจะเป็นแบบเรียนภาษาไทยขั้น พื้นฐานเป็นส่วนมาก และมีแบบเรียนภาษาไทยเฉพาะด้านน้อยมาก อนึ่ง แบบเรียนภาษาไทยที่ใช้อยู่ของหลาย สถาบันการศึกษายังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

- จรัสศรี จิรภาส. (2562). “ศึกษาไทย” และ “ไทยศึกษา” ในประเทศจีน.วารสารภาษาและวัฒนธรรม, ปีที่ 38 ฉบับที่ 2, 95-116.
- เฉลิม ยงบุญเกิด. (2511). *ลিপิกกรมไทยจีนสมัยราชวงศ์หมิง*.พระนคร: โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน.
- ตรึงตา แผลมสมุทร. (2556). *การสร้างหนังสือเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ*.งานวิจัยของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ. (2556). *การศึกษาลีลาการเรียนรู้นักศึกษาที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ* มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพลินจิตร์ ภูดี. (2546) . *การศึกษาภาษาไทยตามแนวทางภาษาศาสตร์สังคมเพื่อสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (2515). พระราชดำรัสในพิธีเปิดงานปีหนังสือระหว่างชาติ 2515 และงานแสดงการพิมพ์แห่งประเทศไทยครั้งที่ 3 ในอาคารสร้างใหม่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว วันศุกร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2515. *วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ*, 4(2), 1-2.

Chen, Z., & He, L. (2557). การศึกษาแบบเรียนภาษาไทยในสถาบันอุดมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภายใต้ความร่วมมือไทย-จีน. *วารสารวงการศึกษา*, 141(09), 67-69.

Han, Y. J. (2562). การศึกษาหนังสือแปลทออยุธยาครั้งใหม่. *Journal of Social Sciences*, 472(12), 153-160.

Lv, W. Q. (2471). *แนวทางปฏิบัติทอแปลที่ศคมบับปรับปรุง*. Kyoto: Kyoto Imperial University.

Nan, B. W., & Tan, G. (2557). *The History of Ming Dynasty*. Shanghai: Shanghai People's Publishing House.

Nan, B. W., & Wu, Y. L. (2562). *การพิสูจน์เนื้อหาสมุดบันทึกชีวประวัติฮ่องเต้ว่านลี่*. Tianjin: สำนักพิมพ์หนังสือโบราณเทียนจิง.

Shores, L. (2503). *Instructional Materials and Introduction of Teachers*. New York: The Ronald Press Company.

Su, Y. Y. (2564). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาของแบบเรียนภาษากลุ่มน้อยในจีน. *Foreign Language Education in China*, 4(4), 79.

Yao, N. (2489). *ภาพรวมและประวัติโรงเรียนอบรมภาษาตะวันออก*. Nanjing: หอสมุดปักกิ่งสาขานานกิง.

รายการสัมภาษณ์

Duan Lisheng เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ Li Juncai เป็นผู้สัมภาษณ์ ณ นครคุนหมิง เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2564.

Lin Xiumei เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ Li Juncai เป็นผู้สัมภาษณ์ ผ่านโทรศัพท์ เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2565.

Yang Shaoxue เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ Li Juncai เป็นผู้สัมภาษณ์ ณ นครคุนหมิง วันที่ 18 มกราคม 2565.

**ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยาย
เรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร
Reflections of the Marginalized “Social Underprivileged People”
in *Lang-tiang-keun*, a Novel of Chamlong Fangcholajitra**

ZHILAN XU*, พัชรินทร์ บุรณะกร

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 980469039@qq.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ใน นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาวิจัยเอกสาร และวิเคราะห์ ตัวบทรณกรรม ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร ได้สะท้อนภาพกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” 2 ด้าน คือ ภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่ ได้แก่ 1) ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มีลักษณะที่แตกต่างตามสถานภาพของบุคคล ขึ้นอยู่กับการงานอาชีพ และฐานะทางการเงิน 2) การประกอบอาชีพ กลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ประกอบอาชีพที่คนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับหรือดูถูก เช่น โสเภณี คนขับรถ และ 3) อาหารการกิน อาหารการกินของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มี 2 ลักษณะ คือครอบครัวผู้ใช้แรงงานต้องอดข้าวบ่อย ส่วนโสเภณีไม่ต้องกังวลเรื่องอาหารการกิน สามารถกินอาหารตามความต้องการได้ ส่วนภาพสะท้อนปัญหา ได้แก่ 1) ปัญหาครอบครัว พบว่า กลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มีปัญหาระหว่างสามีกับภรรยา และปัญหาการสั่งสอนดูแลลูก 2) ปัญหาอาชญากรรม พบว่า กลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มีปัญหาการข่มขืนผู้หญิง การฆ่าคนตายและการค้าประเวณี

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน กลุ่มคนชายขอบ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม หลังเที่ยงคืน

Abstract

This research aimed to analyze reflections of marginalized or social underprivileged people in the novel of Chamlong Fangcholajitra called *Lang-tiang-keun*. The qualitative research approach was applied; document and the novel were analyzed. Research findings focused on two aspects of the social underprivileged people, including ways of life and problems. For ways of life, three aspects were presented, which were 1) dwelling, varying up to occupations and financial status; 2) occupation, mostly contemptible, such as prostitutes, drivers, etc.; and 3) eating, two manners were noticed – irregular meals for workers and sufficient food for prostitutes. For reflections of problems two areas observed were 1) family problems, especially quarrels between husbands and wives, and cultivation of children; and 2) crime problems, including sexual harassment; murders; and prostitution.

Keywords : reflections, marginalized people, social underprivileged people, Lang-tiang-keun Novel

บทนำ

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่มนุษย์สร้างขึ้น มีความสำคัญกับสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากวรรณกรรมเกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของนักเขียน ซึ่งนักเขียนเป็นบุคคลหนึ่งที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ดังนั้นเรื่องราวหรือเนื้อหาของวรรณกรรมที่นักเขียนได้สร้างขึ้นมานั้นย่อมสัมพันธ์กับสังคมเป็นอย่างมาก ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2547, น.4) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ทั้งนี้เพราะนักเขียน คนเดียวเปรียบเหมือนคนสามคน คือเป็นนักประพันธ์ทำหน้าที่สร้างงานให้ผู้อ่าน เป็นหน่วยหนึ่งของคนในยุคสมัยของตน ย่อมต้องใส่ใจในชีวิตตนและชีวิตผู้อื่น และเป็นพลเมืองของสังคม ย่อมต้องใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง และใช้ งานประพันธ์ของตนถ่ายทอดความใส่ใจทางสังคมออกมา

นวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมประเภทที่สำคัญชนิดหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริง จึงกล่าวได้ว่านวนิยายมีความสัมพันธ์กับสังคมมนุษย์ ดังที่วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541, น.197) กล่าวว่า วรรณกรรมประเภทนวนิยายสะท้อนภาพของสังคม คือเรื่องราวของกลุ่มคนที่อยู่รวมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน และสิ่งที่ผู้อ่านได้มองเห็นในนวนิยายเป็นสภาพย่อยสังคมที่นักเขียนอยู่ร่วมจริง วรรณกรรมเกิดจากนักเขียนที่เป็นสมาชิกสำคัญในสังคม

นวนิยายไทยมีส่วนหนึ่งได้นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลจากสังคม มักหมายถึงผู้ที่ไม่ได้รับการดูแล ไม่ได้รับบริการหรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างที่คนอื่น ๆ ได้รับ เป็นคนที่ต้องดูแลตนเอง และมีวัฒนธรรมของตนเอง ที่อาจจะแตกต่างจากวัฒนธรรมของคนที่อยู่ในเมือง คนชายขอบเน้นคนที่มีอิสระ มีพฤติกรรม ความคิด หรือวัฒนธรรมของตนเอง และพยายามให้สังคมยอมรับ กลุ่มของตน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา : ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุริยา สมุทคุปต์และพัฒนา กิติอาษา (2542, น.21-22) ได้นิยามและจำแนกคนชายขอบว่า เป็นกลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ในทางภูมิศาสตร์ คนชายขอบมักเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอาเปรียบจาก คนส่วนใหญ่ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตภูมิลำเนาเดิม ในทางสังคมวัฒนธรรม คนชายขอบมักเป็น คนกลุ่มน้อยในสังคมใหญ่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับการเลือกเพื่อการปฏิบัติจากคนในกระแสวัฒนธรรมหลัก ลักษณะของกลุ่มประชากรชายขอบอาจแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ในแง่ชาติพันธุ์ ศาสนา อุดมการณ์ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และชนชั้นในสังคม ตัวอย่างประชากรชายขอบ ได้แก่ ชนกลุ่มน้อย พวกอพยพ ประชากรที่อาศัยอยู่ในสลัม ชวนาชาวไร่ในชนบท โสเภณี แรงงานไร้ทักษะฝีมือ แรงงานข้ามชาติ ฯลฯ

ภาพสะท้อนคนชายขอบถูกสร้างไว้ในนวนิยาย สะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาชีวิตของคนชายขอบผ่านนวนิยาย นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฟังชลจิตรสะท้อนภาพชีวิตคนชั้นล่างของสังคม มีความเป็นจริงของสังคมรองรับ บทสนทนา พฤติกรรม และเหตุการณ์ ล้วนแล้วเหมาะสมกับสภาพของตัวละคร ซึ่งในชีวิตจริงเราก็อาจพบเห็นความเป็นจริงที่เป็นเช่นนี้ นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นงานเขียนที่มีความสมจริง ทำให้เห็น

ภาพชีวิตของคนชั้นล่างที่มักถูกมองข้ามไป เรื่องนี้มีตัวละครเอกเป็นกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” เช่น คนขับรถสามล้อ โสเภณี เด็กที่พ่อแม่หย่าร้าง และเนื้อเรื่องมีลักษณะความเป็นชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” อย่างชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นหนทางที่ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นวิถีชีวิตอันหลากหลายในสังคมไทย ได้มองเห็นชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาต่าง ๆ ของคนชายขอบ ทำให้เข้าใจและเห็นอกเห็นใจกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์กันแต่อยู่ในสถานภาพที่แตกต่างกัน

การศึกษาวิจัยด้านภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบในวรรณกรรมไทยมีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายเรื่อง เช่น ชัยเนตร ชนกคุณ (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์ ภัทธวิญ ทองเถาว์ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน ชาคริต แก้วทันคำ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนความเป็นอื่นของคนชายขอบในรวมเรื่องสั้น “บังไพรแห่งซบจำปาและเรื่องอื่น ๆ” เป็นต้น ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบในวรรณกรรมไทยคือ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนชายขอบค่อนข้างยากลำบาก ปัญหาของกลุ่มคนชายขอบเป็นปัญหาที่ค่อนข้างหนักและมักถูกสังคมมองข้ามไป อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบในวรรณกรรมมาหลายเรื่อง แต่ยังไม่มีการศึกษาภาพสะท้อนเฉพาะกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม”

ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยายไทย ซึ่งจะให้เห็นอิทธิพลของวรรณกรรมไทยที่มีต่อผู้อ่าน เข้าใจวิถีชีวิต ปัญหาและวัฒนธรรมของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” รวมทั้งได้ตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม ทำให้เข้าใจและเห็นอกเห็นใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ในระดับชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรม (Textual Analysis) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษานวนิยายไทยที่มีตัวละครเอกในนวนิยายเป็นชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง และนวนิยายไทยที่นำมาศึกษาแสดงลักษณะความเป็นคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” อย่างชัดเจน
3. คัดเลือกนวนิยายของจำลอง ฝั่งชลจิตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนชายขอบได้จำนวน 1 เรื่อง คือ หลังเที่ยงคืน
4. ศึกษาและรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคนชายขอบในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร
5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของ

จำลอง ฝั่งชลจิตรตามกรอบแนวคิดภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ

6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาประเด็นภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยายไทย ได้ศึกษาเรื่องหลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร ซึ่งมีตัวละครเอกเป็นกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” และเนื้อเรื่องมีลักษณะความเป็นชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” อย่างชัดเจน เป็นเรื่องที่พูดถึงภาพชีวิตคนชั้นล่างของสังคมไทย ตัวละครเอกมีสถานภาพเป็นโสเภณี จากการศึกษาเรื่องดังกล่าว พบกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” 2 กลุ่ม ได้แก่ คนใช้แรงงาน ประกอบอาชีพขับรถสามล้อ และคนที่ถูกสังคมดูถูกเหยียดหยาม ประกอบอาชีพโสเภณี สะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ และปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยายไทย ชีวิตความเป็นอยู่ หมายถึง การดำเนินชีวิตของคนในสังคมในด้านการกินอยู่ หลับนอน และประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมเป็นอย่างมาก สังคมเป็นแหล่งกำเนิดวรรณกรรม ดังนั้นวรรณกรรมเป็นเหมือนกระจกสะท้อนถึงภาพสังคม นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร ได้สะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพและอาหารการกิน รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์ใช้เป็นที่พักผ่อน เป็นสถานที่สำหรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัว นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตรได้นำเสนอที่อยู่อาศัยของคนใช้แรงงานและโสเภณี มีลักษณะที่แตกต่างกัน แม้จะมีสถานภาพเป็นกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” เหมือนกัน แต่ชีวิตความเป็นอยู่ด้านที่อยู่อาศัยแตกต่างกันมาก คนใช้แรงงานอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยากลำบาก ส่วนโสเภณีอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะดวกสบาย ดังต่อไปนี้

1.1.1 ที่อยู่อาศัยของคนใช้แรงงาน (คนขับรถสามล้อ) นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมในบ้านของกำไล กำไลเป็นตัวละครเอกในเรื่อง สามีเป็นคนขับรถสามล้อ กำไลไม่ได้ทำงานดูแลลูกอยู่ในบ้าน บ้านที่พักอาศัยอยู่ไม่ใช่บ้านของตนเอง เป็นบ้านที่เช่าจากคนอื่น ครอบครัวกำไลจึงถือเป็นกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มีชีวิตที่ลำบาก ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอลักษณะมุ้งนอนและสิ่งแวดล้อมในห้องพักของกำไล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*หลังคามุ้งหย่อนเป็นท้องช้าง ซากแมลงเม่ากองอยู่เป็นกอบ ดินมุ้งราย
ลงบนพื้นปูนเย็นเฉียบ หล่อนไม่เคยเก็บมุ้งเลย เดือนกว่ามาแล้ว ไม่นอนก็ตัววัด
ขึ้นพาดหลังคา*

*เมื่อหัวค่ำ หล่อนเห็นช่องโหว่ขนาดเหรียญสลึงที่หัวนอน ทีแรกไม่ยอม
จัดการกับมัน หล่อนคิดจะปะชุนตอนมีเวลาว่างกว่านี้ แต่พวกยุงนับสิบตัวกลับ
หุบปีกดึงพสุธาลอดผ่านรูไปกัดตุ๊ก หล่อนทนให้เป็นเช่นนั้นไม่ได้ จึงเอายางมา*

ผูกเป็นลูกตะโกขนาดหัวแม่มือ ต้นมุ้งด้านหัวนอนจึงถูกโยงจนสูงกว่าด้านอื่น
เป็นธรรมดา

(หลังเที่ยงคืน 2533: 16)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มีลักษณะที่ค่อนข้างลำบาก สิ่งแวดล้อมรอบข้างไม่ค่อยสะอาด ห้องพักและที่นอนคับแคบ เห็นได้จากสภาพที่นอนของกำไล พื้นมีซากแมลงเม่ากองอยู่เป็นจำนวนมาก มุ้งนอนเก่า มีรอยขาด แต่คนชายขอบยังดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมลำบากเช่นนี้ได้ แม้จะลำบากหน่อย แต่ก็พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้านการดำรงอยู่ เช่น มุ้งด้านหัวนอนเสีย มีรู ไม่สามารถกันยุงได้ กำไลเอาขี้มาผูกเป็นลูกตะโก ต้นมุ้งด้านหัวนอน ไม่ให้ยุงเข้ามากัด เพื่อให้ตนเองและคนในครอบครัวใช้ชีวิตอยู่ต่อไปได้

1.1.2 ที่อยู่อาศัยของโสเภณี นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตรยังได้กล่าวถึงบ้านของแต้วมีตู้เย็นและอาหารต่าง ๆ ทั้งผลไม้ ผักและเนื้อวางไว้ในตู้เย็น แต้วเป็นผู้หญิงที่ขายบริการทางเพศ เป็นโสเภณี ซึ่งเป็นบุคคลที่สังคมไทยรังเกียจและถูกดูถูกเหยียดหยาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กำไลเฟลิดเฟลินอยู่กับห้องของแต้ว หล่อนฝันอยากมีห้องแบบนี้บ้าง
แม้ว่าจะเป็นเรื่องยากยิ่งกว่าฝันทั้งให้เป็นเข็ม แต่ก็ยังออกเรียวแรงฝัน ตู้เย็นสี่
ตองอ่อนเปิดที่ไรโอคว่าง ไข่ไก่เปลือกสีชมพูวางอยู่ในหลุมครบทุกหลุม ผลไม้
พวกส้ม องุ่น กล้วยหอม จะหยิบเด็ดกินเมื่อไหร่ก็ได้ เนื้อหมูแช่ในช่องแข็ง ผัก
สดเขียวข่มอยู่ชั้นล่าง หล่อนพร้อมที่จะทำกับข้าวง่าย ๆ ทันที่ เขาอยากกิน
อะไร แกงจืดกับแกงส้ม ถ้าเขาต้องการไม่เห็นจะยากเย็นเลย เต่าแก๊สถ้ามีก็ยิง
สะดวก แต้ว กลับมาตึก ๆ ยังได้ยินเสียงปรุงอาหารดังขรมไปสองบ้านสามบ้าน
อยากกินก็ได้กินชั่วประเดี้ยวประด้าว

(หลังเที่ยงคืน 2533: 82)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่มีฐานะทางการเงินมั่งคั่งมีสภาพที่ดี ในบ้านจะมีเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ทำให้การใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย นอกจากมีพวกของใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตแล้ว ยังมีอาหารต่าง ๆ มากมายให้รับประทานได้ตลอดเวลาตามความชอบของตนเอง เห็นได้จากสภาพบ้านของแต้ว ในห้องมีตู้เย็น ได้เก็บอาหารต่าง ๆ ไว้มากมาย แต้วประกอบอาชีพโสเภณี มีเงินมากเพียงพอสามารถซื้อเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ให้บ้านน่าอยู่ ทำให้เห็นว่าแม้จะเป็นกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” แต่ก็มีสภาพการใช้ชีวิตที่ดี เพราะทำงานที่ได้เงินเร็ว แต่ผิดกฎหมาย เป็นบุคคลที่สังคมไทยรังเกียจและถูกดูถูกเหยียดหยาม

สรุปได้ว่า ที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มีลักษณะที่แตกต่างตามสถานภาพของบุคคล ถ้าเป็นคนยากจน ฐานะทางการเงินไม่ดี มักจะใช้ชีวิตอย่างลำบาก ที่พักอาศัยมีลักษณะที่คับแคบ สิ่งแวดล้อมไม่ค่อยสะอาด เช่น บริเวณที่นอนมีซากแมลงเป็นจำนวนมาก มุ้งนอนไม่สามารถกันยุงได้ แต่คนชายขอบกลุ่มนี้ก็ยังคงดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมลำบากแบบนี้ได้โดยหาวิธีต่าง ๆ แก้ปัญหาความไม่สะดวกสบายในการใช้ชีวิต ส่วนกลุ่มคนชายขอบที่มีฐานะทางการเงินที่ดี เช่น โสเภณี เนื่องจากประกอบอาชีพที่ได้เงินเร็ว มีเงินพอใช้ ที่อยู่อาศัยจะมีลักษณะที่สะอาด ในบ้านมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำให้การใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย

1.2 การประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพเป็นการทำงาน การทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง อาชีพของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ที่สะท้อนในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร มี 2 อาชีพ คือคนขับรถสามล้อและอาชีพโสเภณี ต่อไปนี้

1.2.1 อาชีพคนขับรถสามล้อ นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงความเหน็ดเหนื่อยของคนประกอบอาชีพขับรถสามล้อ ต้องใช้แรงงานมาก ทำงานตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น และต้องทำงานทุกวัน หยุดไม่ได้ เพราะต้องหาเงินมาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ดังตัวอย่าง

*กลางคืนถึงแม่น้ำคางจะแรง แต่โปรยไม่ค่อยสวมหมวก นอกจากเสื้อ
หนาๆ บางคืนลมจัด บางคืนฝนตกลงมาด้วย ๆ รุ่งเช้าจับไข้ปวดหัวตัวร้อน สาม
ล้ออย่างเขาหยุดไม่ได้ล้อหยุดหมุนเมื่อไหร่เป็นอดกันทั้งบ้านเมื่อนั้น ค่าเช่าวัน
ละสี่สิบ สองสามวันชำระกันสักครั้ง เช้าจนไว้เนื้อเชื่อใจกันได้ เขาคิดจะเป็น
เจ้าของรถสักคันเหมือนกัน แต่ก็ไม่เคยทำได้เสียที ลำพังหาค่าใช้จ่ายในบ้านก็
นับว่าหนักหนาสาหัสเอาการอยู่แล้ว*

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 63)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ประกอบอาชีพขับรถสามล้อ ซึ่งเป็นงานที่เหน็ดเหนื่อย ต้องใช้แรงงานมาก ทำงานตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น และต้องทำงานทุกวัน แม้ร่างกายไม่สบายก็ทนเห็นได้จากลักษณะงานของโปรย โปรยขับรถสามล้อทุกวัน ไม่เคยหยุด เพราะต้องหาเงินเลี้ยงครอบครัวอยู่คนเดียว ทำให้เห็นว่ากลุ่มคนชายขอบที่ทำงานด้วยแรงงานหยุดไม่ได้ เพราะหาเงินยาก ค่าตอบแทนน้อยมาก จึงต้องทำทุกวันเพื่อเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัวด้วย ในขณะที่เดียวกัน อาชีพใช้แรงงานเป็นอาชีพที่สำคัญในสังคมไทย และขาดไม่ได้ด้วย คนชายขอบกลุ่มนี้แม้ทำงานเหน็ดเหนื่อย แต่ก็ยังสู้ต่อทำงานทุกวัน ทำให้เห็นความอดทนของคนชายขอบกลุ่มคนใช้แรงงานในสังคมไทย

1.2.2 อาชีพโสเภณี นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงกำไลผู้เป็นแม่และภรรยาในครอบครัว ทั้งลูกและสามีออกจากบ้าน แล้วไปทำอาชีพขายบริการทางเพศ กลายเป็นโสเภณี ดังตัวอย่าง

*หล่อนหมุนก๊อกร้าที่อ่างล้างหน้า รับน้ำใส่ฝ่ามือตี๋มเข้าไปแก้หัว หล่อน
อยากสารอกชีวิตเก่า ๆ ออกมาให้หมดตั้งแต่คืนนี้ พอออกจากห้องน้ำ เขามา
คว่ำมือหล่อน กลิ่นแปลก รลลัมผัสแปลก หล่อนแบ่งรับแบ่งสู้แล้วกลับไปคิด
เรื่องพรุ่งนี้จะอิม มะรินนี้จะมีเสื้อผ้านุ่ง ต่อไปคงไม่มีใครมาตบตี*

ผู้ซื้อยังคงทำกิจกรรมบนร่างของหล่อนต่อไป

“เป็นไรไปล่ะ” เขาถามนุ่มนวล

“สบายดี”

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 149)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสภาพยากลำบาก อยากทำให้ชีวิตของตนเองดีขึ้น แล้วไปเลือกทางที่ไม่ถูกต้อง เห็นว่าเป็นงานที่ทำเงินง่ายและได้เงินมาก แต่ไม่เคยคิดว่างานนี้จะสร้างความเสียหายแก่ตนเอง

ในอนาคตมากเพียงใด และไม่นึกถึงศีลธรรมทางสังคม เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงชีวิตของกำไล กำไลทนสภาพที่ ยากลำบากของครอบครัวไม่ได้ เกิดปัญหาเกี่ยวกับสามี จึงออกจากบ้าน ทั้งลูกและครอบครัวไป เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น เขาจึง ไปประกอบอาชีพโสเภณี โดยคิดว่าเป็นงานที่หาเงินง่ายและเร็ว จะทำให้เขาไม่ต้องอดข้าวอีก ไม่ต้องพึ่งพาสามี สามารถหาเงินเลี้ยงตนเองได้ แต่จริง ๆ แล้ว งานโสเภณีเป็นงานที่ผิดกฎหมาย ส่งผลเสียต่อสังคม ยังทำร้ายครอบครัว ของตนเองด้วย ไม่นึกถึงความรู้สึกของคนในครอบครัว เป็นคนที่เห็นแก่ตัว และคิดแต่เรื่องเงิน เรื่องที่จะใช้ชีวิตอย่าง สบายไม่มีภาระ แต่นั่นเป็นเพียงชั่วคราว ไม่เคยนึกถึงอนาคตที่อีกไกลแสนไกล ทำให้เห็นแนวทางการใช้ชีวิตของ กลุ่มคนชายขอบที่ทำงานผิดกฎหมาย คือไม่นึกถึงสิ่งที่แฝงอยู่ในเบื้องหลัง คิดแต่เรื่องเงิน เป็นกลุ่มคนที่ขาดความรู้ ทางกฎหมาย

สรุปได้ว่า อาชีพที่สะท้อนอยู่ในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ผึ้งชลจิตรมีอาชีพใช้แรงงาน และ อาชีพโสเภณี อาชีพใช้แรงงานเป็นงานเหน็ดเหนื่อยมาก และได้ค่าตอบแทนน้อย ส่วนอาชีพโสเภณีเป็นงานที่หาเงิน ง่าย แต่เป็นอาชีพที่ผิดกฎหมาย สองอาชีพนี้มีลักษณะที่เหมือนกันคือ คนที่ประกอบอาชีพนี้ส่วนมากจะเป็นคนชั้นล่าง ของสังคม ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่ได้รับความนิยม แต่สองอาชีพนี้ก็แตกต่างกันมาก คนใช้แรงงานที่ประกอบอาชีพ ขั้วรถสามล้อ ถือเป็นการทำงานประโยชน์ให้แก่คนในสังคม ทำให้ผู้คนเดินทางสะดวก ส่วนอาชีพโสเภณี เป็นงานที่ทำร้าย ครอบครัวคนอื่นและส่งผลกระทบต่อสังคม ทำให้เห็นแนวทางการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันของคนชายขอบ

1.3 อาหารการกิน อาหารการกินเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญของมนุษย์ และเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญสะท้อน ถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ผึ้งชลจิตร สะท้อนถึงเรื่องอาหารการกินของกลุ่ม คนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ที่มีสภาพแตกต่างกันตามการงานอาชีพและฐานะทางการเงิน คือ สภาพอาหาร การกินของครอบครัวคนใช้แรงงาน และสภาพอาหารการกินของโสเภณี ดังต่อไปนี้

1.3.1 อาหารการกินของครอบครัวคนใช้แรงงาน นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงกำไลหิวข้าว แต่ บ้านเขาไม่มีอาหารให้กิน เลยต้องตม้มน้ำเพื่อทนกับความหิว ดังตัวอย่าง

หล่อนเปิดมุ้งเดินเข้าครัว เปิดไฟจนสว่างโร่ หม้อเข้าวางสงบอยู่บนที่วาง
เผื่อจะเกิดอัศจรรย์อะไรขึ้นมาบ้าง หล่อนเปิดฝาตุ๋น ใช้นิ้วข้าวสุกสีเม็ดเรียงการ
ตรงที่คอดกิวของหม้อ หนึ่ง สอง สาม สี หล่อนเก็บเมล็ดข้าวสุกใส่ปาก บรรจง
ขบเคี้ยวด้วยฟันแถวหน้า รสข้าวสุกหวานแล่ม ๆ ตม้มน้ำตามลงไปอีกครึ่งขัน
หล่อนปิดไฟเดินกลับเข้ามุ้ง พอพริกย่างนอนตะแคง เสียงน้ำในท้องดัง
ขลุกขลิก หล่อนถอนใจพลางยกแขนขึ้นก่ายหน้าผาก

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 16)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตของกลุ่มคนชายขอบที่มีสถานภาพที่ยากจนลำบากมาก ต้องทนกับ ความหิวบ่อย ๆ ที่บ้านไม่มีอาหารให้กิน เพราะไม่มีเงินที่จะไปสั่งซื้ออาหารแล้วเอามาเก็บไว้ในบ้านเพื่อรับประทาน ตามความต้องการของร่างกาย ตนเองไม่มีรายได้ ต้องพึ่งพาคนในครอบครัวเลี้ยง เห็นได้จากอาการหิวของกำไล หิวจน ท้องร้องดัง เก็บข้าวสุกสีเม็ดเรียงการตรงที่คอดกิวของหม้อใส่ปาก ไม่มีอาหารให้กินอย่างเพียงพอ ต้องอดข้าวบ่อย ทำให้เห็นการใช้ชีวิตอย่างลำบากของกลุ่มคนยากจนอย่างชัดเจนโดยผ่านเรื่องอาหารการกิน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ที่สำคัญของมนุษย์ แต่กลุ่มคนชายขอบที่ยากจนไม่สามารถรับประทานอาหารตามความต้องการของตนเองได้

1.3.2 อาหารการกินของโสเภณี นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงความรู้สึกของกำไลที่มีต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตัว ซึ่งเป็นโสเภณีที่หาเงินมาเลี้ยงตนเองได้อย่างสบาย ไม่ต้องกังวลเรื่องอาหารการกิน ดังตัวอย่าง

กำไลมองพวกพ้องห้องแถวเดียวกันที่ไร้อารมณ์ชีวิตของเขาดูมีความสุข แต่งเนื้อแต่งตัวสวยงามสะอาดสะอ้าน เด็ก ๆ ร่าเริงกินอิ่ม ไม่อ้อมโรคเหมือนลูกของหล่อน แต่วินาทีจะดูหนึ่งเมื่อไหร่ก็ไปดู นึกจะทำอะไรก็ได้ เป็นเจ้าของชีวิตเสียเอง ไม่ต้องพึ่งใครให้ถูกตวาด

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 45)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะเป็นคนชายขอบ แต่ไม่มีปัญหาเรื่องอาหารการกินเนื่องจากประกอบอาชีพที่หาเงินได้ง่าย รวดเร็วและได้เงินมาก ไม่ต้องกังวลเรื่องอาหาร นึกจะกินอะไรก็สามารถซื้อกินได้ ชีวิตของกลุ่มคนนี้ดูมีความสุข จนทำให้คนข้างนอกรู้สึกอิจฉา เห็นได้จากความรู้สึกนึกคิดของกำไลที่มีต่อคนข้างห้อง เขาเห็นเพื่อนบ้านแต่งตัวสวยงาม เด็ก ๆ ในบ้านร่าเริงกินอิ่ม ใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย แต่ความเป็นจริงแล้ว เพื่อนบ้านของเขาประกอบอาชีพโสเภณี เป็นงานที่ผิดกฎหมาย หาเงินเร็ว ทำให้มีเงินมากเพียงพอสามารถซื้ออาหารตามความต้องการ

สรุปได้ว่า อาหารการกินของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ที่สะท้อนในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตรมี 2 ลักษณะ คือครอบครัวผู้ใช้แรงงานต้องอดข้าวบอຍ ส่วนคนชายขอบโสเภณีไม่ต้องกังวลเรื่องอาหารการกิน สามารถกินอาหารตามความต้องการ ทำให้เห็นว่า แม้จะเป็นกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” เหมือนกัน แต่มีสภาพการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันมาก สะท้อนถึงแนวคิดการใช้ชีวิตและปัญหาของคนชายขอบ ซึ่งอาจกระทบถึงคนรอบข้าง ทำให้หลงไปทางที่ผิดเหมือนคนชายขอบโสเภณี จึงควรให้ความสำคัญกับความคิดที่ว่าไปทำงานที่หาเงินง่ายและเร็วเพื่อใช้ชีวิตอย่างสบาย เพราะความเป็นจริงแล้วงานที่หาเงินง่ายและเร็วมักเป็นงานที่ผิดกฎหมาย และส่งผลเสียต่อสังคม

2. ภาพสะท้อนปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ภาพสังคมที่สะท้อนในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร นอกจากมีภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนชายขอบในสังคมแล้ว ยังมีภาพสะท้อนปัญหาอยู่ด้วย มี 2 ปัญหา คือปัญหาครอบครัว และปัญหาอาชญากรรม รายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ปัญหาครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีสามี ภรรยาและลูกดำรงชีวิตร่วมกันและพึ่งพากัน ครอบครัวจึงเป็นสังคมย่อย ๆ ที่มีการดูแลและช่วยเหลือกัน ลักษณะครอบครัวที่ได้กล่าวถึงในนวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตร คือครอบครัวที่มีพ่อแม่ และลูก ผู้เขียนเน้นให้เห็นถึงปัญหาในครอบครัวของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” คือปัญหาระหว่างสามีกับภรรยา และปัญหาการ สั่งสอนดูแลลูก ดังต่อไปนี้

2.1.1 ปัญหาระหว่างสามีกับภรรยา นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงโปรยผู้เป็นสามีใช้กำลังทำร้ายร่างกายกำไลผู้เป็นภรรยาของเขาทำให้ภรรยาปวดบวมเป็นแผล ดังตัวอย่าง

นี่ โปรยถีบเหนียวราวมชายของหล่อน จนร่างเอนวูบลงไปกับพื้น หล่อนรีบพุงตัวขึ้นนั่ง มองคู่มือด้วยหน่วยตาแดงกำ ริมฝีปากสั่นระริก หล่อน

ขบมันไว้ก่อน น้ำตาหยดแรกกระทบแก้ม โปรรยล่ำทับวัน ๆ ขอบนั้งบ้านคนอื่น
“บ้านตัวเอง อยู่ไม่ติด อีนี้”

“ธูระกับแกนิตเดียวเอง”

“เถียงกูอีกนะมึง” โปรรยถึบย่ำที่บันเอวอีกครั้ง รุนแรงจนกำไลร้องโง้งอ
ออกมา หล่อนทนไม่ไหวแล้ว อีสาวตื่นลืมตา ร้องให้ด้วยความปวดบาดแผล ยิ่ง
ให้โปรรยโกรธแค้นยิ่งขึ้น “มึงสนใจนะ อยากรเป็นกะหรี่ลีท่า”

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 94)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวคนชายขอบมีปัญหาระหว่างสามีกับภรรยา คือสามีกับภรรยา มี
ปัญหาเรื่องทะเลาะกัน ใช้กำลังทำร้ายร่างกายของคู่รัก เห็นได้จากโปรรยผู้เป็นสามีตีภรรยาของตนเอง เนื่องจากว่า
ภรณยานั่งคุยกันกับเพื่อนบ้านซึ่งเป็นโสเภณี พอตีลูกก็ตกลงบนพื้น มีบาดแผลด้วย โปรรยรู้เรื่องราวแล้วจึงโกรธ คิดว่า
ภรณยาไม่ได้ดูแลลูก อยากรเป็นโสเภณี จึงดูดำและตีภรรยา และไม่ยอมฟังคำอธิบายของภรรยา ปัญหานี้เกิดจาก
ความไม่เข้าใจกัน และการไม่ให้เอารพต่อกัน สองฝ่ายมีนิสัยที่แตกต่างกัน เอาแต่ความคิดของตนเอง มีการกระทำที่
โหดร้ายและใช้คำหยาบ ทำให้ครอบครัวไม่สงบสุข

2.1.2 ปัญหาการสั่งสอนดูแลลูก นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงปัญหาเรื่องการสั่งสอน การอบรม
ดูแลลูกในครอบครัวคนชายขอบ กำไลผู้เป็นแม่ไม่เคยคิดที่จะส่งลูกไปเรียนหนังสือ และเห็นว่าซึ่งเป็นหน้าที่ของพ่อลูก
ตนเองไม่เคยสนใจเรื่องการเรียนหนังสือของลูก ดังตัวอย่าง

แต่วอารมณ์ดีขึ้น หลังจากบุรีอีกมวนหมดไป หล่อนจ้องดูไอ้กั้ง

เล่นกับเด็กห้องข้าง ๆ

“อายุมันเท่าไรแล้ว”

“ใครล่ะ”

“ไอ้หัวเน่า”

“สิ่ขบกว่าแล้ว” กำไลบอก

“ให้มันเข้าโรงเรียนซะ จะได้อ่านได้เขียน”

กำไลนั่งอึ้ง หล่อนไม่เคยนึกเรื่องนี้มาก่อน หล่อนไม่เคยนึกถึง

เรื่องทำนองนี้

“ธูระของพ่อมัน”

“ของมึงด้วยนะ กำไล” แต่วพูดซัดถ้อยซัดคำ

“พ่อมันจัดการเองแหละ”

“ชาติหน้าโน่น”

หล่อนโทษฟัว ไม่เห็นมันเคยพูดซัดคำ มันเอาแต่เมา

“พวกมึงนะเหมือนกันทั้งสองคน” แต่วฟันควันบุหรีคว้าง

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 87)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวคนชายขอบมีปัญหาเรื่องการสั่งสอนลูก การส่งลูกไปเรียนหนังสือ

ผู้เป็นแม่คิดว่าเรื่องนี้เป็นหน้าที่ของพ่อ ตนเองไม่เคยนึกเรื่องนี้ เห็นได้จากบทสนทนาระหว่างกำไลกับแก้ว แต่แก้วบอกกำไลว่า ให้ส่งลูกไปเรียนหนังสือ แต่กำไลกล่าวว่า ตนเองไม่เคยนึกเรื่องนี้มาก่อน ซึ่งเป็นฐานะของผู้เป็นพ่อ ทำให้เห็นว่าเป็นครอบครัวที่ยากจน การส่งลูกไปเรียนหนังสือเป็นเรื่องที่ยาก เพราะการเรียนหนังสือต้องใช้เงินมาก ผู้เป็นแม่ไม่ได้ทำงาน ไม่มีเงินส่งลูกไปเรียนหนังสือ ส่วนผู้เป็นพ่อเมาเหล้าบ่อย ทำให้ครอบครัวลำบากมากยิ่งขึ้น จึงไม่มีใครที่จะส่งลูกไปเรียนหนังสือ ซึ่งจะทำให้ลูกเสียโอกาสไปเยอะมาก ลูกอาจไม่มีอนาคตที่ดี เพราะขาดความรู้ต่าง ๆ การเรียนหนังสือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ ถ้าผู้พ่อและแม่ทั้งสองคนก็ไม่เอาใจใส่กับการเรียนหนังสือของลูก ลูกอาจต้องเสียโอกาสในการพัฒนาชีวิตของตนเองจริง ๆ

สรุปได้ว่า ปัญหาในครอบครัวของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” มีปัญหาระหว่างสามีกับภรรยา คือปัญหาเรื่องทะเลาะกัน ใช้กำลังทำร้ายร่างกายของคู่รัก ทำให้ครอบครัวไม่สงบสุข ซึ่งเกิดจากความคิดที่แตกต่างกัน นิสัยที่แตกต่างกัน สามีและภรรยาจึงไม่ยอมให้ความเข้าใจกัน สุดท้ายอาจทำให้สองฝ่ายต้องแยกกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาการสั่งสอนดูแลลูก คือกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ไม่ให้ความสนใจและความสำคัญกับการศึกษาของเด็ก เป็นเพราะว่าผู้เป็นแม่ไม่เคยนึกเรื่องทำนองนี้ เพราะตนเองหาเงินไม่ได้ เพียงเรื่องอาหารการกินยังต้องพึ่งพาสามี ส่วนผู้เป็นพ่อติดเหล้า ไม่คิดที่จะเอาเงินมาเก็บไว้เพื่อส่งลูกไปเรียน และให้ลูกมีอนาคตที่ดี คิดแต่ปัจจุบัน เอาแต่ใจตนเอง ไม่รับผิดชอบกับการพัฒนาของลูก

2.2 ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่ร้ายแรงทางสังคม มีการกระทำที่ผิดกฎหมาย ทำร้ายบุคคลในสังคมและ นำโทษแก่สังคม ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ที่สะท้อนในนวนิยาย เรื่องหลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตรมี 3 ประเด็น คือปัญหาการข่มขืนผู้หญิง ปัญหาการฆ่าคนตายและปัญหาค้าประเวณี ดังต่อไปนี้

2.2.1 ปัญหาการข่มขืนผู้หญิง นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงไทยยามคนหนึ่งข่มขืนกำไล เขาโกหกกำไลว่า เธอทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย ต้องติดตาราง ทำให้กำไลกลัว และเดินตามไทยยามไป เพราะไม่ยอมติดตาราง แต่สุดท้ายไทยยามคนนี้ก็พากำไลไปที่ศาลาแห่งหนึ่ง แล้วข่มขืนกำไล ดังตัวอย่าง

“มาทำไมนี่” กำไลเดิน ไม่ใช่โรงพัก

“ใจเย็นๆ เรามาตกลงกันเรื่องจะติดหรือไม่ติดตารางไงล่ะ”

“ทำไมต้องมาที่ศาลาวัด”

“หมายความว่าอยากติดตารางใช่ไหม” ไทยยามขู่

“หนูไม่ผิด”

“พูดกันก่อน ถ้าเจ้านายมาเห็นเธอกับน้ำพูดกันข้างถนน เขาต้องถาม แล้วน้ำเป็นคนพูดโกหกไม่เป็น เธอเข้าตารางทันที” เขาพูดแผ่วลง ๆ
ตั้งชายผ้าถุงให้หล่อนหย่อนร่างลงข้าง ๆ หล่อนจับผ้าถุงแน่น อย่าเอ็ดหรือ
ดันเป็นอันขาด เธอไม่เข้าตารางก็เป็นผีอยู่ในวัดนี้แหละ เมื่อหล่อนนิ่ง เขาวาง
หล่อนลงกับพื้นศาลา

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 101-102)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาอาชญากรรมทางการเพศเกิดในกลุ่มคนชายขอบอย่างง่าย เป็นปัญหา

สังคมที่ร้ายแรง คือผู้ชายทำร้ายร่างกายผู้หญิง โดยใช้วิธีการข่มขู่ ให้ผู้หญิงตกใจกลัว และใช้วิธีหลอกลวงผู้หญิง ให้หลงเชื่อ เห็นได้จากฉากที่ไทยยามคนหนึ่งข่มขู่กำไลที่มีฐานะยากจนว่า เขาขโมยของ จะพาไปที่โรงพัก ทำให้กำไลกลัว เพราะตนเองเป็นคนยากจน ไม่มีใครช่วย ไม่กล้าต่อต้านกับผู้ที่มียอำนาจ เขาจึงตามไทยยามไป แต่สุดท้ายไทยยามลากกำไลไปที่พื้นที่สงัดเงียบแห่งหนึ่ง และข่มขืนกำไล ทำให้เห็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนยากจน โดยเฉพาะผู้หญิง ถูกคนที่มีอำนาจสูงกว่าละเมิดทางเพศ โดยไม่กล้าต่อสู้ เพราะกลัวคนที่มีอำนาจจะทำร้ายเขาด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ทาว่าขโมยของ จะส่งเข้าไปที่คุก และตนเองเป็นคนยากจน ไม่มีใครมาช่วย ทางผู้ใหญ่ก็จะไม่เชื่อคำอธิบายของตนเอง จึงไม่กล้าต่อสู้ นอกจากนี้ ผู้หญิงมีกำลังที่อ่อนกว่าผู้ชาย จึงไม่สามารถต่อต้านหรือเอาชนะผู้ชายได้ ไม่มีความสามารถปกป้องตัวเอง กลุ่มคนยากจนส่วนมากขาดความรู้ทางกฎหมาย ไม่รู้จักวิธีในการปกป้อง รักษาสิทธิของตนเอง

2.2.2 ปัญหาการฆ่าคนตาย นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงโพรยไปช่วยกำไลเรียกค่าบริการทางเพศจากลูกค้า สุดท้ายโดนลูกค้าฆ่าตาย และคนที่ฆ่าโพรยตายก็หนีไป ดังตัวอย่าง

“มาเก็บตั้งค้ออีกสองร้อย” กำไลพูด
ชายคนนั้นหัวเราะลั่น “เฮ้ยให้ไปแล้วนี่หว่า”
“ไม่ครบเลย”
“พอแล้ว ให้ก็บุญโง่แล้ว” คนเดิมตวาด เสียงคนในห้องถาม

วุ่นวาย

“ธรรมดาชั่วคราวครั้งละร้อย นี่สาม” โพรยพูดอย่างสุภาพ....
เขาจะปิดประตู โพรยดึงกลับไว้
“เดี๋ยวครับ ฟังผมก่อน” โพรยพูด จับลูกบิดเอาไว้แน่น
“พูดไปมากความไว้วัย แม่่ง”
“เฮ้ย ออย่า” เสียงใครคนหนึ่งในห้องดังลั่น
ยังไม่ทันสิ้นเสียงห้าม ร่างอันสูงโง้งของโพรยพะเยือก..... วัตถุ

มีคมสีดำไหวๆอยู่ตามหน้าอกของโพรยแล้วหายวับไป

“ไปกันไว้วัย กูแทงไอ้แมงดาตัวนี้ซึกแล้ว”

ชายในกางเกงเงินเสื้อยืดคอกกลมสามคนกระโดดข้ามร่างของ

โพรยวิ่งหายไป...

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 172)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นปัญหาอาชญากรรมฆ่าคนตายในสังคม ซึ่งเกิดขึ้นอย่างกระตั้นหัน ผู้ที่ถูกฆ่าไม่มีโอกาสปกป้องตัวเอง และยิ่งไม่รู้ว่าตนเองจะโดนฆ่าตาย เป็นคดีที่เกิดขึ้นเนื่องจากการพูดคุยกัันที่ไม่ถูกใจอีกฝ่ายหนึ่งเกิดขึ้นโดยอารมณ์ความรู้ที่ไม่โหของอีกฝ่ายหนึ่งในสถานการณ์ช่วงนั้น เห็นได้จากฉากที่โพรยไปช่วยกำไลขอค่าบริการเพศจากลูกค้า ทำให้ลูกค้าโกรธและใช้มีดแทงโพรยตาย แต่ฝ่ายที่ฆ่าคนตายไม่ได้นึกถึงความผิดของตนเอง ไม่ยอมจำนน และหนีออกไป เป็นคนที่โหดร้าย ไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง ทำร้ายคนอื่น ส่วนคนที่ถูกฆ่าตายนั้นเป็นคนยากจน ให้ความสำคัญกับเงินมาก ไม่ได้นึกถึงอันตรายที่แฝงไว้อยู่ข้างหลังของเงินนั้น

2.2.3 ปัญหาค้าประเวณี นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืน ได้กล่าวถึงตำรวจแอบรออยู่ที่โรงแรม เพื่อจับผู้หญิงที่ทำการค้าขายบริการทางเพศ และได้จับผู้หญิงเป็นจำนวนร้อยกว่าคน ดังตัวอย่าง

ผู้ชายแต่งตัวรัดกุมสองคนยืนอยู่คนละข้างของประตูโรงแรม
เดินเข้ามาคว้าข้อมือกำไลกับจิมกำไลสะบัดรุนแรง หล่อนพูดซุ่ม ๆ

“ลวนลามกันหรือนี่”

ชายคนที่กุมมือหล่อนพูดเบา ๆ ยิ้มที่มุมปาก

“ไปโรงพัก”

“ถูกจับแล้ว” จิมพูด

กำไลใจหายวาบ หน้าซีดปากกระดาศ ต่อไปนี้หล่อนจะทำ

อย่างไร

จิมขึ้นไปนั่งบนรถกระบะสีตองอ่อนร่วมกับผู้หญิงอีกสิบกว่า

คน หล่อนไม่สะทกสะท้านอะไรเลย

“ขึ้นมาเธอ แอม”

“ข้อหาอะไรละ หล่อนถาม”

“ไอ้ ขึ้นมาเถอะน่า”

ชายคนที่กุมมือกำไลพูด เตรี่ดเตร่ตามถนนเพื่อติดต่อ

ค้าประเวณี

(หลังเที่ยงคืน 2533 : 154-155)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นปัญหาอาชญากรรมการค้าประเวณีในสังคมไทย ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่เคยหายจากสังคม แม้ว่าทางราชการมีการจับกุมคนที่ค้าขายประเวณี แต่ปัญหานี้ยังมีอยู่ในสังคมไทยจนถึงทุกวันนี้ ผู้ที่ค้าขายประเวณี หรือผู้หญิงที่ขายบริการส่วนใหญ่เป็นคนยากจน ไม่ได้ได้รับการศึกษา ไม่ได้ได้รับความอบอุ่นหรือความรักจากคนในบ้าน จึงคิดที่จะไปขายบริการทางเพศ เพื่อให้ได้เงินมาก สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสบาย จึงไปทำงานที่ผิดกฎหมาย สุดท้ายถูกจับกุม เห็นได้จากฉากที่ตำรวจปอมตัวอยู่ที่โรงแรมจับกำไลและเพื่อนค้าประเวณีอีกหลายคนจนสำเร็จ การแก้ปัญหาอาชญากรรมด้วยอำนาจของกฎหมายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น จะทำให้ได้ผลในการแก้ปัญหา เพราะเรื่องการปรับหรือการลงโทษด้วยหน่วยงานของรัฐนั้นเป็นสิ่งที่คนในสังคมทุกคนรับรู้และยอมรับ

สรุปได้ว่า ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ที่สะท้อนในนวนิยายเรื่องหลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตรมีปัญหาค่าประเวณี ปัญหาการฆ่าคนตายและปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาเหล่านี้จะส่งผลเสียต่อสังคม เนื่องจากคนชายขอบส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ขาดการศึกษา ขาดความรู้ทางกฎหมาย จึงมักกระทำการที่ผิด หรือถูกคนอื่นทำผิดแต่ไม่มีทางที่ไปต่อสู้ ไปปกป้องสิทธิของตนเอง ทำให้เห็นปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งควรได้รับความสำคัญจากทางราชการ และคนในสังคมใหญ่ก็ควรให้ความสนใจกับกลุ่มคนชายขอบ ช่วยแก้ปัญหาของคนชายขอบ ถือว่าเป็นการช่วยเหลือมนุษยชนกัน สร้างความสงบสุขให้กับสังคมด้วย

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ในนวนิยายไทย ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมนำเสนอภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่และภาพสะท้อนปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ทำให้เห็น ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การประกอบอาชีพ ปัญหาครอบครัว และปัญหาอาชญากรรมของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2547:4) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ทั้งนี้เพราะนักเขียนคนเดียวเปรียบเหมือนคนสามคน คือเป็นนักประพันธ์ทำหน้าที่สร้างงานให้ผู้อ่าน เป็นหน่วยหนึ่งของคนในยุคสมัยของตน ย่อมต้องใส่ใจในชีวิตตนและชีวิตผู้อื่น และเป็นพลเมืองของสังคม ย่อมต้องใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง และใช้งานประพันธ์ของตนถ่ายทอดความใส่ใจทางสังคมออกมา นวนิยายเรื่อง หลังเที่ยงคืนของจำลอง ฝั่งชลจิตรสะท้อนภาพสังคมของกลุ่มคนชายขอบ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) เรื่องภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน พบว่า ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน 3 บริบท คือคนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์ และชาติพันธุ์ คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ และคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรมคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ เด็กกำพร้า คือเด็กที่พ่อแม่ทอดทิ้ง ขาดความรักความอบอุ่นและคนในสังคมใช้เป็นวัตถุแห่งการสังเคราะห์ เด็กพิการ คือบุคคลที่นำสงสาร ด้อยความสามารถและเป็นคนมีกรรม คนไทยมุสลิม คือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากคนไทยพุทธทั้งวิถีชีวิต เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม และงานวิจัยของ YU KANYING (2562) เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยในรวมเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลของจำลอง ฝั่งชลจิตร พบว่า สังคมไทยมีปัญหาครอบครัวไทย ปัญหาความยากจน ปัญหาด้านอาชญากรรม มีการล่วงละเมิดทางเพศ และปัญหาการทำร้ายร่างกาย ด้านแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมไทยพบว่า มีแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน แนวทางการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

ยังสอดคล้องกับแนวคิดคุณค่าของนวนิยาย ดังที่วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541,น.197) กล่าวว่า วรรณกรรมประเภทนวนิยายสะท้อนภาพของสังคม คือเรื่องราวของกลุ่มคนที่อยู่รวมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน และสิ่งที่ผู้อ่านได้มองเห็นในนวนิยายเป็นสภาพย่อยสังคมที่นักเขียนอยู่ร่วมจริง วรรณกรรมเกิดจากนักเขียนที่เป็นสมาชิกสำคัญในสังคม

ภาพสะท้อนคนชายขอบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมสามารถสะท้อนภาพของกลุ่มคนชายขอบเป็นอย่างไร นวนิยายเรื่องหลังเที่ยงคืนจึงเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าต่อสังคม ได้ทำหน้าที่สะท้อนภาพคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ แนวคิดการใช้ชีวิต และปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” รวมทั้งได้ตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคนชายขอบ จนทำให้วรรณกรรมมีบทบาทและคุณค่าต่อสังคมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ควรศึกษาภาพสะท้อนคนชายขอบกลุ่มอื่นในวรรณกรรมไทย
- 2) ควรศึกษาภาพคนชายขอบจากวรรณกรรมที่เขียนโดยนักเขียนเป็นคนชายขอบ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

วรรณกรรมนำเสนอภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่และภาพสะท้อนปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ได้แก่ สภาพการใช้ชีวิต แนวคิดการใช้ชีวิตและปัญหาของกลุ่มคนชายขอบ “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม”

เอกสารอ้างอิง

- จำลอง ผึ้งชลจิตร. (2533). *หลังเที่ยงคืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2.) กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- ชัยเนตร ชนาคคุณ. (2555). *ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชาคริต แก้วทันคำ. (2561). ภาพสะท้อนความเป็นอื่นของคนชายขอบในรวมเรื่องสั้น “บังไพรแห่งซบจำปาและเรื่องอื่น ๆ”. *วารสารวิจิตรวรรณสาร*. 2 (1) 111-128.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรขวัญ ทองเถาว์. (2554). *ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2541). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 5) . กรุงเทพมหานคร : ธรรมชาติ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). *คนชายขอบ*. ค้นคืนจาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=คนชายขอบ-๒๓-ธันวาคม-๒๕๕๐>
- สุรียา สมุทคุปดี, และพัฒนา กิติอาษา. (2542). *มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์: รวมบทความ*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- YU KANYING. (2562). *ภาพสะท้อนสังคมไทยในรวมเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลของจำลอง ผึ้งชลจิตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.

การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ไทยในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน
Analysis of Thai images in Chinese television documentary called Thai –
Chinese brotherhood

LAN XIALING*, อีร์โชติ เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 261687842@qq.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ไทยในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ตัวบทของสารคดีแล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า สารคดีเรื่องนี้ผลิตขึ้นเพื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในประวัติศาสตร์และทางการทูตและเพื่อกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาที่ฉายให้เห็นภาพลักษณ์ไทย 4 ด้าน ได้แก่ 1) เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 2) ขนบธรรมเนียมประเพณี 3) วิถีชีวิต และ 4) วัฒนธรรม ส่วนภาพลักษณ์ไทยที่ผู้ผลิตรายการสารคดีเรื่องนี้ได้นำเสนอผ่านการแสดงความคิดเห็นใน 3 มิติ ได้แก่ 1) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเสน่ห์และน่าค้นหา 2) คนไทยเป็นมิตรและสนิทได้ง่าย และ 3) ความสัมพันธ์ไทยจีนเสมือนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุข ซึ่งความคิดเห็นทั้ง 3 มิติดังกล่าวล้วนบ่งบอกถึงภาพลักษณ์ไทยเชิงบวกทั้งสิ้น

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์ไทย สารคดีโทรทัศน์จีน ไทย-จีนพี่น้องกัน

Abstract

This research aimed to analyze Thai images in Chinese documentary called Thai – Chinese Brotherhood. Document and text of the documentary were studied and analyzed. Research findings were reported as a descriptive analysis. It was found that the production of this documentary aimed to publicize the establishing history of Thai – Chinese diplomatic relationship in order to strengthen the bilateral connection. The documentary showed four areas of Thai images, including 1) historical events; 2) Thai traditions; 3) ways of life; and 4) culture. These images were portrayed through three points of view, which were 1) the fascinating Thailand; 2) the friendly and approachable Thai people; and 3) the true friend relationship. All the three aspects presented the positive images of Thailand.

Keywords : Thai images, Chinese television documentary, Thai – Chinese brotherhood

บทนำ

“ภาพลักษณ์” เป็นผลรวมระหว่างข้อเท็จจริง (Objective Facts) กับการประเมินส่วนตัว (Personal Judgment) ซึ่งมีผลมาจากการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (เสรี วงษ์มณฑา, 2540) ในยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีได้พัฒนาและเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาพลักษณ์ประเทศไทยได้แพร่ออกไปทางสื่อต่าง ๆ ทั้ง อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ และโทรทัศน์อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสื่อมวลชนของต่างประเทศ ข้อมูลเหล่านี้มีทั้งข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และเป็นข้อมูลที่บิดเบือน ซึ่งได้สร้างทั้งภาพลักษณ์เชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้น ภาพรวมภาพลักษณ์ของไทยได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก และจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยโดยตรงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม การท่องเที่ยว วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทยมาเป็นเวลานาน มีการบันทึกไว้ว่า ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่สอง ผู้คนของทั้งสองประเทศ มีการติดต่อไปมาหาสู่กันไม่ขาดสาย ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปี ประเทศไทยและประเทศจีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1975 ทั้งสองประเทศได้กลายเป็นพันธมิตรทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ และมีการขยายความร่วมมือเชิงลึกในทุกมิติ ดังสถิติพบว่า ประเทศไทยนอกจากเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับหนึ่งของนักท่องเที่ยวชาวจีนแล้ว ยังเป็นจุดหมายการศึกษาที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากสำหรับนักศึกษาจีน ขณะที่ปัจจุบันประเทศไทยมีนักศึกษาจากจีนเดินทางมาศึกษาในประเทศไทยกว่า 12,000 คน (อว.ถกด่วนมาตรการดูแล 1.2 หมื่นนักศึกษาจีนในไทย, 2563) ซึ่งสามารถนำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมหาศาล และมีผลดีต่อการพัฒนาประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ปัจจุบันที่ตั้งดูดชาวจีนจำนวนมากให้เข้ามาเที่ยวหรือศึกษาที่ไทยมีหลายประการ ได้แก่ ความปลอดภัย ความน่าอยู่ คนไทยนิสัยใจคอดี วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นภาพลักษณ์ของไทยที่ได้สร้างขึ้นมาในสายตาชาวจีน ซึ่งมีชาวจีนอีกจำนวนมากที่ยังไม่เคยเดินทางมาประเทศไทย แหล่งที่มาหรือช่องทางที่ได้รับและสร้างภาพลักษณ์ของไทยในสายตาชาวจีนนั้น ส่วนใหญ่ได้มาจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ดังนั้น ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อมวลชนจีนจึงมีความสำคัญมาก

สารคดีเป็นงานประเภทหนึ่งที่มีเนื้อหาเป็นสาระความรู้จากข้อเท็จจริง และได้สอดแทรกข้อคิดของผู้สร้าง (วีรวัดน์ อินทรพร, 2561) โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้สารคดีโทรทัศน์เป็นสารคดีประเภทหนึ่งที่แพร่หลายได้รวดเร็วกว่าประเภทอื่น ๆ ถ้าดูจากมุมมองของผู้ชมแล้ว การดูสารคดีโทรทัศน์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง สามารถรับรู้ถึงข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความเพลิดเพลินแล้ว ยังอาจจะได้รับอิทธิพลจากทรรศนะของผู้ผลิตรายการสารคดีเรื่องนั้นอีกด้วย ดังนั้น สารคดีโทรทัศน์จึงเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยให้แก่ผู้ชมต่างประเทศ รวมถึงผู้ชมชาวจีนด้วย ซึ่งทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในภาพลักษณ์ไทยในสารคดีมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เนื่องจากสารคดีจะนำเสนอลักษณะข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่เกี่ยวกับภาพลักษณ์ไทยตามจุดประสงค์ของสารคดีเรื่องนั้นอย่างแท้จริง ดังนั้น เนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริง และทรรศนะหรือความคิดเห็นของผู้ผลิตรายการของประเทศไทยที่ปรากฏอยู่ในสารคดีจีน จึงเป็นส่วนสำคัญและสามารถบ่งบอกถึงภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาของผู้ชมชาวจีน รวมถึงรัฐบาลของจีนด้วย

สารคดีโทรทัศน์เรื่อง “ไทย-จีนพี่น้องกัน” เป็นสารคดีที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย

กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลิตโดยเดอะไชนา อินเตอร์คอนติเนนตัล คอมมิวนิเคชัน เซนเตอร์ (The China Intercontinental Communication Center) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานข้อมูลของสภาแห่งรัฐจีน และสังกัดกรมโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ดังนั้น สารคดีเรื่องนี้ทำให้สามารถมองเห็นภาพลักษณ์ไทยที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริง และทรศนะของผู้ผลิตสารคดี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลของจีน

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ไทยในสารคดีโทรทัศน์จีน โดยจะศึกษาเนื้อหาของสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกันที่นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับประเทศไทย เพื่อทราบภาพลักษณ์ไทยที่แท้จริงในสายตาของชาวจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ไทยในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัย 2 ประการ ได้แก่ วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และวิธีการการวิเคราะห์ด้วยบท (Textual analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของสารคดี
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์
3. รวบรวมและศึกษาข้อมูลสารคดีจีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน โดยจดบันทึกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยที่ปรากฏในสารคดีจีน และแปลเป็นภาษาไทย
4. วิเคราะห์เนื้อหาของสารคดีจีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ที่นำเสนอเรื่องภาพลักษณ์เกี่ยวกับประเทศไทย
5. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์ไทยในสารคดีเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสารคดี เนื้อหาข้อเท็จจริงที่ฉายให้เห็นภาพลักษณ์ไทย และภาพลักษณ์ไทยที่ผู้ผลิตรายการสารคดีเรื่องนี้ได้นำเสนอผ่านการแสดงความคิดเห็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสารคดี สารคดีโทรทัศน์ เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน เป็นหนึ่งในสารคดีชุด “Story of Time” ซึ่งเป็นรายการชื่อดังที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนและประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ และได้ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์จีน ในปี พ.ศ. 2564 เนื่องในโอกาสครบรอบ 72 ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน สารคดีเรื่องนี้ผลิตโดยเดอะไชนา อินเตอร์คอนติเนนตัล คอมมิวนิเคชัน เซนเตอร์ (The China Intercontinental Communication Center) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานข้อมูลของสภาแห่งรัฐจีน และสังกัดกรมโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์จีน นับตั้งแต่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา บริษัทนี้มุ่งมั่นปฏิบัติในด้านประชาสัมพันธ์ภายนอกเพื่อประเทศชาติ

จากการศึกษาสารคดีโทรทัศน์ เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน พบว่า ผู้ผลิตรายการมีวัตถุประสงค์ ดังตัวอย่างคำบรรยายในสารคดีโทรทัศน์เรื่องนี้ว่า

*การเวลาผ่านไปตั้งสายน้ำ ในประวัติศาสตร์อันยาวนาน ไม่ว่าจะประชาชน
ธรรมดา ประชาชนแห่งรัฐ หรือราชวงศ์ของทั้งสองประเทศ ต่างมีความรู้สึกที่จริงจังต่อกัน
ด้วยประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่างกัน พวกเขาได้ร่วมกันเสริมสร้างเรื่องราว
ความสัมพันธ์ระหว่างสองชาติที่แน่นแฟ้น เสมือนดังเป็นครอบครัวเดียวกัน*

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:49:31)

จากตัวอย่างคำบรรยายดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงสารคดีโทรทัศน์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นั่นก็คือ เพื่อที่จะกระชับความสัมพันธ์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนให้ใกล้ชิดกับประเทศไทยมากยิ่งขึ้น และเพื่อสร้างความผูกพันของทั้งสองประเทศให้เสมือนครอบครัวเดียวกัน ถึงแม้ทั้งสองประเทศและประชาชนจะมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้านก็ตาม แต่ด้วยสาเหตุที่สาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศไทยมีการติดต่อกัน มีมิตรภาพ และมีความจริงใจที่ติดต่อกันมาอย่างยาวนาน ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงได้ให้ความสำคัญดังกล่าวจึงได้ให้ผลิตรายการเรื่องนี้ขึ้นมาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

จากการวิเคราะห์ถึงผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน อยู่ภายในสังกัดสำนักงานข้อมูลของสภาแห่งรัฐจีน และสังกัดกรมโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์จีน แสดงให้เห็นถึงสารคดีโทรทัศน์เรื่องนี้ไม่ได้เป็นเพียงสารคดีโทรทัศน์ธรรมดาที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเท่านั้น หากยังเป็นตัวแทนของรัฐบาลจีนว่ามองประเทศไทยในภาพลักษณ์อย่างไรอีกด้วย จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของสารคดีเรื่องนี้ก็คือ เพื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงเรื่องราวการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในประวัติศาสตร์ และทบทวนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตจากมุมมองของพยานแห่งประวัติศาสตร์ เพื่อนำเสนอประเทศไทยในภาพลักษณ์เสมือนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขของประเทศจีนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และกระชับความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ดังนั้น วัตถุประสงค์หลัก ๆ ที่สำคัญของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เรื่องนี้ ก็คือรัฐบาลของจีนมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างประชาสัมพันธ์ที่ดีให้กับประเทศเพื่อนบ้าน และโฆษณาชวนเชื่อให้กับประเทศชาติของตน

2. เนื้อหาข้อเท็จจริงของสารคดี ผลการวิเคราะห์สารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกันได้พบเนื้อหาข้อเท็จจริงที่ฉายให้เห็นภาพลักษณ์ไทย 4 ด้าน ได้แก่ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ สารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทยจีนไว้ 2 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์วีรชนจีนโพ้นทะเลเสียสละเพื่อประเทศชาติ และเหตุการณ์รัฐบาลไทยส่งลูกไปเป็นตัวแทนในจีน ดังนี้

2.1.1 เหตุการณ์วีรชนจีนโพ้นทะเลเสียสละเพื่อประเทศชาติ ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้กล่าวถึง คุณ Yi guangyan (蚁光炎) เป็นนักธุรกิจจีนที่ประสบความสำเร็จในไทยเป็นอย่างมาก เมื่อครั้งสงครามที่ญี่ปุ่นรุกรานประเทศจีนในปี ค.ศ. 1937 เขาได้ลุกขึ้นมาปกป้องประเทศชาติ เผยแพร่อุดมการณ์ และระดมทุนเพื่อต่อต้านการรุกรานจากญี่ปุ่น กระทั่งในวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1939 เขาได้ถูกลอบสังหารเสียชีวิต

กลางถนนเยาวราช สารคดีเรื่องนี้ ได้บรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต และได้สัมภาษณ์อรัญ เยี่ยมสุรีย์ (Yi fan 蚁凡) หลานชายของวีรชนท่านนี้ โดยหลานชายได้เล่าถึงสิ่งต่าง ๆ ที่คุณปู่ของเขาได้ทำให้กับประเทศชาติจีน และความรักชาติที่ยิ่งใหญ่ของคุณปู่ของเขา

สารคดีเรื่องนี้ นอกจากจะมีฉากที่ถ่ายทำที่ประเทศไทยแล้ว ยังมีฉากที่ถ่ายทำที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาวจีนโพ้นทะเล ณ กรุงปักกิ่ง ซึ่งเป็นสถานที่ที่ได้เก็บหลักฐานในเวลานั้นไว้ โดยมีเจ้าหน้าที่บรรยายสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ดังนี้

“สิ่งของที่จัดแสดงอยู่ด้านหลังดิฉันชิ้นนี้ เป็นของผู้นำชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยที่เป็นที่รู้จักกันดี อี้ กวงเอี้ยน ในอดีตคุณอี้ กวงเอี้ยนเคยดำรงตำแหน่งประธานหอการค้าไทย-จีน ของจัดแสดงชิ้นนี้มาจากตอนที่เขาถูกลอบสังหาร เลือดของเขากระเด็นไปเปื้อนบนชุดของภรรยาและน้องสาวของเขา (ภาพที่ 1)”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:04:13)

ภาพที่ 1 เลือดของอี้ กวงเอี้ยนกระเด็นไปเปื้อนบนชุดของภรรยา



ที่มา : ไทย-จีนพี่น้องกัน. (2563). สถานีวิทยุโทรทัศน์กลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน CCTV. ค้นคืนจาก <http://tv.cctv.com/2021/10/18/MIDAvEEcjofAKiSpN5osTnfe211018.shtml> #Documentary

จากคำพูดของบุคคลที่เกี่ยวข้อง คำบรรยาย และหลักฐานที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ แสดงให้เห็นถึงสารคดีจีนมีจุดมุ่งหมายให้ข้อเท็จจริงและความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้ชม ทำให้ผู้ชมชาวจีนรับรู้และซาบซึ้งในความรักที่คนจีนโพ้นทะเลในไทยที่มีต่อประเทศชาติ และทำให้ผู้ชมชาวจีนไม่ลืมความหลังและจดจำวีรบุรุษชาวจีนโพ้นทะเลในไทยผู้ที่เสียสละ เพื่อเสริมสร้างความผูกพันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2.1.2 เหตุการณ์รัฐบาลไทยส่งบุตรของบุคคลสำคัญไปเป็นตัวแทนในจีน ในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงทศวรรษที่ 50 สังข์ พัธโนทัย บิดาของสิรินธร พัธโนทัย เป็นหัวหน้าที่ปรึกษาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เพื่อแสดงความเป็นมิตรไมตรีที่ประเทศไทยมีต่อประเทศจีน สังข์ พัธโนทัย จึงได้ตัดสินใจส่งลูก ๆ ของเขา คือ สิรินธร อายุ 8 ปี และพี่ชาย อายุ 12 ปี ไปอยู่กับผู้นำจีนที่ปักกิ่ง เรื่องราวชีวิตของคุณสิรินธร พัธโนทัย ในความดูแลและต่อมาได้เป็นบุตรบุญธรรมของโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีจีน ประเทศไทยเมื่อครั้งที่ยังไม่อาจสร้างความสัมพันธ์กับจีนอย่างเปิดเผยได้ จึงต้องหาวิธีการอื่นเพื่อ

ไม่ให้กระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บทบาทการเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีน ดังตัวอย่างของคุณสิรินทร์ พิธโนทัย ที่ทำให้ผู้ชมได้ทราบถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เธอได้พบท่านโจวเป็น ครั้งแรกดังบทบรรยายว่า

“ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ที่มีความรักเด็ก ท่านก็มีความธรรมดาดีมากยื่นสองมือ ออกมาเต็มที่แล้ว ที่จะมาโอบอ้อมดิฉันกับพี่ชาย เราก็ง่วงเข้าไปกอดท่านนายก...ท่านก็นั่งคุยบนโซฟา ท่านก็มากอดเรา และพาเข้าไปนั่งใกล้ ๆ แล้วก็บอกว่าชอบเมืองจีนมั๊ย ฉันทก็ตอบไปตรง ๆ เลย โอ้ ไม่ชอบ ฉันทเห็นสายตาของพี่ชาย พี่ชายมองโมโหมากที่น้องพูด แต่แท้ที่จริง ท่านนายกโจวหัวเราะ ฮ่าฮ่าฮ่า โอ๊ย ผมนี่เข้าใจคุณจริง ๆ เลย ตั้งแต่ นั้นเรารู้สึกว่าความสัมพันธ์ระหว่างเรากับนายกโจวไม่มีอะไรผิดแปลกเลย เหมือนที่เราอยู่กับครอบครัวในประเทศไทย เราคุยได้ เราหัวเราะได้ เราชนได้ รู้สึก.....”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:15:50)

จากตัวอย่างเหตุการณ์ที่ยกมา คำพูดของบุคคลสำคัญที่อยู่ในเหตุการณ์ โดยมีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการเล่าเรื่องราว ความเป็นมา ความสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีความน่าสนใจและน่าเชื่อถือ เพราะเหตุการณ์สำคัญนี้จะมีผู้เก็บหลักฐาน มีทั้งภาพถ่าย และคลิปวิดีโอ บันทึกไว้สรุปเรื่อง นอกจากทำให้ให้ผู้รับชมได้ความรู้เกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย-จีน อีกทั้งยังเป็นการยกย่องและได้รำลึกถึงความสำคัญของเหตุการณ์และบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย-จีนด้วย

2.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณี คือ สิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ ประเพณีการไหว้เจ้า และประเพณีการแต่งงาน โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การไหว้เจ้า การไหว้เจ้า เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ลูกหลานจีนปฏิบัติสืบทอดกันมาตามความเชื่อที่จะต้องไหว้เจ้าที่ และไหว้บรรพบุรุษ เพื่อให้เกิดความสิริมงคล และนำมาซึ่งความสุขความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและครอบครัว ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้มีการบรรยายเกี่ยวกับประเพณีการไหว้เจ้าของลูกหลานชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทย เช่น อรัญ เอี่ยมสุรีย์ มาไหว้เจ้าที่เขาวราช และได้รำลึกถึงคุณปู่ของเขา ซึ่งเป็นวีรชนจีนพันทะเล ชื่อ Yi guangyan 蚁光炎 (ภาพที่ 2) ดังความว่า

“ศาลเจ้าไต้ฮงกงตั้งอยู่ในย่านเขาวราช กรุงเทพมหานคร ในวันแรกของทุกเดือนตามปฏิทินจีน อรัญ เอี่ยมสุรีย์ จะมาไหว้บรรพบุรุษที่ศาลเจ้าแห่งนี้ เขามีชื่อว่า Yi fan 蚁凡 บรรพบุรุษของเขาในอดีตเคยอาศัยอยู่ในแถบกวางตุ้งและ ผู้เจี้ยน”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:02:16)

ภาพที่ 2 อริณ อีเยมสุริยให้ว้บรรพบุรุษที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง



ที่มา : ไทย-จีนพี่น้องกัน. (2563). สถานีวิทยุโทรทัศน์กลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน CCTV. ค้นคืนจาก <http://tv.cctv.com/2021/10/18/VIDAvEEcjofAKiSpN5osTnfe211018.shtml>
#Documentary

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงประเพณีการไหว้เจ้าและบรรพบุรุษ เป็นการเคารพบูชาและแสดงความกตัญญูกตเวทิต์ ซึ่งทำให้ผู้ชมชาวจีนได้รับรู้ถึงภาพลักษณ์และวิถีชีวิตของลูกหลานชาวจีนในประเทศไทยไทยที่ยังคงปฏิบัติสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษอย่างดี และลูกหลานชาวจีนในไทยที่ยังคงมีความกตัญญูกตเวทิต์ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

2.2.2 การแต่งงาน การแต่งงาน ถือเป็นธรรมเนียมที่ดั้งเดิมที่ชาวจีนปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นวิธีเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตคู่ ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอฉากงานแต่งงานแบบไทยผสมจีนของสะใภ้ลูกครึ่งไทยจีน ซึ่งเป็นฉากที่มีรายละเอียดต่าง ๆ ของการแต่งงาน และบรรยากาศที่คึกคักและสนุกสนาน มีทั้งพิธีแห่ขันหมากและพิธีรับไหว้ตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และงานเลี้ยงฉลองมงคลสมรสแบบไต่ะจีน ดังให้คำสัมภาษณ์ของอาภรณ์ แก้วนิมิตรชัย หัวหน้าเชฟ ร้านนิมิตรชัยโภชนา พ่อครัวที่มีชื่อเสียงที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครปฐม ว่า

“การจัดเรียงแบบไต่ะจีน ต้องใช้ไต่ะกลม ซึ่งต่างจากอาหารไทย และอาหารฝรั่ง ในความคิดของผม ทำไมไต่ะจีนต้องเป็นไต่ะกลม เพราะเวลามีกานสำคัญ ๆ ญาติพี่น้องจะได้รวมกลุ่มกัน จะได้เสมอเท่าเทียมกัน ได้นั่งคุย สังสรรค์ กินเหล้ากัน ไม่เหมือนฝรั่ง เป็นไต่ะสี่เหลี่ยม คนนั่งหัวไต่ะบ้าง ท้ายไต่ะบ้าง คุยกันไม่รู้เรื่อง”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:40:39)

จากตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์เชฟที่รับผิดชอบและพิธีแห่ขันหมากในงานแต่งงานทำให้ผู้รับชมได้ความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมงานแต่งงานแบบผสมผสานทั้งไทยและจีน ซึ่งเป็นความรู้ที่น่าสนใจและแปลกใหม่สำหรับคนจีน ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นพี่น้องกัน

จากการวิเคราะห์หามาสรุปได้ว่า ในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอความรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ซึ่งเน้นที่นำเสนอประเพณีจีนที่ยังดำรงสืบทอดอยู่ในสังคมไทย มีทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชาวจีนที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ผสมผสานแบบจีน-ไทย สำหรับผู้ชมชาวจีนแล้ว ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของไทยถือว่าเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่แปลกใหม่และน่าค้นหา ดังนั้น

ชนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้ ทำให้ผู้ชมชาวจีนสามารถรับรู้ถึงภาพลักษณ์ไทยในด้านดำรงรักษาวัฒนธรรม
ชนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

2.2.3 วิถีชีวิต วิถีชีวิต หมายถึง การกระทำตามวิธีการและแนวทางอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกระทำอย่าง ต่อเนื่องจนติดเป็นนิสัย กระทั่งการกระทำนั้นได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่อง ไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอวิถีชีวิตของคนไทยในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนธรรมดา ประมุขแห่งรัฐ หรือ ราวงศ์ของทั้งสองประเทศ ต่างได้มีการนำเสนอในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องนี้ ด้วยประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่าง กัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ประชาชนธรรมดา ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอวิถีชีวิตของประชาชน ธรรมดา อย่างการใช้ชีวิตคู่ของสามีภรรยาข้ามชาติ คือ สามีชื่อเจี๋ย เปียวซุ่น เป็นคนจีนที่ทำงานอยู่บริษัท เทคโนโลยี ไทยแลนด์ จำกัด และภรรยาชื่อ อนุสร่า วงศ์ เป็นคนไทย ซึ่งในสารคดีเรื่องนี้มีฉากที่บอกถึงการใช้ชีวิต ของสะใภ้ไทยที่อยู่กับพ่อแม่สามีที่เป็นคนจีน มีทั้งการทำอาหารจีน และอาหารไทย การรับประทานอาหารพร้อมหน้า พร้อมตากัน การดูแลลูกสาวที่มีด้วยกัน และการออกไปเที่ยวทั้งครอบครัว ดังตัวอย่างคำบรรยายต่อไปนี้

“จากคนสองคนที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาให้เข้าใจกันได้ จนปัจจุบันมีโซ่ทอง คล้องใจ การใช้ชีวิตร่วมกันของทั้งสองคนต้องอาศัยการปรับตัวให้เข้าหากัน ปัจจุบัน ครอบครัวของอนุสร่าอยู่ร่วมกับพ่อแม่สามี อาหารที่รับประทานมีทั้งอาหารจีนที่สามี คุ่นเคย และอาหารไทยที่อนุสร่าชอบ”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564 , 00:43:45)

จากตัวอย่างที่ยกมา เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของครอบครัวไทย-จีนที่อยู่ด้วยกันอย่างมี ความสุข แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของสะใภ้คนไทยที่อ่อนโยน มีความกตัญญู และเคารพนับถือพ่อแม่สามี ซึ่ง สามารถทำให้ผู้ชมชาวจีนมีความรู้สึกที่ คนไทยเป็นมิตร หันหน้าเข้าหากันและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันได้ง่าย เสมือนญาติที่ น้องที่สนิทสนม ซึ่งจะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศไทยในสายตาคนจีน นั่นคือประเทศไทยเป็นประเทศเปิดกว้าง และต้อนรับคนจีนอย่างอบอุ่น

2) บุตรของบุคคลสำคัญในรัฐบาลไทย ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอวิถีชีวิต ของอดีตบุตรของบุคคลสำคัญในรัฐบาลไทยที่ดำรงชีวิตอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน นั่นก็คือ คุณสิรินทร์ พัชโนทัย บุตรสาวของสังข์ พัชโนทัย ผู้ที่มีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในสารคดีเรื่องนี้ได้กล่าวถึงเรื่องราว ของเด็กหญิงไทยคนหนึ่งที่ถูกพ่อส่งมาเรียนที่ปักกิ่ง และกลายมาเป็นบุตรบุญธรรมของนายกรัฐมนตรีจีน โจว เอินไหล จนกระทั่งปีนี้ เธอมีอายุ 73 ปี ใช้เวลาบั้นปลายชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในเมืองปักกิ่ง (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 เพื่อนสนิทของคุณสิรินทร์ พัทธโนทัย ซึ่งเป็นหลานสาวของอดีตนายกรัฐมนตรีโจว เอินไหล



ที่มา : ไทย-จีนพี่น้องกัน. (2563). สถานีวิทยุโทรทัศน์กลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน CCTV. ค้นคืนจาก <http://tv.cctv.com/2021/10/18/VIDAvEEcjofAKiSpN5osTnfe211018.shtml> #Documentary

ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน มีฉากที่ถ่ายทำในบ้านเรือนดั้งเดิมของปักกิ่ง siheyuan ที่คุณสิรินทร์ พัทธโนทัยและลูกหลานของเธออยู่ ภายในเรือนมีสไตล์การตกแต่งแบบจีนโบราณสีแดงเป็นหลัก ซึ่งมีการนำเสนอชีวิตตามปกติของเธอวันหนึ่ง เช่น มีฉากที่เธอรดน้ำต้นแมงมุมในสวนหน้าบ้าน มีฉากที่เพื่อนสนิทของเธอมาเยี่ยมที่บ้าน และมีฉากที่อยู่ด้วยกันกับลูกหลานอย่างมีความสุข เป็นต้น ทำให้ผู้ชมชาวจีนมีความรู้สึกได้ว่า เธอได้ใช้ชีวิตเหมือนคนปักกิ่งทั่วไป คนไทยไม่ได้แตกต่างจากคนจีนสักเท่าไรหรอก แล้วยังสนิทสนมและมีความผูกพันเหมือนญาติพี่น้องกันมาโดยตลอด

3) ราชวงศ์ ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอชีวิตความเป็นอยู่ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาภาษาจีน ณ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง โดยทรงมีพระอาจารย์ภาษาจีนคือ ศาสตราจารย์จ๋องยั้ง ประจำภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ในปี ค.ศ. 2001 ในสารคดีเรื่องนี้ พระอาจารย์ย่อนความทรงจำถึง ชีวิตในมหาวิทยาลัยของพระองค์ไม่ได้ทรงผ่อนคลายเท่าไรหรอก ดังตัวอย่างบทบรรยายต่อไปนี้

“ช่วงเช้าจะเป็นวิชาการสนทนาหรือวิชาภาษาจีนทั่วไป ส่วนช่วงบ่ายปกติจะมีวิชาการเขียนตัวอักษร วาดภาพหรือดนตรี ซึ่งพระองค์ทรงศึกษาซอเอ๋อร์หู จะเห็นว่าตารางเรียนค่อนข้างแน่นมาก”

“ในตอนเช้าพระองค์จะทรงศึกษาการรำไท่เก๊กที่นี่ หากทรงมีเวลาว่างจะทรงพระดำเนิน ทรงวิ่งออกกำลังกาย หรือทรงพระดำเนินชมรอบทะเลสาบเว่ยหมิง ดังนั้นพระองค์จึงโปรดสถานที่แห่งนี้เป็นพิเศษ”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:25:53/00:27:35)

ภาพที่ 4 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาการรำไท่เก๊ก ณ ริมทะเลสาบเว่ยหมิง มหาวิทยาลัยปักกิ่ง



ที่มา : ไทย-จีนพี่น้องกัน. (2563). สถานีวิทยุโทรทัศน์กลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน CCTV. ค้นคืนจาก <http://tv.cctv.com/2021/10/18/VIDAvEEcjofAKISpN5osTnfe211018.shtml> #Documentary

จากตัวอย่างที่ยกมา ฉากที่นำเสนอชีวิตความเป็นอยู่ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาภาษาจีน ณ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ทำให้ผู้ชมรับรู้ถึงชีวิตในมหาวิทยาลัยของพระองค์ ซึ่งใช้ชีวิตแบบสามัญชนที่มีความขยันหมั่นเพียรและเรียบง่าย ไม่ต่างกับนักศึกษาจีนสักเท่าไรนัก ซึ่งทำให้ผู้ชมชาวจีนรู้สึกมีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับคนไทยมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำ เสนอภาพลักษณ์ไทยผ่านบุคคลที่มีฐานะที่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นประชาชนธรรมดา ประมุขแห่งรัฐหรือราชวงศ์ของทั้งสองประเทศ ด้วยประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่างกัน แต่ต่างทำให้ผู้ชมชาวจีนมีความรู้สึกว่าคนไทยเป็นมิตร เข้าหาและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันได้ง่าย เสมือนญาติพี่น้องที่สนิทสนม

2.2.4 วัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอภาพลักษณ์ไทยผ่านวัฒนธรรมด้านอาหารการกิน การแต่งกาย และการใช้ภาษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) อาหารการกิน อาหารการกินเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของคนเรา ไม่ว่าจะเชื้อชาติไหนก็ย่อมมีวัฒนธรรมการกิน มีคติความเชื่อเกี่ยวกับการกินและการประกอบอาหารด้วยกันทั้งนั้น สิ่งเหล่านี้ทำให้แต่ละชนชาติ แต่ละท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนออาหารการกินแบบผสมผสานไทยจีน ยกตัวอย่างเช่น พ่อครัวมีชื่อเสียงที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครปฐม ไปซื้อซื้อวัตถุดิบและเครื่องปรุงต่าง ๆ ที่ตลาด เพื่อจัดอาหารประณีตประเภทโต๊ะจีนสำหรับงานแต่งงาน ในสารคดีเรื่องนี้มีการบรรยาย คำสัมภาษณ์ และรูปภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาหาร ดังความว่า

“เจ้าสาวในงานวันนี้เป็นลูกครึ่งไทยจีน อาหารทุกจานจึงแฝงด้วยวัฒนธรรมอาหารจีน เช่น กุ้งอบวุ้นเส้น วุ้นเส้นจะยึดยึดยาว ๆ หมายถึงถ้าแต่งงานกันแล้วจะรักกันนาน ๆ ต่อไปก็เป็นปลา ปลาหมายความว่าเหลือกินเหลือใช้.....มีเมนูจานเด็ดมานำเสนอซึ่งเป็นเมนูที่เขาคิดสูตรขึ้นมาเองว่า ปลาสองแผ่นดิน แถบนี้เป็นของคนไทย แถบนี้เป็นของคนจีนมาต่อกัน ให้มาเชื่อมโยงว่าเป็นอาหารสองแผ่นดิน เหมือนพี่น้องกัน ปลาหนึ่งตัวสองรสชาติด้วยวิธีการทำอาหารจีนและไทย เป็นผลงานความคิด

สร้างสรรค์ที่หลอมรวมวัฒนธรรมความรู้สึกของชาวไทยและจีนเข้าไว้ด้วยกัน”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:41:30)

จากตัวอย่างที่ยกมาแล้ว บ่งบอกถึงอาหารมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม รวมทั้งนิสัยใจคอของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ การที่พ่อครัวเป็นคนเชื้อสายจีน ได้รับการอบรมสั่งสอนวัฒนธรรมอาหารจีนมาตั้งแต่เด็ก มีจิตใจและฝีมือในการทำอาหารแบบผสมผสาน เอาสองวัฒนธรรมมารวมกันอาหาร ซึ่งทำให้ผู้ชมชาวจีนสามารถสัมผัสถึงภาพลักษณ์ไทยแบบสงวนความเป็นจีนแบบดั้งเดิม และเข้าหากันกับความเป็นไทยที่อพยพไปอยู่ในท้องถิ่นนั้นได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ชมได้ความรู้เกี่ยวกับความหมายที่เป็นคติหรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏในอาหารเมนูต่าง ๆ อีกด้วย

2) การแต่งกาย การแต่งกายถือเป็นศิลปะประเภทหนึ่งที่ต้องประสานทั้งอารมณ์ความรู้สึก ความถูกต้อง และกาลเทศะตามสถานที่นั้น ๆ และการแต่งกายยังบ่งบอกถึงลักษณะนิสัย ฐานะทางสังคม และขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของผู้สวมใส่ด้วย

ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอการแต่งกายของบุคคลในสารคดีในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งชุดสุทศาสกกลที่เป็นทางการของนักการเมืองและนักธุรกิจไทย การแต่งชุดกีฬาของลูกหลานไทยที่ไปใช้ชีวิตอยู่ประเทศจีน การแต่งเครื่องแบบไทยของครูอาจารย์ การแต่งชุดนักเรียนไทยของนักเรียนชั้นประถม การแต่งชุดเซฟไทยของพ่อครัวชื่อดัง การแต่งกายของนักร้องไทยวัยรุ่น การแต่งชุดไทยดั้งเดิมของคู่บ่าวสาว เป็นต้น ผู้วิจัยได้สังเกตว่า มีการแต่งกายของบุคคลสำคัญท่านหนึ่งที่น่าสนใจมาก นั่นก็คือการแต่งชุด “จงซัน” (中山装) ของท่านวิกรม กรมดิษฐ์ ประธานกรรมการบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด ซึ่งชุด “จงซัน” ที่เขาแต่งเป็นชุดประจำชาติจีนของผู้ชาย เป็นชุดคล้าย ๆ ชุดราชปะแตนไทย ชุดนี้เรียกว่า ชุดจงซานจง แปลตรง ๆ คือชุดแบบ ดร. ซุนยัตเซ็น ซึ่งชื่อภาษาจีนกลางคือ ซุนจงซาน (孫中山) และชุดแบบนี้มักจะเห็นอยู่บ่อยในข่าวที่ผู้นำจีนอย่างประธานาธิบดีสีจิ้นผิงแต่งเป็นประจำ

จากการยกตัวอย่างการแต่งกายของบุคคลในสารคดีที่ปรากฏอยู่ในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้ทำให้ผู้ชมชาวจีนรับรู้ถึงรูปแบบและวัฒนธรรมการแต่งกายของไทย และสร้างภาพลักษณ์ของคนไทยออกมาในเรื่องการแต่งกายว่า คนไทยให้ความสำคัญกับการแต่งกายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สถานที่ต่าง ๆ และมีความเหมาะสมกับกาลเทศะในการไปยังที่ต่าง ๆ นอกจากนี้แล้ว ชุดจีนที่นักธุรกิจไทยนิยมใส่ สามารถสร้างภาพลักษณ์ของคนไทยออกมาให้มีความรู้สึกอย่างใกล้ชิดกับคนจีนอีกด้วย

3) การใช้ภาษา ศิลปะ และดนตรี การเรียนภาษาจีนได้รับความนิยมในประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเศรษฐกิจจีนเติบโตอย่างรวดเร็ว จะนำไปสู่การเปิดและเพิ่มโอกาสในอาชีพต่าง ๆ ทำให้ภาษาจีนและวัฒนธรรมจีนได้รับความสนใจจากทั่วประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำภาพลักษณ์ไทยผ่านการเรียนรู้ภาษาจีน ตัวอักษรจีนและดนตรีจีน ดังตัวอย่างเช่น ฉากที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาภาษาจีน ณ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ฉากที่หลานชายทั้งสองคนของคุณสิรินทร์ พัดโน้ตหยัดเขียนพู่กันจีน ฉากที่นักเรียนประถมของโรงเรียนเทพวิทยา เรียนทั้งภาษาจีนและร้องเพลงภาษาจีนได้เกือบทุกคน ฉากที่ชิสา วิเศษกุล นักร้องไทยวัยรุ่นที่ร้องเพลงภาษาจีนและได้รางวัลที่หนึ่งของรายการโทรทัศน์จีน เดอะวอยซ์ ออฟ ไชน่า (The Voice of China) เนื่องจากได้รับแรงบันดาลใจจาก เต็ง ลี้จวิน (deng lijun) เป็นต้น

นอกจากการเรียนรู้ภาษาและดนตรีจีนแล้ว ผู้วิจัยยังได้สังเกตฉากที่น่าสนใจมาก นั่นก็คือบุคคลในสารคดีในสารคดีเรื่องนี้ ส่วนใหญ่เป็นคนไทยมีชื่อภาษาจีน และมีการระบุชื่อจีนในซับไตเติ้ล ยังได้ตั้งชื่อให้ลูกหลานมีชื่อที่เป็นภาษาจีนอีก เช่น คุณสิรินทร์ พัดโนทัย มีชื่อจีนว่า ฉิงหยวน (常媛) ลูกชายของเธอชื่อจีนว่า ฉิงเนียโจ (常念周) และหลานชายของเธอมีชื่อจีนว่า ฉิงเอนโจ (常恩周) และฉิงซ่งโจ (常颂周) ซึ่งต่างมีความหมายว่าคิดถึง ระบุคุณ และสรรเสริญอดีตนายกรัฐมนตรีนายโจว เอินไหล

จากตัวอย่างที่ยกมา มีทั้งการเรียนภาษาจีน และดนตรีจีนของคนไทย ทำให้ผู้ชมชาวจีนสามารถเข้าถึงภาพลักษณ์ของคนไทยที่ไม่ตรีจิตอันตึงตังต่อกัน คนไทยเป็นญาติพี่น้องและเพื่อนสนิทที่เปิดใจกว้างให้แก่กัน เพื่อรับคนจีนและประเทศจีนอยู่โดยตลอด การที่เรียนภาษาและวัฒนธรรม จะได้สื่อสารกันอย่างไร้พรมแดน ทำให้คนทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์มาสรุปได้ว่า ในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ได้นำเสนอภาพลักษณ์ไทยออกมาผ่านวัฒนธรรมอาหารการกิน การแต่งกายและการใช้ภาษา ล้วนทำให้มองเห็นทั้งส่วนที่แตกต่างกันและส่วนที่เหมือนกันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งส่วนที่เหมือนกันทำให้คนทั้งสองประเทศเข้าหากันได้ง่าย สื่อสารกันรู้เรื่อง และเข้าใจกันได้สนิทสนมเหมือนญาติพี่น้องกัน

จากการวิเคราะห์ด้วยบทและจัดบันทึกภาพที่ปรากฏในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของคนไทย และองค์ประกอบอื่น ๆ ในสารคดีโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาการนำเสนอภาพลักษณ์ไทยในสารคดีเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน โดยนำเสนอผ่านเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในสารคดี 4 ประเด็น ได้แก่ เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ด้านเหตุการณ์ประวัติศาสตร์มีเหตุการณ์วีรชนจีนพันทะเลในในประเทศไทยเสียสละชีวิตเพื่อประเทศชาติ และเหตุการณ์รัฐบาลไทยส่งลูกไปเป็นตัวแทนในจีน ส่วนด้านขนบธรรมเนียมประเพณีมีทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีการไหว้เจ้าและไหว้บรรพบุรุษ การแต่งงานทำให้ผู้ชมชาวจีนสามารถรับรู้ถึงภาพลักษณ์ไทยในด้านดำรงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันตึงตังส่วนวิถีชีวิตไม่ว่าจะเป็นระดับประชาชนธรรมดา ลูกหลานประมุขแห่งรัฐ หรือราชวงศ์ ต่างทำให้ผู้ชมชาวจีนมีความรู้สึกที่คนไทยเป็นมิตร เข้าหาและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันได้ง่าย อีกทั้งยังมีด้านวัฒนธรรมอาหารการกิน การแต่งกายและการใช้ภาษา ล้วนสามารถมองเห็นส่วนที่เหมือนกันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ทำให้คนทั้งสองประเทศสื่อสารกันรู้เรื่อง และเข้าใจกันได้สนิทสนมเหมือนญาติพี่น้อง

3. ภาพลักษณ์ไทยในความคิดเห็นของผู้ผลิตสารคดี การแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของสารคดีโทรทัศน์ที่ทำให้ผู้ชมได้รับรู้ความคิดเห็นและแง่คิดของผู้ผลิตจากการชมเรื่องนั้น ๆ ในการศึกษาความคิดเห็นที่ปรากฏในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน พบว่า ภาพลักษณ์ไทยที่ผู้ผลิตรายการสารคดีเรื่องนี้ได้นำเสนอผ่านการแสดงความคิดเห็นใน 3 มิติ ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเทศไทย ความคิดเห็นเกี่ยวประชาชนไทย และความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-จีน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมนต์เสน่ห์และน่าค้นหา ผู้ผลิตรายการได้บรรยายถึงภาพรวมของประเทศไทย และประกอบภาพที่มีเอกลักษณ์ต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังความว่า

“นี่คือประเทศที่ร่ำรวยด้วยวัฒนธรรมและมนต์เสน่ห์ แนวชายฝั่งที่ทอดยาวก่อเกิดทิวทัศน์ที่สวยงาม ท้องฟ้าและทะเลสีคราม งดงามไม่เป็นรองใคร ประเทศนี้เป็นที่รู้จักกันทั่วโลกในฐานะอาณาจักรแห่งผลไม้ มีผลไม้รสชาติที่ส่งกลิ่นหอม ยั่วยวนตลอดปี และยังเป็นที่ยู่อักกันในฐานะดินแดนพุทธศาสนา เยี่ยมไปด้วยความเมตตาและความสงบสุข ทำให้ที่นี่เป็นดินแดนที่น่าค้นหามากขึ้น”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 0:00:02)

จากตัวอย่างเป็นฉากที่บรรยายในตอนเปิดเรื่องสารคดี ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นหลัก ๆ ที่สำคัญของผู้ผลิตรายการที่มีต่อประเทศไทย ทำให้ผู้ชมชาวจีนสามารถรับรู้ถึงภาพรวมของประเทศไทย และเกิดมุมมองที่กว้างขึ้นต่อไปประเทศไทย ซึ่งสามารถสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของประเทศไทยในภาพที่เป็นประเทศที่มีเสน่ห์และน่าค้นหา มีวัฒนธรรมหลากหลาย และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นจุดที่น่าสนใจสำหรับชาวจีน และสามารถเข้าใจผู้ชมให้อยากดูสารคดีเรื่องนี้ต่อไป อีกทั้งยังมีภาพประกอบที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นไม่เหมือนจีน ดึงดูดให้ผู้ชมชาวจีนอยากจะไปเที่ยวที่ประเทศไทย ไม่ว่าจะคนที่เคยไปหรือว่าไม่เคยไปก็ตาม

3.2 คนไทยเป็นมิตรและสนิทได้ง่าย ผู้ผลิตรายการได้แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญหลายคน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทยจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 การบรรยายแบบภาพรวม

“สำหรับคนจีนส่วนใหญ่ คนไทยไม่ใช่คนแปลกหน้า แต่เป็นเพื่อนจากบ้านใกล้เรือนเคียงที่ได้เจอกันทุกวัน”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:38:55)

ตัวอย่างที่ 2 คำสัมภาษณ์ของศาสตราจารย์จางยิ้ง อาจารย์ของ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

“ตอนที่เปิดประตูต้อนรับพระองค์ ฉันรู้สึกเหมือนกำลังต้อนรับเพื่อนเก่าที่สนิทสนม คู่กันเคยกัน มีความปลื้มปิติเป็นล้นพ้น การสนทนากับพระองค์เป็นไปอย่างผ่อนคลายและเป็นธรรมชาติ ได้พูดคุยกันเรื่องการเรียนและตารางเรียน”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:25:17)

ภาพที่ 5 ปี 2019 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงได้ทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องอิสริยาภรณ์เหรียญมิตรภาพสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี



ที่มา : ไทย-จีนพี่น้องกัน. (2563). สถานีวิทยุโทรทัศน์กลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนCCTV. ค้นคืนจาก

[#Documentary](http://tv.cctv.com/2021/10/18/MIDAvEEcjofAKiSpN5osTnfe211018.shtml)

จากตัวอย่างการบรรยายและคำสัมภาษณ์ที่ยกมา เป็นการแสดงทรรศนะหรือความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมาที่มีต่อคนไทย ไม่ว่าจะเป็นประชาชนธรรมดา ประมุขแห่งรัฐ หรือราชวงศ์ ซึ่งทำให้ผู้ชมชาวจีนได้ความรู้ที่เกี่ยวกับคนไทย ในมุมมองของผู้ผลิตรายการมากขึ้น เปรียบเสมือนการเปิดโลกทัศน์ให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงความผูกพันระหว่างคนทั้งสองประเทศในมุมมองต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ไทย-จีนไปพร้อมกับผู้ผลิตรายการสารคดี

3.3 ความสัมพันธ์ไทยจีนเหมือนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุข การแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-จีนที่ปรากฏอยู่ในสารคดี เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ผู้ผลิตรายการได้แสดงความคิดเห็น ดังตัวอย่างคำบรรยายต่อไปนี้

“จีนไทยพี่น้องกัน คือความสัมพันธ์ที่ค่อย ๆ สะสมผ่านการเปลี่ยนแปลงและกาลเวลา คือความจริงใจและไว้นือเชื่อใจซึ่งกันและกันของผู้นำทั้งสองประเทศ คือความช่วยเหลือเกื้อกูล เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสบกับความยากลำบาก คือเรื่องราวของความสัมพันธ์ในโลกที่แปรผัน สนิทชิดเชื้อ ดังครอบครัวเดียวกัน คือคำอธิบายนความสัมพันธ์จีน-ไทยที่ชัดเจนและมาจากใจของประชาชนทั้งสองประเทศ”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:49:31)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างบน แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยจีนของผู้ผลิตรายการ สารคดีโทรทัศน์เรื่องนี้ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยจีนมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ประชาชนทั้งสองประเทศมีความจริงใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อนำเสนอประเทศไทยในภาพลักษณ์เหมือนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขมาของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากคำบรรยายแล้ว สารคดีโทรทัศน์เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ยังได้มีคำสัมภาษณ์จากพยานความสัมพันธ์ไทย-จีน เช่น อรรถยุทธ ศรีสมุทร เอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ผมคิดว่าความสัมพันธ์และความเข้าใจกันระหว่างคนไทยกับคนจีน มีมาเป็นเวลายาวนาน และก็จะยิ่งต่อไป ณ โอกาสนี้ ก็อยากจะขออวยพรให้พี่น้องชาวไทยและชาวจีน แล้วก็รัฐบาลของทั้งสองประเทศ มีความใกล้ชิด สนิทสนมและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเช่นที่ผ่านมา และสามารถร่วมมือกันในการพัฒนา ร่วมมือกันในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นตลอดไป”

(ไทย-จีนพี่น้องกัน, 2564, 00:50:02)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างบน แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-จีนของสารคดีโทรทัศน์เรื่องนี้ โดยผ่านบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่อการทบทวนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตจากมุมมองของพยาน เพื่อเสริมสร้างมิตรภาพอันลึกซึ้งและกระชับความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

โดยสรุปได้ว่า ผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน เห็นว่า ในอดีตประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีอันยาวนาน ปัจจุบันเราเป็นเพื่อนบ้านที่ดี เป็นมิตรที่ดี จนกระทั่งเป็นพี่น้องที่ดี ในอนาคต ประเทศทั้งสองจะร่วมมือกันพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้กว้างขวางและมีศักยภาพการพัฒนาที่กว้างไกล

ผลการศึกษาภาพลักษณ์ไทยที่ผู้ผลิตรายการสารคดีเรื่องนี้ได้นำเสนอผ่านการแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏ

อยู่ในสารคดีโทรทัศน์จีน เรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน ผู้ผลิตรายการได้นำเสนอความคิดเห็นที่น่าสนใจไว้อย่างหลากหลาย มุมมอง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับประเทศไทย ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับคนไทย และอีกทั้งยังได้แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-จีน ล้วนเป็นความคิดเห็นที่แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ไทยเชิงบวก ซึ่งเป็นการสร้างโลกทัศน์ให้แก่ผู้ชมชาวจีนในแง่ดีและมีมุมมองที่กว้างขวาง กระตุ้นให้ผู้ชมชาวจีนใช้ข้อคิดและปฏิบัติการไปมาหาสู่กันกับคนไทยตามความรู้และทรรศนะที่ผู้ผลิตรายการได้นำเสนอไว้

การอภิปรายผล

จากการศึกษาภาพลักษณ์ไทยที่ปรากฏในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และการการวิเคราะห์หัวข้อของสารคดีแล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า สารคดีเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ฉายให้เห็นภาพลักษณ์ไทย 4 ด้าน ได้แก่ เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ส่วนภาพลักษณ์ไทยที่ผู้ผลิตรายการสารคดีเรื่องนี้ได้นำเสนอผ่านการแสดงความคิดเห็นใน 3 มิติ ได้แก่ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเสน่ห์และน่าค้นหา คนไทยเป็นมิตรและสนิทได้ง่าย และ ความสัมพันธ์ไทยจีนเสมือนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุข ซึ่งความคิดเห็นทั้ง 3 มิติดังกล่าวล้วนได้บ่งบอกถึงภาพลักษณ์ไทยเชิงบวกทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจากสารคดีเรื่องนี้ผลิตขึ้นเพื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในประวัติศาสตร์และทางการทูต และเพื่อกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมรับรู้ถึงเรื่องราวการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยจีนในประวัติศาสตร์ และทบทวนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตจากมุมมองของพยานแห่งประวัติศาสตร์ เพื่อนำเสนอประเทศไทยในภาพลักษณ์เสมือนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขของประเทศจีนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และกระชับความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ดังนั้น วัตถุประสงค์หลัก ๆ ที่สำคัญของผู้ผลิตสารคดีโทรทัศน์เรื่องนี้ ก็คือรัฐบาลจีนมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างประชาสัมพันธ์ที่ดีให้กับประเทศเพื่อนบ้าน และโฆษณาชวนเชื่อให้กับประเทศชาติของตน ซึ่งผลการศึกษาที่กล่าวข้างต้นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสมิทธิ บุญชุตินา (2554) ที่กล่าวถึงการที่ประชาชนจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือ การที่ประเทศหนึ่งจะมีภาพลักษณ์อย่างไรในความคิดของประชาชนนั้นส่วนมากจะได้รับอิทธิพลมาจากสื่อ ซึ่งสื่อมักจะมีส่วนอย่างมากในการทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกหรือมีภาพในใจเกี่ยวกับประเทศนั้นในเชิงบวกหรือลบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ประชาชนที่ยังไม่มีประสบการณ์ตรงกับประเทศนั้น ๆ เช่น ไม่เคยไปประเทศนั้น หรือไม่เคยพบกับคนจากประเทศนั้นมาก่อน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดของอนงค์นาฏ รัศมีเวียงชัย (2560) ที่พบว่า การเผยแพร่ภาพของประเทศหนึ่ง ๆ ผ่านสื่อมวลชนนั้น มีนัยสำคัญต่อการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของประเทศนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประชากร การศึกษา ทรัพยากร และ อื่น ๆ อีกมากมาย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ไทยในสารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกันครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาภาพลักษณ์ไทยในมุมมองอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การท่องเที่ยว การศึกษา ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ ให้ละเอียดมากกว่านี้ เพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ไทยที่กว้างขึ้น

2. ควรศึกษาวิเคราะห์ ภาพลักษณ์ไทยในสื่อมวลชนจีนประเภทอื่น เช่น ข่าว ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ เป็นต้นควรศึกษาวิเคราะห์ หรือศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ไทยในสื่อมวลชนประเทศอื่น

เอกสารอ้างอิง

เดอะไชน่า อินเทอร์เน็ตเนตเวิร์ก คอมมิวนิเคชัน เซนเตอร์. (2564). *สารคดีโทรทัศน์จีนเรื่องไทย-จีนพี่น้องกัน* ค้นคืนจากเว็บไซต์:

<https://tv.cctv.com/2021/10/19/VIDEeqIEddbNOczD4Ouly7JM211019.shtml?spm=C55924871139.PY8jbb3G6NT9.0.0>

ถาวร กนกวลีวงศ์. (2559). *ภาพลักษณ์ของประเทศนั้น สำคัญไฉน*. ค้นคืนจากเว็บไซต์:

http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561.

พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์. (2559). การนำเสนอเนื้อหาด้านวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนใน รายการสารคดีโทรทัศน์ไทย. *วารสารศาสตร์*, 9(1), 33-79.

วชิราภรณ์ สุวรรณวารงกูร. (2554). *การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วประเภทสารคดี พ.ศ.2546-2552*. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). *วรรณคดีวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรีย์ พงศ์อารักษ์. (2554). ภาพลักษณ์ของนักธุรกิจไทยที่ปรากฏในสารคดีประวัติบุคคลวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 31(4), 123-135.

เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *การประชาสัมพันธ์เชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: เอ.เอ็น. การพิมพ์.

สมิทธิ์ บุญชุติมา. (2554). การคงอยู่ของภาพลักษณ์ ค้นคืนจาก

<http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?title=การคงอยู่ของภาพลักษณ์>

อรุพงษ์ รัชชาติ. (2563). ความจริงแท้ ความจริงลวง และ The Kuleshov Effect ในภาพยนตร์สารคดีเรื่อง บูชา. 13(2), *วารสารศาสตร์*. 166-197.

อนงค์นาฏ รัศมีเวียงชัย. (2560). ประเทศไทยในภาพยนตร์ต่างประเทศ. *วารสารศาสตร์*, 10(1), 151-199.

อภิรักษ์ พุกสวัสดิ์. (2556). *การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อว.ถกด่วนมาตรการดูแล 1.2 หมิ่นนักศึกษาจีนในไทย. (2563) ฐานเศรษฐกิจ. ค้นคืนจาก

<https://www.thansettakij.com/world/419896>

“ความเป็นเหนือ”: ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือปัจจุบันในภาพยนตร์ไทย เรื่องสัมป่อย
 “Northernness” : Reflections of Modern Northern Society in Thai Films *Sompoi*

YINGYING NONG*, จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ
 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
 * Email : aben1936@qq.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือในภาพยนตร์ไทย โดยใช้การวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้สะท้อนให้เห็นความเป็นเหนือใน 4 ด้าน ได้แก่ วิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณี ค่านิยม และภาษา 1) วิถีชีวิต สะท้อนความเป็นสังคมเหนือที่มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย นิยมรับประทานอาหารท้องถิ่นของตน การแต่งกายแบบพื้นเมืองมักเป็นผู้สูงอายุและผู้ยึดถือความเป็นเหนือ ส่วนวัยรุ่นสาวทั่วไปมักแต่งกายแบบพื้นเมืองในวันสำคัญหรือเทศกาลต่าง ๆ เท่านั้น การประกอบอาชีพมีอาชีพที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม คือ ขายอาหารพื้นเมือง อาชีพที่สัมพันธ์กับความเชื่อ คือ คนทรงเจ้า อาชีพที่สัมพันธ์กับความเป็นเมืองเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว คือ พนักงานต้อนรับในรีสอร์ท และอาชีพที่สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี คือ อาชีพยูทูบเบอร์ 2) ความเชื่อและประเพณี สะท้อนความเป็นสังคมเหนือที่ยังดำรงรักษาความเชื่อทั้งศาสนาพุทธ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์เป็นอย่างดี โดยชาวเหนือยังพึ่งพาอาศัยความเชื่อเหล่านี้ในการแก้ปัญหาในชีวิต และประเพณีสงกรานต์ยังเป็นประเพณีสำคัญที่ชาวเหนือจะได้มีโอกาสพร้อมหน้ากันในรอบคร้วอยู่ร่วมกันทำพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ 3) ค่านิยมที่สะท้อนความเป็นสังคมชาวเหนือ มีค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่งของผู้หญิงเหนือว่า ภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือคือมีรูปร่างงดงามและกิริยาวาจาวเรียบร้อยอ่อนหวาน ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เป็นคนกรุงเทพฯ และค่านิยมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดและภาคภูมิใจในความเป็นเหนือ และด้าน 4) ภาษา สะท้อนความเป็นเหนือจากการที่ชาวเหนือนิยมพูดภาษาเหนือในชีวิตประจำวัน และถือว่าภาษาเหนือเป็นลักษณะเฉพาะของตน

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน สังคมชาวเหนือ ภาพยนตร์ สัมป่อย

Abstract

This research aimed to analyze social reflections of northern people in a Thai movie called *Sompoi*. A content analysis approach was applied in the study. Research findings showed that the studied movie reflected four aspects of “northernness,” including ways of life; beliefs and traditions; values; and dialect. 1) Ways of life, the northernness was presented as a simple life favoring local food; the elders and the northern-lovers preferred wearing northern clothing, but the youths wore only on special or festival days; many professions showing relevance to culture, beliefs, the northern central of economy and tourism, and modern technology, for example – local food sellers, the oracle, receptionists, YouTubers, respectively. 2) Beliefs and traditions, the northernness

was shown in practices relating to Buddhism, spirits and superstition; these beliefs and traditions were as problem solutions of northern people; Songkran was the important tradition for most northern people being an occasion for a reunion of family members and for paying respect to elders. 3) Northernness values, shown in the idea of beautiful and gentle northern women; preference of a Bangkokian husband; and pride of being northern people and spirit of conservation of the northernness. 4) Northern dialect, most northern people normally spoke the northern dialect in their daily lives and regarded it as their unique identity.

Keywords : reflections, society of northern people, the *Sompoi* movie

บทนำ

ภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีจุดประสงค์เพื่อสนองความพึงพอใจของผู้ชมภาพยนตร์ หลายเรื่องจึงสร้างสรรค์อยู่ภายใต้เงื่อนไขของสังคม สภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ และเงื่อนไขทางเศรษฐศาสตร์และการเมือง ภาพยนตร์เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม และเป็นผลิตผลของสังคมหนึ่ง ๆ และน่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจสังคมได้ดีขึ้นด้วย ภาพยนตร์จึงถือได้ว่าเป็นสื่อบันเทิงที่มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำเริญลักษณ์ ณะวังน้อย (2544, น.253) ได้กล่าวว่าการชมภาพยนตร์เป็นสิ่งบันเทิงที่ได้รับความนิยมและแพร่ขยายไปทั่วโลกในฐานะของการเป็นสื่อมวลชนที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด ภาพยนตร์นั้นเปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนให้เห็นสภาพในสังคม กล่าวคือ ภาพยนตร์ไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงอย่างเดียว แต่ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นลักษณะร่วมของคนใน แต่ละชนชาติ อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการทำหน้าที่สื่อสาร สะท้อนศิลปวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ สะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมได้ตกตะกอนทางความคิด ดังนั้น การชมภาพยนตร์จึงไม่ต่างจากการอ่านหนังสือที่มีทั้งความสนุกและความรู้ไปด้วยกัน ทั้งนี้ภาพยนตร์ยังเป็นสื่อที่สะท้อนถึงบริบทของ วิถีชีวิตและสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยได้อย่างชัดเจน โดยการนำประเด็นใกล้ตัวมาเล่าเป็นภาพเคลื่อนไหว หรือการเล่าเรื่องผ่านองค์ประกอบของภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นฉาก ตัวละคร หรือแม้กระทั่งเทคนิคการถ่ายทำต่าง ๆ ก็ตาม ภาพยนตร์แสดงบทบาทที่สำคัญสำหรับสังคม และได้รับความนิยมมากขึ้นของผู้คน ภาพยนตร์จึงมีความสำคัญมากต่อสังคม และมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างใกล้ชิด ภาพยนตร์ส่วนใหญ่สร้างจากเรื่องจริง จึงสะท้อนให้เห็นถึงภาพสังคม นอกจากนี้ จำเริญลักษณ์ ณะวังน้อย (2544, น.237) ยังได้กล่าวว่า ภาพยนตร์ไทยได้แสดงเนื้อหาและรูปแบบในลักษณะต่าง ๆ กันตามสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมของช่วงเวลานั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สภาพของสังคมไทยได้ไปปรากฏอยู่ในเรื่องราว การนำเสนอเรื่องและบุคลิกของตัวละคร การศึกษาภาพยนตร์ช่วยให้มองเห็นภาพของสังคมไทยนั้น อย่างชัดเจน ดังนั้น ภาพยนตร์กับสังคมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การศึกษาภาพสะท้อนสังคมจากภาพยนตร์ในแง่มุมต่าง ๆ นั้นก็เปรียบเสมือนกับการเปิดประตูไปสู่การตระหนักรู้ในเรื่องราวของสังคมที่ถูกถ่ายทอดเอาไว้ในภาพยนตร์

สังคมชาวเหนือเป็นสังคมนรูปแบบหนึ่งในสังคมไทย เป็นองค์ประกอบสำคัญและมีบทบาทสำคัญของสังคมไทย ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเหนือถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของสังคมเหนือ ซึ่งทำให้สังคมเหนือต่างจากสังคมภาคอื่น ๆ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมที่หลากหลายของภาคเหนือสามารถถ่ายทอดผ่านสื่อ

บันเทิงไทยต่าง ๆ เช่นละครโทรทัศน์ วรรณกรรม หรือแม้ภาพยนตร์ ซึ่งสื่อที่กล่าวข้างต้นนั้น ผู้ผลิตมักดึงเอาเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสังคมชาวเหนือออกมาเผยแพร่ให้บุคคลในสังคมเข้าใจสังคมชาวเหนือได้มากยิ่งขึ้น

ภาพยนตร์ไทยที่สะท้อนสังคมชาวเหนือก็มีจำนวนไม่น้อย เช่น เรื่องรักเอ๋ย (2539) เรื่องเพื่อนสนิท (2548) เรื่อง The Melody รักทำนองนี้ (2555) และเรื่องสัมพันธ์ (2564) เป็นต้น แต่ภาพยนตร์ดังกล่าวแต่ละเรื่องมีเวลาออกฉายต่างกันเกือบสิบปี และทั้งหมดเป็นภาพยนตร์ที่ค่อนข้างเก่า นอกจากนี้ จากการให้สัมภาษณ์ผู้กำกับของภาพยนตร์เรื่องสัมพันธ์ ผู้ผลิตมีความตั้งใจในการสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นสไตล์ท้องถิ่นภาคเหนือที่นำเสนอสังคมและวัฒนธรรมเหนือ โดยนำวัฒนธรรมเหนือหลายด้านมาสร้างภาพยนตร์(สัมพันธ์ 2 ผู้กำกับหน้าใหม่จากเรื่อง 'สัมพันธ์' หนังสือที่ฉีกกฎสาวเหนือผู้อ่อนหวาน 5 พฤศจิกายน 2564 : ออนไลน์) ในตัวอย่างภาพยนตร์สัมพันธ์มีคำแนะนำว่า “ภาพยนตร์สุดน่ารักฉบับล้านนา” ซึ่งได้แนะนำถึงภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์โรแมนติกคอมเมดี้ที่นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของภาคเหนือ ภาพยนตร์สัมพันธ์ดำเนินเรื่องด้วยภาษาเหนือเกือบทั้งเรื่อง ผู้วิจัยมีความคิดว่าเป็นลักษณะเด่นที่ต่างจากภาพยนตร์ไทยที่สะท้อนสังคมชาวเหนือเรื่องอื่น ภาพยนตร์เรื่องสัมพันธ์เป็นภาพยนตร์แนวเหนือที่ออกใหม่และสะท้อนสภาพสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ค่านิยม ฯลฯ ของชาวเหนือ โดยผ่านตัวละคร ฉาก โครงเรื่อง และเนื้อเรื่อง ทำให้ผู้ชมสามารถรับรู้ถึงลักษณะสังคมชาวเหนือและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือจากภาพยนตร์เรื่องนี้ได้อย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นสังคมชาวเหนือในสังคมปัจจุบันจากภาพยนตร์ไทย เรื่องสัมพันธ์ เพื่อทราบถึงสภาพชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเหนือ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ชาวต่างชาติเรื่องของสังคมชาวเหนือต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือในภาพยนตร์ไทย เรื่องสัมพันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือปัจจุบันในภาพยนตร์ไทยที่มีตัวละครเอกเป็นชาวเหนือ และนำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของคนไทยในภาคเหนือ โดยคัดเลือกภาพยนตร์ไทยเรื่องสัมพันธ์ (2564) ผลิตและจัดจำหน่ายโดย M Pictures ก้องเกียรติ โปรดักชั่น และเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ Netflix เนื่องจากภาพยนตร์เรื่องสัมพันธ์เป็นภาพยนตร์ที่นำเสนอเนื้อหา มีตัวละคร และฉากหลักเป็นสังคมเหนือเรื่องล่าสุดที่สามารถทำให้เห็นสังคมชาวเหนือในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างภาพยนตร์กับสังคม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเหนือและสังคมชาวเหนือ

3. ศึกษาภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของคนไทยในภาคเหนือ
4. คัดเลือกภาพยนตร์ที่มีตัวละครเอกเป็นชาวเหนือ และนำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมชาวเหนือ ภาพยนตร์ เรื่องสัมพันธ์ (2564)
5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือในภาพยนตร์ไทยเรื่องสัมพันธ์
6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเป็นเหนือ หมายถึง วัฒนธรรมเหนือที่ได้สืบทอดมาอย่างยาวนานให้คงอยู่ในบริบทสังคมปัจจุบันที่มีลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ หรือเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภาคอื่นที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจและรับรู้ตรงกันว่าคือสิ่งที่บ่งบอกถึงภาคเหนือ เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และภาษาเหนือ เป็นต้น

ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือปัจจุบัน หมายถึง ลักษณะของสังคมของกลุ่มชนชาติที่อาศัยอยู่ร่วมกันในภาคเหนือของประเทศไทย มีขนบธรรมเนียมประเพณีแบบท้องถิ่นเหนือ มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นต่างจากสังคมอื่นและสังคมสมัยก่อน ได้แก่ ภาษาพูด การประกอบอาชีพ การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ความเชื่อ อาหาร ประเพณี และค่านิยม เป็นต้นที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์

ผลการวิจัย

ภาพยนตร์ เรื่องสัมพันธ์ เป็นภาพยนตร์โรแมนติกคอมเมดี้ มีตัวละครเอกฝ่ายหญิงชื่อสัมพันธ์เป็นสาวเหนือที่ไม่อยากใช้ชีวิตที่นาเปื้อนอยู่ในบ้านเกิด อยากได้คนรักเป็นคนกรุงเทพฯ และไปใช้ชีวิตอยู่กรุงเทพฯ สัมพันธ์ได้พบกับหนุ่มชาวกรุงเทพฯ ชื่อแวน ซึ่งเป็นยูทูบเบอร์ทำเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หลงรักวัฒนธรรมเหนือ ส่วนแชนป์ เป็นหนุ่มเหนืออยู่ในหมู่บ้านเดียวกับสัมพันธ์ที่ประกอบอาชีพเป็นคนทรงเจ้า สัมพันธ์ไปปรึกษาและขอความช่วยเหลือจากแชนป์เพื่อให้แวนสนใจตน แต่แชนป์กลับแอบชอบสัมพันธ์ด้วย เรื่องราวก็เกิดขึ้นระหว่างตัวละคร 3 คนนี้

การศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือในภาพยนตร์ไทย เรื่องสัมพันธ์ ผู้วิจัยพบว่า ภาพยนตร์ไทยเรื่องสัมพันธ์ได้สะท้อนให้เห็นความเป็นเหนือในด้านวิถีชีวิต ด้านความเชื่อและประเพณี ด้านค่านิยม และด้านภาษาดังนี้

1. ด้านวิถีชีวิต การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตของชาวเหนือในภาพยนตร์ เรื่องสัมพันธ์ มีเนื้อหาที่เล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเหนืออยู่ไม่น้อย ทำให้ผู้ชมได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเหนือในด้านที่อยู่อาศัยด้านการแต่งกาย ด้านการประกอบอาชีพ และด้านอาหารการกิน ดังต่อไปนี้

1.1 ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นสถานที่ที่มนุษย์ได้ใช้ชีวิตอยู่และอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม ภาพยนตร์เรื่องสัมพันธ์ ได้สร้างฉากที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเหนือ มีหลายฉากเป็นหมู่บ้านและบ้านที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงชื่อสัมพันธ์อาศัยอยู่ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่อยู่อาศัยว่าเป็นบ้านทรงไทยภาคเหนือ และอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ ดังตัวอย่างตามรูปภาพ



ภาพที่ 1 หมู่บ้านภาคเหนือในภาพยนตร์เรื่องส้มป่อย
(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)



ภาพที่ 2 บ้านเรือนของตัวละครเอกฝ่ายหญิงส้มป่อยใน
ภาพยนตร์เรื่องส้มป่อย
(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

จากตัวอย่างรูปภาพสะท้อนให้เห็นคนชนบททางภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านสภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกง่าย ๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ที่ยเรียบง่าย บ้านเรือนของตัวละครที่เป็นคนชนบททางภาคเหนือเป็นบ้านใต้ถุนสูงและมีบันได หลังคาทรงสูงลาดเอียง และเป็นเรือนไม้ ตัวบ้านเป็นรูปสี่เหลี่ยม ประกอบด้วยห้องต่าง ๆ หลังบ้านมีป่าไม้ ในบริเวณบ้านมีการเลี้ยงสัตว์ปีกด้วย สะท้อนให้เห็นว่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบททางภาคเหนือมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย การดำเนินชีวิตประจำวันขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ซึ่งใช้วัสดุสร้างบ้านเรือนที่เหมาะสมกับลักษณะของชนบทภาคเหนือที่มีป่าไม้จำนวนมาก บ้านเรือนมักสร้างอยู่ใกล้ธรรมชาติ ล้อมรอบไปด้วยต้นไม้

1.2 การแต่งกาย การแต่งกายของแต่ละชาติแต่ละกลุ่มชนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราดูและเข้าใจวัฒนธรรมได้ทั้งที่เป็นแบบดั้งเดิมและที่รับจากที่อื่น สำหรับในประเทศไทยแต่ละภาคก็จะมีลักษณะของเครื่องแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป การแต่งกายเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่ง ที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของคนแต่ละพื้นที่

ภาพยนตร์เรื่องส้มป่อยแสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของชาวเหนือ ตัวละครที่เป็นชาวเหนือต่างวัยมีการแต่งตัวที่ไม่เหมือนกัน ดังตัวอย่างตามรูปภาพ



ภาพที่ 3 การแต่งกายของกลุ่มผู้ใหญ่ภาคเหนือใน
ภาพยนตร์เรื่องส้มป่อย
(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)



ภาพที่ 4 การแต่งกายของชาวตอก ส้มป่อยและ
วัยรุ่นทั่วไปในภาพยนตร์เรื่องส้มป่อย
(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)



ภาพที่ 5 การแต่งกายของแซ่ปเมื่อเป็นคนทรงเจ้าและ
เพื่อนที่เป็นวัยรุ่นทั่วไปในภาพยนตร์เรื่องส้มป่อย
(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)



ภาพที่ 6 การแต่งกายของพ่อส้มป่อยในภาพยนตร์
เรื่องส้มป่อย
(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

ตัวละครหญิงข้าวตอกเป็นผู้ที่ยึดถือความเป็นเหนือ สัมป่อยเป็นผู้ที่อยากแสดงความเป็นผู้หญิงเหนือ ทั้งสองคนจะนุ่งผ้าซิ่น ห่มสไบ แต่งตัวด้วยผ้าเมือง สวมชุดแต่งกายสตรีแบบดั้งเดิมของภาคเหนือ แม่ของสัมป่อยนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนกระบอก พ่อของสัมป่อยสวมเสื้อม่อฮ่อมและคาดผ้าขาวม้าส่วนการแต่งกายของตัวละครอื่น ๆ เช่น ชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านจะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มวัยรุ่นนุ่งผ้าซิ่นสวมเสื้อผ้าธรรมดาตามสมัยนิยม กลุ่มผู้ใหญ่จะสวมชุดเมืองซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมของภาคเหนือ

จากการแต่งกายของตัวละครที่เป็นชาวเหนือในภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย สะท้อนให้เห็นการแต่งกายของชาวเหนือ การแต่งกายของคนภาคเหนือที่เป็นชาวบ้านทั่วไป ชายจะนุ่งกางเกงขายาว ส่วนเสื้อก็นิยมสวมเสื้อม่อฮ่อมหรือเสื้อพื้นเมือง สำหรับหญิงชาวเหนือจะนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุงยาวเกือบถึงตาตุ่ม นิยมนุ่งทั้งสาวและคนแก่ ผ้าถุงจะมีความประณีต งดงาม ตีนซิ่นจะมีลวดลายงดงาม ส่วนเสื้อจะเป็นเสื้อคอกลม มีสีสันทัน ลวดลายสวยงามเช่นเดียวกัน อาจห่มสไบทับ และเกล้าผม ฉะนั้นเห็นได้ว่า เรื่องการแต่งกายนี้ ชาวเหนือถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ แต่ในปัจจุบันเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปการแต่งกายก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย คนที่จะแต่งกายแบบดั้งเดิมก็จะเป็นผู้สูงอายุและผู้ยึดถือความเป็นเหนือ วัยหนุ่มสาวที่แต่งกายแบบพื้นเมืองก็มีจำนวนน้อยลง ซึ่งมักแต่งกายแบบพื้นเมืองในวันสำคัญหรือเทศกาลต่าง ๆ

1.3 การประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ในการดำเนินชีวิต คนในสังคมต้องมีอาชีพเพื่อที่จะเลี้ยงชีวิตตัวเองและครอบครัวได้ การประกอบอาชีพต่าง ๆ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยสะท้อนภาพว่า คนในสังคมชนบททางภาคเหนือได้ประกอบอาชีพหลากหลาย ซึ่งมีอาชีพแบบดั้งเดิมที่ชาวเหนือได้ทำกันมานาน เช่น อาชีพขายอาหารพื้นเมือง อาชีพคนทรงเจ้า และมีการเปลี่ยนแปลงตามความเจริญก้าวหน้าของสังคม เช่น พนักงานต้อนรับในรีสอร์ท และ อาชีพพู่ทูปเบอร์ดังต่อไปนี้

1) อาชีพขายอาหารพื้นเมือง ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้กล่าวถึง เพื่อนสัมป่อยเป็นเจ้าของร้านอาหารเปิดร้านขายลาบในหมู่บ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมป่อย : คนเรามันต้องมีเป้าหมายในชีวิต เกิดมาสวยอย่างเดียวไม่ได้นะ ดูเจ้าแห้ว

ลิ อยู่ร้านลาบอยู่ดี ๆ ก็ได้ผัวฝรั่งมาช่วยทำลาบเลย

(สัมป่อย 2564: 7'26")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือเปิดร้านขายอาหารพื้นเมือง สะท้อนให้เห็น การค้าขายในชนบทภาคเหนือก็เป็นอาชีพหนึ่งที่ชาวเหนือนิยมทำกัน การเปิดร้านอาหารก็เปิดตามที่เป็นแหล่งชุมชนหรือหมู่บ้าน และมักจะขายอาหารประจำท้องถิ่นของภาคเหนือ เช่น ลาบ สะท้อนให้เห็นว่าชาวเหนือประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) อาชีพคนทรงเจ้า ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้กล่าวถึง ตัวละครฝ่ายชายแซ่ปประกอบอาชีพเป็นคนทรงเจ้า หลอกหลวงเงินจากชาวบ้านที่ศรัทธา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวบ้าน : พี่น้องครับ ขยับเข้ามาใกล้ ๆ เอาเงินใส่ขันบูชาพ่อหม่อนกันนะครับ

(สัมป่อย 2564: 8'35")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือประกอบอาชีพเป็นคนทรงเจ้า สะท้อนให้เห็นสังคมชาวเหนือมีอาชีพคนทรงเจ้า ซึ่งมีหน้าที่หลากหลายและสามารถทำได้หลายอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้ที่มาติดต่อขอความช่วยเหลือผ่าน “การเข้าทรง” ซึ่งก็คือ การติดต่อผีหรือวิญญาณผ่านคนทรงโดยทั่วไป ซึ่งร่างทรงจะติดต่อกับวิญญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง ตามแต่จุดประสงค์ของผู้มาติดต่อขอความช่วยเหลือ เนื่องจากสังคมชาวเหนือมีความเชื่อเรื่องผี ชาวเหนือยังพึ่งพาอาศัยกับความเชื่อเรื่องผีในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงทำให้มีอาชีพคนทรงเจ้า ซึ่งเป็นอาชีพที่สัมพันธ์กับความเชื่อ และสามารถตอบสนองความต้องการของชาวเหนือ ซึ่งชาวบ้านมีปัญหาที่แก้ไขไม่ได้มักขอความช่วยเหลือจากคนทรงเจ้า

3) พนักงานต้อนรับในรีสอร์ท ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้กล่าวถึง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยไปหาตัวละครฝ่ายชายแวนที่ รีสอร์ทได้พบพนักงานของรีสอร์ท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมป่อย : น้องคะ

พนักงานต้อนรับในรีสอร์ท : มาเข้าห้องหระคะ

สัมป่อย : น้องคะ คือพี่มาหาพี่คนที่ชื่อแวนคะ ที่เขาเป็นคนกรุงเทพฯ หล่อ ๆ ชอบ

สะพายกล้องเดินไปเดินมา

(สัมป่อย 2564: 40'27")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือประกอบอาชีพเป็นพนักงานต้อนรับในรีสอร์ท สะท้อนให้เห็นว่าการประกอบอาชีพของคนในสังคมชนบททางภาคเหนือในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการพัฒนาของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาคเหนือ ทำให้มีการเปิดรีสอร์ทหรือโรงแรมเพิ่มมากขึ้น คนรุ่นใหม่ในชนบททางภาคเหนือไม่ได้ประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมเหมือนรุ่นปู่ย่าตายายเป็นอาชีพทำไร่ทำนา ก็เลือกประกอบอาชีพอื่นเช่น รับจ้างเป็นพนักงานต้อนรับในรีสอร์ท

4) อาชีพยูทูบเบอร์ ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้กล่าวถึง เมื่อตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยประกอบอาชีพสมัยใหม่ คือเป็นยูทูบเบอร์ สัมป่อยกับเจ้แหวกก็รีวิวอาหารพื้นเมืองเหนือลาบในช่องน้องสัมป่อยคนสวย ซึ่งเป็นช่องยูทูบของสัมป่อยเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมป่อย : สวัสดิ์พ่อ แม่ พี่ น้อง บ้านใกล้ บ้านไกล ทุกผู้ ทุกคนเลยนะคะ

เจ้แหวก : มาเจอกับน้องสัมป่อยและเจ้แหวก

สัมป่อย : แนนอนคะ ในช่องน้องสัมป่อยคนสวยนะคะ สำหรับวันนี้เราสองคนจะมา รีวิวอาหารเหนือบ้านเรา

เจ้แหวก : สำหรับลาบควาย สิ่งที่ขาดไม่ได้เลยก็คือน้ำพริกลาบของเจ้แหวกบ้านคอกวัว แนนอนคะ เรายังมีดีวีวีชมตราเจ้แหวกบ้านคอกวัวเจ้าดังเจ้าเดิม ดีวีวีชม สด ๆ สะอาด ๆ ราคาไม่แพง เพียงขวดละสามสิบบาทเท่านั้น เรายังมีนี่เลยคะ น้ำปลาตราเจ้แหวกก็มีขายนะจ๊ะ ยังไม่พอ ยังมี ผงชูรสตราเจ้แหวกอีกคะ

(สัมป่อย 2564: 1:56'05")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือประกอบอาชีพเป็นยูทูบเบอร์ มีช่อง ยูทูบของตนเองและมีการขายของไลฟ์สดในช่องยูทูบ สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตของผู้คนก็ได้รับอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลง

อย่างมากจากการพัฒนาของเทคโนโลยีและสังคม ปัจจุบันได้เข้าสู่ยุคดิจิทัล การสื่อสารระหว่างคนในสังคมก็สะดวกและรวดเร็วขึ้น ซึ่งทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย คนรุ่นใหม่ของชาวเหนือก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน จึงไม่ได้ประกอบอาชีพดั้งเดิมเหมือนรุ่นบรรพบุรุษ แต่เลือกประกอบอาชีพใหม่ เช่น ขายของไลฟ์สด และยูทูบเบอร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของสังคมชาวเหนือ คือ มีการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพมากขึ้น

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวสรุปได้ว่า คนในสังคมชนบททางภาคเหนือมีการประกอบอาชีพอย่างหลากหลายและมักเกิดจากความสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น อาชีพที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม คือ ขายอาหารพื้นเมือง อาชีพที่สัมพันธ์กับความเชื่อ คือ คนทรงเจ้า อาชีพที่สัมพันธ์กับความเป็นเมืองเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว คือ พนักงานต้อนรับในรีสอร์ต การประกอบอาชีพที่หลากหลายของคนในสังคมชนบททางภาคเหนือในปัจจุบันทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทปัจจุบันที่ต่างคนต่างก็มีวิถีการของตนในการทำมาหากินเพื่อจะได้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในชนบททางภาคเหนือ แนวความคิดของชาวเหนือก็เปลี่ยนแปลงไป และมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ขายของไลฟ์สด และยูทูบเบอร์ เป็นต้น

1.4 อาหารการกิน อาหารการกินเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในแต่ละภาคของประเทศไทยมีความแตกต่างทางสภาพแวดล้อมและภูมิภาค รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ดังนั้น อาหารการกินของคนแต่ละภาคจึงต่างกันไปตามแต่วัตถุดิบที่หาง่ายในที่นั้น ๆ อาหารการกินสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม

ภาพยนตร์เรื่องส้มป่อยได้กล่าวถึง ตัวละครฝ่ายชายแซบทำลาบ ส้มป่อยก็กินกับข้าวเหนียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แซบ : อะ ไหน ๆ มึงก็มาแล้ว ซิมหน้อยสิ [...]

แซบ : ข้าวเหนียวไหม

ส้มป่อย : มีเหรอ

แซบ : มีสิ ของชอบเลยสินะ

ส้มป่อย : อร่อยมาก [...]

แซบ : พี่แวนเขาก็ดูดีจริงนะ เพอร์เฟกต์ทุกอย่างขนาดนั้น เขาจะมาชอบผู้หญิงชอบ

ลาบชอบลู่ แบบมึงเหรอ

(ส้มป่อย 2564:1:12'18")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือกำลังกินลาบและข้าวเหนียว สะท้อนให้เห็นว่าอาหารการกินของคนในชนบททางภาคเหนือสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตของคนในสังคม คนในชนบททางภาคเหนือนิยมอาหารท้องถิ่นของตน เช่น ลาบ และข้าวเหนียวซึ่งอาหารการกินยังคงมีลักษณะแบบพื้นเมือง

ภาพยนตร์เรื่องส้มป่อยได้กล่าวถึง ส้มป่อยกับแซบเริ่มมีความชอบต่อกัน ส้มป่อยให้แซบชวนเธอไปกินลาบที่บ้าน และเพื่อน ๆ ของแซบก็พูดล้อเล่นกับแซบ ซึ่งวันที่ชวนส้มป่อยมากินลาบที่บ้านเป็น วันสำคัญที่ตัวละครคู่นี้สามารถแสดงความชอบของกันและกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ส้มป่อย : วันพรุ่งนี้มารับกูไปกินลาบที่บ้านมึงได้ไหม [...]

เพื่อนของแซบ : ชวนกินลาบแล้วยังไงต่ออะ

แซบ : ก็แค่นั้น

เพื่อนของแซ็บ : หลอกให้เขารัก แล้วไม่เอาเขาจริง หลอกให้เขาแล แต่ไม่แคร์เขา
เสียละมั้ง มันไม่จบแค่นั้นนะ เอ้ออย่างว่าอย่างนั้นว่าอย่างนี้นะพี่แซ็บ พี่จะไปปรับวันไหนหรือ
แซ็บ : พรุ่งนี้มาช่วยกูทำลาบได้ไหม

(สัมป่อย 2564:1:29'35")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือชวนคนที่ตนเองชอบมากินลาบที่บ้านในวันสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าชาวเหนือนิยมอาหารพื้นถิ่นของตน เช่น ลาบ ซึ่งเป็นอาหารชั้นดีของชาวพื้นเมืองภาคเหนือ นิยมทำเลี้ยงแขกบ้านแขกเมืองในงานสำคัญต่าง ๆ และชาวเหนือมักจะทำลาบในกรณีพิเศษหรือในวันสำคัญ แสดงให้เห็นว่าลาบเป็นอาหารสำคัญสำหรับสังคมชาวเหนือ การชวนกินลาบและการทำลาบสามารถบ่งบอกถึงระดับการให้ความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ ของชาวเหนือ

2. ด้านความเชื่อและประเพณี แต่ละสังคมมีความเชื่อและประเพณีของตนเอง สังคมชาวเหนือก็มีความเชื่อและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตน ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยสะท้อนความเป็นสังคมเหนือมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ และชาวเหนือถือว่าประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่สำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความเชื่อ ทศนีย์ ทานตวนิช (2523, น. 4) กล่าวว่า ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้ ถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อในสังคมชาวเหนือ 3 ความเชื่อ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยกับเพื่อนไปจุดธูปบูชาพระที่วัดเป็นปกติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ๊แห้ว : ขอให้หมดทุกข์ หมดโรค หมดโรคร หมดภัย ถูกหวย สาธุ

(สัมป่อย 2564: 20'36")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือไปจุดธูปบูชาพระที่วัดเป็นปกติ สะท้อนให้เห็นว่าชาวเหนือมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ ชาวเหนือมักไปที่วัด นำเครื่องไหว้ เช่น ธูป เทียน และดอกไม้ เป็นต้น เพื่อบูชาพระพุทธรูป และอธิษฐานขอพร แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันสังคมชาวเหนือยังดำรงรักษาความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ และรุ่มนุ่นสาวยังพึ่งพาอาศัยศาสนาพุทธเป็นที่พึ่งทางใจ ชาวเหนือจะไปที่วัดและบูชาพระพุทธรูปอย่างสม่ำเสมอ เชื่อว่าจะทำให้ชีวิตมีความสุข ได้พบแต่สิ่งดี ๆ แม้มีอุปสรรคหรือประสบชะตากรรมที่ลำบากทุกข์ยาก การบูชาพระพุทธรูปก็ช่วยให้มีกำลังใจและผ่านพ้นอุปสรรคไปได้

2) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี

ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยอยากมีคนรักเป็นคนกรุงเทพฯ เพื่อนของสัมป่อยจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากพ่อหมอนซึ่งเป็นผู้ที่สามารถติดต่อผีหรือวิญญาณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้ช่วยประกอบพิธี : เอาเงิน ใส่ขันบูชาพ่อหม่อนกันนะครับ พ่อหม่อนจะเข้าทรงแล้ว

เจ้แห้ว : ไป อีสัมป่อย อย่ากร้ออะไรไปถามพ่อหม่อนโนนเลย พ่อหม่อนเขาบอกได้

หมด

สัมป่อย : คือว่าหนูอยากมีแฟนเป็นคนกรุงเทพฯ หนูเลยอยากรู้ว่า เนื้อคู่หนูจะเป็นคนกรุงเทพฯเหมือนที่หนูอยากได้ไหม

พ่อหม่อน : ผัวกรุงเทพฯเธอ ไม่มีนะ

สัมป่อย : หา ไม่มีผัวกรุงเทพฯ เธอคะ

พ่อหม่อน : ผัวเฉย ๆ ก็ไม่มี ชะตาเนื้อคู่ชาติครึ่ง ผีปุกย่าเขาตามมาเอาคืนแล้วรู้ไหม

สัมป่อย : ตามมาเอาคืนอะไรคะ

พ่อหม่อน : ก็ที่มีงไปเหยิวใส่ท่าน [...]

(สัมป่อย 2564: 8'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือเมื่อมีปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ในชีวิตประจำวันมักไปขอความช่วยเหลือจากคนทรงเจ้า สะท้อนให้เห็นว่าชาวเหนือมีความเชื่อเรื่องผี ผีปุกย่าเป็นผีบรรพบุรุษ คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในเรือน และลูกหลานต้องมีการบูชาบวงสรวงเช่นไหว้ เพื่อไม่ให้ผีปุกย่าเกิดความโกรธและลงโทษ การนับถือผีปุกย่านั้นจะเป็นแบบแผนวัฒนธรรมของชาวเหนือมาแต่โบราณ ปัจจุบันก็ยังได้รับการอนุรักษ์สืบทอดจากชาวเหนือเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผียังเป็นความเชื่อสำคัญของสังคมชาวเหนือ

3) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์

ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยหลงรักแวน หนุ่มชาวกรุงเทพฯ เพื่อนของสัมป่อยต่างช่วยกันคิดวิธีที่สามารถทำให้แวนหลงรักสัมป่อยซึ่งเจ้แห้วได้กล่าวถึงวิธี ทำเสน่ห์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมป่อย : ถ้าเราปล่อยไว้แบบนี้ พี่แวนต้องไปหลงรักมันแน่เลยอะ เราจะทำไงดีวะ

เจ้แห้ว : ประเมินสถานการณ์แล้วนี่นะ เราคงจะเหลือแค่วิธีเดียวแล้วมั้งที่จะช่วย

เราได้

สัมป่อย : วิธีไหนอีกเธอเจ้

เจ้แห้ว : ไปทำเสน่ห์กัน [...]

เจ้แห้ว : ของแบบนี้จะทำก็ต้องทำให้มันสุด ๆ ก่อนอื่นเลยนะหนูต้องรีบไปเอาเส้น

ผมพี่แวนมาให้ได้

สัมป่อย : เส้นผมพี่แวนเนี่ยนะ

เจ้แห้ว : ใช้ทั้งของพี่แวนและของหนูเลยนะ [...]คนสมัยก่อนอะนะเขาเอาเส้นผม

มายัดใส่ตุ๊กตา เอาสายสิญจน์พัน ๆ ซ่อนไว้ใต้หมอนนะ

(สัมป่อย 2564: 8'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนืออยากใช้วิธีทำเสน่ห์ทำให้ผู้ชายหลงรักตนเอง สะท้อนให้เห็นว่า การทำเสน่ห์คือทำให้เพศตรงข้ามหลงรักด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของคน

ชนบททางภาคเหนือก็ยังปรากฏอยู่ ซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาเป็นยาวนานตั้งแต่โบราณ และคนรุ่นใหม่ยังได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เมื่อชาวเหนือได้พบกับปัญหาที่แก้ไขไม่ได้จะคิดใช้วิธีการทางไสยศาสตร์

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวสรุปได้ว่า สังคมชาวเหนือมีความเชื่อทั้งศาสนาพุทธ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ ปัจจุบันนี้สังคมชาวเหนือยังดำรงรักษาความเชื่อดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยชาวเหนือยังพึ่งพาอาศัยความเชื่อเหล่านี้ในการแก้ปัญหาในชีวิต

2.2 ประเพณี ประเพณีถือเป็นแบบแผนของพฤติกรรมของชุมชนหมู่ใดหมู่หนึ่งที่เป็นอย่างเดียวกันและสืบทอดต่อกันมานาน ประเพณีของแต่ละท้องถิ่นแต่ละภาคอาจมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ภาคเหนือมีประเพณีหลายอย่างที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้สะท้อนให้เห็นประเพณีสงกรานต์ในสังคมชาวเหนือ ได้กล่าวถึงในช่วงสงกรานต์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยกับครอบครัวเข้าร่วมพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ดังรูปภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 7 การเติมน้ำสำหรับ“รดน้ำดำหัว”ในภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย

(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)



ภาพที่ 8 ครอบครัวของสัมป่อยร่วมกันทำพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย

(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าในช่วงสงกรานต์ ตัวละครที่เป็นชาวเหนือกลับมาจากที่ต่าง ๆ และอยู่ร่วมกันทำพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ สะท้อนให้เห็นว่าประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่เป็นประเพณีที่สำคัญในช่วงสงกรานต์ ซึ่งเป็นประเพณีโบราณของทางเหนือ ซึ่งเป็นการขอพรจากผู้อาวุโส เพื่อความเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นปีใหม่ไทยแล้ว ยังมี ความหมายแฝงอีกอย่างคือ การแสดงความเคารพต่อบิดา มารดา ผู้ใหญ่ หรือผู้มีพระคุณ ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญสำหรับสังคมชาวเหนือซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ชาวเหนือให้ความสำคัญกับประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่เป็นอย่างมาก ในช่วงสงกรานต์ คนในครอบครัวต้องกลับจากที่ต่าง ๆ มาพร้อมหน้าพร้อมตากัน เพื่ออยู่ร่วมกันทำพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ แสดงให้เห็นว่าชาวเหนือให้ความสำคัญกับการรวมตัวของสมาชิกในครอบครัว ในเทศกาลสำคัญ ๆ และให้ความสำคัญกับการเคารพผู้อาวุโส

3. ด้านค่านิยม ค่านิยม หมายถึงสิ่งที่บุคคลยึดถือและยอมรับกันเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง หรือหมายถึง มาตรฐานการตัดสินใจของบุคคล ค่านิยมคือวิธีการจัดรูปแบบความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นอยู่ในใจ ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อยได้สะท้อนให้เห็นค่านิยมของชาวเหนือในด้านค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง และค่านิยมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดและภาคภูมิใจในความเป็นเหนือ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยที่ต้องการมีคู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ สัมป่อยก็ได้พบกับแวนหนุ่มกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นยูทูบเบอร์ที่ทำเนื้อหาเกี่ยวกับท่องเที่ยวที่หลงรักวัฒนธรรมล้านนา สัมป่อยพยายามทำตัวเป็นกุลสตรีเมืองเหนือ แต่ก็ไม่สำเร็จ เพื่อนของสัมป่อยจึงพาเธอไป

เรียนรู้อิทธิของสาวที่ชื่อข้าวตอก ซึ่งเป็นคนที่รักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือได้ดีที่สุดในหมู่บ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ้แห้ว : จันมิ่งก็ร้องแบบว่า เป็นผู้หญิงสาวหวานสาวเหนือลิ [...] จันมิ่งก็ต้องเป็นสาวเหนือเนิบ ๆ ซ้ำ ๆ อ่อนโยน เข้าใจไหม สัมนี้ก็เสียตาย ไล่ชุดเมืองอย่างสวย แต่ไม่มีความเป็นกุลสตรีเมืองเหนือเลย [...] ว่าจะรักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือได้ยังไง

ข้าวตอก : [...] งดงามตามฉบับผู้หญิงล้านนา แม่ที่เคยบอกว่าเกิดเป็นลูกผู้หญิงต้องรู้จักรักษานวลสงวนตัว ทำตัวให้มีคุณค่า ให้เขาได้เห็นที่เราไม่ได้สวยแค่ภายนอก ความมั่งคั่งของล้านนาเป็นอะไรที่อยู่คู่กับความสวยของสาวเหนือ

(สัมภาษณ์ 2564: 25'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือพยายามรักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือ ซึ่งต้องแต่งตัวด้วยชุดเมือง และมีกิริยาที่เนิบ ๆ ซ้ำ ๆ อ่อนโยน สะท้อนให้เห็นว่าสังคมชาวเหนือมีค่านิยมเกี่ยวกับความงดงามของผู้หญิงเหนือว่า ภาพลักษณ์อันดีงามของผู้หญิงเหนือคือมีรูปโฉมงดงามและกิริยาวาจาเรียบร้อยอ่อนหวานสวยทั้งภายนอกและภายใน

3.2 ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง ในชีวิตเราการมีครอบครัว การเลือกคู่ครองมีความสำคัญมาก เพราะคู่สมรสที่ดี จะช่วยให้ คนทั้งสองครองชีวิตคู่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ทุกยุคสมัยย่อมมีค่านิยมการเลือกคู่ที่แตกต่างกัน ทุกคนในสังคมก็มีความคิดที่ต่างกันไปจึงมีค่านิยมการเลือกคู่ที่ไม่เหมือนกัน บางคนเลือกคู่เพราะความรัก บางคนเลือกคู่เพราะฐานะและเงินทอง เป็นต้น ภาพยนตร์เรื่องสัมป่อย ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยอยากมีคู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ และไปใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมป่อย : ก็ที่เขาหล่อ แฉมเป็นคนกรุงเทพฯ ด้วยนะโว้ย

แซ่ป : มันเกี่ยวอะไรกับคนกรุงเทพฯ อะ

สัมป่อย : การที่เราได้แฟนเป็นคนกรุงเทพฯ แบบแวนเนี่ย มันดีมาเลยนะ มึงลองคิดดูถ้ากูแต่งงานกับพี่แวน กูก็ต้องไปอยู่กรุงเทพฯ นาน ๆ กลับบ้านทีนี้คนก็จะมารุมล้อม โห่ร้อง กรุงเทพฯ เป็นอย่างไรบ้าง ดูผิวพรรณเขาสี ขาวม่องอย่างกับแม่เลี้ยงเลย

(สัมภาษณ์ 2564: 1:13'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนืออยากมีคู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ สะท้อนให้เห็นว่า สังคมชาวเหนือมีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เป็นคนกรุงเทพฯ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดี การมีคู่ครองเป็นชาวกรุงเทพฯ ก็สามารถออกจากบ้านเกิดของตนและไปใช้ชีวิตแบบใหม่ที่ กรุงเทพฯ ซึ่งกรุงเทพฯ ในฐานะเมืองหลวงที่มีเศรษฐกิจที่พัฒนาและมาตรฐานการครองชีพที่ดี ทำให้คนภาคอื่นมีทัศนคติที่ดีต่อกรุงเทพฯ ซึ่งมักคิดว่าชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ดีกว่าในบ้านเกิดของตน

3.3 ค่านิยมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดและภาคภูมิใจในความเป็นเหนือ การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นเหนือมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นเหนือ ซึ่งจะแสดงออกถึงวิถีความเป็นเหนือในหลาย ๆ ด้าน ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้วัฒนธรรมได้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป

ภาพยนตร์เรื่องสัมพันธ์ ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมพันธ์กับข้าวตอกไปเรียนฟ้อนเล็บกัน เพื่อแสดงให้เห็นวัฒนธรรมเหนือเห็นความเป็นเหนือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้าวตอก : การฟ้อนเล็บ เป็นศิลปะดั้งเดิมของคนเมืองล้านนา ที่สืบทอดกันมา ยาวนานมีความอ่อนช้อยงดงามตามแบบฉบับของคนล้านนา พี่ชายสนใจไปดูดิฉันและเพื่อน ๆ ไหมคะ

แวน : สนใจครับ ผมจะไปเก็บภาพด้วย

ข้าวตอก : พี่ขอยืมตัวพี่ชายเขาววันหนึ่งนะสัมพันธ์ พี่จะพาเขาไปเรียนรู้อะไรของผู้หญิงล้านนาที่แท้จริง

สัมพันธ์ : ไม่เป็นไรค่ะ เพราะว่าสัมพันธ์ก็ต้องไปซ้อมฟ้อนที่นั่นเหมือนกัน

ข้าวตอก : อ้าว สัมพันธ์ เธอฟ้อนเล็บเป็นด้วยหรือ

สัมพันธ์ : เป็นค่ะ

(สัมพันธ์ 2564: 50'44")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือเรียนฟ้อนเล็บกัน มีภาคภูมิใจในการแสดงให้คนภาคอื่น สะท้อนให้เห็นว่าฟ้อนเล็บเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ทางภาคเหนือ ซึ่งได้สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น และในปัจจุบันยังได้รับการอนุรักษ์เป็นอย่างดี ชาวเหนือมีความภาคภูมิใจกับความเป็นเหนือ ซึ่งนิยมแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนให้คนภาคอื่นเห็น

4. ภาษา ภาษาถิ่นของภาคเหนือ เรียกว่า คำเมือง ซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารอยู่ในบางจังหวัดของภาคเหนือ ตอนบน มักจะพูดกันมากใน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่านและแม่ฮ่องสอน ทั้งหมด 8 จังหวัดในภาคเหนือ (ปิยะวัติ วงษ์ชัย สมเกียรติ รัชชมนณี, 2557 น. 86) ภาพยนตร์เรื่องสัมพันธ์ได้เล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในจังหวัดลำพูน ตัวละครที่เป็นชาวเหนือต่างก็พูดภาษาเหนือ ภาพยนตร์เรื่องนี้พูดภาษาเหนือเกือบทั้งเรื่อง ภาพยนตร์เรื่องสัมพันธ์ ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมพันธ์ไปพบกับตัวละครเอกฝ่ายชายแวนที่ริมแม่น้ำ และสัมพันธ์ก็พูดกลอนภาษาเหนือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมพันธ์ : นกน้อยลอยอยู่บนฟ้า นกการ้องอยู่บนดอย ส่วนนกตัวนี้เป็นนกตัวน้อย ๆ

เฝ้ามองเฝ้าคอย เมื่อไรที่จะมองกลับมา

แวน : อยู่ดี ๆ ทำไมมาพูดกลอนอะไรแบบนี้ครับ

สัมพันธ์ : คำเมือง ถ้าคนเหนือไม่พูดแล้วใครจะพูดล่ะคะ

แวน : สัมพันธ์นี่ดูภูมิใจกับความ เป็นภาคเหนือจังเลยนะ

สัมพันธ์ : ภูมิใจมากเลยคะ

(สัมพันธ์ 2564: 41'54")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นชาวเหนือพูดกลอนภาษาเหนือและได้บอกว่า คำเมือง ถ้าคนเหนือไม่พูดแล้วใครจะพูด เพื่อแสดงถึงความ เป็นเหนือ สะท้อนให้เห็นว่า ชาวเหนือนิยมพูดภาษาเหนือหรือ คำเมืองในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะสื่อสารกับคนภาคเหนือหรือคนต่างถิ่น ปัจจุบันผู้คนเริ่มให้ความสนใจและความสำคัญกับ

วัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้นภาษาเป็นสัญลักษณ์ของคนในแต่ละท้องถิ่นซึ่งการพูดภาษาเหนือถือว่าเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของชาวเหนือ

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง“ความเป็นเหนือ”: ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือปัจจุบันในภาพยนตร์ไทย เรื่องสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือในภาพยนตร์ไทย เรื่องสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมชาวเหนือปัจจุบันใน 4 ด้าน ได้แก่ วิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณี ค่านิยม และภาษา ผลการวิจัยทำให้เห็นว่าสังคมชาวเหนือปัจจุบันยังรักษาวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์และความเป็นเหนือไว้ เช่น ที่อยู่อาศัยปลูกถ่ายเป็นบ้านใต้ถุนสูง ชาวบ้านนิยมอาหารและการแต่งกายพื้นเมือง นิยมพูดภาษาเหนือในชีวิตประจำวันเพื่อแสดงความเป็นเหนือ และยังดำรงรักษาประเพณีสงกรานต์ ความเชื่อศาสนาพุทธ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ ได้เป็นอย่างดี และยังมีค่านิยมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดและภาคภูมิใจในความเป็นเหนือ การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้มีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาสร้างอิทธิพลให้กับสังคมชาวเหนือ เช่นการแต่งกายของรุ่นหนุ่มสาวทั่วไปมักแต่งกายตามสมัยนิยม ส่วนการประกอบอาชีพของรุ่นหนุ่มสาวมักเลือกประกอบอาชีพสมัยใหม่ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว และอาชีพที่สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกัจจกร หลุยยะพงศ์ (2556, น. 2-4) ภาพยนตร์เป็นปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม ภาพยนตร์ในฐานะภาพสะท้อนสังคม ภาพยนตร์จะเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นไปในสังคม ในทางกลับกัน ภาพยนตร์คือการประกอบสร้างความเป็นจริง สามารถประกอบสร้างความหมายใหม่ขึ้นได้ตามแต่ว่าใครจะเป็นผู้กำหนด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาภัทร เทศหมวก (2549) ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวเหนือในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็นคนชนบททางภาคเหนือจะอยู่รวมเป็นหมู่บ้าน สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกถ่าย ๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ชาวเหนือนิยมรับประทานข้าวเหนียว ลาบ น้ำพริกผักจิ้ม แกง และเมี่ยง เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดก็เป็นอาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ และการประกอบอาชีพของคนชนบททางภาคเหนือมีหลากหลายอาชีพ ซึ่งแต่ละอาชีพเป็นอาชีพที่เรียบง่าย เช่น อาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ หาของป่า เป็นต้น แต่ก็มี การเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้าง เป็นต้น ด้านวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงคนชนบททางภาคเหนือมีความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ และยังรักษาประเพณีปีใหม่-สงกรานต์ และชาวเหนือพูดภาษาท้องถิ่นเหนือ ซึ่งเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาภาพลักษณ์ของผู้หญิงเหนือในภาพยนตร์ เรื่องสัมพันธ์
2. ควรศึกษาภาพสะท้อนสังคมชาวเหนือในสื่อบันเทิงไทยต่าง ๆ เช่น ละครโทรทัศน์ และวรรณกรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กำจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์และชาติ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำเริญลักษณ์ ธนะวงน้อย. (2544). *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัย สงครามโลกครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนีย์ ทานตวงนิช. (2523). *คดีชาวบ้าน*. ชลบุรี : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออกคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน.
- ปิยะวัติ วั่งซ้าย, สมเกียรติ รักขมณี. (2557). สภาพการใช้ศัพท์คำเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของ ประเทศไทย : ตัวแปรวงศัพท์. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 2557(2), 84-106.
- นิภาภัทร เทศหมวก. (2549). *ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวเหนือในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- ลักสรินทร์ ฉัตรวงศ์ศิริ. (2563). อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีล้านนา (พ.ศ.2521-2554). *วารสารวิจัยมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 2563 (1), 75-95.
- สันติวัฒน์ จันทร์ไธ. (2550). *การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือในการสร้างสรรค์นวนิยายของมาลา คำจันทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สุนทร ค่ายอด. (2552). *การสร้างภาพลักษณ์ผู้หญิงเหนือในนวนิยายของอ.ไชยวรศิลป์*. วิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อรธีรา ฤทธิโพธิ์. สัมภาษณ์ 2 ผู้กำกับหน้าใหม่จากเรื่อง ‘ส้มป่อย’ หนังไทยที่ฉีกกฎสาวเหนือผู้อ่อนหวาน [อินเทอร์เน็ต]. 5 พฤศจิกายน 2564. ค้นคืนจาก <https://workpointtoday.com/sompai/>
- NETFLIX [อินเทอร์เน็ต]. ส้มป่อย (ม.ป.ป.); ค้นคืนจาก <https://www.netflix.com/th/title/81511310>

การเปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาส
The comparison of representations of women in the periodical novel

Buppesanniwas

Yang Chan*, จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : sprite583365@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส โดยศึกษาจาก ตัวละครเอกที่ชื่อ เกศสุรางค์หรือกระเกต และใช้ทฤษฎีภาพแทนเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า ภาพแทนผู้หญิงในปัจจุบันและอดีตในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาสมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน สามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ รูปลักษณ์ ความสามารถ นิสัยและบทบาท ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างให้ความสำคัญกับเรื่องความงามของรูปร่างหน้าตา โดยภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบัน คือ ผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์ไม่สวยงามสามารถปรับเปลี่ยนให้สวยงามได้ แต่ภาพแทนของผู้หญิงในอดีต ผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์สวยงามแล้วยังต้องรู้จักบำรุงรักษาความงามให้คงอยู่ ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถ พบว่า ผู้หญิงในอดีตเป็นแม่เรือนต้องรู้จักทำงานบ้าน แต่ในปัจจุบัน ผู้หญิงมีความสามารถทางการบ้านการเรือนและมีความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ ภาพแทนของผู้หญิงด้านลักษณะนิสัย พบว่า ผู้หญิงปัจจุบันเป็นผู้หญิงทั้งมีจิตเมตตาและกล้าหาญ แต่ผู้หญิงในอดีตเป็นคนที่เรียบร้อยและความอ่อนแอ ส่วนภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคม ผู้หญิงในอดีตเป็นแม่เรือนที่ดูแลงานบ้านงานเรือนภายในครอบครัว แต่ผู้หญิงปัจจุบันเป็นแม่เรือน และเป็นผู้ที่ได้รับโอกาสในการศึกษา ความแตกต่างของภาพแทนผู้หญิงเหล่านี้เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง สภาพสังคม การศึกษา และทัศนคติที่ต่อผู้หญิงของคนในสังคมไทย

คำสำคัญ : ภาพแทน นวนิยายย้อนเวลา บุพเพสันนิวาส

Abstract

This research aimed to comparatively analyze representations of women, focusing on the protagonist called Gate-su-rang or Gala-kate, in the periodical novel called *Buppesanniwas* by representation theories. It was found that representations of a woman at present versus in the past were both the same and different in four aspects, including appearances; abilities; characters; and roles.

For the appearance, both women in the past and at present prioritized countenance beauty. The present woman, though unattractive, was able to adjust her beauty; while the woman in the past, though attractive, still had to nourish her beauty. On the ability aspect, representations

of the woman in the past focused on a capable housewife; while the present woman was both efficient in household management and profession. For the character aspect, the present women were compassionate and brave; however, the woman in the past were polite and delicate. For social status, the woman in the past mainly involved with her household duties, yet the present one held both roles dealing with housework and taking educational opportunities. Eventually, the differences of stated representations of women were fruitfulness of political; social; educational changes and progressive attitudes toward women in Thai society.

Keywords : representations, periodical novel, *Buppessanniwas*

บทนำ

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี เนื้อหาในนวนิยายใกล้เคียงกับความเป็นจริงในสังคมจริง ดังที่ สมเกียรติ รัชชัณณิ (2558, น. 2) กล่าวว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องแต่ง จำลองภาพชีวิตจริงของมนุษย์ในสังคมแง่มุมหนึ่งหรือหลายแง่มุมมาเผยแพร่ให้คนในสังคมได้รับรู้ เสมือนหนึ่งว่าเป็นเรื่องจริง เนื้อเรื่องของนวนิยายจึงมีทั้งในแง่มุมที่งดงาม โหดร้าย หดหู่ แซ่มนั่น ประกอบด้วยปัญหาอุปสรรคข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร

นวนิยายประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ได้แก่ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบรรยากาศ และตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะว่าตัวละครเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมและสนทนาต่าง ๆ ให้ผู้อ่านมีความประทับใจต่อวรรณกรรม ดังที่ วนิดา บำรุงไทย (2544, น. 13) กล่าวว่า ตัวละครนับว่าเป็นจุดดึงดูดความสนใจและความประทับใจของผู้อ่านได้มากกว่าส่วนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะตัวละครเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ หรือเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ผันแปรหรือเกิดปมความขัดแย้งขึ้น ทำให้การผูกเรื่องเป็นไปอย่างน่าสนใจและนำไปสู่จุดหมายปลายทางได้ในที่สุด และอิงอร สุพันธุ์วิช (2554, น. 122) ยังกล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของตัวละครว่า ตัวละครยังมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของผู้อ่านจนเกิดการแต่งกายเลียนแบบอีกด้วย แม้กระทั่งตัวละครที่มีภาพลักษณ์เพียงด้านเดียวก็อาจจะเป็นตัวละครที่ติดปากและอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านได้

ถึงแม้ว่านวนิยายมีหลายประเภท อย่างเช่น นวนิยายเชิงชีวประวัติ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และนวนิยายล้อเลียน เป็นต้น แต่ในทั้งหมดเหล่านี้ นวนิยายย้อนเวลาเป็นนวนิยายที่มีแก่นเรื่องที่แตกต่างกับนวนิยายประเภทอื่นอย่างชัดเจน คือ นวนิยายย้อนเวลามักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวละครสำคัญเดินทางข้ามไปยังอดีต แก่นเรื่องมักเป็นเรื่องราวความรัก ในนวนิยายย้อนเวลา ตัวละครมักจะมีเหตุบังเอิญต่าง ๆ หรือพบสิ่งมหัศจรรย์ จนย้อนเวลาไปอดีต แต่การข้ามเวลาเพียงแต่เป็นการเริ่มต้นของเรื่องราว ทำให้ตัวละครเผชิญเรื่องต่าง ๆ ที่สนุกสนานและตื่นเต้น จนทำให้ผู้ชมได้รับความบันเทิง และสามารถได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม การใช้ชีวิต การแต่งกาย อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และประเพณีของสมัยใดสมัยหนึ่งด้วย

บุพเพสันนิวาส เป็นนวนิยายของรอมแพง เป็นนิยายที่สร้างชื่อเสียงให้กับรอมแพงมากที่สุด มีการสร้างเป็นละครโทรทัศน์ชื่อเดียวกันในปี 2561 และได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างมาก เรตติ้งเฉลี่ยทั้งเรื่อง 15 ตอนอยู่ที่ 13.384 จำนวนคนดูเฉลี่ยถึง 8,779,000 ล้านคน (ปณชัย อารีเพิ่มพร. 2561) นางเอกชื่อ เกศสุรางค์ เป็นหญิงสาวที่อ้วนแต่มีความรู้ถูกรถชนจนวิญญาณได้เข้ามาอยู่ในร่างกายของแม่กระแต ซึ่งเป็นหลานของออกญาโหราธิบดีในสมัย

อยุธยา เป็นผู้หญิงที่โหดร้าย และได้หมั้นกับหมื่นสุนทรเทวา บุตรชายของออกญาโหราธิบดี หลังจากที่เกศสุรางค์ได้ ย้อนเวลาไปใช้ชีวิตในอดีต ก็ได้พบเรื่องราวต่าง ๆ ที่สนุกสนานหลากหลาย จนทำให้มีผู้ชมติดตามเป็นอย่างมาก ใน เรื่อง บุพเพสันนิวาสไม่เพียงแต่ได้สะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา หากแต่ลักษณะโครงเรื่องย้อนเวลา ยังทำให้ตัวละครปัจจุบันมีความเชื่อมโยงกับตัวละครอดีต จึงสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนไทย และสภาพสังคมไทยที่แตกต่างด้วย

ลักษณะของนวนิยายย้อนเวลาทำให้ตัวละครต้องมีลักษณะพิเศษ ซึ่งมีลักษณะทั้งเป็นปัจจุบันและอดีต ดังนั้น ผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาสามารถเป็นภาพแทนที่ถ่ายทอดความแตกต่างระหว่างผู้หญิงปัจจุบันกับผู้หญิงอดีตได้อย่างชัดเจนผ่านการใช้ภาษา ความคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ โดยภาพแทนเป็นผลผลิตจากทั้งความคิดและภาษา ดังที่สุเรศ โชติอุดมพันธ์ (2548, น. 23) ได้อธิบายความหมายของภาพแทนว่า ภาพแทน representation ใน ภาษาอังกฤษได้มีการนำเสนอแนวคิดที่อาจจะไม่สามารถแปลความหมายออกมาว่าเป็นแค่ ภาพแทน เนื่องจากคำว่า ภาพแทนอาจอธิบายได้เพียงว่าเป็น ผลผลิตหรือวัตถุสำเร็จเท่านั้น แต่คำว่า representation ยังหมายรวมไปถึง กระบวนการนำเสนอด้วย ดังนั้น จึงสามารถแปลออกมาได้ว่า การนำเสนอภาพแทน คำว่า ภาพแทนจึงมีความหมาย นัยยะที่ซับซ้อนมาก ภาพแทนในวรรณกรรมจึงไม่ใช่ภาพแทนของความเป็นจริงในอุดมคติ หากแต่เป็นภาพแทนจาก มุมมองของผู้เขียน ผู้แต่งหรือผู้สร้างโดยเฉพาะ ซึ่งมักมีความเกี่ยวพันกับกรอบวาทกรรม ตัวละครย้อนเวลาเป็น ตัวละครที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกับตัวละครในนวนิยายทั่วไป พวกเขาสามารถสะท้อนให้เห็นภาพแทนของ ตัวละครของยุคสมัยที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน เพราะว่าผู้เขียนกำหนดสร้างขึ้นจากความคิดและวาทกรรมที่ แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาพแทนผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาโดยศึกษาเกศสุรางค์หรือการะเกด นางเอกที่ ย้อนเวลาในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส เพราะเป็นนวนิยายย้อนเวลาที่ได้รับคามนิยมและสามารถสะท้อนให้เห็น วัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในสังคมปัจจุบันและสมัยอยุธยา

ที่ผ่านมา การศึกษาที่เกี่ยวกับภาพแทนของผู้หญิงมีมากมาย เช่น ภัทรศศิริ ช้องเจิม (2559) ศึกษาเรื่อง ภาพ แทนผู้หญิงในการ์ตูน Disney princess เกศราพร ทองพุ่มพุกษา (2562) ศึกษาเรื่อง ภาพแทนของความเป็นเพศ หญิงในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็ก และละอองดาว จิตต์พิริยะการ (2562) ศึกษาเรื่อง หญิงม่าย : ภาพแทนนางเอก ชายขอบในนวนิยายไทยร่วมสมัยเป็นต้น แต่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงสนใจศึกษาภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยาย ย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส เนื่องจากนวนิยายย้อนเวลาสามารถแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของภาพ แทนของผู้หญิงโดยผ่านตัวละครที่ย้อนเวลา ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของภาพแทนผู้หญิงที่ปรากฏใน นวนิยายย้อนเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาส

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัยนี้ คือ นวนิยาย บุพเพสันนิวาส (2561) ของ รอมแพง ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 61 สำนักพิมพ์แฮปปี บานานา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทนวนิยาย (Textual Analysis) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับภาพแทน ทฤษฎีสตรีนิยม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพแทนในวรรณกรรมเพื่อนำใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาประเภทของวรรณกรรมไทย คัดเลือกศึกษานวนิยายย้อนเวลา เนื่องจากนวนิยายย้อนเวลามีลักษณะที่แตกต่างกับนวนิยายอื่น สามารถแสดงให้เห็นลักษณะสังคมที่ต่างกันได้
3. คัดเลือกนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส เพราะเป็นนวนิยายย้อนเวลาที่ได้รับคามนิยมและสามารถสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในสังคมปัจจุบันและสมัยอยุธยา
4. วิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงโดยเลือกศึกษาเกศสุรางค์หรือการะเกด นางเอกที่ย้อนเวลาของนวนิยาย บุพเพสันนิวาส เนื่องจากนางเอกในเรื่องนี้เป็นตัวละครมีลักษณะทั้งปัจจุบันและอดีต ทำให้เห็นภาพแทนของผู้หญิงในต่างยุคสมัยได้อย่างชัดเจนมาก
5. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงก่อนย้อนเวลากับหลังย้อนเวลาในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส
6. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงจากตัวละครเกศสุรางค์ ตัวละครหญิงก่อนย้อนเวลาและเกศสุรางค์หรือการะเกด ตัวละครหญิงหลังย้อนเวลาเพื่อเปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในต่างยุคสมัย โดยเปรียบเทียบในด้านรูปลักษณ์ ความสามารถ ลักษณะนิสัย และสถานภาพทางสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์ รูปลักษณ์ หมายถึง ลักษณะร่างกายที่เห็น ถือว่าเป็นลักษณะที่ชัดเจนและโดยตรงที่สุดของคนใดคนหนึ่ง ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์ในเรื่อง บุพเพสันนิวาส นำเสนอผ่านรูปลักษณ์ของผู้หญิงในปัจจุบัน และรูปลักษณ์ของผู้หญิงในอดีตที่มีความแตกต่างกัน ตัวละครปัจจุบันจะเป็นคนที่ไม่ได้โดดเด่นในรูปลักษณ์ แต่มีความสามารถ และเมื่อย้อนเวลาไปอยู่ในสังคมอดีตยังได้รักษาความสามารถต่าง ๆ ก่อนย้อนเวลาด้วย ส่วนตัวละครอดีตจะเป็นผู้ที่มีรูปลักษณ์งดงาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 รูปลักษณ์ของผู้หญิงในปัจจุบัน ผู้หญิงในปัจจุบัน คือ ตัวละครที่ชื่อ เกศสุรางค์ ในเรื่อง บุพเพสันนิวาส กล่าวถึง เกศสุรางค์เป็นหญิงสาวที่ไม่สวยงามทั้งหน้าตาและรูปร่าง ซึ่งหน้าอวบกลมจนทำให้ตาสองชั้นของเธอแทบเป็นชั้นเดียว ใต้คางสะสมไขมันเป็นชั้น ๆ ถึงแม้ว่าเกศสุรางค์ก็แต่งหน้าบ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ดูสวยขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*ลูกสาวของเธอคนนี้ไม่เคยทำสิ่งใดให้หนักใจหรือผิดหวัง เว้นเพียงเรื่องเดียว
คือรูปร่างหน้าตาที่ผิดพ่อผิดแม่ไปไกล วงหน้าขาวนั้นอวบกลมจนตาสองชั้นแทบ*

จะเป็นชั้นเดียว คิ้วเข้มแม่เร็วสวยก็ไม่ได้ทำให้ดูดีขึ้น เมื่อมีแก้มหนาอวบแดงก่ำ อยู่เสมอ พร้อมใต้คางที่สะสมไขมันเป็นชั้น ๆ

ใบหน้าที่เคยแต่งแต้มด้วยเครื่องสำอางอยู่ไม่กี่หนก็มีอันต้องยอมแพ้ไป เพราะความมันย่องที่มาเยือนเพียงผ่านไปไม่กี่นาทีจนทำให้ดูสวยของยิ่งกว่าเดิม จะเคราะห์ดีหน่อยก็ตรงที่ไม่ลิวฝ้าราศีใด ๆ มากมายกล้าหากแต่ก็ยากที่จะทำให้ดูดีขึ้นมาได้

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 8)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า เกศสุรางค์เป็นภาพแทนของผู้หญิงปัจจุบันที่มีรูปลักษณ์ไม่สวยงาม แต่มีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ของตนให้สวยงามขึ้น ภาพแทนดังกล่าวนี้ได้นำเสนอผ่านพฤติกรรมของเกศสุรางค์เคยแต่งหน้าด้วยเครื่องสำอางต่าง ๆ เพื่อทำให้ตัวเองสวยขึ้น ซึ่งเป็นภาพแทนที่เกิดจากวาทกรรมเรื่องเครื่องสำอางที่เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้หญิงสวยขึ้นมากได้และจากความคิดของคุณแม่ของเกศสุรางค์คิดว่าทุกอย่างที่เกศสุรางค์ทำดีพร้อมแล้ว ยกเว้นหน้าที่ไม่สวยงามของเกศสุรางค์ ทำให้คุณแม่ของเกศสุรางค์หนักใจมาก จึงสามารถเห็นได้ว่า ในสังคมปัจจุบัน ถึงแม้ว่าผู้หญิงอาจเป็นคนที่มีความสามารถ แต่คนในสังคมก็ให้ความคาดหวังกับผู้หญิงว่าควรมีรูปลักษณ์ที่สวยงาม เพราะว่าความสวยงามของผู้หญิงเป็นปัจจัยพื้นฐานในการรับความชื่นชมจากคนในสังคม

1.2 รูปลักษณ์ของผู้หญิงในอดีต ผู้หญิงในอดีต คือ ตัวละครที่ชื่อแม่การะเกด ตัวละครแม่การะเกด ในที่นี้เป็นตัวละครที่มีวิญญานของเกศสุรางค์ตัวละครจากปัจจุบันที่ใส่ร่างกายของแม่การะเกด ในเรื่องบุพเพสันนิวาส กล่าวถึงเมื่อวิญญานของเกศสุรางค์เข้ามาอยู่ในร่างกายของแม่การะเกด เกศสุรางค์สังเกตว่าตัวเองเปลี่ยนเป็นหญิงสาวที่มีหน้าตาสวยงาม มีดวงตากลมโตและเป็นสองชั้นด้วย จมูกโด่ง ผิวขาว ผมยว ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะต่างแตกต่างกับตัวตนเดิมเป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อมองกระจกทองเหลืองตรงหน้าก็พบกับดวงตากลมโตที่สลับประสานมาจน เธอต้องโน้มหน้าเข้าไปมองตัวเองในตอนนี้ให้ชัดตาอีกครั้ง วงหน้าผุดผาดงดงามไปทุกสัดส่วนนั้นงามจนชวนตะลึง คิ้วเรียวยาวกับดวงตาโตเปลือกตาสองชั้นชัดเหมือนอุกกริตมา ขนตาอนยาวเป็นแพทำให้ดูหวานจนแทบหยาดหยด และแววตาใสเป็นประกายเด่นชัดแวววาวทั้ง ๆ ที่กระจกทองเหลืองแจ่มชัดลึกลับกระจกในยุคของเธอไม่ได้เลย

จมูกโด่งได้รูปกับริมฝีปากอ้อมตึงแทบปริดูยั่ววนอยู่ในที่ ฟันขาวสวยนี้ก็ผิดแปลกไปจากคนอื่นที่เธอเพิ่งพบเห็นเมื่อครู ลูกคางกลมกลิ้งเสริมให้วงหน้านั้นงดงามแทบลืมหายใจ ที่ดูชัดตาเธอเห็นจะเป็นทรงผม เพราะปีกผมที่ถูกกันรอบเห็นรอยขีดจนดูตลก ความยาวประบ่า่นั้นกำลังดีเมื่อเอามือจับก็รู้สึกว่าจะเหนียวเล็กน้อย ทว่ามีกลิ่นหอมตุ ๆ เก๋ ๆ คล้ายยามที่เธออยู่ในห้องพระที่บ้าน สวยแบบโบราณ สวยเด็ดขาด สวยสุดใจ ใช้ได้หมดสำหรับสิ่งที่เธอเห็นตรงหน้า

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 44)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นการบรรยายลักษณะหน้าตาตามตัวอย่างที่คนส่วนใหญ่คาดหวัง เช่น ตาโต เปลือกตาสองชั้น ขนตายาว จมูกโด่ง ริมฝีปากอัม พินขาว และผมยาวประป่า สามารถสะท้อนให้เห็นรูปลักษณ์ที่สวยงามของผู้หญิงในสมัยเก่า คือ มีรูปลักษณ์ที่สวยงาม และต้องรู้จักกันเก็บห้องตามเรียบร้อย ดังเช่น เมื่อเกศสุรางค์มองกระจกก็เห็นผมของตัวเองมีปีกผมที่ชัดเจนและผมก็ไม่ยาวเกินไป มีความยาวถึงประป่าพอดี และต้องใช้สิ่งที่มีความเหนียวและหอบมาช่วยแต่งผมด้วย เพื่อให้ตัวเองดูสวยขึ้น

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์สามารถสะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าในสังคมอดีตหรือสังคมปัจจุบันต่างก็ให้ความหวังต่อความสวยงามของผู้หญิงเป็นอย่างมาก ภาพแทนดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากระบบสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมปิตาธิปไตย ซึ่งจะถือผู้ชายเป็นใหญ่ และสามารถมีภรรยาหลายคน ความสวยงามของผู้หญิงถือว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชาย จนทำให้ตัวเองสามารถได้รับความสนใจและความรักของผู้ชายมากกว่าภรรยาอื่น ส่วนในสังคมสมัยใหม่ ความสวยงามของผู้หญิงไม่เพียงแต่ทำให้ตัวเองมีโอกาสมากยิ่งขึ้น ยังสามารถเป็นปัจจัยที่เสริมความสำเร็จของตัวเอง ซึ่งผู้หญิงมีทั้งหน้าตาสวยงามและความสามารถจะได้รับคำชื่นชมจากคนในสังคมมากกว่าผู้หญิงมีแต่ความสามารถ ภาพแทนของรูปลักษณ์ของผู้หญิงปัจจุบันมาจากวาทกรรมที่เกี่ยวกับผู้หญิงต้องมีดวงตากรรมโต เปลือกตาสองชั้น จมูกยาว งามตาใส จมูกโด่ง และปีกผม ซึ่งทั้งหมดเหล่านี้เป็นรูปลักษณ์ที่สวยงามที่คนในสังคมคาดหวัง

2. ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถ ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถ หมายถึง ความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้หญิงในการทำเรื่องราวต่าง ๆ ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถในเรื่อง บุพเพสันนิวาส พบว่าผู้หญิงในอดีตมักเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ต้องรู้จักทำงานบ้านต่าง ๆ แต่ผู้หญิงในปัจจุบันเป็นผู้หญิงนอกจากมีความสามารถในการทำงานบ้านแล้ว ยังมีความรู้ความเชี่ยวชาญ สามารถทำอาชีพที่ตัวเองชอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความสามารถของผู้หญิงในปัจจุบัน

เรื่อง บุพเพสันนิวาส กล่าวถึง เกศสุรางค์เป็นหญิงสาวปัจจุบัน และเป็นหญิงสาวที่มีความรู้ในวิชาโบราณคดี และการใช้ภาษาต่างประเทศหลายภาษา ซึ่งเกศสุรางค์ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และเคยไปเรียนที่ต่างประเทศด้วย สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้หลายภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สิ่งที่พอเชิดหน้าชูตาได้ก็คงเป็นใบปริญญาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่ร่ำเรียนมาทั้งในและนอกประเทศ กับภาษาต่างแดนที่เธอสามารถฟังพูดอ่านเขียนได้คล่องถึงสามภาษาไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน มีหน้าจ้ำยังพอได้ภาษาญี่ปุ่นอีกนิด ๆ หน่อย ๆ เพราะความที่คลังคารานักร้องญี่ปุ่นสมัยยังเรียนมัธยม

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 12)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านความสามารถเป็นผู้หญิงที่มีความรู้ต่าง ๆ และสามารถใช้ความรู้ต่าง ๆ ภาพแทนนี้สามารถเห็นได้จากเกศสุรางค์สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้หลายภาษา ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน หรือญี่ปุ่นก็ตาม และภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันที่เป็นผู้หญิงมีความรู้ความเชี่ยวชาญได้สร้างขึ้นเพราะส่วนหนึ่งมาจากความเปิดกว้างของคนในสังคมในด้านการยอมรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ทำให้ผู้หญิงสามารถได้สัมผัสวัฒนธรรมอื่นจนทำให้ตัวเองมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความรู้ใหม่ ภาพ

แทนส่วนนี้เห็นได้จากคำกล่าวถึงเกศสุรางค์พอดได้ภาษาญี่ปุ่นบ้าง เพราะเมื่อเรียนชั้นมัธยม เกศสุรางค์หลงรัก ดารานักร้องญี่ปุ่นมาก จึงได้เรียนภาษาญี่ปุ่นบ้าง และภาพแทนด้านความสามารถยังแสดงผ่านการยกย่องผู้หญิงที่มีความสามารถในการศึกษา เห็นได้จากคำกล่าวถึงสิ่งที่พอเชิดหน้าชูตาของเกศสุรางค์เป็นทั้งได้สำเร็จการศึกษาทั้งปริญญาตรีและปริญญาโทในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ความสามารถของผู้หญิงในอดีต

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง การเกิดหญิงสาวในอดีตที่มีจิตวิญญาณของเกศสุรางค์สิงอยู่ได้พบเห็นพ่อค้ากำลังถูกคนฝรั่งเศสข่มขู่อยู่ และการเกิดทนมไม่ไหวจึงเข้าไปช่วยพ่อค้าคนนั้น สุดท้ายคนฝรั่งเศสก็ไม่หาเรื่องกับพ่อค้า แต่ก่อนที่พวกเขาจากไป พวกเขาได้พูดภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นคำที่ถูกพ่อค้า การเกิดก็ใช้ภาษาฝรั่งเศสตอบกลับไป ทำให้คนที่อยู่ในนั้นตื่นเต้นมาก เพราะไม่เคยคิดว่าแม้การเกิดสามารถพูดภาษาฝรั่งเศสได้เลยดังตัวอย่างต่อไปนี้

“Alfred, allons y, on ne va plus prendre de temps avec ces clochards” (อัลเฟรด กลับกันเถอะอย่าได้ยุ่งเกี่ยวกับพวกสลุดพวกนี้อีกเลย)

“Si nous sommes clochards, vous letes vous aussi, car nous sommes des etres humains avant tout” (ถ้าพวกฉันสลุด พวกคุณก็สลุดพอกัน เพราะพวกเราเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กัน)

เสียงและสำเนียงภาษาฝรั่งเศสที่เกศสุรางค์สวนกลับทันควันชัดเจนเกินกว่าจะคิดว่าพูดไป ใบหน้าขาวของออกหลวงสุระสงครามแดงกำด้วยความอับอาย เพราะนึกไม่ถึงว่าจะมีผู้ใดแปลคำพูดและตอบโต้กลับได้เช่นนั้น ยิ่งเป็นสตรีชาวสยามยิ่งคาดไม่ถึงเข้าไปใหญ่ ส่วนทหารคนสนิทถึงกับตาเบิกโพล่งรีบเดินตามนายไปลงเรือด้วยความงุนงงและอับอายไม่แพ้กัน

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 115)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงทั่วไปในสังคมอดีตเป็นผู้หญิงที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการพูดภาษาต่างประเทศ เห็นได้จากการเกิดซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นเกศสุรางค์ตัวละครปัจจุบันใช้ภาษาฝรั่งเศสไปได้เฉยๆ ทำให้ชาวต่างประเทศนึกไม่ถึงว่าผู้ใดแปลคำพูดและตอบโต้กลับได้เช่นนั้น ยิ่งเป็นสตรีชาวสยามด้วย จนทำให้ชาวต่างประเทศอับอายและรีบหนีไป สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงในสังคมสมัยเก่าไม่สามารถได้รับโอกาสในการเรียนความรู้ต่าง ๆ จนทำให้พวกเขากลายเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถในด้านอื่น ๆ ยกเว้นความสามารถในการทำงานบ้านต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถในเรื่อง บุพเพสันนิวาส สามารถแสดงให้เห็นถึง ผู้หญิงในสังคมปัจจุบันเป็นผู้หญิงที่ไม่เพียงแต่ต้องมีความสามารถในการทำงานบ้าน ยังมีโอกาสได้เรียนรู้อะไรต่าง ๆ จนทำให้ชาวต่างประเทศอับอายและรีบหนีไป สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงในสังคมสมัยเก่าไม่สามารถได้รับโอกาสในการเรียนรู้อะไรต่าง ๆ จนทำให้พวกเขากลายเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถในด้านอื่น ๆ ยกเว้นความสามารถในการทำงานบ้านต่าง ๆ

ถึงจะได้เป็นกุลสตรี จนทำให้ผู้หญิงไม่สามารถพัฒนาความสามารถด้านอื่นได้ ภาพแทนดังกล่าวเกิดจากวาทกรรมที่คนในสังคมนี้ไม่ถึงว่าผู้หญิงสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ และมีความกล้าหาญในการโต้เถียงกับผู้ชาย

3. ภาพแทนของผู้หญิงด้านลักษณะนิสัย ลักษณะนิสัย หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงคุณสมบัติของบุคคลแต่ละบุคคล ลักษณะนิสัยมีหลากหลาย เช่น กล้าหาญ อ่อนโยน เมตตา และโหดร้าย เป็นต้น ภาพแทนของผู้หญิงด้านลักษณะนิสัย พบว่า ไม่ว่าจะผู้หญิงในปัจจุบันหรืออดีตต่างก็มีจิตใจเมตตา เป็นคนที่เอาใจใส่ต่อคนอื่น แต่ผู้หญิงในปัจจุบันมีความกล้าหาญมากกว่าผู้หญิงในอดีต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 นิสัยของผู้หญิงในปัจจุบัน

1) กล้าหาญ

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง ผู้หญิงในปัจจุบันที่ชื่อเกศสุรางค์กับเรื่องฤทธิ์เป็นเพื่อนสนิท และสองคนได้ออกไปศึกษาโบราณคดีที่อยุธยา ตอนกลางคืนเรื่องฤทธิ์ก็ชวนเกศสุรางค์ไปเที่ยวที่วัดไชยวัฒนาราม ถึงแม้ว่าเกศสุรางค์เป็นผู้หญิง แต่เธอก็ไปกับเรื่องฤทธิ์อย่างกล้าหาญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ที่เกศสุรางค์พาฉันมาวันนี้จะให้มาวัดไชยวัฒนารามเนี่ยนะ ปิดโธ่ ! มาตั้งไม่รู้
ก็ล้ารอบแล้ว”

“แต่แกไม่เคยมาตอนดึก ๆ อย่างนี้ใช่ไหมล่ะ”

เกศสุรางค์มองรอบกายที่สวยงามแปลกตากว่าตอนกลางวันด้วยแสง
สปอตไลท์แรงต่ำที่ส่องตัวพระปราสาท แสงและเงาที่พอเหมาะทำให้บรรยากาศดู
นุ่มนวลจนคนที่เหนื่อยหอบเริ่มมีอาการดีขึ้นตามลำดับ

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 12)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านลักษณะนิสัยเป็นผู้หญิงที่กล้าหาญ เห็นได้จากเกศสุรางค์กล้าออกไปเที่ยวกับเพื่อนในตอนกลางคืน และยังให้ความสนใจกับการชมวิวที่สวยงามด้วย จากเพื่อนผู้ชายชวนเกศสุรางค์ออกไปเที่ยวต่างจังหวัดและยังเป็นเวลากลางคืนด้วย ยังสามารถเห็นภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันที่เป็นผู้ที่มีอิสระ ไม่ได้ถูกสังคมบังคับว่าเป็นผู้หญิงต้องอยู่ในแต่ในบ้านเรือน

2) เมตตา

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง เกศสุรางค์กับการทะเลาะกันได้เจอกันในมิติฝัน ถึงแม้ว่าสองคนเพิ่งพบกัน แต่เกศสุรางค์ก็ให้ความเมตตาต่อการทะเลาะกันอย่างมาก เมื่อเห็นอาหารหลายอย่างที่นำรับประทาน เกศสุรางค์ก็ชวนทะเลาะมากินอาหารด้วยกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โอ้ว...เลิศ” ข้าว ขนมปัง กับข้าวหลากชนิดทั้งหมดเห็ดเปิดไก่อพร้อมสรรพ
เครื่องดื่มมีทั้งนมและน้ำรวมไปถึงน้ำอัดลม ขนมมีทั้งของไทยและของเทศวาง
เรียงรายเต็มตั่งใหญ่ แม้แต่หญิงสาวผู้นั้นก็พลอยหยุดชะงักกลืนน้ำลายด้วยหัว
โหยไปด้วย

[...]

“โอโฮ สูดยอด อย่างกับบุฟเฟต์แน่ะ อ้าวยืนอยู่ทำไม มากินลิของอร่อย ๆ
ทั้งนั้น” หญิงสาวก็มือเรียกผู้หญิงอีกคนให้มานั่งด้วยกัน หากแต่อีกฝ่ายยังคง
ยืนลังเลคล้ายกำลังหวาดกลัวสิ่งใดอยู่

[...]

“อร่อยมาก มากินสิ” มือเรียวลั่นเทานั้นคว้าน่องไก่ในถาดทองคำมากัดกิน
ด้วยความลึกลับ ทว่าเพียงเข้าปากทุกอย่างก็กลายเป็นเถ้าธุลีจนต้องถ่มคายออกมา
ด้วยความทรมาน

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 31-32)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านนิสัยยังเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจ
เมตตา สามารถเห็นได้จากเกศสุรางค์ชวนแม่กระเถิบมารับประทานอาหารอย่างเต็มอกเต็มใจ ภาพแทนของผู้หญิงที่
เป็นผู้หญิงที่มีความเอื้อเฟื้อเมตตาแบ่งปันอาหารเกิดขึ้นจากความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหารมีความหลากหลาย
มากยิ่งขึ้น ทำให้คนในสังคมไม่จำเป็นต้องอดกินการใช้เหมือนในอดีต เห็นได้จากอาหารที่เกศสุรางค์พบมีทั้งข้าว ขนม
ปัง หมูเห็ดเป็ดไก่ และเครื่องดื่ม นม น้ำ น้ำอัดลม ขนมไทย และขนมของต่างประเทศ ความสมบูรณ์หลากหลายของ
อาหารทำให้คนในสังคมมีน้ำใจต่อคนอื่น

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านนิสัยเป็นผู้หญิงทั้งมีจิตใจเมตตาและกล้าหาญ พวกเขา
ไม่เพียงแต่มีคุณธรรมที่งดงามดังที่สังคมคาดหวัง ยังได้รับสิทธิการต่อต้านความไม่ยุติธรรมมากขึ้นจนสามารถแสดง
ความกล้าหาญของตัวเองได้อย่างอิสระ

3.2 ลักษณะนิสัยของผู้หญิงในอดีต

1) เรียบร้อย

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง เมื่อเกศสุรางค์ย้อนเวลาไปเข้าร่างกายของแม่กระเถิบ เธอไม่รู้จะ
แต่งตัวอย่างไร บ่าวที่ซื้อผืนและแยมเตือนแม่กระเถิบหรือเกศสุรางค์ว่าต้องแต่งตัวเรียบร้อย การใช้ผ้าแยกใช้ แต่ละ
ชั้นแตกต่างกัน ไม่ใช่รวมกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โอโฮ เอาไปทั้งหมดนี้เลยเนี่ยนะ”

“ผืนนี้ไว้ผัดเจ้าคะ ผืนนี้ไว้ห่ม ผืนนี้ไว้อาบ” นางผินจัดแจงกองผ้าวางซ้อน
แล้วเดินออกจากห้องไป ส่วนนางแยมนำสบู่และผ้าทิพย์สายสีเข้มออกมาวางไว้
บนเตียงก่อนจะคว่ำกล่องไม้ที่ใส่ผอบหลายใบอยู่ด้านใน

“นั่นอะไรนะ”

“ขมิ้น ไพลสด มะขามเปียกเจ้าคะ ส่วนอันนี้แม่ชั้นเอาไว้ผสมเครื่องอาบเจ้า
ค่ะ”...

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 55-56)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านนิสัยเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย เห็น
ได้จากการแต่งตัวของผู้หญิงในสมัยอยุธยา ซึ่งต้องมีขั้นตอนที่ซับซ้อน มีผืนผ้าหลากหลาย เช่น ผืนไว้ผัด ผืนไว้ห่ม
ผืนไว้อาบ สบู่ เป็นต้น เนื่องจากในสังคมสมัยเก่า การแต่งตัวจะไม่ค่อยสะดวกเท่าไร ส่วนใหญ่จะใช้ผืนผ้ามาทำเป็น

เสื้อผ้าต่าง ๆ จึงเกิดความลำบากในการแต่งตัว โดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องใส่ผ้าหลาย ๆ ผืน การแต่งตัวเรียบร้อยไม่เพียงแต่ทำให้คนอื่นให้ความชื่นชม ยังสามารถทำให้ตัวเองดูสวยงามมากยิ่งขึ้นด้วย

2) อ่อนแอ

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง ตอนที่แม่การะเกดหรือเกศสุรางค์ไปเที่ยวที่ตลาด ได้พบคนฝรั่งเศสสองคนกำลังเอาเปรียบพ่อค้าชาวสยาม เนื่องจากคนฝรั่งเศสสองคนนั้นเป็นคนออกหลวง จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าไปยุ่งเกี่ยว แต่แม่การะเกดหรือเกศสุรางค์ทนไม่ไหว จึงไปโต้เถียงกับฝรั่งเศสสองคนนั้น โดยไม่เกรงกลัวอำนาจของสองคนนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่นางท่านเจ้าชา อย่าได้กล่าววาจาเยี่ยงนี้ ฝรั่งเศสผู้นี้เป็นถึงออกหลวงเชี่ยวชาญเจ้าคะ” นางแยมออกปากห้ามแม่นายของตนด้วยความหวาดหวั่นใจ

“จะออกหลวง ออกญาอะไรก็ไม่สน แต่จะมาหาเรื่องคนทำมาค้าขายสุจริตอย่างนี้ ข้าไม่เห็นด้วย” เสียงฮือดังมาจากทั่วสารทิศ

[...]

“ไม่เป็นไรหรอก เป็นถึงลูกน้องออกหลวงข้าแผ่นดิน แต่มาทำตัวเกะกะระรานชาวบ้านไม่ละอายบ้างหรือยัง สยามนี้ให้อิสระไม่ว่าผู้ใดก็ตามทำการค้าขายได้ อยู่กันได้อย่างพี่น้องมิใช่จะให้ใครมาทำตัวเองใหญ่ข่มเหงน้ำใจคนอื่นได้ง่าย ๆ ” นางเจิมและพรรคพวกพยักหน้าให้กันคล้ายเป็นลูกคู่ซัดเม็ดเหน็บออกมาเตรียมตัวป้องกันหากว่าฝรั่งเศสตัวโตนี้จะเข้ามาทำร้ายแม่นายของตน

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 113)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านนิสัยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่อ่อนแอ ไม่กล้ายุ่งเรื่องเกี่ยวกับคนอื่น โดยเฉพาะคนที่มั่งคั่ง เห็นได้จากบ่าวของการะเกดให้คำเตือนแก่การะเกดว่าฝรั่งเศสสองคนเป็นคนของออกหลวง อยู่ยุ่งกับพวกเขาดีกว่า ภาพแทนของผู้หญิงที่ไม่มีความกล้าหาญเกิดจากการแบ่งชนชั้นที่เข้มงวดและระบบปิตาธิปไตยของสังคมสมัยเก่า ทำให้ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ยุ่งเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบตัว ในเมื่อตัวละครปัจจุบันได้แสดงนิสัยกล้าหาญในตัวของตัวเองละครในอดีต จึงทำให้คนในสังคมตื่นตัว เห็นได้จากเมื่อการะเกดพูดว่าตัวเองไม่สนใจฐานะของคนฝรั่งเศส คนรอบตัวเริ่มมีเสียงฮือกัน

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านนิสัยเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อยและอ่อนแอ เพราะว่าได้อิทธิพลจากระบบสังคมที่เป็นปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่และการแบ่งชนชั้นอย่างเข้มงวดของสังคมสมัยเก่า ดังที่ รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2558, น. 89) ได้อธิบายถึงลักษณะของสังคม ไว้ว่า ”ชายเป็นใหญ่“ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวจะเป็นปัจเจกชนที่ควบคุมผู้หญิงให้ต้องอยู่แต่ภายในบ้าน โดยผู้ชายที่อยู่ใน ตำแหน่งนี้ อาจเป็นสามีหรือพ่อของผู้หญิง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการกตขีโดยตรงและได้ประโยชน์จากผู้หญิงอยู่ ในสถานะต่ำกว่าหรือด้อยกว่า การที่ผู้หญิงถูกกดขี่อยู่เช่นนั้น ก็เพราะผู้หญิงถูกกีดกันให้อยู่แต่ในพื้นที่ ส่วนตัวของผู้ชายไม่สามารถเข้าสู่โครงสร้างของการทำงานที่มีค่าตอบแทนหรือโครงสร้างการเมืองได้

จากภาพแทนของผู้หญิงด้านนิสัยในนวนิยาย เรื่อง บุพเพสันนิวาส สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมสมัยเก่า ผู้หญิงเป็นคนที่เรียบร้อย แต่จิตใจอ่อนแอ มักเป็นกลุ่มที่ต้องอดทน จนกลายเป็นกลุ่มที่ไม่มีสิทธิ์ในการ

เรียกร่องเรื่องต่าง ๆ แต่ตามการพัฒนาของสังคม ผู้หญิงในปัจจุบันยังรักษาคุณธรรมที่งดงามอยู่ในตัว แต่ได้กลายเป็นกลุ่มคนที่มีความกล้าหาญ กล้าแสดงความคิดเห็นของตัวเอง และกล้าเรียกร่องสิทธิ์ของตัวเอง

4. ภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคม สถานภาพทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งหรือฐานะที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม เป็นข้อกำหนดคตินิยมและหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อคนอื่น ภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคมในเรื่อง บุพเพสันนิวาส พบว่า สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในอดีต มักเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ช่วยดูแลครอบครัวและทำงานบ้านต่าง ๆ แต่สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในปัจจุบันสามารถเปลี่ยนเป็นนักศึกษาที่ได้รับโอกาสการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในปัจจุบัน

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง เกศสุรางค์เป็นนักศึกษาคณะโบราณคดี กำลังศึกษาวิชาฝรั่งเศสและโบราณคดี และเธอยังได้ทุนไปเรียนที่ต่างประเทศด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การเรียนคณะโบราณคดี วิชาเอกฝรั่งเศส วิชาโทโบราณคดี ทำให้การสอบชิงทุนไปเรียนต่อด้านประวัติศาสตร์ศิลปะที่ฝรั่งเศสเป็นไปอย่างราบรื่น จบจนเรียนจบมาก็ได้รับการบรรจุให้ทำงานในมหาวิทยาลัยทันที การงานและความสามารถของเธอคงเป็นสิ่งที่พอจะกลบเกลื่อนปมด้วยจากรูปร่างหน้าตาที่เข้าชั้นซีไทร์ลงไปได้บ้าง ทว่าเธอก็ยังอยากจะสวยกว่านี้ทั้ง ๆ ที่พยายามบอกตัวเองหลายครั้งว่าไปเกิดใหม่มาจะง่ายกว่าการลดความอ้วนหรือทำศัลยกรรม

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 12)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันเป็นผู้หญิงมีสถานภาพทางสังคมที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เห็นได้จากประสบการณ์การเรียนของเกศสุรางค์ ซึ่งเกศสุรางค์เป็นนักเรียนที่เรียนคณะโบราณคดี วิชาเอกฝรั่งเศส และวิชาโทโบราณคดี และจากคำว่า เกศสุรางค์ได้ทุนไปเรียนที่ต่างประเทศ และหลังสำเร็จการศึกษาก็สามารถได้ทำงานในมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นถึงสังคมให้ความสำคัญสนับสนุนต่อการศึกษาของผู้หญิงเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้หญิงสามารถใช้สิทธิ์การศึกษาได้อย่างเต็มที่ และจากคำกล่าวที่ว่าเกศสุรางค์จะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านสถานภาพทางสังคมที่เป็นผู้ที่มีฐานะ ได้รับความยอมรับและความเคารพจากคนในสังคมมากยิ่งขึ้น

4.2 สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในอดีต

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง หลังจากเกศสุรางค์ย้อนเวลาไปใช้ชีวิตในสมัยอยุธยา เกศสุรางค์ต้องช่วยงานบ้านต่าง ๆ ของครอบครัว ทั้งดูแลบ้านเรือน ยังต้องเย็บผ้าและทำกับข้าว ไม่เช่นนั้นก็จะทำให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่พอใจ จนสร้างความลำบากแก่ตัวเองได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เกศสุรางค์เองก็พยายามทำตัวให้เรียบร้อยสุดชีวิตทั้งขยันเย็บปักถักร้อย ทั้งช่วยดูแลบ้านเรือน คุมบ่าวทำกับข้าวกับปลา รวมไปถึงทำเมนูรสเด็ดหมกกระทะพร้อมน้ำจิ้มสูตรแซบเอาใจคุณหญิงป้าอย่างเต็มที่เผื่อว่าจะทำให้คุณหญิงจำปาใจอ่อนยอมปล่อยให้เธอได้เที่ยวอย่างอิสระเหมือนที่เคยเป็น

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 251)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านสถานภาพทางสังคมมักเป็นแม่บ้านแม่เรือน ต้องช่วยดูแลครอบครัวและทำงานบ้านต่าง ๆ เห็นได้จากเกศสุรางค์ช่วยทำงานบ้านหลากหลาย ทั้งการเย็บปักถักร้อย ดูแลบ้านเรือน และคุมบ่าวทำกับข้าวกับปลา เนื่องจากสังคมสมัยเก่าเป็นสังคมปิตาธิปไตย ซึ่งถือผู้ชายเป็นหลัก ผู้หญิงไม่มีอำนาจหรือสิทธิ์เท่าเทียมเหมือนผู้ชาย บทบาทหน้าที่ของผู้หญิงคือการดูแลครอบครัว การทำกับข้าว การสั่งสอนลูก และการแบ่งภาระของสามี จนทำให้ตัวเองได้รับความชื่นชมและความยอมรับจากครอบครัว และชีวิตของตัวเองจะสามารถได้รับความราบรื่นและความสุข

สรุปได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคมจากแม่บ้านแม่เรือน เปลี่ยนเป็นผู้ที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเกิดจากกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในสังคมไทย ทำให้คนในสังคมมีสำนึกที่เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันทางเพศ จนกลับให้ความสนใจและเสนอโอกาสต่าง ๆ ให้ผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนของผู้หญิงในอดีตกับภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบัน ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตเป็นผู้หญิงที่รู้จักรักษาความสวยงามของตัวเอง มีความสามารถในการทำงานบ้านต่าง ๆ เป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย อ่อนแอ และมักจะเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ต้องดูแลครอบครัว ภาพแทนนี้เกิดจากระบบสังคมที่เป็นปิตาธิปไตย ซึ่งเป็นสังคมที่ถือผู้ชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงต้องอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย ต้องรับหน้าที่การทำงานบ้านและดูแลครอบครัว ต้องเชื่อฟังคำพูดของสามีหรือผู้ใหญ่ของครอบครัว อีกประการหนึ่ง ในสังคมปิตาธิปไตย ผู้ชายสามารถมีภรรยาหลายคน ความสวยงามและการรู้จักรักษาความสวยงามของตัวเองสามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชาย ส่วนภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันเป็นผู้หญิงที่ให้ความสำคัญต่อความสวยงามของหน้าตา จะพยายามใช้เครื่องสำอางมาช่วยเสริมความสวยงามของตัวเอง เป็นผู้หญิงที่มีไม่เพียงแต่รู้จักทำงานบ้าน ยังมีความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบเป็นอาชีพ เป็นผู้หญิงที่มีความกล้าหาญและความเมตตา และผู้หญิงในปัจจุบันยังได้มีสภาพทางสังคมที่เป็นผู้ได้รับโอกาสในการศึกษา ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันเกิดจากแนวคิดสตรีนิยมที่เผยแพร่ในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย ทำให้ผู้หญิงได้รับโอกาสและเสรีภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดาริณ อุดมรัตน์ปภากุล (2562) เรื่อง กากี สีดา วันทอง ในเพลงรักร่วมสมัย: การศึกษาภาพตัวแทนความเป็นหญิง ในเพลงที่ประกอบด้วยนางในวรรณคดี พบว่า เพลงที่ประกอบด้วยนางในวรรณคดีแสดงให้เห็นถึงความเป็นหญิงในรูปแบบเก่าที่แตกต่างจากความเป็นหญิงปัจจุบัน โดยผู้หญิงในแบบเก่ามีลักษณะที่แสดงความอ่อนแอ แสดงอารมณ์เสียใจ ต้องพึ่งพาผู้ชาย ยึดติดกับความสัมพันธ์แบบผัวเดียวเมียเดียว ห้ามมีชู้ ไม่ว่าจะ เป็นทางกายหรือทางใจ ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ในการเลือก ส่วนผู้หญิงสมัยใหม่ ออกมาต่อสู้กับคำติตรา มีอำนาจในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถเลือกคนรักได้ด้วยตนเอง แม้สังคมจะประณามว่าหลายใจแต่ผู้หญิงสมัยใหม่เลือกเส้นทางชีวิตของตัวเองได้

จากการวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาส สามารถได้ว่าคนในสังคมไทยมักให้ความสำคัญต่อรูปลักษณ์ที่สวยงามของผู้หญิง เนื่องจากในสังคมสมัยเก่า ผู้ชายมักจะมีภรรยาหลายคน รูปลักษณ์ที่สวยงามสามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชาย หากยังสามารถช่วยยกฐานะของตัวเองด้วย และในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์สวยงามสามารถได้รับความนิยมจากคนในสังคม จนทำให้ตัวเองได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้น ยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงได้รับความเท่าเทียมกันจากคนในสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งในการทำงานนอกบ้านและการศึกษา จนทำให้ผู้หญิงมีบทบาทหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นแม่บ้านเท่านั้น ยังสามารถเป็นผู้ที่รับ

โอกาสในการศึกษา และนำความรู้ต่าง ๆ ไปประกอบอาชีพที่ตัวเองชอบ จนทำให้ตัวเองไม่ต้องอาศัยเงินและความสามารถของผู้ชาย หากยังช่วยแบ่งภาระของครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนัญญา วาริสะอาต (2553) เรื่อง อัตลักษณ์กับบริบททางสังคมในนิยายโรมานซ์แนวข้ามภพข้ามชาติของไทย พบว่า ความคาดหวังต่อความเป็นหญิงในสังคมไทยที่ค่อย ๆ เปลี่ยนไป ผู้หญิงในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 เริ่มถูกคาดหวังจากสังคมมากขึ้นคือไม่เพียงแต่ต้องเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดีเท่านั้น แต่ยังต้องมีความรู้และเป็นเพื่อนคู่คิดของสามีได้ด้วย และความงามของภรรยาถือเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมบารมีของสามีแทนการมีภรรยาหลายคน ผู้หญิงจึงถูกคาดหวังจากสังคมให้มีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม สังคมมีการตัดสินคุณค่าและความแตกต่างของผู้หญิงแต่ละคนตามระดับความงาม

จากภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยาย เรื่อง บุพเพสันนิวาสทำให้เห็นอุดมคติความงามของสังคมที่คาดหวังผู้หญิงไทยควรเป็นผู้หญิงที่มีทั้งรูปและจิตใจงดงามมีความสามารถ เป็นคนที่สามารถดูแลบ้านแล้ว ยังต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตัวเองและเอามารับใช้กับสังคม เป็นคนที่มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับความไม่ยุติธรรมและกล้าเรียกร้องสิทธิ์ของตัวเอง นอกจากนี้แล้ว ยังสามารถสะท้อนให้เห็นอุดมคติที่งดงามของผู้เขียนด้วย ซึ่งผู้เขียนตั้งใจตระหนักให้คนในสังคมมีจิตสำนึกในความเท่าเทียมกันทางเพศ ปรับทัศนคติเก่าที่มีต่อผู้หญิง กลับให้ความสนใจต่อผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปนี้

1. ควรศึกษาการอ้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส
2. ควรศึกษาภาพแทนของผู้หญิงในละครย้อนเวลาเรื่องอื่น เช่น ทวิภพ บ่วงบรรจถรณ์ และเรือนมยุรา

เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกศราพร ทองพุ่มพุกษา. (2562). ภาพแทนของความเป็นเพศหญิงในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็ก (ดุชนิพนธ์ปริญาดุชนิพนธ์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ดาริณ อุดมรัตน์ปกกุล. (2562). กากี สีดา วันทอง ในเพลงรักร่วมสมัย : การศึกษาภาพตัวแทนความเป็นหญิง ในเพลงที่ประกอบด้วยนางในวรรณคดี (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ปณชัย อารีเพิ่มพร. (2561). บุพเพสันนิวาสนำพา ช่อง !3 โภจรตตั้งเดือนมีนาคมขึ้นอันดับ 1 แซงช่อง 7.[ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://thestandard.co/tv-ratings-march-2018/> (1 เมษายน 2565).
- ภัทรศศิริ ช้องเจิม. (2559). ภาพแทนผู้หญิงในการ์ตูน Disney princess. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- รวมแพง. (2561). บุพเพสันนิวาส. พิมพ์ครั้งที่ 61 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แฮปปี้ บานานา.

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2557) .การประกวดนางงาม กับระบบชายเป็นใหญ่ในพื้นที่สาธารณะ. วารสารเศรษฐศาสตร์
การเมืองบูรพา, 3(1) : 83.

ละอองดาว จิตต์พิริยะการ. (2562). หญิงม่าย : ภาพแทนนางเอกชายขอบในนวนิยายไทยร่วมสมัย (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

วนิดา บำรุงไทย) .2544). ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย. สุวีริยาสาส์น : กรุงเทพมหานคร .

สมเกียรติ รัชกษมณี. (2558). การแตงนวนิยาย. นนทบุรี : สัมปชัญญะ.

สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2548). สัจนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมไทยกับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น. วารสารอักษร
ศาสตร์ , 2 (34), 23.

อนัญญา วารีสะอาด. (2553). อัตลักษณ์กับบริบททางสังคมในนิยายโรมานซ์แนวข้ามภพชาติของไทย.(วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

อิงอร สุพันธ์วณิช) .2554(. ผู้หญิงกับสังคม : ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.